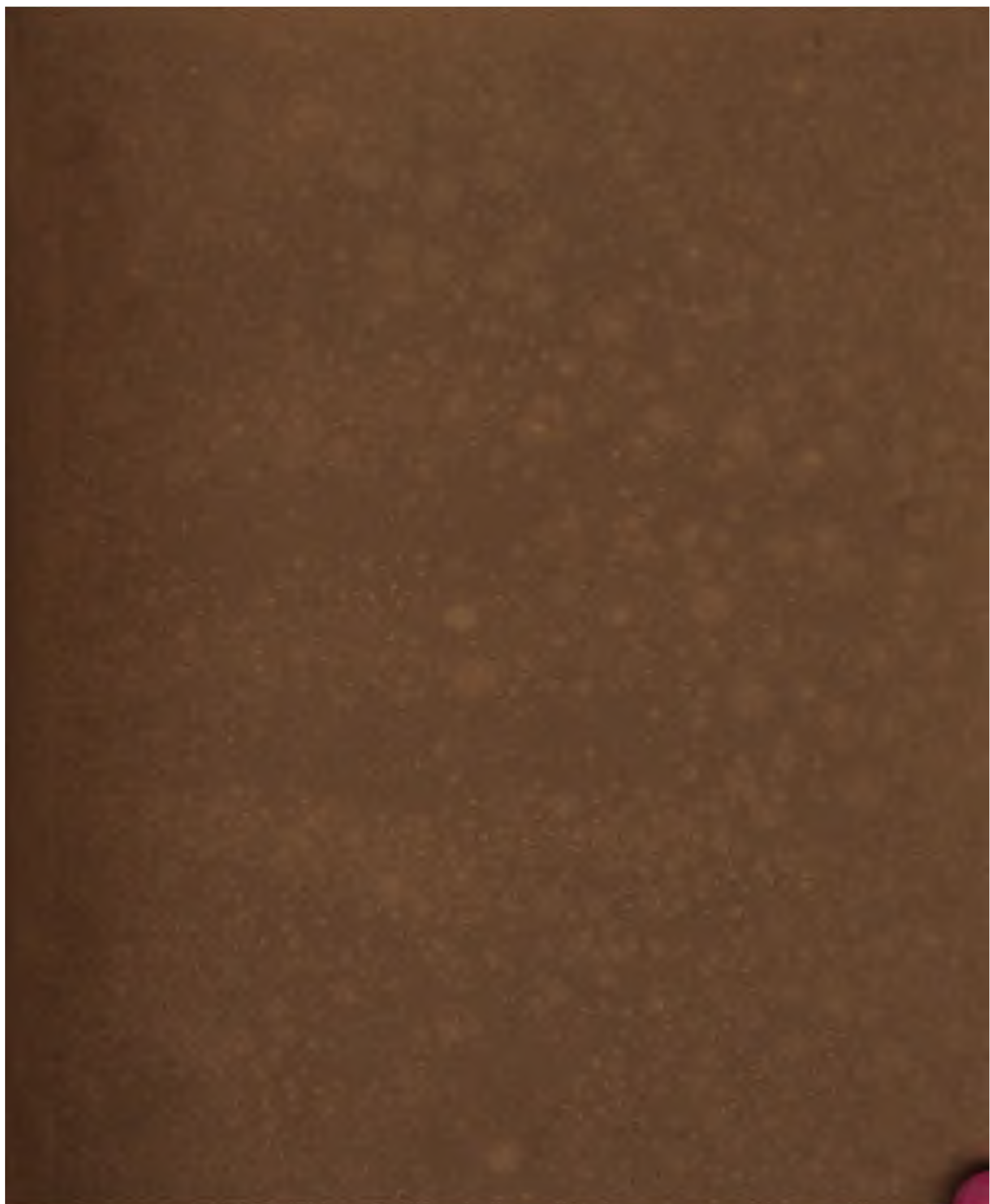
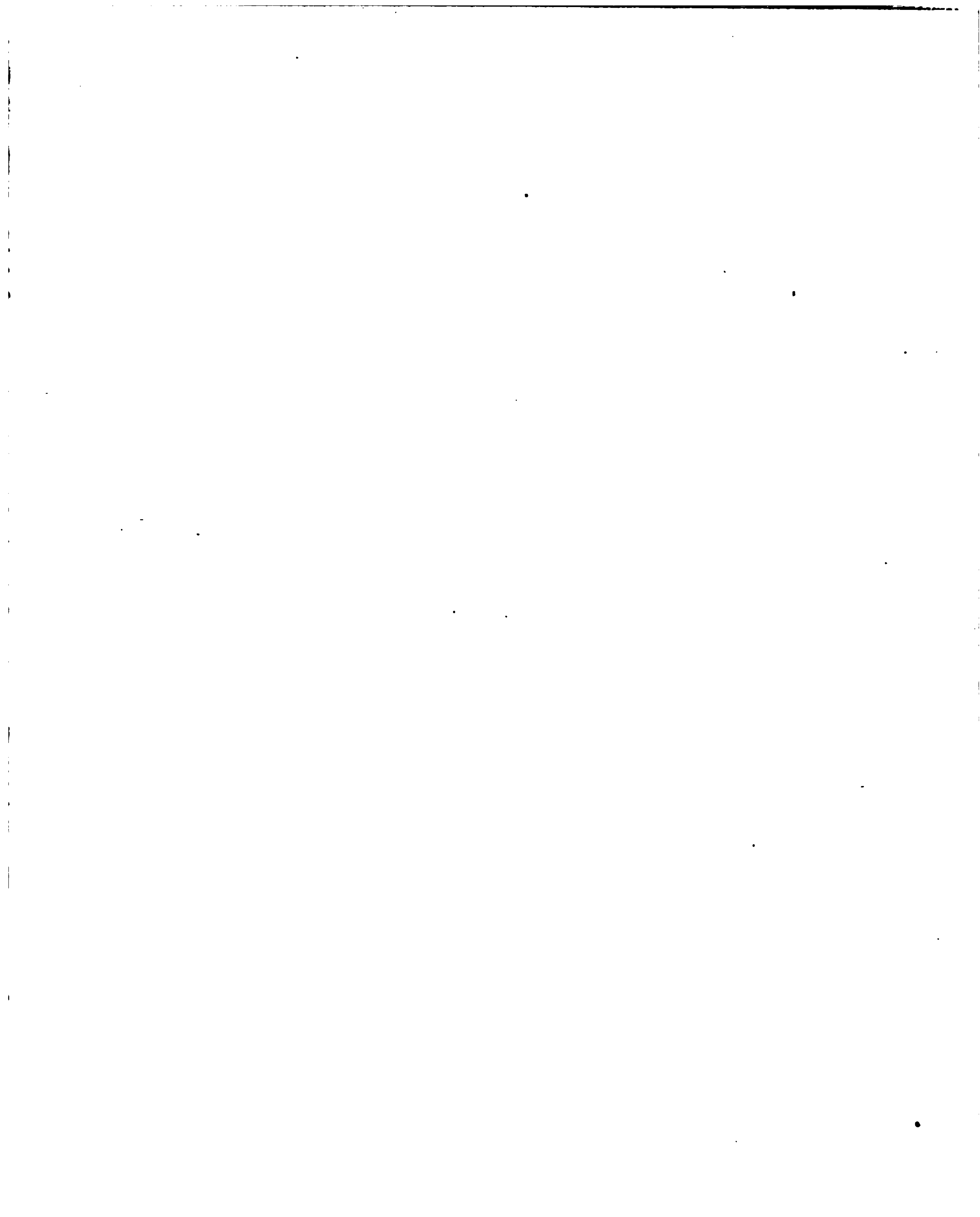

HANDELINGEN

VAN DE

ALGEMEENE CHRISTELIJKE SYNODE

DER

HERVORMDE KERK

IN HET

KONINGRIJK DER NEDERLANDEN,

IN DEN JARE

1816.

IN 'sGRAVENHAGE,
TER ALGEMEENE LANDS DRUKKERIJ,
1821.

HANDELINGEN

VAN DE

ALGEMEENE CHRISTELIJKE SYNODE

DER

HERVORMDE KERK

IN HET

KONINGRIJK DER NEDERLANDEN,

IN DEN JARE

1816.

OPENING DER SYNODE.

Volgens een Besluit van Zijne Majesteit, van den 28sten Mei dezes jaars, n°. 54, is deze Hooge Kerkvergadering op den 3den Julij 1816 zamen gekomen, en na genomen Dispositie van Zijne Excellentie den Commissaris-Generaal, provisioneel belast met de zaken der Hervormde Kerk, van den 8sten Junij n°. 6, plegtig geopend in de Klooster kerk in 's Gravenhage.

De Hoog Eerw. Heer *W. L. Krieger*, Predikant in 's Gravenhage, hiertoe bij laatstgemelde dispositie, art. 5, uitgenoodigd, hield vooraf eene toepasselijke kerkelijke redevoering, naar aanleiding van 1 Corinth. XIV. 40. *Laat alle dingen eerlijk en met goede orde geschieden:* waarin Zijn Hoog

Eerw., na eene beknopte toelichting van den gekozen tekst; de aandacht der hoorders bepaalde bij het nut van het tegenwoordig bestaande Kerkelijk Bestuur, den oorsprong van de Synode, en de voordeelen daaruit ontstaan; sluitende dezelve met gepaste aanspraken en opwekkingen.

De godsdienstoefening met gebed, gezang en zegenwensch, gesloten zijnde, en de Hoog Eerw. Heer *W. L. Krieger* een kort gebed ter opening van de volgende verrigtingen gedaan hebbende, liet Zijne Excellentie de Commissaris - Generaal door den Wel Ed. Gestr. Heer *Secretaris en Adviseur* bij het Departement der Kerkelijke Zaken, openlijk voorlezen de artikelen uit het Algemeen Reglement voor het bestuur der Hervormde Kerk, betreffende de Synode en deszelfs werkzaamheden van art. 16 — 30, waarop de openbare mededeeling volgde van het Besluit Zijner Majesteit, van den 28sten Mei 1816, uit hetwelk bleek, dat door Hoogstdezelve benoemd waren tot Leden dezer Synodale Vergadering:

Uit het Provinciaal Kerkbestuur van Gelderland:

De Heer *H. H. Donker Curtius*, Predikant te Arnhem.

Uit het Provinciaal Kerkbestuur van Zuidholland:

De Heer *W. L. Krieger*, Predikant te 's Gravenhage.

Uit het Provinciaal Kerkbestuur van Noordholland:

De Heer *W. Broes*, Predikant te Amsterdam.

Uit het Provinciaal Kerkbestuur van Zeeland:

De Heer *A. van Deinse*, Predikant te Middelburg.

Uit het Provinciaal Kerkbestuur van Utrecht:

De Heer *C. van der Leeuw*, Predikant te Utrecht.

Uit het Provinciaal Kerkbestuur van Vriesland:

De Heer *N. Lobry*, Predikant te Leeuwarden.

Uit het Provinciaal Kerkbestuur van Overijssel:

De Heer *C. Fransen van Eck*, Predikant te Deventer.

Uit het Provinciaal Kerkbestuur van Groningen:

De Heer *D. Hendriksz*, Predikant te Groningen.

Uit het Provinciaal Kerkbestuur van Noord-Braband:

De Heer *J. J. Scholten*, Predikant te Breda.

Uit het Provinciaal Kerkbestuur van Drenthe:

De Heer *G. Benthem Reddingius*, Predikant te Assen.

Uit de Commissie tot de zaken der Waalsche Kerken:

De Heer *D. Delprat*, Predikant te 's Gravenhage.

Uit het Provinciaal Kerkbestuur van Limburg:

De Heer *A. Goedkoop*, Predikant te Gent.

En als Ouderling:

De Heer Mr. *J. van Leeuwen*, Ouderling te Arnhem.

Tot præadviserende leden in de Synode:

Uit de Godgeleerde Faculteit te Leyden:

De Hoogleeraar *J. van Voorst.*

Uit de Godgeleerde Faculteit te Utrecht:

De Hoogleeraar *H. Royaards.*

Uit de Godgeleerde Faculteit te Groningen:

De Hoogleeraar *H. Muntinghe.*

En uit de leden der Synodale Vergadering:

Tot President de Heer *W. L. Krieger*, en

Tot vice President de Heer *H. H. Donker Curtius.*

Zijnde volgens het Koninklijk besluit van den 6den Februarij 1816, reeds benoemd en thans in deze Vergadering verschenen:

De Heer *I. J. Dermout*, Predikant in 's Gravenhage, als Secretaris.

En de Heer *F. Tayspil Jansz.*, Ouderling te Amsterdam, als Quæstor.

Zijne Excellentie, de *Commissaris-Generaal* deed hierop eene treffende en doelmatige aanspraak aan de Leden van de Synode, waarin de heugelijke tijdsgelegenheid dankbaar werd vermeld, en de pligten in art. 9 van het Algemeen Reglement genoemd, met ernst en waardigheid ontvouwd en aanbevolen werden, wordende alzoo deze vergadering door Zijne Excellentie namens Zijne Majesteit geconstitueerd.

Deze aanspraak werd door de Hoog Eerw. Heer *W. L. Krieger* gepast en zegenend beantwoord, eindigende Zijn Hoog Eerw. met eene minzame en hartelijke aanspraak aan de leden van de Synode.

Daarna las de Secretaris van de Synode aan dezelve voor eene kennisgeving van het Departement van Kerkelijke Zaken, behelzende dat de Heer *A. Goedkoop*, Predikant te Gent, benoemd voor het Provinciaal Kerkbestuur van Limburg, door omstandigheden verhinderd zijnde deze hooge kerkvergadering bijtewonen, in deszelfs plaats was opgetreden de Heer *D. K. Harmsen*, Predikant te Maastricht, als Secundus.

Eindelijk werd voorgelezen een ontworpen reglement van orde voor de Synodale Vergadering, en door den President gesteld tot het eerste punt

van deliberatie in de volgende zitting; waarna de vergadering tegen den volgenden dag werd geadjourneerd, en deze plegtige bijeenkomst met godverheerlijkende dankzegging gesloten.

VERGADERING *gehouden den 4den Julij 1816.*

Al de leden tegenwoordig.

Na het gebed is het aangeteekende aangaande de plegtige opening der Synodale vergadering, op den vorigen dag, door den Secretaris voorgelezen en goedgekeurd.

Hier op nam de Hoog Eerw. en Hooggeleerde Heer *J. van Voorst*, na daartoe de vergunning der Vergadering gevraagd en bekomen te hebben, het woord, en sprak op eene treffende wijze van de beginselen die zijn Hoog Eerw. in het volbrengen van zijne roeping in deze Vergadering gezind was te volgen. Op gelijke wijze sprak de Hoog Eerw. en Hooggel. Heer *Rooyaards*, met ernst en gepastheid, over het doel dat hij zich voorstelde, en het nut dat zijn Hoog Eerw. van deze Vergadering verwachtte. Hiermede vereenigde zich in eene mannelijke aanspraak, de Hoog Eerw. en Hooggel. Heer *H. Muntinghe*, met verklaring van zijnen opregten toeleg, om op de beste wijze het doel dezer Kerkvergadering te helpen bevorderen.

De President beantwoordde deze aanspraken, met dankzegging aan genoemde Hoogleeraren voor het geen dezelve betuigd en verklaard hadden.

Het reglement van orde, tot het onderwerp der deliberatiën in deze zitting gesteld zijnde bij de opening van de Synode op den vorigen dag, is hetzelve in dezer voege gearresteerd.

REGLEMENT VAN ORDE
voor de Synodale Vergadering.

Art. 1.

Reglement van orde. De Vergadering wordt steeds door den President met een kort gebed *geopend*, en met dankzegging aan God *gesloten.*

Art. 2.

De *rangschikking* der leden bij bijzondere plegtigheden, zal zijn als volgt:

De *President.*

De *Vice-President.*

De *Secretaris.*

De *Quæstor.*

De *Hoogleeraren* in de Godgeleerdheid van *Leyden*, *Utrecht* en *Groningen.*

De afgevaardigden uit de *Provinciale Kerkbesturen* van *Gelderland*, *Zuid-Holland*, *Noord-Holland*, *Zeeland*, *Utrecht*, *Vriesland*, *Overijssel*, *Groningen*, *Noord-Braband*, *Drenthe*; uit de *Commissie tot de Zaken der Waalsche Kerken*, en uit het *Provinciaal Kerkbestuur* van *Limburg.*

Benevens de Synodale *Ouderling.*

Art. 3.

In het *adviseren* wordt deze zelfde orde gevolgd, met dit onderscheid,

dat de *Hoogleeraren* in de eerste plaats hun gevoelen zullen zeggen, daarna de *Vice-President*, *Secretaris* en *Quæstor*, en vervolgens de gewone leden.

Art. 4.

Bij de finale stemming worden de genoemde *Hoogleeraren* niet gevraagd, alzoo dezelve elk eene *præadviserende* stem hebben: voor het overige wordt dezelfde orde gevolgd.

Art. 5.

De *President* brengt het laatst zijne stem uit.

Art. 6.

De *President* zal de zaken, welke in omvrage gebragt worden, beknopt en duidelijk voordragen, ook zal hij, daar zulks voegzaam is, de consideratien van Zijne Excellentie den Heer *Commissaris-Generaal* en den *Secretaris* en *Adviseur* vragen.

Art. 7.

De *President* heeft het regt, om, het zij vooraf het zij onder het adviseren of stemmen der leden, informatien te geven, welke hij mogt oordeelen tot opheldering te kunnen dienen, en zorgt voorts dat elk der leden op zijne beurt advisere of stemme.

Art. 8.

Op alle zaken wordt bij volstrekte meerderheid der presente leden besloten, en het zal geen der leden vrijstaan buiten de stemming te blijven.

Art. 9.

Indien de stemmen staken, zal de President eene beslissende stem hebben.

Art. 10.

In zaken die zulks vereischen, zal de President, met goedvinden der vergadering, de *geheimhouding* opleggen, met verklaring dat zoo eene zaak en derzelver behandeling confidentieel is.

Art. 11.

De *Vice-President* zal in alles den President tot hulp zijn, en vervult, in deszelfs afwezen, zijne functie.

Art. 12.

De *Secretaris* zal de aanteekeningen door hem gedurende elke zitting gehouden, vóór derzelver sluiting voorlezen, ten einde, na door den President gedane omvrage, voorloopig te worden goedgekeurd.

Bij den aanvang der volgende sessie, of indien dit niet doenlijk ware, zoo spoedig mogelijk, brengt hij de geëxtendeerde notelen ter resumtie: de President vraagt de leden hoofdelijk hunne aanmerkingen op dezelve, waarna de notelen finaal worden gearresteerd.

Art. 13.

Bij het einde der Synodale Vergadering zal er eene algemeene resumtie geschieden, en, na den afloop daarvan, zullen de handelingen in een daartoe geschikt actaboek ingeschreven, en, na met de gearresteerde notelen gecollationneerd en conform met dezelve bevonden te zijn, door den *President*, *Vice-President* en *Secretaris*, ten blijke van echtheid, onderteekend worden.

Art. 14.

Een door den Secretaris geauthentiseerd afschrift der Synodale handelingen, wordt ten spoedigste gezonden aan het *Departement voor de Zaken der Hervormde Kerk enz.*

Art. 15.

De ontworpen reglementen en alle zoodanige andere besluiten, als voor derzelver uitvoering de koninklijke sanctie behoeven, zullen successivelijk bij het bepalen derzelve aan het voornoemde Departement worden toegezonden.

Art. 16.

De verdere voordragten en missives, tot welke door de synode wordt besloten, zullen almede zoo spoedig mogelijk worden geëxpedieerd.

Art. 17.

Bij elk besluit wordt bepaald aan welke kerkelijke kollegiën of personen kennis van hetzelve zal gegeven worden.

De zorg voor de expeditie en voor het plaatsen der berigten in de boekzaal is den Secretaris aanbevolen.

Art. 18.

Alle missives en stukken, gedurende de sessie van de Synode wordende uitgevaardigd, zullen door den *President* en *Secretaris* worden onderteekend. Alles wat de bewaring en het gebruik der acta betreft, is aan de zorg van den *Secretaris* overgelaten.

Art. 19.

De *Questor* zal in zaken, die het *financieel* betreffen, eene præadviserende stem hebben, en vervolgens zijne beslissende stem behouden.

Art. 20.

De *leden* der Vergadering zullen vrijheid behouden, om, des verkiezende, wanneer er een besluit genomen is, waarmede zij zich niet geconformeerd hebben, daarvan aanteekening te laten doen, zonder echter dat dit bij form van *protest* of *opgave van redenen* zal geschieden.

Art. 21.

De Hoogleeraren, præadviserende leden zullen de vrijheid hebben om eene aanteekening; zonder opgave van redenen, te laten doen, bij besluiten, tot welke zij niet geadviseerd hebben.

Art. 22.

Elk die zich aan de Synode verlangt te adresseren, zal zulks schriftelijk moeten doen; voorbehoudens nogtans hetgeen zal bepaald worden bij het

reglement over de manier van kerkelijke zaken te behandelen, en het kerkelijk opzigt en tucht.

Art. 23.

De gewone tijd om de vergadering te beginnen, is bepaald op voormiddag te *half elf ure*, en zullen de presente leden aan het hoofd der notelen worden aangeteekend.

Art. 24.

De President zal, met goedkeuring der vergadering, de commissien benoemen, en zoo na mogelijk den tijd bepalen, wanneer dezelve hun rapport zullen uitbrengen.

Art. 25.

De Synode behoudt het regt dit reglement van orde in vervolg van tijd nader uittebreiden of te bepalen.

De Secretaris bragt hierop ter tafel de bij hem bewaarde ingekomene stukken voor de Synode der Hervormde Kerk in het Koningrijk der Nederlanden, welke vergeleken zijnde met het register en met hetzelve overeenkomstig bevonden, door den President, in de agenda, onder n°. 48 zijn geteekend.

Voorstel van het Klassikaal Bestuur van Winschoten, over den zondag, de schutters exercitien, de huwelijks proclamatien en het examen.

Vervolgens werd ter tafel gebragt een stuk van het Klassikaal Bestuur van Winschoten, op den 25sten Junij door den Secretaris ontvangen, behelzende eenige voorstellen en consideratien, als:

Vooreerst, met opzigt tot de zeden, het voorstel dat het de Hoog

Eerwaardige Synode mogte behagen, om, door tusschenkomst van Zijne Excellentie den Heere Commissaris-Generaal, provisioneel belast met de zaken der Hervormde Kerk enz. aan de attentie van Zijne Majesteit onzen geëerbiedigden Koning nederig aan te bevelen en te verzoeken:

1°. Dat de wetten tegen de ontheiliging van den dag des Heeren mogen vernieuwd, ernstig gehandhaafd, en door gedurig herhaalde afkondiging levendig gehouden worden.

2°. Dat ten platten lande de zondags-exercitien der schutterijen mogen ophouden, of eerst *na* geëindigde godsdienst-oefeningen verrigt worden.

3°. Dat de huwelijks-proclamatiën en solemnisatie voortaan weder geheel aan de kerkelijke mogen komen, met teruggave der kerkelijke protokollen, het wettig eigendom der kerkelijke gemeenten, tijdens de fransche wetgeving aan de leeraars, niettegenstaande hunne billijke klagten en protesten ontnomen.

Ten tweede, met opzigt tot de examina, inhoudende omtrent het klein getal der leden van de Provinciale Kerkbesturen, aan welke provisioneel, bij dispositie van Zijne Excellentie den Heere Commissaris-Generaal, op dato 25 Maart, n°. 1, het afnemen der examina is aanbevolen, de examinatoren, en de taal waarin het examen behoort afgenomen te worden; gevende het klassikaal bestuur in bedenking, om, ingeval van twee examina, het preparatoir examen te doen afnemen bij het Provinciaal Kerkbestuur, het peremptoir examen voor het klassikaal bestuur, onder welks ressort de standplaats van den beroepenen behoort, en voorts, ter vergrooting van dat kollegie, bij gelegenheid van een examen, uit elken ring der klassen een lid te benoemen. Ingeval echter één examen voldoende gekeurd mogt worden, als dan het examen bij uitsluiting te doen geschieden bij een der Klassikale Besturen, met assumtie van één lid uit elken ring.

Op de voorlezing van dit belangrijk stuk heeft de President eene commissie benoemd, om te onderzoeken in hoeverre de punten daarin vervat,

als onderwerpen van deliberatie bij deze Kerkvergadering kunnen beschouwd worden, en de Synode te præadviseren omtrent hetgeen van deszelfs wege hierin zoude kunnen en behooren gedaan te worden. In deze commissie zijn benoemd de Hoogleeraar *van Voorst*, de Hoog Eerwaarde Heeren *Broes*, *van Deinse* en *Hendriksz.*

Brief van Hoogeboom.

Een brief aan de Nederlandsche Synode der Hervormde Kerk, geteekend door eenen zich noemenden *H. Hoogeboom*, doch zonder plaatsteekening en zonder nadere aanduiding, zoo van den schrijver, als van de genen uit wier naam dit stuk gezegd wordt afgezonden te zijn, welke personen niet worden genoemd, is gehouden buiten deliberatie.

Missive van den Commissaris-Generaal, met conseptreglement op het examen.

Is ontvangen eene missive van Zijne Excellentie den Heere Commissaris-Generaal, de dato 2 Julij 1816, nº. $\frac{1869}{805}$, dienende ten geleide van een ontwerp van reglement op het examen, om tot den predikdienst in de Hervormde Kerk te worden toegelaten, gepaard met eene bijlage; zijnde de brief van eenen der vervaardigers van voornoemd ontwerp, en behelzende ontwikkeling van de beginselen waarop hetzelve rust. Het een en ander stuk is aan de leden ter hand gesteld, om in volgende zittingen overwogen te worden.

Werkje van Do *Scholten* tegen *Le Sage ten Broek*

De Hoog Eerwaarde Heer *J. J. Scholten*, lid dezer Vergadering, stelde aan elk der leden ter hand een werkje door hem geschreven en getiteld: *de voortreffelijkheid der leer van de R. C. Kerk, geschetst door J. G. le Sage ten Broek, getoetst.*

De vergadering nam dit lettergeschenk met dankzegging aan uit handen van den geëerden en bekwamen schrijver.

Het door den Secretaris in deze zitting aangeteekende geresumeerd en door den President geteekend zijnde, is deze zitting met dankzegging aan God gesloten.

Vergadering gehouden den 5den Julij.

Present al de leden.

Nadat de vergadering met het gebed geopend was, zijn de notelen van den vorigen dag geresumeerd en goedgekeurd.

De vergadering voortgaande met het lezen en overwegen der ingekomen stukken, werd:

Brief Provinciaal Kerkbestuur van Utrecht, over traktementen, vermeerderingen, kindergelden enz.

1°. Gelezen een brief van het Provinciaal Kerkbestuur van Utrecht, de dato 27 Junij ll. verzoekende: dat de Synode, het zij onmiddellijk aan Zijne Majesteit den Koning zelven, het zij middellijk door Zijne Excellentie den Heere Commissaris-Generaal, provisioneel belast met de zaken der Hervormde Kerk, voordrage den eerbiedigen wensch van de Predikanten dier provincie naar hoogstnoodige vermeerdering van traktementen, en gelijkstelling met de Predikanten van Noord- en Zuidholland, ook wat kinder-, school en akademie-gelden, en pensioenen van Emeriti, van weduwen en weezen betreft.

De Synode heeft na rijpe deliberatie besloten, ter voldoening aan dit verzoek en ten dienste der Predikanten van de andere provincien, met die van Utrecht in hetzelfde geval verkeerende, een eerbiedig adres te presenteren aan Zijne Majesteit, bij gelegenheid der audientie, tot welke deze Vergadering, op dingsdag den 9den dezer, de eer zal hebben toegelaten te worden: en is tot het ontwerpen van dit adres benoemd eene commissie, welke haar concept zal indienen in de vergadering op den 8sten, tot welke commissie verzocht zijn de Hoog Eerwaarde H. H. *Donker Curtius*, Vice-President, *van der Leeuw*, *Reddingius* en de Ouderling *van Leeuwen*.

Brief van de Wed. *Vroom*, over het achterstallige traktement.

2°. Bij deze gelegenheid is ook in overweging genomen een brief van *P. van Bemmel*, Wed. *G. Vroom*, geteekend 4 Julij, verzoekende door gepaste middelen de intercessie van de Synode, ter bekoming van haar achterstallig traktement en emolumenten, als zijnde ten tijde der fransche regeering niet in het grootboek ingeschreven, en verstoken van de hoop op eene goede uitkomst der liquidatie met het fransch Gouvernement. Hierbij gaven de President en andere leden mondelinge berigten van onderscheidene weduwen, in dezelfde omstandigheden, en van verschillende gemeenten, door den

achterstand der betaling gedrukt. Deze zaak met alles wat den achterstand van Predikants- traktementen, weduwe- en kindergelden betreft, is gesteld in handen van de laatstgemelde Commissie, om tegen het einde van de Synode een adres voortedragen, hetwelk deswege aan het Gouvernement zoude kunnen worden gepresenteerd.

3°. Vervolgens werd ter tafel gebragt een adres van eenige Predikanten, onder het ressort der voormalige klassen van Leyden en Neder-Rijnland, en van Woerden en Over-Rijnland, behelzende bezwaren en consideratien, waar omtrent zij geruststelling vragen van deze Hoog Eerw. vergadering, als: *voor eerst*, hoedanig het algemeen reglement van Kerkelijk Bestuur in vergelijking met de vorige reglementen en inrigtingen, die tot hiertoe in de Gereformeerde Kerk hebben plaats gehad, moet worden beschouwd, met name de onderteekening der formulieren van eenigheid, de belofte van geen accomodatie met de Remonstranten, den eed tegen de simonie en dergelijke, welke bezwaren gezegd worden bij hen gerezen te zijn, uit vergelijking van art. 9 en 10 des algemeenen reglements: waarbij tevens het 25ste artikel bij hen heeft doen ontstaan de vraag, of door de schikking en regeling van het godsdienstig onderwijs, de eenmaal vastgestelde en aangenomen leer verandering of bepaling zoude kunnen ondergaan; verzoekende de adressanten, op deze punten van bezwaar eene genoegzame en geruststellende opheldering. *Vervolgens* bevattede dit stuk eenige bedenkingen over het klein getal der leden, aan welke het Synodaal, Provinciaal en Klassikaal Bestuur is opgedragen, naar evenredigheid der uitgebreide en gewigtige werkzaamheden hun aanbevolen, als kunnende strekken om aan vele Leeraren de gelegenheid te benemen, om in kerkelijke zaken eenige ervarenis of oefening te verkrijgen; aanleiding geven tot onbroederlijke heerschappij-voering; de verbindtenis der Leeraren onderling belemmeren, en bedenkelijken invloed hebben op de examina, die naar het oordeel der adressanten best zouden geschieden in

Adres van Predikanten onder de klassen van Leyden en Woerden, met bezwaren.

plenâ classi, althans de peremtoire ten overstaan van afgezondenen uit de roepende gemeenten. De Synode heeft na deliberatie besloten, om dit stuk door eene personele Commissie te doen examineren, en de vergadering deswege te præadviseren, waartoe benoemd zijn de Hoog Eerw. Heer *Royaards*, de Heeren *van Eck*, *Scholten* en de Ouderling *van Leeuwen*.

Missive van den Commissaris - Generaal over het Kerkelijk Cachet.

4°. Is gelezen eene missive van Zijne Excellentie den Commissaris-Generaal, van den 2[den] Julij ll., n°. $\frac{1868}{862}$, verzoekende de consideratien en wenschen van deze Vergadering te verstaan, omtrent het gebruik van een kerkelijk *zegel*, *cachet* of *wapen*, waaromtrent bij hem aanvraag gedaan was door de Commissie der Waalsche Kerken, en Zijne Excellentie zijn voornemen betuigde, eene voordragt aan Z. M. den Koning te doen. Deze missive is, ten fine van consideratien en advijs, gesteld in handen eener Commissie, bestaande uit den Hooggeleerden Heer Prof. *Muntinghe*, de Hoog Eerw. H. H. *Lobry* en *Delprat*.

Rapport der Indische Commissie.

5°. Werd gelezen een rapport van de Provisionele Commissie tot de zaken der Hervormde Kerken in Neêrlands Oost- en West-Indiën, van den 28sten Junij dezes jaars, verslag doende van derzelver aanstelling en verrigtingen. Dit stuk is met dankzegging aan zijne Majesteit en Zijne Excellentie, wegens de zorg van het Gouvernement voor de belangen onzer Kerk in afgelegen gewesten, en met goedkeuring van de Kerkelijke verrigtingen der voornoemde Commissie aangenomen.

Missive van den Commissaris- Generaal over de Weduwen-Beurzen.

6°. Hierna werd gelezen eene missive van Zijne Excellentie den Commissaris - Generaal, dd. 3 Julij n°. $\frac{1881}{867}$, verzoekende de overlegging van de Synode, omtrent goede schikkingen, ten aanzien der bestaande weduwen - beurzen, zijnde deze missive vergezeld van de bij het departement ingekomen brieven van de Provinciale Kerkbesturen van Zuidholland en Overijssel en de Klassikale Besturen van Tiel,

Zierikzee, 's Hertogenbosch en Breda, betrekkelijk dit aangelegen stuk. Deze missive is met de genoemde bijlagen gesteld in handen eener Commissie, bestaande uit de H. E. E. H. H. *W. L. Krieger*, President, *H. H. Donker Curtius*, Vice-President, *F. Tayspil Jansz.*, Quæstor, *van Deinse*, *van Eck* en *Scholten*, om te dienen van consideratien en advijs.

7°. Nog is medegedeeld eene missive van Zijne Excellentie den Commissaris-Generaal, de dato 3 Julij, n°. $\frac{1880}{800}$, inzendende de afschriften der opgaven van de onderscheidene Provinciale Kerkbesturen, (uitgenomen van Vriesland, van hetwelk nog geene opgave was ingekomen,) omtrent de fondsen bij dezelve voorhanden voor noodlijdende kerken en personen, ten einde te overleggen, welke beschikkingen de veranderde tijdsomstandigheden en de veranderde kerkvorm te dezen aanzien mogten vorderen, met aanbieding van de hulp van het Gouvernement, indien deze daartoe noodig mogt geoordeeld worden.

Missive van denzelven over de fondsen voor noodlijdenden.

Dit stuk is, nevens de genoemde bijlagen, gesteld in handen eener personele Commissie, bestaande uit den Hoog Geleerden Heer *H. Muntinghe*, de H. E. E. H. H. *F. Tayspil Jansz.*, Quæstor, *D. Delprat* en *D. K. Harmsen*; aan welke tevens zijn ter hand gesteld de minuten der Christelijke Synode van New-Jork, van Mei 1815 en October 1815, afgezonden voor den Præses van de Noordhollandsche Synodus, doch door de bezorging van Ds. *A. de Vries*, Predikant te Rotterdam, aan den Secretaris van de Synode besteld.

Na dit verhandelde ging de Synode ter deliberatie over van het, van wege het Ministericel Departement tot de zaken der Hervormde Kerk, ingezonden ontwerp van reglement op het examen, hetwelk aan de orde gesteld was.

Deliberatien over het reglement op 't examen.

De tijd dezer bijeenkomst verstreken zijnde, las de Secretaris het aan-

geteekende in deze sessie voor, hetwelk goedgekeurd zijnde door den President is geteekend: waarna de vergadering geadjourneerd werd tot den 8sten Julij aanstaande, en met dankzegging aan God gesloten.

Vergadering gehouden den 8sten Julij.

Present al de leden.

Na dat de vergadering met het gebed geopend was, zijn de notelen der vorige zitting geresumeerd en goedgekeurd.

Bij den aanvang der zitting ontving de Synode uit handen van Z. E. den Heer Commissaris-Generaal een ruim aantal exemplaren van deszelfs aanspraak ter opening van de Synode, op den 3den Julij, voor welk bewijs van achting, de Synode, bij monde van den President, aan Zijne Excellentie welmeenenden dank betuigde.

De Commissie benoemd tot het ontwerpen van een adres, aan Zijne Majesteit den Koning, waartoe, naar aanleiding der missive van het Provinciaal Kerkbestuur van Utrecht, in de vorige zitting besloten was, bragt, bij monde van den Hoog Eerw. Heer *H. H. Donker Curtius*, haar rapport uit, en leverde een concept-adres in, het welk door de Synode, met goedkeuring en dankzegging, werd aangenomen, om op den volgenden dag aan Zijne Majesteit te worden gepresenteerd.

Dit adres is van den volgenden inhoud:

AAN DEN KONING!

SIRE!

Adres aan den Koning over de traktementen, kinder-, school en akademiegelden.

De algemeene Synode der Hervormde Nederlandsche Kerk, zich belast ziende met de zorg voor de algemeene belangen derzelve Kerken, rekent het van haren pligt, Uwe Majesteit met allen verschuldigden eerbied, te

naderen, ten einde een gewigtig belang der Hervormde Kerk aan Hoogstdeszelfs vaderlijke zorg aantebevelen.

Als zoodanig belang der Kerke beschouwt de Synode een behoorlijk inkomen voor de Leeraren van den Godsdienst, bij gebrek waarvan de lust, om zich aan dezen belangrijken stand toetewijden, geheel verdwijnen; het noodige getal geschikte Predikanten spoedig ontbreken, en de zoo noodzakelijke achting voor de werkelijke dienstdoende in hunne gemeenten noodwendig moet verloren gaan.

Intusschen is het bekend, dat het lot der Hervormde Predikanten in Nederland, over het algemeen genomen, te dezen opzigte verre af is van hetgene de belangstelling in den bloei van den Godsdienst doet wenschen, daar de traktementen derzelve, oorspronkelijk eeniger mate naar de behoeften berekend, thans in geenen deele toereikend zijn, om in dezelve te voorzien, en dien ten gevolge een groot aantal Predikanten, door geene eigene middelen gezegend, zich genoodzaakt ziet, om van eene onbeduidende jaarlijksche bezoldiging te leven; daardoor gedrukt wordt door onophoudelijke zorgen, die allen lust en allen moed verdoven; of zich geplaatst ziet in eenen staat van behoefte en afhankelijkheid van de liefdadigheid der leden van hunne gemeente, waarbij zij de zoo noodige achting geheel verliezen.

De Synode, aangedaan met het hartelijkst mededoogen over het waarlijk treurige lot van zoo vele ambtsbroederen, en al de nadeelige gevolgen berekenende, welke voor de bediening des Evangeliums, den bloei van Godsdienst, kennis, geloof en deugd, uit zoo ongunstigen staat van zaken moeten geboren worden, vindt naauwelijks woorden, krachtig genoeg om voor Uwe Majesteit uittedrukken de gevoelens van vreugde en dankbaarheid, met welke dezelve vernomen heeft, dat Uwe Majesteit, wiens vaderlijke zorg zich over al de belangen van zijne onderdanen uitbreidt, ook dit gewigtig belang der Hervormde Kerk tot een voorwerp van Hoogstdeszelfs opmerkzaamheid heeft gesteld, en dat het Uwe Majesteit heeft behaagd, door verhoogde bezoldiging, het lot van onderscheiden Predikanten te verbeteren.

Terwijl de Synode het zich tot eenen aangenamen pligt maakt, Uwe Koninklijke Majesteit deswege hare gevoeligste erkentenis te betuigen, en voor Uwe Majesteit open te leggen haar volkomen en rustig vertrouwen, dat ook de overige te sober bezoldigde Predikanten, eerlang de blijken van Uwer Majesteits vaderlijke zorg ervaren zullen, vinden wij ons, door pligtgevoel, ten sterkste gedwongen om Uwe Majesteit nederigst en dringendst te verzoeken, inmiddels in het lot der zulken, die door huisgezinnen bezwaard zijn, eene aanmerkelijke verbetering te willen brengen, door het algemeen maken der betaling van kinder-, school- en akademiegelden.

De Synode brengt dit verzoek aan Uwe Majesteit over met die vrijmoedigheid, welke aan dezelve wordt ingestort, zoo wel door de bewustheid van Uwer Majesteits belangstelling in het welzijn der Hervormde Kerk en het lot harer leeraren, als door de overtuiging der billijkheid, en zelfs der dringende noodzakelijkheid.

Daar toch alle voordeelen welke Predikanten in andere provincien, door min zware lasten pleegden te genieten, thans vervallen, en de lasten voor allen gemeen en gelijk zijn, schijnt de billijkheid te vorderen, dat ook de voordeelen voor de Predikanten van alle provincien dezelfde zijn. — Is het daarenboven erkend, dat de tegenwoordige prijs der eerste levensbehoeften zoo hoog is, dat het voor een huisgezin, dat overeenkomstig den rang van eenen Predikant leven moet, zelfs met de meest mogelijke bezuiniging, onmogelijk blijft, eenige uitgaven te doen voor onderwijs en opvoeding; dan schijnt de billijkheid te willen, dat hierin te gemoet gekomen worde: te meer, wanneer men erkennen moet, dat de bezoldiging der Leeraren in geene de minste evenredigheid meer staat tot die van andere leden der Maatschappij, die, schoon in rang beneden de Leeraren van den Godsdienst, en wat het gewigt van hun werk betreft, met deze niet kunnende vergeleken worden, nogtans verre boven deze worden betaald.

De Synode beschouwt het verzoek, hetwelk zij de eer heeft aan Uwe Majesteit voortedragen, als van de dringendste noodzakelijkheid voor de belangen van den Godsdienst zelven. Er bestaat toch niets, meer geschikt om allen lust tot de behoorlijke bediening van het Leeraarambt uitteblus-

schen, en tot eene volstrekte moedeloosheid te doen vervallen, dan dat een Predikant moet nederzien op een min of meer talrijk huisgezin, hetwelk hij naauwelijks weet te voeden en voor vernedering en schande te bewaren, en dat hij zich in de onmogelijkheid geplaatst ziet, om eenige uitgave te doen ter bezorging eener fatsoenlijke opvoeding aan zijne dierbaarste panden.

De Synode heeft van deze nadeelige uitwerking te veel gezien om niet overtuigd te zijn, dat zij aan hare duurste verpligting zoude te kort komen, zoo zij in gebreke bleef de aandacht van Uwe Majesteit hierop te vestigen, en Hoogstdezelve, bij het belang van den Godsdienst te bidden, door de algemeene invoering der betaling van kinder-, school- en akademie-gelden, aan dezen staat van zaken zoo veel mogelijk een einde te maken.

De Synode weet, dat door het inwilligen van dit verzoek, de staats-uitgaven niet onaanmerkelijk vermeerderd zullen worden. Maar deze overtuiging kan dezelve niet terug houden van het doen van deze aanvrage bij eenen Koning, die overtuigd is, dat geene uitgaven nuttiger worden besteed en rijker vruchten in den schoot van den burgerstaat terug voeren, dan dezulke, wier strekking is de bevordering van den bloei van Godsdienst en deugd, die de bron-aderen zijn van het duurzaam geluk der Staten en de vaste grondzuilen der Troonen.

De Synode legt dan ook dit haar verzoek voor den Troon Uwer Majesteit neder, met volkomen vertrouwen op Hoogstdeszelfs vaderlijke toegenegenheid, en met een blij uitzigt dat de poging, welke dezelve door dit verzoekschrift heeft gedaan, ter verbetering van het lot van zoo vele Predikanten, niet zonder een gewenscht gevolg blijven zal.

Wij bidden den Almagtigen God, in den naam van onzen eeuwig gezegenden Verlosser, dat het hem behage Uwe Koninklijke Majesteit, deszelfs Doorluchtig Huis en roemrijke regering verder te kroonen met zijne dierbaarste zegeningen, tot roem en geluk voor Nederland, tot welzijn der Kerk, en tot eere van Zijnen grooten naam. En verzoeken Uwe Majesteit te willen aannemen de verzekering van onze onveranderlijke verknochtheid aan Uwer Majesteits geheiligden persoon en Doorluchtig Huis.

De Synode enz.

Missive van den Commissaris-Generaal, wegens geschil over den Doop te Alkmaar en over de weigering van Diakenen.

Vervolgens werd door den Secretaris ingebragt eene missive van Zijne Excellentie den Commissaris-Generaal, d. d. 4 Julij ll., n°. $\frac{1893}{8711}$, kennis gevende van zeker different, ontrezen te *Alkmaar*, tusschen den Heer *Pierius Adama Reinalda*, en de Predikanten der Nederduitsche Hervormde Kerk aldaar, welke laatste geweigerd hadden, aan een kind van genoemden *P. A. Reinalda* den H. Doop toetedienen, ten zij, vermits de ouders geene belijdenis hadden afgelegd, voorzien zijnde van een mannelijk en of vrouwelijken getuige, lidmaat zijnde; en waarover dezelve, blijkens het afschrift van zijn adres, daar nevens gevoegd, zich aan Zijne Excellentie had geadresseerd. En hoewel deze zwarigheid thans door het aanbod van *P. A. Reinalda*, om belijdenis afteleggen, aanvankelijk uit den weg geruimd scheen, verlangde Zijne Excellentie, bij deze kennisgeving aan de Synode, om op deze zaak in het algemeen, hetzij speciaal, hetzij bij eventuële nadere verordeningen, het noodig regard te slaan. Hierop is besloten, dit stuk opzettelijk te behandelen bij het reglement op het Kerkelijk Bestuur in de gemeenten.

Hier na werd gelezen eene missive van Zijne Excellentie den Commissaris-Generaal, de dato 4 Julij, n°. $\frac{1892}{876}$, inhoudende de kennisgeving door Zijne Excellentie van zwarigheden, in verscheidene Hervormde gemeenten ontstaan, uit hoofde van de weigering der personen, die tot het Diakenschap geroepen waren, om deze kerkelijke bediening waar te nemen. Zijne Excellentie verklaarde in deze missive, dat, daar deze zaak de aandacht en voorziening van het Gouvernement vereischt, hij dezelve aan de overweging van deze Vergadering aanbeval, om de Synode in staat te stellen, daartoe, zulks noodig keurende, eene voordragt aan Zijne Majesteit te doen, en te overwegen, of, en zoo ja, welke kerkelijke verordeningen tot het verminderen dezer zwarigheid zouden kunnen dienen. Is besloten, over deze zaak insgelijks te handelen bij het arresteren van het reglement op het Kerkelijk Bestuur in de gemeenten.

Missive van denzelven, met concept-reglement op de klassikale kosten.

Nog werd ter Synodale tafel gelegd eene missive van Zijne Excellentie den Commissaris-Generaal, de dato 4 Julij, n°. $\frac{1882}{869}$, ten geleide van het ontwerp van een *reglement op de klassikale kosten*, met eenige *bij-*

gevoegde artikelen op het vinden der klassikale kosten, gedurende het thans loopende jaar; mitsgaders eene *globale berekening*, zoo van de gewone klassikale onkosten, als op de inkomsten van de algemeene klassikale kas. De exemplaren van een en ander stuk zijn onder de leden gedistribueerd, om, na den afloop van de deliberatien over het reglement op het examen en de toelating, door de Synode overwogen te worden. En is inmiddels eene commissie aangesteld om de Vergadering met den geest van dit reglement bekend te maken, en dezelve met haar advijs voortelichten. Tot deze commissie zijn benoemd de H. H. E. E. Heeren *Donker Curtius*, *Tayspil*, *Broes*, *van Deinse*, *van der Leeuw* en *van Eck*.

Voortzetting der deliberatien over het reglement op het examen.

Daarna hervatte de Synode hare deliberatien over het reglement op het examen en de toelating tot den predikdienst, tot dat de tijd verstreken, en het aangeteekende in deze zitting door den Secretaris voorgelezen zijnde, de Vergadering tot op den volgenden dag werd geadjourneerd, en deze zitting met dankzegging aan God gesloten.

VERGADERING *gehouden den 9den Julij.*

Present al de leden.

Missive van den Commissaris-Generaal over de Indische Commissie.

Na het gebed en de resumtie der notulen zijn gelezen twee missives van Zijne Excellentie den Heere Commissaris-Generaal. De *eerste* de dato 8 Julij, n°. $\frac{1904}{880}$, behelzende de kennisgeving dat door Zijne Majesteit tot corresponderend lid der provisionele Commissie tot de zaken der Hervormde Kerk in Neêrlands Oost- en West-Indiën is benoemd de Heer *J. C. Metzlar*, Predikant te Aduard, welke kennisgeving als zoodanig aangenomen is.

Missive van den Commissaris-Generaal over de fondsen van noodlijdende.

De *andere* missive van denzelfden datum, n°. $\frac{1910}{879}$, strekte ter inzending der opgave van het Provinciaal Kerkbestuur van Vriesland, omtrent de fond-

sen voor noodlijdende kerken en personen, welk stuk gesteld is in handen der commissie, daartoe benoemd in de zitting van den 5den dezer.

Vervolg der deliberatie over het examen. Audiëntie bij den Koning.

Daarna zettede de Synode de begonnen deliberatien over het reglement op het examen en de toelating tot den predikdienst voort, tot het uur der audiëntie bij Zijne Majesteit den Koning, werwaarts de Synode zich begaf, na dat deze zitting met dankzegging was gesloten.

VERGADERING *gehouden den 10den Julij.*

Present al de leden.

Missive van den Commissaris-Generaal over fondsen van noodlijdende.

Na het gebed en de resumtie is gelezen eene missive van Zijne Excellentie den Commissaris-Generaal, de dato 8 Julij, n°. $\frac{1220}{888}$, inzendende het afschrift eener nadere opgave van het Provinciaal Kerkbestuur van Overijssel, wegens de administratie van fondsen en penningen voor noodlijdende kerken en personen: welk stuk gesteld is in handen der daartoe benoemde commissie.

Vervolg der deliberatien over het reglement op het examen.

Hierop werden de deliberatien over het reglement op het examen en de toelating tot het Leeraar-ambt voortgezet, en hetzelve, op de redactie na, gearresteerd.

Commissie over deszelfs introductie.

Vervolgens werd eene commissie benoemd, om de Vergadering te preadviseren omtrent de maatregelen, die tot en bij de invoering van dit reglement moeten worden geobserveerd, in welke commissie benoemd zijn de H. H. E. E. Heeren *Broes*, *van Deinse*, *Hendrikz*, *Scholten* en *Reddingius*.

Rapport der Commissie over de klassikale kosten.

De commissie op den 8sten Julij benoemd, om de Vergadering te dienen van rapport en consideratien over het concept-reglement op de klassikale kosten enz., deelde in een specifiek rapport, bij monde van den H. E. Heer *H. H. Donker Curtius*, hare aanmerkingen mede, strekkende om de Ver-

gadering, bij hare deliberatien over dit reglement, voor te lichten. Dezelve werd voor haren arbeid en mededeelingen bedankt, en voornoemd reglement voor de eerstvolgende zitting aan de orde gesteld.

De President scheidt de Vergadering tot den volgenden dag na gedane dankzegging.

VERGADERING *gehouden den 11den Julij.*

Present al de leden.

Missive van den Commissaris-Generaal met concept-reglement op het godsdienstig onderwijs.

Na het gebed en de resumtie bragt de Secretaris ter tafel eene missive van Zijne Excellentie den Commissaris-Generaal, de dato 10 Julij ll., n°. $\frac{1949}{896}$, dienende ten geleide van een genoegzaam aantal exemplaren van een concept-reglement op *het godsdienstig onderwijs in de Nederlandsche Hervormde Kerk*, welke aan de leden zijn gedistribueerd, om, na den afloop der deliberatien over het reglement op de klassikale kosten, in overweging genomen te worden.

Brief der Waalsche commissie over benoeming van Secundi.

Werd gelezen een brief van de Commissie tot de huishoudelijke zaken der Waalsche Kerken, de dato 10 Julij, verzoekende, dat de Synode middelen berame, dat aan deze Commissie, gelijk aan de meeste Kerkelijke kollegien, Secundi worden toegevoegd. De Synode heeft besloten eene schriftelijke aanvrage bij Zijne Excellentie te doen, strekkende, om van wege het Departement, uit naam dezer Vergadering, aan Zijne Majesteit de benoeming voortedragen van Secundi in alle Kerkelijke kollegien, en voor zoodanige personen tot dezelve benoemd, waaraan bij het algemeen reglement geen Secundi zijn toegevoegd.

Reglement op het examen gearresteerd.

Het reglement op het examen en de toelating nu finaal zijnde gearresteerd, zal hetzelve op morgen voor de Vergadering ter visie worden gelegd, om hoe eer hoe beter ingezonden te worden aan het Departement

van Kerkelijke Zaken, ten einde, namens deze Vergadering, ter sanctie aan Zijne Majesteit den Koning te worden gepresenteerd;

Hetzelve is van dezen inhoud:

REGLEMENT OP HET EXAMEN EN DE TOELATING TOT HET LEERAARAMBT IN DE HERVORMDE KERK.

Afzonderlijk gedrukt.

Besluit over de introductie van dat reglement.

De commissie in de vorige zitting benoemd, om de Vergadering te dienen van consideratien en preadvijs, omtrent de maatregelen, die tot en bij de invoering van het reglement op het examen en de toelating tot het Leeraarambt, moeten in acht genomen worden, bragt, bij monde van den Hoog Eerw. Heer *G. Benthem Reddingius*, rapport uit, en is, overeenkomstig hetzelve, besloten:

1°. Het nieuwe reglement op het examen zal moeten gevolgd worden van den 1sten Januarij 1817 af en vervolgens.

2°. Die genen, welke nu reeds proponent of kandidaat zijn, of zich tot het ondergaan van het preparatoire examen hebben aangegeven, zullen, wanneer zij daarna een beroep verkrijgen, dáár waar zulks tot hiertoe gebruikelijk was, het gewone peremptoire examen moeten ondergaan, en tevens dat onderzoek in de uitlegkunde des Bijbels, hetwelk het nieuwe reglement vordert.

3°. Ten einde evenwel van deze bepaling geen misbruik gemaakt moge worden, zullen de Provinciale Kerkbesturen verpligt zijn om die genen, welke zich nog mogten aangeven, om vervolgens in den loop van dit jaar, preparatoir geëxamineerd te worden, ook te onder-

zoeken in de uitlegkunde des Bijbels, overeenkomstig het nieuwe reglement.

4°. De aldus geëxamineerden zullen echter daarna, wanneer zij eene standplaats verkrijgen, een gewoon peremptoir examen moeten ondergaan, waar zulks gebruikelijk is, met de uitbreiding van hetzelve in art. 2 hierboven opgegeven.

5°. En zal van dit besluit, bij de toezending van het gearresteerde reglement, worden kennis gegeven aan de Theologische Faculteiten der Akademiën, en aan al de Provinciale Kerkbesturen, tot derzelver informatie.

Hierop namen de deliberatien over het reglement op de klassikale kosten eenen aanvang, tot dat de tijd verstreken zijnde, de President de Vergadering, met dankzegging, tot den volgenden dag scheidde.

VERGADERING *gehouden den 12den Julij.*

Present al de leden.

Na het gebed en de resumtie legde de Secretaris het gearresteerde reglement op het examen en de toelating ter tafel, waarna hetzelve behoorlijk geteekend zijnde, aan het Departement voor de zaken der Hervormde Kerk werd gezonden, om aan de goedkeuring en sanctie van Zijne Majesteit den Koning te worden gepresenteerd.

Missive van den Commissaris-Generaal met concept-reglement op de kerkvisitatie.

Werd gelezen eene missive van Zijne Excellentie den Commissaris-Generaal, de dato 10 Julij ll., n°. $\frac{1957}{891}$, ten geleide van een *concept-reglement op de kerkvisitatie*, welk stuk onder de leden gedistribueerd is, om, na den afloop der deliberatien over het *reglement op het godsdienstig onderwijs*, overwogen te worden.

Rapport op het adres van het Classikaal Bestuur van Winschoten.

De commissie, in de zitting van den 4den dezer benoemd, om het adres van het Klassikaal Bestuur van Winschoten te examineren, en de Vergadering deswege te preadviseren, bragt bij monde van den Hoog Eerw. Heer *Broes* het navolgend rapport uit:

« Het zeer belangrijk adres van het Klassikaal Bestuur van Winschoten aan de Algemeene Christelijke Synode, 't welk door dezelve in handen der ondergeteekenden gesteld is, ten fine van advijs, behelst vooral twee hoofdpunten.»

« Het tweede hoofdpunt, als concernerende geheel de artikelen van examen en admissie tot het Leeraarambt, de discussien waarover reeds zoo gelukkiglijk ten einde gebragt zijn, meenen zij met stilzwijgen te kunnen en moeten voorbij gaan.»

« Het eerste omvat groote klagten over diep verval van christelijke deugd en zeden daar te Lande, met bijgevoegde aanwijzing van drie voorname bronnen van het kwaad; *eerste:* de voortdurende grove ontheiliging van den dag des Heeren; *tweede:* de kwalijk gepaste plaatsing der schutters-wapenoefeningen op den zondag; *derde:* het doorgaand verzuim van de kerkelijke inzegening des huwelijks, — en eenen op die aanmerkingen gebaseerden voorslag van een eerbiedig, tevens ernstig verzoekschrift, 't zij aan Zijne Excellentie den Commissaris-Generaal, 't zij regtstreeks aan den Koning, om deels door nieuwe wet, deels door stipte handhaving der aanwezige, tegen dit één en ander, zoo veel mogelijk, te voorzien.»

« Uwe commissie heeft bij hare overweging van dit adres overal in hetzelve den edelsten geest ontmoet, en lofwaardigen ijver voor de beste zaak, echter komt het haar voor, dat in de geprojecteerde verzoeken hier en daar iets te algemeens en onbepaald is; en het *derde* of laatste, tenderende tot eene geheele terugroeping van de oude kerkelijke huwelijksbevestiging, met afschaffing der burgerlijke, schijnbaar althans in den geest der R. C. Kerk, aan zeer groote zwarigheden onderworpen is, en naauwelijks kan in aanmerking komen.»

« Na deze overweging nemen wij de vrijheid, om, de goede projecten van het meer genoemd adres gedeeltelijk overnemende, en gedeeltelijk nader bepalende en wijzigende, het navolgende aan uw oordeel zedig te onderwerpen.»

« Dat de Synode Zijne Excellentie den Commissaris-Generaal adiëre met een gepast verzoek, waarin, na eene beknopte aanwijzing der bovengemelde bronnen van het kwaad, de vurige wensch worde uitgedrukt, dat het Zijner Majesteit behagen moge, *eerstelijk*, om, met gestrenge handhaving der prijsselijke wetten op den H. dag des Heeren, sedert de heugelijke verlossing van ons vaderland ingesteld of hernieuwd, bijzonderlijk het zoo ongepaste aflezen van kondigcedels tot verkoopingen en dergelijke, bij gelegenheid van den openbaren godsdienst, waar zulks in gebruik is, volstrektelijk te verbieden; *ten tweede*, krachtdadig te voorzien, dat de wapenoefeningen der schutterijen, zoo zij al hier en daar op den zondag niet kunnen vermijd worden, ten minste niet geschieden voor na het eindigen van den achtermiddag-godsdienst; *eindelijk*, te zorgen dat de kerkelijke celebratien der huwelijken, in zich zelve zoo betamelijk en zoo noodig, om een diep gevoel der heilige pligten van dien staat in de harten intedrukken, niet meer, gelijk op sommige plaatsen geschiedt, op allerlei wijs gecontrarieerd worden, maar integendeel door dezelve aanteraden, en door de gelegenheid derzelve te faciliteren, zoo veel mogelijk bevorderd.»

« Nog is het bij uwe commissie in bedenking gekomen, of het ook raadzaam kunne geoordeeld worden, dat de Synode zelve, onder de uitgedrukte goedkeuring van Zijne Majesteit, aan de Nederlandsche en Hervormde Kerk een vermaan en opwekking doe, tot het niet verzuimen van de meergemelde godsdienstige celebratien van het H. huwelijk, in de onderscheidene gemeenten aftelezen van den predikstoel en door de Leeraars bij het aannemen, of liever bij het openlijk bevestigen der lidmaten, telkens te herhalen.»

« Eindelijk meenen wij, dat aan het Classikaal Bestuur van Winschoten,

door eenen zeer beleefden en vereerenden brief, behoort geantwoord te worden, en zulks ook ten aanzien van het andere punt van deszelfs adres, rakende de examina en de admissie tot het Leeraarambt.»

Besluit:
1°. Tot eene voordragt aan den Commissaris-Generaal.
2°. Tot eene circulaire over de huwelijks-inzegening.
3°. Antwoord aan Winschoten.

De Synode besloot, met dankzegging aan de commissie, overeenkomstig de gedane voordragt:

1°. Zijne Excellentie den Commissaris-Generaal te adiëren met den wensch, om bij Zijne Majesteit den Koning de handhaving van de prijsselijke wetten op de stichtelijke viering van den dag des Heeren, met verbod van al wat zulks verhindert; voorziening dat de wapenoefeningen niet geschieden voor na den namiddag-godsdienst; en de bevordering van de godsdienstige solemnisatie der huwelijken te verzoeken.

2°. Eene aanmaning en opwekking aan de Nederlandsche Hervormde Kerk, tot het niet verzuimen van de meer godsdienstige celebratie der huwelijken te vervaardigen.

3°. Eenen beleefden en vereerenden brief aan het Classikaal Bestuur van Winschoten te zenden.

Dezelfde Commissie is tot het opstel der twee eerstgenoemde stukken verzocht, en de Secretaris tot het schrijven aan het Classikaal Bestuur van Winschoten, overeenkomstig dit besluit, geautoriseerd.

Rapport over de zaak der weduwenfondsen.

Hierop deed de commissie, in de zitting van den 7den dezer benoemd, om de Vergadering te dienen van consideratien en advijs, omtrent de stukken door Zijne Excellentie betrekkelijk de weduwenbeurzen, in hare handen gesteld, bij monde van den H. E. Heer *W. L. Krieger* rapport in dezer voege:

« De Commissie den 7den dezer, door Uwe Vergadering benoemd, om, ten opzigte der weduwenbeurzen in het algemeen, en meer bijzonder betrekkelijk de aanvragen van sommige Provinciale en Klassikale Besturen,

U Hoog Eerw. van eenig berigt te dienen, uit handen van Zijne Excellentie den Heere Commissaris-Generaal voor de zaken der Hervormde Kerk, ontvangen hebbende eenige stukken met eenen brief ten geleide, voornoemde weduwenfondsen betreffende, en ingezonden door de Provinciale Kerkbesturen van *Zuidholland* en *Overijssel*, en de Klassikale Besturen van *Tiel*, *Zierikzee*, *'s Hertogenbosch* en *Breda*, heeft de eer, aan Zijne Excellentie den Heere Commissaris-Generaal en aan Uwe Hoog Eerw. Vergadering, het volgende voortedragen en Uwer overweging aantebieden.»

In het algemeen, moet Uwe commissie als een' hoogstbillijken en onveranderlijken grondregel aannemen, « dat de weduwenfondsen verbindtenis-« sen zijn tusschen bijzondere personen, welke derhalve geene algemeen « voor elk verbindende wetten kunnen voorschrijven, maar aan ieder « lid der Klassis, die het is of worden zal, vrij en onverhinderd moeten « laten, of hij in de weduwenbeurs, al dan niet, deel verkiest te nemen: « echter zoodanig, dat elk die lid der Klassis wordt, zich dadelijk, indien « hij gehuuwd is, of zoo dra hij huuwt, zal moeten verklaren, welke « dien aangaande zijne keus en begeerte zij; behoudende de Klassis het « regt zijne latere begeerte en aanbieding niet aantenemen, dan met al-« gemeen goedvinden.»

« Uit dezen grondregel volgt van zelve, dat dáár, waar eene gansche klassis vernietigd is, elk afgescheiden gedeelte van dezelve, zijn wettig en evenredig aandeel in het weduwenfonds der vernietigde Klassis ontvangt; onder zijn bijzonder beheer stelt, en daarover al die schikkingen maakt, welke hetzelve noodig en nuttig mogt oordeelen, doch zich ook tevens verbindt tot het evenredig overnemen en dragen van alle uitgaven en bezwaren, die op het weduwenfonds rusten.»

« Op dezen grondslag steunt dan ook het gevoelen uwer commissie over de bovengenoemde stukken en aanvragen van eenige Kerkbesturen, door uwe Vergadering, ter overweging in hare handen gesteld, hetwelk zij de vrijheid neemt aan uw beter oordeel voortedragen: »

1°. Het verzoek des Provincialen Kerkbestuurs van *Zuidholland*,

ten behoeve der Klassis van *Dordrecht*, behelzende « het vinden en « ontwerpen van een plan, tot vergoeding voor de verliezen bij « gemelde Klassis ondergaan, » heeft uwe commissie geoordeeld niet ter beslissing dezer Vergadering te staan, maar aan de Klassis zelve te moeten overlaten het beramen en daarstellen van zoodanige middelen, door welke hare verliezen vergoeding kunnen erlangen, welke middelen echter kunnen ontworpen en vastgesteld worden alleen door die leden der Klassis, welke deelgenooten van de weduwenbeurs zijn, of, vóór het ontwerpen van zulk een plan, zullen worden.»

2°. Het ingezonden berigt en advijs des Provincialen Kerkbestuurs van *Overijssel*, ondersteunende den voorslag van het Klassikaal Bestuur van *Kampen*, is aan uwe commissie zeer billijk voorgekomen, en zij heeft gemeend, dat het Klassikaal Bestuur of liever de Klassis van *Kampen* het regt heeft, « om aangaande het oprigten van een « algemeen weduwenfonds, in hetwelk ook de voormalige Klassis, « thans ring van *Vollenhoven*, begrepen is, billijke schikkingen « te maken »

3°. Het verzoek van den Heer *Lammeree*, dat zijne inlage in het weduwenfonds der Klassis van *Zaltbommel* hem teruggegeven worde, uit hoofde dat zijne standplaats met eene andere Klassis vereenigd is geworden, oordeelt uwe commissie vervallen, omdat hij alweder naar eene andere gemeente verplaatst is, en onder een nieuw Klassikaal Bestuur behoort."

4°. De drieledige aanvrage des Klassikalen Bestuurs van *Zierikzee* heeft uwe commissie dusdanig geoordeeld te moeten beantwoorden:

I. Dat niet het Klassikaal Bestuur alleen, maar de geheele Klassis,

die deel heeft in de weduwenbeurs, het wettig regt bezit, om aangaande dezelve schikkingen te beramen en tot stand te brengen.

II. Dat deze schikkingen, geheel huishoudelijk zijnde, aan geen hooger bestuur of magt behoeven voorgedragen en onderworpen te worden.

III. Dat de Klassis van *Schouwen* en *Duiveland* vrijheid heeft, om haar weduwenfonds afzonderlijk te behouden, en niet kan verpligt worden, zich te vereenigen met de, tot haar overgebragte, gedeeltelijke Klassis van *Tholen* en derzelver weduwenbeurs, blijvende gelijk de eerste, zoo ook de laatste, onder eene eigene en afzonderlijke beheering, ten zij men het, onderling en met gemeenschappelijke toestemming, anders wilde bepalen.

5°. Het voorstel des Klassikalen Bestuurs van *'s Hertogenbosch*, beschouwt uwe commissie als zeer edelmoedig en billijk, en oordeelt alzoo geheel te moeten instemmen met deszelfs aanbieding, om namelijk aan die leden, welke niet vrijwillig, maar door veranderde klassis-verdeeling, deszelfs midden verlaten, de som *pro introitu* betaald terug te geven.

6°. Eindelijk neemt uwe commissie over het eerste gedeelte van het voorstel des Klassikalen Bestuurs van *Breda*, houdende: « dat elk « Predikant, die tot eene andere Klassis, door veranderde verdeeling, « moest overgaan, lid kan blijven van die weduwenbeurs, welke tot « zijne vorige Klassis en daaronder begrepen standplaats behoort, « zonder dat deze Klassis hem zulks, door verhooging van jaarlijksche « toelage, moeijelijk maken mag."

« Gaarne had Uwe commissie gewenscht, dat zij tevens een plan had kunnen voordragen, ter vestiging van weduwenbeurzen, waar dezelve nog niet zijn, doch zij zag daartoe geene voldoende middelen, en kon daarom

tot dat einde geen plan voordragen, evenwel alle zoodanige Klassen opwekkende, dat zij over deze belangrijke zaak ernstig nadenken, en elke Klassis in den haren zulk een fonds tot stand brenge."

Uwe Commissie heeft de eer zich te noemen, enz.

's Gravenhage
den 12[den] *Julij* 1816.

Besluit dien conform.

De Vergadering conformeerde zich, met dankzegging aan de commissie, met het uitgebragt rapport. Alleen verklaarde de H. E. Heer *J. J. Scholten* zich met het besluit, gegrond op het gedeelte van het aangenomen rapport betrekkelijk den Heer *Lammeree*, niet te kunnen vereenigen.

Dit rapport zal, met retour van de ingediende stukken, aan het Departement voor de Zaken der Hervormde Kerk worden gezonden.

Commissie tot een algemeene weduwenbeurs.

Daarna werd benoemd eene bijzondere commissie, om te rapporteren over geschikte middelen, welke zouden kunnen worden beproefd ter oprigting van een *algemeen kerkelijk weduwenfonds*, tot welke commissie verzocht zijn de H. H. E. E. Heeren *Donker Curtius*, *van Deinse*, *Lobry*, *van Eck* en *Delprat*.

Reglement op de klassikale kosten gearresteerd.

Eindelijk ging de Synode voort in hare deliberatien over het reglement op de *klassikale kosten*, hetwelk, benevens eenige *bijgevoegde artikelen* tot het vinden der kosten over den jare 1816, vóór het einde dezer zitting werd gearresteerd.

Hetzelve is van dezen inhoud:

REGLEMENT OP DE KLASSIKALE KOSTEN.

Afzonderlijk gedrukt.

Dit *Reglement* en de bijgevoegde *artikelen* zullen aan het Departement

voor de Zaken der Hervormde Kerk worden gezonden, om, namens deze Vergadering, aan Zijne Majesteit ter goedkeuring en sanctie te worden aangeboden: waarna bepaald zijnde, dat het *reglement op het godsdienstig onderwijs* in de eerstvolgende zitting ter deliberatie zal worden gebragt, de President de Vergadering adjourneerde tot den 15den dezer, en met dankzegging aan God besloot.

VERGADERING *gehouden den 15den Julij.*

Present al de leden.

Na het gebed en de resumtie werd ter tafel gebragt eene missive van Z. E., dd. 12 Julij n°. $\frac{1961}{994}$, redenen behelzende, waarom Zijne Excell. het min tijdig en raadzaam geoordeeld had, om voor alsnog een definitief reglement op de zamenstelling der Kerkeraden aan de overweging dezer Vergadering aan te bieden, en uit dien hoofde slechts inzond een *ontwerp van provisionele verordeningen op de zamenstelling en werkzaamheden der Kerkeraden.* Missive van den Commissaris-Generaal, over provisionele verordeningen op de zamenstelling en werkzaamheden der Kerkeraden.

Deze missive was van den volgenden inhoud:

's Gravenhage, den 12den *Julij* 1816. N°. $\frac{1961}{994}$.

De leden der consulerende commissie, die op mijn verzoek de taak wel hadden willen op zich nemen ter vervaardiging van een *reglement op de zamenstelling en de werkzaamheden der Kerkeraden*, hebben zich even als de andere sub-commissien, daarvan loffelijk gekweten, en een wel bearbeid ontwerp aan mij voorgedragen.

Dan, bij het nader onderzoek van dit werk, zijn mij gewigtige zwarigheden voorgekomen.

In het algemeen ontstaan dezelve uit de overtuiging, dat in geen opzigt met meer overleg en voorzigtigheid behoort te werk gegaan te worden, dan in deze zaak, welke al de gemeenten in derzelver bijzondere en huishoudelijke betrekkingen onmiddellijk raakt. Veranderingen van dezen aard, ook wanneer zij minder belangrijk zijn, vestigen de aandacht van alle leden eener gemeente, om dat allen zich daarin betrokken achten; ligtelijk dus baren zij opzien, en geven aan velen, min in staat om derzelver waarde te beoordeelen, ongenoegen, om dat hunne bijzondere denkbeelden, wenschen en vooroordeelen beleedigd worden.

Behoedzaamheid te dezen is dus vooral noodig in den aanvang eener nieuwe kerkelijke organisatie, die reeds handen vol werk, veel gelegenheid tot berispen geeft.

Dan, juist het gevoel van de waarheid der aangevoerde consideratien maakt het hoogst waarschijnlijk, dat een vast reglement op dit onderwerp, met te veel spoed ontworpen en ingevoerd, uit deszelfs aard, allezins gebrekkig zoude zijn; daar de billijke omzigtigheid, in het menageren van verjaarde gewoonten en diep gewortelde denkbeelden, ligtelijk aanleiding geeft tot het nalaten van wenschelijke verbeteringen, en zelfs tot het op nieuw bekrachtigen van gebreken.

Het is dus verkiesselijker den geschikten tijd aftewachten: kan men nog de noodige verbeteringen niet maken, men moet dan toch zorgen de deur voor dezelve niet te sluiten.

Daarenboven moet ik erkennen, als nog geene zoo volledige kennis te bezitten van de locale inrigtingen, behoeften en omstandigheden, welke invloed behooren te hebben op de bepalingen, omtrent de zamenstelling der Kerkeraden, bij voorbeeld omtrent het getal der Ouderlingen; het toelaten der Diakenen in de Kerkeraden; de wijze van aftreding en verkiezing der leden enz.

Er zijn ook belangrijke onderwerpen, waarvan de regeling gedeeltelijk afhangt van de verordeningen en wetten, door het Gouvernement als nog te maken. De inrigtingen over het armwezen in het algemeen kunnen

niet nalaten van invloed te zijn, op de bepalingen omtrent de Diakenen en Diakenien: zoo ook kon de eventuële beslissing des Konings omtrent de verpligting tot het aanvaarden van het Diakenschap allezins aanmerking verdienen. Even zoo is het gelegen met de betrekkingen tusschen de Kerkeraden en de Bestuurders der kerk- en gemeentefondsen, waaronder zoo menigvuldige en zeer strijdige verordeningen en gebruiken niet alleen in de verschillende provincien, maar zelfs in bijzondere gemeenten bestaan, welke deels van oude herkomst zijn, deels een gevolg der laatste tijdsomstandigheden, en waarover ik, voor zoo verre de kerkelijke administratie zelve betreft, ten gevolge van art. 92 van het algemeen reglement, met de Heeren Gedeputeerde Staten der onderscheidene provincien, in correspondentie ben getreden. En voor zoo verre men mogt oordeelen, dat in dit reglement *speciale* bepalingen moeten voorkomen, met betrekking tot de werkzaamheden der Kerkeraden omtrent de kerkelijke tucht, het godsdienstig onderwijs en de onderscheidene deelen van den eeredienst, spreekt het ook van zelve, dat hetzelve niet volledig kan zijn, vóór en aleer de bijzondere reglementen op die stukken zijn gearresteerd, als waar naar als dan zoude behooren verwezen te worden.

Eenige dezer reglementen zullen, zoo ik mij vleije, in den loop dezer Synodale Vergadering worden vastgesteld, maar men kan zulks niet van allen verwachten.

Alle deze overwegingen hebben mij genoodzaakt, mij te bepalen bij het doen vervaardigen van een kort ontwerp, behelzende weinige *provisionele verordeningen op de zamenstelling en de werkzaamheden der Kerkeraden;* dienende deels om het tegenwoordige provisioneel te bevestigen, zonder echter de gelegenheid tot verbetering in het vervolg te verminderen, deels om schikkingen te maken en stof te verzamelen tot het ontwerpen van een vast reglement, waarmede zich de volgende Synode reeds zoude kunnen bezig houden, en welke die Vergadering in staat zullen stellen, om of hetzelve volkomen te arresteren, of, zoo er ook als dan nog

zwarigheden van gewigt mogten bestaan, althans het grootste gedeelte der vereischte verordeningen te bepalen.

De Commissaris-Generaal, provisioneel belast met de Zaken der Hervormde Kerk enz.,

(*Was geteekend*) REPELAER VAN DRIEL.

Na de voorlezing werden de exemplaren van het ingezonden stuk onder de leden gedistribueerd, en werd tevens eene commissie benoemd, om de vergadering te dienen van consideratien en advijs over de mogelijkheid en voegzaamheid, om, staande de tegenwoordige zitting van de Synode, een reglement op de zamenstelling en werkzaamheden der Kerkeraden in gereedheid te brengen en te arresteren; in welke commissie geplaatst zijn de Hoog Eerw. Heer President *W. L. Krieger*, Professor *van Voorst*, de Hoog Eerw. Heeren *Donker Curtius*, *van Deinse*, *van Eck* en *Delprat.*

Missive van den Commissaris-Generaal, met concept-reglement op de vacaturen en beroepingen.

Hierna werd gelezen eene missive van Zijne Excellentie, dd. 12 Julij, n°. $\frac{196a}{950}$, ten geleide van een genoegzaam aantal exemplaren van een *concept-reglement op de vacaturen, de beroeping en het ontslag van Predikanten:* dit stuk is aan de leden rondgedeeld, om, na den afloop der deliberatien over het reglement op de kerkvisitatie, in overweging genomen te worden.

Commissie benoemd tot de reglementen op de kerkvisitatie en de vacaturen.

De President benoemde hierop eene commissie, in welker handen de leden werden verzocht hunne aanmerkingen op de concept-reglementen over *de kerkvisitatie*, en de *beroepingen* over te leveren, ten einde dezelve in staat mogt zijn de Synode, op donderdag den 18[den] dezer, door gepaste consideratien en advijs, voor te lichten bij het delibereren over genoemde reglementen. In deze commissie zijn gesteld de Secretaris van de Synode *I. J. Dermout*, benevens de H. H. *Lobry*, *Hendriksz.* en *Reddingius.*

Brief van D°. *W. Ruttink*, te Huissen.

Werd medegedeeld een brief van D^s. *W. Ruttink*, Predikant te Huissen, dd. 12 Julij ll., verlangende van de Synode het appui van zijn verzoek aan

Z. M. den Koning gedaan, tot onderstand van zijne gemeente en verligting van zijnen ongunstigen toestand. De President communiceerde aan de vergadering, over den inhoud van dezen brief gesproken te hebben met Zijne Excellentie den Heere Commissaris-Generaal, hebbende dezelve de aanbeveling gunstig aangenomen, met genegene verzekering zijner intentie, om het gedaan verzoek, zoo veel hem aanging, te bevorderen.

De Synode, de deliberatien beginnende over het reglement op het godsdienstig onderwijs, ging met dezelve voort, tot dat de President de vergadering tot den volgenden dag, na gedane dankzegging aan God, scheidde. **Deliberatie over het godsdienstig onderwijs.**

VERGADERING *gehouden den 16den Julij 1816.*

Present al de leden.

Na het gebed en de resumtie, hoorde de vergadering, bij monde van den H. G. Heer *Royaards*, het rapport der commissie, in de zitting van den 5den dezer benoemd, om te examineren het adres van eenige Predikanten uit de voormalige klassen van *Leyden* en *Woerden*, hetzelve was van dezen inhoud: **Rapport op de bezwaren van Leyden en Woerden.**

HOOGEERWAARDE HEEREN!

In onze handen gesteld zijnde, ten fine van berigt, een zeker adres aan de Synode gemaakt, door eenige Bedienaren des Goddelijken woords, onder het ressort van de voormalige klassis van *Leyden* en *Nederrijnland*, en van *Woerden* en *Overrijnland*, hebben wij hetzelve naauwkeurig gelezen en onderzocht, en meenen dat vooral drieërlei soort van bezwaren daarin worden voorgedragen:

1°. Of dan de vorige reglementen, waaraan zij door afgelegde beloften, door onderteekening en plegtige eeden onlosmakelijk verbonden zijn,

nu zouden moeten gerekend worden buiten kracht en werking, en dus geheel vervallen te zijn; en of zij zich zelven, elkanderen, of eenig kerkelijk of wereldlijk gezag hen van zulke verbindtenissen zouden kunnen ontslaan, en zij zich deswege voor den Heer der Gemeente zouden kunnen verantwoorden?

2°. Of het getal der leden, aan welk het Synodaal, Provinciaal en Klassikaal Bestuur is opgedragen, niet te klein moet geoordeeld worden, naar evenredigheid van het uitgebreide en wigtige der werkzaamheden, welke zij voor hunne rekening hebben? waarbij zij willen opgemerkt hebben, dat door het gering aantal der leden, dikwijls verhaasting in de besluiten zou kunnen geboren worden, die nadeelig was; dat van de raadplegingen en besluiten eener Vergadering, die uit een grooter aantal van leden is zamengesteld, meer nut en goeds te wachten is, dan van zulk eene, die uit weinige bestaat, en dat aan jongere medebroeders de gelegenheid benomen wordt, om zich te oefenen in zulke dingen, die tot het Kerkbestuur behooren.

3°. Of men wel gewaarborgd kan zijn voor de toekomst, dat zulk een bestuur geen aanleiding zou kunnen geven tot oligarchie, en eene daaruit voortspruitende hiërarchie, die voor andere Leeraars, buiten het bestuur, zeer drukkende en smartelijk zou kunnen worden, en die door de Protestantsche kerk altijd gewraakt is. Dan ook, of daardoor niet eene meerdere verwijdering tusschen broeders en broeders zou kunnen geboren worden, en of zij wel genoegzame verzekering hebben, dat de teederste belangen der kerk altijd zullen vallen in handen van mannen, die men geene reden zal hebben eenigzins te verdenken, en vooral ook, indien eens een ander Vorst mogt opstaan, niet zoo verkleefd aan de belangen en gevoelens der Hervormde Kerk, als Oranjes Vorsten.

Waarbij dan nog ten slotte eene bedenking komt, of, daar het voortaan

meest zal aankomen op de *examina peremtoria*, het alsdan niet tot meerdere geruststelling der roepende gemeente nuttig zou zijn, ter voorkoming van verkeerde barmhartigheid, losse inschikkelijkheid en toegevenheid, dat die *examina in plena classi*, in tegenwoordigheid van eenige afgezondenen uit den Kerkeraad der roepende gemeente, geschieden mogten.

Ofschoon het nu H. E. H. aan de commissie is voorgekomen, dat deze en soortgelijke bedenkingen en bezwaren, door het algemeen reglement voor het bestuur der Hervormde Kerk in het Koningrijk der Nederlanden, en bepaaldelijk door het antwoord, uit naam van Zijne Majesteit, van Zijne Excellentie den Heere Commissaris-Generaal enz., de dato 28 Maart 1816 gegeven, en inzonderheid door het reglement op de examina, genoegzaam zijn opgelost en beantwoord, meent echter uwe commissie H. E. H H. dat, daar in het laatstgemelde antwoord van Zijne Excellentie aan de Klassis van Amsterdam gegeven, door Zijne Majesteit zelve, *de adressanten vrij en onverlet verklaard worden, om de bezwaren, die hun nog mogten overblijven, bij de aanstaande Synode intebrengen;* deze Hoog Eerw. Vergadering, op het voorbeeld van onzen geëerbiedigden Koning, en van Zijne Excellentie den Heer Commissaris-Generaal, wel een blijk van hare vredelievenheid, van inschikkelijkheid voor de bezwaren van anderen, en van hare zucht voor de rust der kerke Gods zou kunnen en mogen geven, door in substantie aan de adressanten te antwoorden:

Dat, schoon de bezwaren en bedenkingen (gelijk bereids gezegd is) meermalen zijn weggenomen, de adressanten echter ter hunner meerdere geruststelling hierop gelieven te letten:

1°. Dat wij geen beter middel weten, om de bezwaren van de eerste soort weg te nemen, dan door de zoo duidelijke en alles in zich vervattende woorden van Zijne Excellentie in het meergemelde antwoord: *de Synode is thans niet opgeroepen om leerstellige geschillen te beslissen, maar om de kerk te besturen. Wat de leer zelve betreft, dat de verpligtingen van deszelfs leden, en die van alle andere Kerkbesturen, begrepen zijn in 't 9de art. van 't gemelde*

reglement, hetwelk met ronde woorden van hen vordert de handhaving van de leer der Hervormde kerk. Eene verklaring, welker gewigt hun zoo mannelijk en deftig bij de opening dezer H. E. Kerkvergadering in het openbaar aanbevolen is, door Zijne Excellentie den Heere Commissaris-Generaal, en door den President dezer Vergadering, overeenkomstig de bedoeling des Konings.

En dat de H. E. Synode aan dit beginsel zoo gehecht is, dat ze de verpligtingen, tot handhaving der leer, die overeenkomstig het woord van God in de formulieren van eenigheid der Nederlandsche kerk vervat is, bij handteekening laat bevestigen door zulken, van wie men meent dit te moeten vorderen.

Waaruit dus volgt, dat de adressanten zich zoo min van die verpligting zullen kunnen ontslagen rekenen, dan anderen, die vervolgens het Leeraarambt zullen aanvaarden, en des getrouw zullen moeten en kunnen zijn aan deze verbindtenissen, ook zelfs aan die, waardoor allerlei verkeerde middelen verboden en geweerd worden, om zich in het leeraarambt in te dringen.

Terwijl alle andere verbindtenissen aan een zeker Kerkbestuur, of die alleen in een zeker gedeelte der gemeenten van dit Rijk geldig waren, en waarop derhalve in een algemeen ontwerp van het Kerkbestuur niet kan gelet worden, van zelve moeten vervallen, zoo dra zulk een bestuur anders ingerigt en gewijzigd wordt.

Dewijl het duidelijk is, dat eene verbindtenis niet meer kracht kan hebben, zoo dra de zaak, aan welke men verbonden is, niet meer bestaat, of dat bestuur eene meer algemeene rigting bekomen heeft, die tot nog toe altijd ontbroken heeft.

2°. Dat de adressanten zeker niet genegen kunnen zijn, de nu reeds daargestelde inrigtingen den bodem in te slaan en te vernietigen, waardoor eene nog ergere scheuring, dan ooit plaats had, zou moeten geboren worden, maar dat het alleen hunne bedoeling, gelijk die van elk lid der Hervormde kerk, zijn mag en moet, daaruit al dat

heil te doen voortspruiten, hetwelk voor de leer en kerk der Hervormden ten allen tijde belangrijk is. En dat er door allerlei inrigtingen en vaststellingen genoegzaam gewaakt en gezorgd is, om, gelijk de adressanten gelieven te zeggen, dat nu reeds bekwame en deskundige mannen door Zijne Majesteit daartoe verkozen zijn, de zoodanige ook in het vervolg zullen behooren verkozen te worden, die, schoon in een kleiner getal dan wel voorheen, echter genoegzaam in aantal en regt geschikt zullen zijn, om zich voor overhaasting in de besluiten te wachten, en de verordeningen te volgen, waarvan zij zich nooit mogen ontslagen rekenen.

3°. Dat er geene heerschappij of over de gemeenten, of over zijne medebroeders, door die nieuwe inrigtingen wordt ingevoerd, maar alleen de grond gelegd wordt ter bewaring van de goede orde, naar welke, volgens Paulus les, alle dingen in de gemeente geschieden moeten, en ter instandhouding van een Kerkbestuur, hetwelk door niemand ongestraft kan verbroken worden, en waaraan dus elk welgezind lid, der Hervormde Kerk, en hoeveel te meer nog Leeraars, zich met blijdschap en liefde moeten onderwerpen; iets hetwelk ons voorkomt juist de ware band der vereeniging en der opregte broederliefde te zijn.

4°. Dat, wat de vrees voor het toekomende betreft, wij ons van het wegnemen dier bedenking geheel ontslagen zouden kunnen rekenen, door aantemerken, dat het toekomende meestal buiten het bereik en het vermogen der menschen is, en door het meest geoefend verstand nooit kan berekend worden: dan dat wij evenwel de adressanten nogmaals verzoeken op te merken, dat het aan de Leeraars vooral zal staan hiervoor te zorgen, door die banden niet los te maken, die ons, zoo veel het zijn kan, aan het toekomend welzijn der Hervormde Nederlandsche Kerk verbinden, maar dezelve gedurig versterken, en door goede keuze van leden voor het Klassikaal Bestuur

(uit welke die voor het Provinciaal Kerkbestuur gekozen worden, en door deze laatste die voor de Synode) te zorgen, dat die gedurige afwisseling, waardoor alle schijn van heerschzucht verbannen wordt, een waarborg zijn mag voor een wijs, voorzigtig, getrouw en aan de ware hervormde leer verkleefd kerkbestuur. En dat ook dit zelfs aan jongere leden der klassis aanmoediging geven kan, om zich te beijveren, dat zij ook op hunnen tijd bekwaam mogen geacht worden tot het kerkbestuur, en eenen goeden opgang verkrijgen in de kerke Gods. "

Omtrent de inrigting der examina hebben wij niets meer te zeggen, dan de adressanten te verwijzen tot het reglement op de examina, waardoor wij hopen, dat al die bezwaren op eenmaal zullen worden weggenomen.

Eindelijk zou de commissie van meening zijn, dat men dit antwoord zou kunnen besluiten, met de adressanten optesporen, om, daar zij nu weder gezien hebben, hoe welwillend deze vergadering is, om hunne bezwaren naar waarheid wegtenemen, men ook wederkeerig verwacht, dat elk hunner gaarne een medewerker zal willen zijn der blijdschap van allen die den Heere in onverderfelijkheid liefhebben.

Met dankzegging aan de commissie werd alzoo besloten.

Voortzetting der deliberatien over het godsdienstig onderwijs.

De Synode zette in deze zitting de deliberatien voort over het reglement op het godsdienstig onderwijs, tot dat de vergadering, na gedane dankzegging, gescheiden werd.

VERGADERING *gehouden den 17den Julij.*

Present al de leden.

Reglement op het godsdienstig onderwijs gearresteerd.

Na het gebed en de resumtie, ging de vergadering voort met hare deliberatien over het reglement op het godsdienstig onderwijs, en arresteerde hetzelve in dezer voege:

REGLEMENT OP HET GODSDIENSTIG ONDERWIJS IN DE NEDERLANDSCHE HERVORMDE KERK.

(*Is afzonderlijk gedrukt.*)

Dit reglement zal aan het Departement voor de zaken der Hervormde Kerk gezonden worden, om, namens de Synode, aan Zijne Majesteit den Koning, ter goedkeuring en sanctie, te worden aangeboden.

Hierop werd besloten, dat tot de invoering van het nu gearresteerd reglement op het godsdienstig onderwijs, welke zijn zal 1 Januarij 1817, niemand verder op eenige plaats tot Catechizeermeester en Catechizeermeesteresse zal worden geëxamineerd of aangesteld. **Besluit over derzelfs invoering.**

Voorts is bepaald, dat in de eerstvolgende zitting, de deliberatien over het reglement *op de Kerkvisitatie* zullen beginnen, waarna de President de Vergadering tegen den volgenden dag adjourneerde, en met dankzegging scheidde.

VERGADERING *gehouden den 18den Julij.*

Present al de leden, uitgezonderd Professor Muntinghe.

Na het gebed en de resumtie, ging de Synode over tot de deliberatien over het *Reglement op de Kerkvisitatie.* **Rapport der commissie over de kerkvisitatie.**

De commissie, in de zitting van den 15den benoemd, om de vergadering, na ingewonnen consideratien der leden, te dienen van rapport en preadvijs, deed, bij monde van den Hoog Eerw. Heer *Reddingius*, gedu-

Reglement op de Kerkvisitatie gearresteerd.

rende de raadplegingen over dit reglement, verslag: waarna hetzelve werd gearresteerd in dezer voege:

REGLEMENT OP DE KERKVISITATIE.

Afzonderlijk gedrukt.

Dit gearresteerd reglement zal aan het Departement van Kerkelijke Zaken worden gezonden, om, namens deze Vergadering, aan Zijne Majesteit den Koning, ter goedkeuring en sanctie te worden aangeboden.

Commissie over de visitatie en approbatie van boeken.

Hierna werd eene commissie benoemd, om de Synode te dienen van consideratien en advijs wegens *de visitatie en approbatie der boeken*, waarin geplaatst zijn de Hooggel. Heer Professor *Royaards*, de Vice-President, de Secretaris, benevens de H. E. H. H. *Broes*, *Scholten* en *Delprat*, met verzoek, om in de zitting van den 22sten haar rapport uit te brengen.

Eer de President deze zitting sloot, werd bepaald, dat men in de volgende zitting zoude overgaan tot het delibereren over het *Reglement op de vacaturen*, *alsmede op de beroeping en het ontslag van Predikanten*, waarna de vergadering met de gewone dankzegging scheidde.

VERGADERING *gehouden den 19den Julij.*

Present al de leden.

Na het gebed en de resumtie, ging de Synode over om te delibereren over het *Reglement op de vacaturen*, *de beroeping en het ontslag van Predikanten*, tot dat, de tijd verstreken zijnde, de President met dankzegging de vergadering tot den volgenden dag scheidde.

VERGADERING *gehouden den* 20sten *Julij.*

Present al de leden, uitgezonderd Professor van Voorst.

Na het gebed en de resumtie, zette de Synode hare deliberatien voort over het *reglement op de vacaturen, de beroeping en het ontslag van Predikanten,* en arresteerde hetzelve in dezer voege: Reglement op de vacaturen, de beroeping en ontslag van Predikanten gearresteerd.

REGLEMENT OP DE VACATUREN ALSMEDE OP DE BEROEPING EN HET ONTSLAG VAN PREDIKANTEN.

Afzonderlijk gedrukt.

Dit reglement zal aan het Departement van Kerkelijke zaken worden gezonden, om, namens deze Vergadering, aan Zijne Majesteit den Koning ter goedkeuring en sanctie te worden aangeboden.

Dit reglement gesanctioneerd zijnde, zal met primo Januarij 1817 in werking worden gebragt. Besluit over derzelfs invoering.

De President adjourneerde de Vergadering, na gedane dankzegging, tot den 22sten dezer.

VERGADERING *gehouden den* 22sten *Julij.*

Present al de leden.

Na het gebed en de resumtie, bragt de commissie, in de zitting van den Rapport der Com-

missie over de fondsen voor noodlijdenden.

5den dezer benoemd, om de Synode te dienen van berigt en preadvijs omtrent de stukken, betrekkelijk tot de fondsen van noodlijdende kerken en personen, en door Zijne Excellentie den Commissaris-Generaal gesteld in. handen van deze vergadering, ten einde daaromtrent te besluiten overeenkomstig de veranderde tijdsomstandigheden en den tegenwoordigen kerkform, bij monde van den Hoog Eerw. Heer *Harmsen*, het navolgend rapport uit.

RAPPORT van de Commissie, benoemd tot de zaak der noodlijdende kerken en personen, ingebragt ter Vergadering van de Algemeene Synode van het Rijk der Vereenigde Nederlanden, den 22sten Julij 1816.

HOOG EERWAARDIGE HEEREN!

De commissie, aan welke door U H. H. E. E. ter hand gesteld was eene missive van Zijne Excellentie den Heere Commissaris-Generaal voor de Zaken der Hervormde Kerk, ten geleide van de door Zijne Excellentie ingewonnen berigten, omtrent de provinciale en klassikale fondsen voor noodlijdende kerken en personen, heeft de eer, bij deze een kort overzigt van den staat der gezegde fondsen, ten grondslage te leggen van hare aanmerkingen en nadere voorstellen, ten aanzien van de beschikkingen, welke, door deze Hooge Kerkvergadering, in de zaak voorhande zouden kunnen bepaald worden.

PROVINCIALE FONDSEN EN PENNINGEN.

Gelderland.	Werkelijke schuld	*f* 7,400	Uitgestelde schuld	*f* 14,800	
	Particul. obligatie	- 1000			
Zuidholland.					
Voor Lithauwen.	Werkelijke schuld	- 2,600	idem	- 5,200	
» Aschweiler.	idem	- 1,600	idem	- 2,800	
	Certificaten	- 600	idem	- 1,200	
» Waldensen.	Werkelijke schuld	- 1,400	idem	- 1,200	
	Certificaten	- 800	idem	- 1,600	
» Pensylvanie.	Werkelijke schuld	- 1,300	idem	- 2,600	
	Certificaten	- 1,800	idem	- 5,600,	benevens kontanten *f* 1,493:7:8
Noordholland. Voormaals bekend onder den naam van Pensylvanisch fonds.	Werkelijke schuld	- 2,400	idem	- 4,800	
Utrecht.					
Voor de Wald.	Werkelijke schuld	- 6000	idem	- 12,000	
Pensylvan. fonds.	idem	- 100	idem	- 200	
Overijssel.					
Voor de Wald.	idem	- 200	idem	- 200,	kontanten - 24:0:8
TOTAAL..	*Werkel. schuld*	*f* 27,200	*Uitgest. schuld*	*f* 50,200,	*kontanten* *f* 1,517:8:0

Zijnde deze fondsen voorzien van behoorlijke kansbiljetten, voor zoo veel de uitgestelde schuld betreft.

Volgens de ingekomene berigten van Zeeland, Vriesland, Groningen en Drenthe, waren aldaar geene provinciale fondsen, en van Noordbraband was geen opgave, omtrent het al of niet bestaan van zoodanig een provinciaal fonds ingekomen; doch hadden verscheidene Provinciale Kerkbesturen bij hunne opgave aanmerkingen gevoegd, als:

Gelderland. Dat deszelfs fonds, van ouds bekend onder den naam van Synodale beurs, diende tot liefdegaven voor de noodlijdende kerken, en voor de onkosten der Synodale Vergaderingen, doch in het jaar 1804 verdeeld zijnde in een fonds charitatis en eene eigenlijk gezegde Synodale beurs, weder zoo als het nu is, ten name van den tijdelijken Questor van de Synode van Gelderland, op het grootboek is ingeschreven, waardoor het ten uiterste moeijelijk is te bepalen, hoeveel uit dit fonds bestemd is

voor noodlijdende kerken en personen: hetwelk slechts met eenigen grond kan berekend worden ten aanzien der Waldensen, welker revenuen, vóór de reductie der effecten bedragende *f* 120: 0: 0, nu geacht moeten worden groot genoeg, om jaarlijks *f* 40: 0: 0 te genieten.

Noordholland. Dat het voormalig Pensylvanisch fonds gebezigd is ter goedmaking van synodale kosten; zijnde bij het overnemen van dit fonds een nadeelig saldo overgebleven, ontstaan uit voorschotten, door voormalige synodale Deputaten gedaan, die sedert het jaar 1810, geene honoraria in deze hunne kwaliteit ontvangen hadden.

Overijssel. Dat, volgens voorstellen in het jaar 1809 door de toenmalige Synode van Zuidholland gedaan, en door die van Overijssel aangenomen, aan het laatste nog zoude toekomen eene som van *f* 110:-:- uit het fonds van Aschweiler.

Groningen. Dat de voormalige Synode van dat gewest jaarlijks beschikte over de vrijwillige liefdegaven, uit de diakonie-kassen van sommige gemeenten, voor noodlijdende kerken en personen bijgedragen; dat deze penningen vervolgens besteed waren voor noodlijdende kerken en personen in die provincie, en nu gesteld waren in handen van den provincialen Quæstor, om daarvan, naar vereisch der omstandigheden, distributie te doen.

CLASSIKALE FONDSEN EN PENNINGEN.

Tiel.	Werkel. schuld.		Uitgest. schuld		Penn.	*f* 700: 0: 0
Nijmegen.	id.		id.		id.	- 45: 4: 0
Middelburg.						
Voor Naijla.	id.	*f* 400:0:0	id.	*f* 800:0:0	id.	»
» Lithauwen.	id.	- 5,000:0:0	id.	- 10,000:0:0	id.	»
voor noodlijdende kerken en personen.........	id.	- 1,500:0:0	id.	- 5,000:0:0	id.	»
Audenaarde, genoemd de Vlaamsche Olijfberg.	id.		id.		id.	- 425:12:14
Goes. Voor noodlijdende kerken..........	id.		id.		id.	- 100: 0: 0
TOTAAL.....	*Werkel. schuld*	*f* 6,900:0:0	*Uitgest. schuld*	*f* 15,800:0:0	*Penn.*	*f* 1,268:16:14

Zijnde deze fondsen, voor zoo ver de uitgestelde schuld betreft, voorzien van behoorlijke kansbiljetten.

Van Zuidholland, Noordholland en Overijssel waren geene berigten, omtrent het al of niet bestaan van klassikale fondsen of penningen ingekomen. Noordbraband bezit geene fondsen of penningen tot dit einde. Utrecht heeft zekere *aeraria communia*, bestaande uit penningen, jaarlijks voor de noodlijdende kerken en personen, bij de kerkvisitatie ingezameld, doch waarvan de tegenwoordige staat niet is opgegeven. In Vriesland is men voortgegaan, tot aan de invoering der kerkelijke organisatie, met de inzameling van liefdegaven bij de Klassen; zijnde er bij de meeste Klassen nog penningen voorhanden en onder derzelver beheer. Ook was men in Drenthe gewoon, uit de diakonie-kassen jaarlijksche liefdegaven voor noodlijdende kerken en personen uittereiken.

Uit de verschillende opgaven blijkt derhalve, dat het geheel der genoemde fondsen is zoo als volgt:

Provinciale fondsen.	Werkel. schuld	*f* 27,200:0:0	Uitgest. schuld	*f* 50,200.0.0	Penn.	*f* 1,517: 8: 0
Klassikale dito	id.	- 6,900:0:0	id.	- 13,800:0:0	id	- 1,268:16:14
Totaal......	*Werkel. schuld*	*f* 54,100:0:0	*Uitgest. schuld*	*f* 64,000:0:0	*Penn.*	*f* 2,786: 4:14

Zijnde het aandeel voor de Waldensen in deze fondsen:

Werkelijke schuld *f* 8,400:0;0. Uitgestelde schuld *f* 1,5900:0:0 Penn. *f* 24:0:8.

De redenen, welke Zijne Excellentie den Heer Commissaris-Generaal, genoopt hebben tot het inwinnen dezer onderscheidene narigten, zijn te vinden, zoo wel in de veranderde tijdsomstandigheden, als in den veranderden kerkvorm, welke nadere en andere beschikkingen in dit opzigt schenen te vorderen, en deze zaak in ernstige overweging te nemen. Deswege, naar bevind van zaken, te besluiten, en, voor zoo verre het gezag des Gouvernements mogte noodig zijn, de vereischte voordragten te doen, is de vereerende taak, door Zijne Excellentie aan de Christelijke Synode opgedragen, en desaangaande eenige aanmerkingen en voorstellen mede te deelen is, H. E. Heeren! de last uwer commissie, die, na het gegeven verslag, zich daartoe gereed maakt.

Vooreerst: Zij het der commissie vergund, de voortdurende behartiging van de belangen der noodlijdende kerken en personen ernstig aan te prijzen. Zij prijst die aan, als beantwoordende aan den geest van het algemeen reglement, hetwelk, volgens art. 9, de zorg voor de belangen van het Christendom in het algemeen, als pligt aan alle Kerkbesturen oplegt, en, naar art. 21, de Synode in het bijzonder belast met de zorg voor de algemeene belangen der Hervormde Kerk, van welke zorg die voor noodlijdende kerken en personen niet wel kan afgescheiden worden. Tevens welverdiende hulde doende aan onze brave vaderen, die den nood, de moeite en de tranen van hunne lijdende medebroederen in deze en andere gewesten, nooit met een onverschillig oog beschouwden, en welker voorbeeld in dezen alle navolging verdient, meent zij de gunstige omstandigheden, in welke de Nederlandsche Hervormde Kerk, in deze dagen, door onzen geëerbiedigden Koning is geplaatst, als eene drangrede te meer te mogen aanmerken, om de Nederlandsche Kerk, door dankbaarheid gedrongen, ter ondersteuning van lijdende broederen krachtig op te wekken. Zij hoopt ook in dezen eenstemmig te gevoelen met Zijne Excellentie den Heere Commissaris-Generaal, die, bij Hoogstdeszelfs vereerende missive de zaak zelve onderstellende, slechts op andere en nadere beschikkingen in dit opzigt, de aandacht dezer vergadering wil gevestigd hebben; en schoon zij niet ontveinzen wil van de verdraagzaamheid, de wijsheid en regtvaardigheid der Vorsten, de gunstigste verwachtingen voor het toekomende te koesteren, ja zelfs zich durft vleijen, het tijdstip meer en meer te naderen, dat de behoefte van noodlijdende kerken en personen niet langer zal bestaan, keurt zij echter, voor als nog, een fonds van dien aard, niet alleen niet overbodig, maar meent daarin gepaste aanleiding te vinden, om, bij nadere wijziging van de thans bestaande inrigtingen, door tijden en omstandigheden verder te veroorzaken, aan dezelve eene meer uitgebreide werking te geven; en het fonds voor noodlijdende kerken en personen tevens te doen strekken ter algemeene behartiging van de belangen der Hervormde Kerk. Een voorbeeld ter opwekking in dezen geeft de Synode van New-York,

in de stukken, door de vriendelijke bezorging van D°. *de Vries* aan deze vergadering medegedeeld, en omtrent welke de commissie niets verder heeft te berigten.

Trouwens de commissie moet *ten andere* doen opmerken, dat de veranderde tijdsomstandigheden, zoo wel als de veranderde kerkvorm, door Zijne Excellentie billijk geacht worden andere en nadere beschikkingen, in dit opzigt, te kunnen vorderen. Want het beginsel van eenheid, met zoo veel wijsheid, bij de vestiging van het nieuwe kerkbestuur ten grondslag gelegd, behoort ook hier te werken, en de afzonderlijke en zeer loffelijke bemoeijingen der voormalige Synoden en Klassen behooren vereenigd te worden tot eene algemeene en krachtig werkende inrigting. De correspondentie met buitenlandsche kerken moet, door de veranderde tijdsomstandigheden op eenen anderen voet worden ingerigt, en kan, volgens art. 12 van het algemeen reglement, niet geschieden, zonder voorafgaande toestemming van Z. M. den Koning. Er zijn buitenlandsche kerken, die niet meer op de lijst der noodlijdenden behooren gebragt te worden, zoo als die van Aschweiler en Litthauwen; en voor andere, die in ongelegenheid zijn of vervolgens mogten geraken, zou welligt de intercessie van ons Gouvernement bij de Mogendheden, onder welke zij behooren, niet zonder vrucht kunnen verzocht worden. Met blijdschap mag de commissie opmerken, dat, onder het weldadig bestuur van onzen geëerbiedigden Koning, de nood van sommige vaderlandsche Kerken, of geheel is opgeheven, of geheel staat opgeheven te worden; dan zij oordeelt het tevens noodig, deze Christelijke Kerkvergadering oplettend te maken op de behoefte, in welke vele Predikanten, Predikants-weduwen en kinderen, door de gevolgen der rampzalige overheering, die zoo vele jaren ons land gedrukt heeft, zijn ingewikkeld, voor zoo verre daarin geene voorziening van elders te wachten is; en zij neemt de vrijheid in bedenking te geven, of de hier en daar reeds bestaande of nog te vestigen nieuwe gemeenten, ook geene voorwerpen van liefderijke oplettenheid van de Synode zouden behooren te zijn.

Na deze gelegde gronden komt de commissie, *ten derde*, ter overweging van de vraag, welke besluiten nu in dezen, door de Synode zouden behooren genomen te worden:

1°. Zij stelt dezer vergadering voor de oprigting van een Algemeen Fonds, van de Synode van het Koningrijk der Vereenigde Nederlanden, voor noodlijdende kerken en personen, en ter algemeene behartiging van de belangen der Hervormde Kerk.

2°. Betreffende de bestanddeelen van dit fonds, merkt zij aan:

a. Dat in dit fonds zouden behooren gestort te worden de fondsen en penningen, door de voormalige Klassen en Synoden voor noodlijdende kerken en personen bijeen gebragt, in dien staat, zoo als zij zich voor het tegenwoordige bevinden, hetzij daarvan slechts eene algemeene opgave door de Provinciale Kerkbesturen is gedaan, hetzij de specifieke staat dier fondsen is opgegeven, met voldoening echter van de som van *f* 202:9, welke de voormalige Deputaten van Noordholland, nog wegens gedane verschotten hebben te vorderen. — Door dezen maatregel zouden gezegde fondsen terug keeren tot derzelver hoofd-bestemming: de ondersteuning van noodlijdende kerken en personen; terwijl de voldoening van synodale kosten uit die fondsen, wegens de hooge voorzieningen deswege geschied, in den tegenwoordigen tijd, niet meer in aanmerking kan komen, en het noodzakelijk is, dat na het opgehouden bestaan der voormalige Synoden en Klassen, deze fondsen onder eene nieuwe beheering gesteld worden: waartoe der commissie geene meer geschikt voorkomt, dan die van de Synode, om met eenparigheid en kracht, overeenkomstig de inrigting van het nieuwe kerkbestuur, naar buiten te kunnen werken, ter algemeene behartiging van de belangen der Hervormde Kerk.

b. Dat tot dit fonds almede zouden behooren bijgedragen te worden, jaarlijksche liefdegiften voor noodlijdende kerken en personen, uit de verschillende gemeenten, zoo als voorheen werden bijgedragen en door de Klassen ter Provinciale Synode gebragt; en dat zulke inrigtingen zouden behooren gemaakt te worden, waar die tot hier toe niet bestaan. Deze liefdegaven zouden dan aan de Klassikale Besturen moeten ter hand gesteld worden, in de Vergadering van de maand Maart; door het Klassikaal Bestuur aan den Secretaris van het Provinciaal Kerkbestuur overgemaakt, en door denzelven aan den Quæstor van de Synode moeten ter hand gesteld worden.

c. De commissie geeft in bedenking, of niet dit weldadig fonds zoude kunnen vermeerderd worden, door het bepalen van eene matige bijdrage, bij het vertrekken van Predikanten naar nieuwe standplaatsen, en van Kandidaten bij het aanvaarden van hunnen dienst in hunne gemeente. Bij eene zoodanige gelegenheid, welke voor Leeraren als aangenaam, vereerend en voordeelig beschouwd moet worden, kan immers eene kleine liefdegift, voor een welgeplaatst hart, geene te groote opoffering zijn. Deze liefdegiften zouden al mede aan het Klassikaal Bestuur, waaronder die Predikanten behooren, kunnen ter hand gesteld, en door hetzelve aan den Secretaris van het Provinciaal Kerkbestuur, en vervolgens aan den Quæstor van de Synode, met de jaarlijksche klassikale liefdegiften, overgemaakt worden.

3°. En aangaande de administratie van dit fonds, is de commissie, behoudens beter oordeel, van gevoelen:

a. Dat de Quæstor van de Synode tot dezelve behoorde verzocht te worden, onder verpligting van jaarlijksche verantwoording aan de Synode.

b. Dat de Synode jaarlijks de uitdeeling van penningen aan

noodlijdende Kerken en personen, en de verdere uitreikingen ten behoeve der Hervormde Kerk, op daartoe gedane voordragt door eene *ad hoc* benoemde commissie, behoorde te bepalen.

c. Dat echter de Klassikale Kerkbesturen aan de Provinciale voordragten kunnen doen, ter aanbeveling van noodlijdende Kerken en personen, of andere belangen der Hervormde Kerk, welke door Provinciale Kerkbesturen, vergezeld van hunne aanmerkingen, worden ingediend bij den Quæstor van de Synode, en waarover de beoordeeling zal staan aan de Synode.

d. Dat, om onverwijlde hulp te kunnen aanbrengen daar, waar de dringende nood het vordert, de Quæstor bevoegd zoude moeten verklaard worden, om te disponeren over eene som van *f* 200:00 of *f* 300:00 jaarlijks, om van dezelve, met voorkennis van en na raadpleging met den Secretaris van de Synode, naar bevind van zaken en gelang van den nood, gebruik te maken; en dat deze bevoegd-verklaring reeds van het tegenwoordig oogenblik zoude behooren te werken, alles onder dezelfde verantwoording als boven.

e. Dat echter, wegens de veranderingen, door de veranderde tijdsomstandigheden, in het lot der noodlijdende kerken en personen te weeg gebragt, gelijk voorheen door de commissie is opgemerkt, de meer geregelde distributie van penningen niet dan met langzamen spoed bepaald kan, en, zoo als het de Commissie voorkomt, aan eene volgende Synode behoort overgelaten te worden; terwijl intusschen de Provinciale Kerkbesturen deze zaak in ernstige overweging konden nemen, om de Synodale leden, uit hun midden tegen een volgend jaar te benoemen, tot eene gewenschte regeling dezer belangrijke zaak in staat te stellen.

f. Inmiddels neemt de Commissie de vrijheid, ten aanzien van de Waldenser kerken eene uitzondering te maken, welker hooggeklommen nood eene onverwijlde voorziening vordert: waarom de commissie voorstelt, de fondsen voor de Waldensen, schoon een gedeelte blijvende uitmaken van het te vestigen algemeen fonds, provisioneel te houden onder eene afzonderlijke administratie, en daartoe de Waalsche Commissie te verzoeken, onder verpligting van verantwoording aan de Synode.

4°. En wat eindelijk de voordragten betreft, aan Zijne Excellentie den Heere Commissaris-Generaal te dezen te doen; de commissie stelt voor, de approbatie van het Ministerieel Departement tot de Zaken der Hervormde Kerk te verzoeken, ter bekrachtiging van dit algemeen fonds van het Koningrijk der Vereenigde Nederlanden, zamengesteld uit de afzonderlijke Provinciale en Klassikale fondsen en bijdragen, zoo als boven is voorgesteld. — Wijders Zijne Excellentie den Heer Commissaris-Generaal eerbiedig te verzoeken, aan al de Klassikale Besturen hoogstdeszelfs verlangen te kennen te geven, dat de respective Klassen, zoo als die thans bestaan, jaarlijks, volgens gewoonte in de Nederlandsche Kerk van ouds ingevoerd, derzelver liefdegiften voor noodlijdende kerken en personen, aan Klassikale Moderatoren ter hand te stellen, ten einde de heilzame bedoelingen van de Christelijke Synode bevorderd worden. — Zulk eene aanschrijving komt der commissie voor, van veel gunstiger gevolgen te zullen zijn, dan wanneer dit verzoek alleen gedaan wordt op naam van Kerkelijke Besturen.

En hiermede onderwerpt de commissie deze hare aanmerkingen en voorstellen, aan het meer verlicht oordeel dezer Hoog Eerw. Vergadering.

(*Geteekend*) H. MUNTINGHE.
FRANÇOIS TAYSPIL, JANSZ.
D. K. HARMSEN.

Besluit deswege.

De Synode dit rapport gehoord hebbende, bedankte de commissie voor hare naauwkeurige werkzaamheden, en besloot:

Voor eerst: dat alle Synodale en Klassikale fondsen voor noodlijdende kerken en personen, van nu voortaan, gebragt zullen worden onder ééne algemeene administratie, zijnde die van de Synode, door deszelfs Quæstor, welke daarin gehouden zal zijn, zich te gedragen naar de bepalingen, door de Synode te maken, en jaarlijks aan dezelve rekening te doen.

Ten tweede: dat bij deze algemeene administratie, zoo veel mogelijk is, voor als nog zal worden gehouden eene afzonderlijke rekening van de fondsen voor de *Waldensen*, voor *Lithauwen*, *Aschweiler* en *Nayla.*

Ten derde: dat Zijne Excellentie den Heer Commissaris-Generaal, belast met de Zaken der Hervormde Kerk, door de Synode zal worden verzocht, om de Klassikale Besturen te doen aanschrijven, dat het Departement van dezelve verlangt eene specifike opgave van de bij hen bestaande fondsen, uit welke, onder wat naam ook, liefdegaven worden uitgereikt, met last, om inmiddels uit geen dier fondsen eenige uitdeeling te doen, dan met autorisatie van den Quæstor van de Synode.

Ten vierde: dat de werkelijke overgifte der bestaande fondsen aan den algemeenen Quæstor, bij provisie, nog blijft uitgesteld, zijnde intusschen de Quæstor van de Synode gemagtigd, om te beschikken over de renten en voorhanden zijnde penningen, tot gemelde fondsen behoorende.

Ten vijfde: dat in dit jaar aan de Waldensen zal worden uitgereikt het zuiver revenu der fondsen, voor hen bestemd. En vermits er geene noodlijdende kerken en personen, aan welke de Synode tegenwoordig eenige liefdegaven zoude kunnen uitreiken, bij dezelve bekend zijn, dat voor dit jaar de renten en voorhanden zijnde penningen zullen gebruikt worden, tot accres van het algemeene fonds, met uitzondering eener som van *f* 150: 0: 0, ter dispositie van den Quæstor, in voorkomende gevallen.

Eindelijk: met opzigt tot de voorstellen, door de rapporterende commissie gedaan, begreep de Synode, om voldingende redenen, niet te moeten instemmen met den geproponeerden maatregel, om van de kandidaten, bij derzelver admissie, eene zekere som voor het fonds der noodlijdende kerken te vorderen, alsmede om den voorslag tot de inzameling van bijdragen voor dit fonds uit de gemeenten, voor als nog in advijs te houden.

Rapport der commissie, om adres te ontwerpen ten gevolge der voorstellen van Winschoten.

De commissie, benoemd in de zitting van den 12den om te concipiëren een adres aan Zijne Excellentie den Heere Commissaris-Generaal, belast met de Zaken der Hervormde Kerk, tenderende om, overeenkomstig het genomen besluit, bij Zijne Majesteit den Koning, de stichtelijke viering van den dag des Heeren, waar zulks minder dan behoort plaats heeft; het uitstel der wapenoefeningen van de schutterijen tot na den achtermiddag godsdienst en de bevordering der kerkelijke inzegening van het huwelijk, te verzoeken, leveren tot dat einde het navolgende concept in:

Aan ZIJNE EXCELLENTIE DEN COMMISSARIS-GENERAAL, *belast met de Zaken der Hervormde Kerk enz.*

Adres aan den Commissaris - Generaal over de afkondigingen in de kerken, de schutters - excercitien en huwelijksbevestiging.

De Algemeene Christelijke Synode, zoo zeer zij zich verblijdt over een aantal wetten, welke, door Zijne Majesteit, tot handhaving van goede zeden en den heiligen dag des Heeren gestatueerd of vernieuwd zijn, daarin met de diepste hoogachting den godvruchtigen Koning erkennende, bedroeft zich even zeer over groote verdorvenheid van zeden, en vele ontheiliging van den openbaren godsdienst, welke, in weerwil van de goede verordeningen, overig zijn. Op dit kwaad, deszelfs bronnen en tegenmiddelen, volgens de haar, bij het 21ste art. des algemeenen reglements van Kerkbe-

stuur opgelegde verpligting, acht gevende, heeft zij geoordeeld uwe Excellentie te moeten adiëren, en adieert dezelve bij deze, met den vurigsten wensch, dat het Zijne Majesteit, op de vermogende voordragt Uwer Excellentie, behagen moge, om boven en behalve de gestrenge handhaving der gezegde wetten, nog door eene bijzondere wet te voorzien:

1°. Dat het gebruik, hetwelk hier en daar, vooral in de provincie Groningen en Drenthe plaats heeft, om de afkondiging van koopcedels en dergelijke te voegen met den openbaren godsdienst, een gebruik, zoo niet volstrekt onbetamelijk, ten minste hoogst-wanstallig, vooral bij den Protestantschen Eeredienst, welke zich bij uitnemendheid beroemen mag zedelijk en geestelijk te zijn, van nu aan volstrekt geweerd worde.

2°. Dat de schutters wapen-oefeningen, welligt niet overal en geheel van den zondag afte scheiden, gedurende den zomer, wanneer zij het meeste plaats hebben, althans verlegd worden tot na den achtermiddag godsdienst.

3°. Eindelijk, dat de kerkelijke inzegeningen van het huwelijk, zoo nuttig om de heilige pligten van eenen band, met welks eerbiediging of ontheiliging het geluk der maatschappij mag gerekend worden te staan of te vallen, diep in de harten intedrukken, niet meer, gelijk hier en daar geschiedt, moeijelijk gemaakt, maar integendeel op alle wijzen bevorderd worde en aangeraden.

De Synode neemt de vrijheid om, met opzigt tot het laatste, zeer gewigtige punt, in het bijzonder en nader te verzoeken, dat den Magistraten van steden en dorpen, zoo veel het noodig is, aanbevolen worde, om de burgerlijke huwelijks-bevestiging op zoodanig uur te stellen, als gelegenheid overlaat en beschikt, om door de kerkelijke inzegening ten zelfden dage achtervolgd te worden, en in de beschikking van die gelegenheid

eenen wenk zelven te geven, dat dit Zijner Majesteit, overeenkomstig met hare belangneming in alles wat den godsdienst en de goede zeden bevordert, bij uitnemendheid aangenaam en welgevallig is.

Wij vergenoegen ons, met deze wenschen en verzoeken aan Uwe Excellentie blootelijk uittedrukken, zonder eenigen verderen aandrang daarbij te voegen. En hoe zouden wij zulks niet voor overtollig en bijna ongepast houden, midden onder de dagelijksche proeven van Uwer Excellentie's gereedste medewerking tot alles, hetwelk wij ten nutte van den godsdienst, ook op onze plaats, tot heil des vaderlands bedoelen en pogen.

Hetzelve is met dankzegging en goedkeuring aangenomen, en de Secretaris geautoriseerd om dit adres in te leveren.

Dezelfde commissie legde mede ter tafel eene aanmaning en opwekking aan de Nederlandsche Hervormde gemeenten, ter aanprijzing van de godsdienstige solemnisatie der huwelijken, van dezen inhoud: Circulaire over de huwelijks-inzegening.

Afzonderlijk gedrukt.

Dit stuk is met gelijke goedkeuring gearresteerd, en besloten hetzelve aftelezen van de predikstoelen; te welken einde Z. E. de Commissaris-Generaal zal worden verzocht hetzelve te doen drukken, en tot voorschreven oogmerk aan de respective Hervormde gemeenten van ons vaderland, met aanwijzing van het bedoelde gebruik aan het hoofd van dit stuk, aftezenden.

De commissie in de zitting van den 5den dezer benoemd, op verzoek van Zijne Excellentie den Commissaris-Generaal, om de Vergadering te dienen van consideratien en advijs, omtrent het gebruik van een kerkelijk *zegel* of *cachet*, waaromtrent Z. E. zich eene voordragt aan Zijne Majesteit den Koning had gereserveerd, bragt bij monde van den Hoog Eerw. Heer *Lobry*, het volgend rapport uit: Rapport der commissie en besluit over het kerkelijk cachet.

HOOG EERWAARDE HEEREN!

Uwe commissie benoemd, om hare gedachten te laten gaan over het zegel, waarvan zich de Synode, de Provinciale Kerkbesturen en Klassikale Besturen, bij officiële correspondentie zouden kunnen bedienen, heeft de eer het volgende concept aan U voortedragen:

Midden op hetzelve zouden wij plaatsen een opengeslagen Bijbel, in welken de tekst te lezen zou zijn, met welks behandeling onze waardige Voorzitter de Synode zoo gepast geopend heeft.

De rand zou versierd zijn van boven met het wapen des lands, naast hetzelve het jaartal van de Synode — en verder zou men op denzelven lezen *Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk*, of *Provinciaal Kerkbestuur van .... of Klassikaal Bestuur van ....* Voorts zouden wij oordeelen, dat het zegel van de Synode een weinig grooter behoorde te wezen dan dat der Provinciale Kerkbesturen, en dat de zegels der Provinciale Kerkbesturen weer wat grooter behoorden te zijn dan die der Kassikale Besturen.

Ter betere uitdrukking van ons denkbeeld, voegen wij de volgende ruwe teekening hierbij, hetzelve eerbiedig aan uw oordeel onderwerpende.

De Synode zich hiermede ten vollen conformerende, besloot om het nader overleg omtrent de uitvoering op te dragen aan den President, den Secretaris en den Heer *Delprat*, en bij retour van de missive der Waalsche Commissie aan het Departement, dit rapport te leggen tot den grond van haar advijs en voordragt aan Zijne Excellentie.

Cynosure bepaalt omtrent de audientie bij den Koning.

Daar voorts de werkzaamheden van de Synode, binnen weinige dagen ten einde zullen loopen, en de Vergadering ook bij die gelegenheid hare hulde wenschte te brengen aan Zijne Majesteit den Koning, werd met overleg en goedvinden van Zijne Excellentie den Heere Commissaris-Generaal, verstaan als eene vaste cynosuur aantenemen: dat, na de opening van de Synode, deze Kerkvergadering *en corps* audiëntie zal vragen bij Zijne

Majesteit, en dat, na de scheiding van de Synode, eene commissie uit haar midden aan Hoogstdezelve, met eerbiedige dankbetuiging, kennis zal geven van den afloop der werkzaamheden. Tot deze commissie zijn voor dit jaar benoemd de H. H. E. E. Heeren *W. L. Krieger*, President, *I. J. Dermout*, Secretaris, en *D. Delprat*, Predikant der Waalsche gemeente in 's Gravenhage.

Hierna werd de Vergadering met dankzegging door den President tot den volgenden dag gescheiden.

VERGADERING *gehouden den 23sten Julij.*

Present al de leden, uitgenomen de H. H. E. E. H. H. Hendrikz *en* van Leeuwen.

Na het gebed en de resumtie, bragt de commissie, benoemd in de zitting van den 15den dezer, om de Vergadering te dienen van consideratien en advijs, over het ontwerp van provisionele verordeningen omtrent de zamenstelling en werkzaamheden der Kerkeraden, van wege het Departement tot de Kerkelijke Zaken aan de Synode gezonden, bij monde van den Hoog Eerw. Heer *van Eck*, het navolgende rapport uit: Rapport der commissie en besluit over de Kerkeraden.

HOOGEERWAARDE HEEREN!

Het heeft Ulieden behaagd in handen eener personele commissie te stellen, een ontwerp van provisionele verordeningen op de zamenstelling en de werkzaamheden der Kerkeraden, hetwelk door Uwe Vergadering van het Departement voor de Kerkelijke zaken is ontvangen, en vergezeld geweest is van eene missive van Zijne Excellentie den Commissaris-Generaal, betrekkelijk hetzelfde onderwerp.

Deze missive behelst eenige voorname zwarigheden, welke het voor de tegenwoordige Synodale Vergadering ten hoogste moeijelijk maken zouden, ja ondoenlijk, om voor als nog een definitief reglement op de Kerkeraden vast te stellen. Deze zwarigheden zijn ontleend: 1°. uit de groote omzigtigheid, welke behoort, in acht genomen te worden, omtrent eene zaak, die de bijzondere en huishoudelijke belangen der gemeenten zoo onmiddellijk raakt; 2°. uit de nog ontbrekende volledige kennis van lokale inrigtingen, behoeften en omstandigheden; 3°. uit de bedenking, dat er verschillende belangrijke onderwerpen zijn, welker gedeeltelijke regeling afhangt van het Gouvernement, bijzonder de inrigtingen omtrent het armwezen, de bepalingen omtrent de Diakenen en derzelver verpligting om het Diakenschap te aanvaarden, en de betrekkingen tusschen de Kerkeraden en de Bestuurders der kerkelijke- en gemeente-fondsen; 4°. uit het gebrek aan volledigheid, hetwelk een reglement op de Kerkeraden noodwendig zoude moeten hebben, bijaldien al de bijzondere reglementen op de kerkelijke tucht, het godsdienstig onderwijs en de onderscheidene deelen van den eeredienst niet vastgesteld waren.

Uwe commissie kan den wensch niet ontveinzen, dat, gelijk uwe Vergadering andere reglementen op verschillende onderwerpen, die met de groote belangen van het Hervormd Kerkgenootschap in het naauwst verband staan, heeft vastgesteld, dezelve ook een behoorlijk en volledig reglement op de zamenstelling en de werkzaamheden der Kerkeraden had kunnen vaststellen. Dan zij gevoelt ten volle de kracht der zwarigheden, door Zijne Excellentie daartegen voorgedragen. Een reglement toch, waarin artikelen onaangeroerd bleven of dubbelzinnig gesteld waren, welker juiste bepaling en wijziging door de tegenwoordige omstandigheden gebiedend gevorderd wordt, zou den naam van een reglement niet verdienen, terwijl verhaasting in eene zaak van dat gewigt hoogst nadeelig zijn zoude.

Een ontwerp van provisionele verordeningen komt aan Uwe commissie niet verkiesselijk voor, want, behalve dat hetzelve de vaststelling van een definitief reglement ligtelijk des te meer zoude kunnen vertragen, zoo zoude

hetzelve de hoofdzaken ook in dien zelfden staat, waarin zij zich thans bevinden, grootelijks moeten doen blijven, en daarenboven eene niet geringe aanleiding kunnen geven tot vermoedens, welke, schoon van allen grond ontbloot, de gemoederen konden verontrusten.

Naar het oordeel uwer commissie, is derhalve de tegenwoordige Synodale Vergadering genooddrongen, om eene taak, welke zij zelve niet heeft kunnen afdoen, aan eene volgende Synode overtelaten. Éene zaak echter is er, welke, gelijk het aan uwe commissie voorkomt, eene spoedige voorziening vereischt. Het ontbreekt in verschillende gemeenten aan Kerkeraden, ook daar alwaar de stof tot dezelve niet geheel gemist wordt. De belangen dezer gemeenten vorderen intusschen ten sterkste, dat zij van Kerkeraden voorzien worden. Onderscheidene reglementen, door uwe Vergadering reeds vastgesteld, veronderstellen uitdrukkelijk het aanwezen van Kerkeraden, en kunnen buiten dezelve niet behoorlijk uitgevoerd worden. En het is op grond van deze overweging, dat de commissie aan deze Hooge Kerkvergadering voorstelt, om het navolgende te besluiten:

1°. Alle Kerkeraden zullen worden aangeschreven en aangemaand, tot eene getrouwe vervulling van al de pligten, die op de Kerkeraden rusten, bijzonder ook van alles wat in de onderscheiden reglementen op de examina, het godsdienstig onderwijs en de kerkvisitatie als pligt des Kerkeraads is aanbevolen, of vervolgens door de Synode zal worden aanbevolen.

2°. Zij zullen de meest mogelijke zorg moeten dragen, dat de archiven en papieren in behoorlijke orde worden gehouden; dat het verhandelde in de Kerkeraads-Vergadering behoorlijk worde geboekt; dat de aanteekeningen in de doop- trouw- en lidmaatboeken behoorlijk geschieden, en overal, waar thans dubbelen derzelve worden gehouden, dat gebruik gehandhaafd, of, waar hetzelve geen plaats heeft, met 1°. Januarij 1817 in-

gevoerd worde, als mede dat deze dubbelen op eene andere plaats dan de originelen worden bewaard.

3°. In alle gemeenten, waar geene Kerkeraden zijn, en de stof niet geheel ontbreekt, zal ten spoedigste, en wel vóór 1°. Januarij 1817, zoodanig kollegie, volgens art. 85 van het algemeen reglement, uit de achtenswaardigste, kundigste en voornaamste leden der gemeente worden aangesteld, bestaande ten minste uit twee Ouderlingen en twee Diakenen, nevens den Predikant.

4°. Waar combinatien zijn, zal uit iedere gemeente een gelijk getal van Ouderlingen en Diakenen verkozen worden.

5°. De uitvoering hiervan wordt aan de Klassikale Besturen aanbevolen, welke:

a. Ten spoedigste bepalen zullen het getal der Kerkeraadsleden in iedere gemeente.

b. De leden, welke zij, na behoorlijk onderzoek, de geschiktste oordeelen, aan de gemeenten zullen doen voorstellen, drie achtereenvolgende zondagen van den predikstoel.

c. En, zoo er geene gegronde bedenkingen inkomen, zorgen zullen, dat de verkozenen den volgenden zondag door den Predikant in hunne diensten worden bevestigd.

6°. Ingeval van oppositie of dissensie zal de zaak door het Klassikaal Bestuur worden beslist.

7°. De Klassikale Besturen zullen van de gedane aanstelling in alle bijzondere gemeenten kennis geven aan het Provinciaal Kerkbestuur, vóór deszelfs vergadering in Mei.

8°. Op gelijke wijze geven zij aan hetzelve kennis van die gemeenten, waar die stof tot hiertoe geheel mogt ontbreken.

9°. Het Provinciaal Kerkbestuur geeft van het een en ander onverwijld kennis, aan het Departement tot de Zaken van den Eeredienst der Hervormde Kerk en aan de Synode.

10°. Dit besluit zal door de Provinciale Kerkbesturen tot executie worden gebragt, welke daartoe, op ontvang van hetzelve, onverwijld aanschrijving zullen doen aan de Klassikale Besturen.

De commissie, dit haar preadvijs aan het meer verlicht oordeel der Hooge Kerkvergadering eerbiedig onderwerpende, heeft de eer zich te noemen

Uwe dienstvaardige Medebroeders,

(*Geteekend*) J. VAN VOORST.
W. L. KRIEGER.
H. H. DONKER CURTIUS.
ANT. VAN DEINSE.
C. FRANSEN VAN ECK.

Met dankzegging aan de commissie is conform hetzelve besloten.

Commissie benoemd over de weigering van het diakenschap.

Wat betreft de zaak van het weigeren van het Diakenschap door personen tot dezen kerkelijken post verkozen, bij missive van Zijne Excellentie den Commissaris-Generaal, in de zitting van den 8sten, aan de overweging van de Synode aanbevolen, is de zoo even genoemde commissie verzocht de vergadering, in de zitting van den 26sten aanstaande, te dienen van consideratien en advijs, of, en zoo ja, welke kerkelijke middelen zouden kunnen in het werk gesteld worden, om deze belemmering voortekomen en uit den weg te ruimen.

Rapport der commissie en besluit over de visitatie en approbatie van boeken.

Hierop deed de commissie, in de zitting van den 18den benoemd, om de Synode te dienen van preadvijs omtrent de kerkelijke visitatie en appro-

batie der boeken, bij monde van den Hoog. Eerw. Heer *Scholten*, het volgende rapport:

De commissie, door uwe vergadering benoemd, om, ten opzigte der uitgaven van godgeleerde geschriften, U H. E. Ew. van consideratien en advijs te dienen, heeft de maatregelen overwogen, door welke de zuiverheid der Hervormde leer en de eer der kerk kon gehandhaafd en bewaard worden; en, daartoe, in het bijzonder hare aandacht gevestigd op de kerkelijke visitatie en approbatie, welke voormaals in gebruik was en nog niet heeft opgehouden te bestaan. Hoezeer uwe commissie het weren van alle verderfelijke en onregtzinnige schriften uit de Hervormde kerk wenscht, heeft zij echter begrepen, dat de in gebruik zijnde visitatie en approbatie, tot bereiking van dat edel en heilzaam oogmerk, geenszins voldoende kan en moet geoordeeld worden, omdat, hoewel de verpligting daartoe zich tot alle leden der gemeente uitstrekte, dit middel ongenoegzaam was geworden, om te verhoeden, dat niet alle stukken en boeken, als werken en geschriften der Hervormde Kerk beschouwd worden, welke door hare leden en belijders geschreven en in het licht worden gebragt, waarom zij de vrijheid neemt aan U H. Eerw. voor te dragen, dat de Christelijke Synode het volgende besluit neme:

1°. De Christelijke Synode verklaart, dat zij geene over den godsdienst handelende geschriften van Predikanten, Kandidaten en leden in de Nederlandsche Hervormde Kerk, het zij dezelve met of zonder naam des schrijvers worden uitgegeven, erkent en waarborgt, als bevattende de leer en de belijdenis der Nederlandsche Hervormde Kerk, zoo als dezelve, overeenkomstig Gods heilig woord, in de aangenomen formulieren van eenigheid is uitgedrukt, dan alleen de zoodanigen, welke van kerkelijke goedkeuring voorzien zijn.

2°. Deze kerkelijke goedkeuring wordt gegeven, door de Theologische Faculteit van één der Nederlandsche Hooge Scholen, of door een der Provinciale Kerkbesturen, en wat de Waalsche Kerken betreft,

door de Waalsche commissie, welke daartoe eenigen hunner zullen committeren.

3°. Van dit besluit zal onverwijld kennis worden gegeven aan de voornoemde Kollegien, en zal hetzelve tevens in de boekzaal worden gedrukt.

De commissie onderwerpt dit haar voorstel, aan het wijs en verlicht oordeel Uwer Hooge Vergadering.

(*Geteekend*) H. ROYAARDS.
H. H. DONKER CURTIUS.
I. J. DERMOUT.
W. BROES.
D. DELPRAT.
J. J. SCHOLTEN.

De Synode, na deswege te hebben verzocht en gehoord de consideratien van Zijne Excellentie den Heere Commissaris-Generaal, heeft conform de voordragt der commissie besloten.

Hierna scheidde de President de Vergadering, met dankzegging, tot den volgenden dag.

VERGADERING *gehouden den 24sten Julij.*

Present al de leden, uitgenomen de H. E. Heer **van Deinse.**

Missive van den Commissaris-Generaal met een concept-reglement op de manier van kerkelijke zaken te behandelen, kerkelijk opzigt en tucht.

Na het gebed en de resumtie bragt de Secretaris ter tafel eene missive van Zijne Excellentie den Heere Commissaris-Generaal, de dato 23 Julij, n°. $\frac{2064}{933}$.

Hierbij werd overgelegd een ontwerp van *reglement op de manier van kerkelijke zaken te behandelen en het kerkelijk opzigt en tucht*, tot

hetwelk als bijlagen dienden twee concepten, ontworpen en aan het Departement ingeleverd door de leden der consulerende commissie, hiertoe verzocht, alsmede twee uittreksels uit de geprojecteerde organisatie voor het Hervormd Kerkgenootschap van den jare 1810, behelzende het V[de] hoofdstuk *over het kerkelijk opzigt en tucht*, en het VIII[ste] hoofdstuk *over de manier om kerkelijke zaken te behandelen.* Na de voorlezing van het ingezonden concept-reglement, benoemde de Synode eene commissie, bestaande uit den Hoog Eerw. Heer President *W. L. Krieger*, den Hooggeleerden Heere Professor *Muntinghe*, de Hoog Eerw. H. H. *Broes*, *Lobry*, *Hendrikz.*, *Reddingius* en *van Leeuwen*, om in de zitting van den 26sten dezer, bij den aanvang de deliberatien over het genoemd reglement, te dienen van consideratien en advijs.

De President gevraagd hebbende, of iemand der leden, vóór het scheiden van de Synode, nog het een of ander ter bijzondere behandeling wenschte voor te stellen, gaven de leden, die daartoe gereed waren, hunne namen, en vervolgens hunne bijzondere voorstellen op.

Een der Professoren stelde voor: of niet door een Synodaal Besluit zouden behooren gemaakt te worden bepalingen, overeenkomstig die, welke bij vorige Synoden waren gearresteerd, en waardoor het misbruik van het prediken van Studenten in de godgeleerdheid, konde voorgekomen worden. De Synode, dit voorstel overwegende, heeft, na rijpe deliberatie, goedgevonden te bepalen.

Besluit over het prediken van Studenten.

Vooreerst: dat geen Student vroeger, dan in het tweede jaar zijner oefening in de studie der godgeleerdheid, en niet dan na reeds eenmaal *sub presidio* van een der Theologische Professoren gepredikt te hebben, in eenige gemeente eene leerrede, of godsdienstige onderwijzing, van wat naam ook, zal mogen houden; *ten tweede:* dat het houden van dergelijke leerrede of onderwijzing nimmer op eene vacante plaats, aan de Studenten in de godgeleerdheid zal vrij staan, en op plaatsen, die niet vakant zijn, hun niet zal worden toegelaten, dan ten zij een Predikant zulk een

leerrede of onderwijzing bijwone, en zij de uitdrukkelijke toestemming van den plaatselijken Predikant daartoe hebben bekomen. *Ten derde:* dat een student, verlangende tot zijne oefening ergens eene leerrede of onderwijzing te houden, zal moeten hebben een getuigschrift van de Theologische Faculteit, of één der Professoren van dezelve, verzekering behelzende, dat hij het tweede jaar zijner oefeningen in de studie der godgeleerdheid is ingetreden, en reeds eenmaal *sub presidio* van eenen Hoogleeraar heeft gepredikt; zullende dit getuigschrift, eer een Student eene leerrede of onderwijzing houdt, moeten geviseerd zijn door een der leden van het Klassikaal Bestuur, waaronder de plaats, waar de Student eenig godsdienstig voorstel wenscht te doen, ressorteert. *Ten vierde:* de Klassikale Besturen en derzelver leden zijn gehouden, voor de stiptste nakoming van deze verordeningen alle zorg te dragen, en zullen, in geval van moedwillige overtreding derzelve, kennis geven van het gebeurde aan het Provinciaal Kerkbestuur, waaronder de plaats daar het voorvalt, gelegen is, en aan de Theologische Faculteit der Hooge School, aan welke de Student, tegen deze wetten handelende, zijne studien voortzet. *Eindelijk:* dat van dit besluit dezer Hooge Kerkvergadering kennis zal gegeven worden aan de Theologische Faculteiten der Nederlandsche Hooge Scholen, aan de Provinciale Kerkbesturen; en in de boekzaal, tot informatie en narigt van elk wien het mogt aangaan.

Besluit over de aftreding der leden van Kerkbesturen.

Door één der leden van de Synode gevraagd zijnde, op welke wijze de aftreding van een zoo na mogelijk derde gedeelte der leden van de Provinciale Kerkbesturen, volgens art. 33 van het Algemeen Reglement op het Bestuur der Hervormde Kerk moet worden verstaan, is begrepen: dat van de Kerkbesturen, bestaande uit vier personen, met het *eerste* en *tweede* jaar telkens één, en met het laatste *twee* zullen aftreden, en van de Kerkbesturen bestaande uit *vijf* personen, met het *eerste* jaar één, en met het *tweede* en *laatste* jaar, telkens twee leden zullen aftreden, moetende de bepaling der aftreding, het zij bij schikking onder de leden, het zij bij loting geschieden. Is besloten hiervan, als van een Synodaal besluit,

Dan zij durft dit middel geenszins aanraden. Want, hoewel zij gaarne wil bekennen, dat de weigering van het diakenschap, zonder voldoende redenen, voor den dienst der armen in de onderscheidene gemeenten van zeer nadeelige gevolgen is, en alles behalve eenen christelijken geest aan den dag legt, twijfelt echter de commissie, of deze weigering tot die ergernissen in leer of wandel behoore, op welke eigenlijk de kerkelijke censure toepasselijk is. Ook zoude deze kerkelijke censure niet dan onder velerlei bepalingen, doch waarvan de vaststelling ten uiterste moeijelijk, zoo niet ondoenlijk is, kunnen uitgeoefend worden. Ja, het is er zoo verre van daan, dat de commissie dit middel zoude durven aanraden, dat zij integendeel daarvan niets dan kwaad vreest. Dit middel toch zoude bij velen, die nu aan ons Hervormd Kerkgenootschap in waarheid toegedaan zijn, ligtelijk de gehechtheid aan hetzelve niet weinig kunnen verminderen, terwijl anderen, die op hun lidmaatschap in de Hervormde Kerk eenen geringen prijs stellen, daardoor wel haast konden vervoerd worden om de Hervormde Kerk te verlaten, en zich bij een ander kerkgenootschap te vervoegen.

Ter voorziening in het kwaad, hetwelk door de weigering van het diakenschap veroorzaakt wordt, meent uwe commissie dat alleen politieke middelen geschikt zijn. Deze middelen nu zouden die van *dwang* of van *aanmoediging* kunnen wezen. De eerste zijn aan groote bedenking onderhevig. Want, behalve dat zij niet, dan onder velerlei moeijelijke bepalingen, behoudens de regtvaardigheid en de billijkheid, zouden kunnen vastgesteld worden, kan ook uwe commissie niet ontveinzen, dat het voor haar gevoel stootend is, dat daarvan ten opzigte van eene kerkelijke bediening zoude gebruik gemaakt worden. Verre geeft zij derhalve den voorrang aan middelen van aanmoediging, als daar zijn, vrijheid van de burgerwapening, of vrijheid van inkwartiering, of andere vergoedingen, door welke de aanvaarding van den inderdaad even zoo bezwaarlijken als aangelegen post van Diakén zoude kunnen aangemoedigd worden.

Het is op grond dezer overwegingen, dat de commissie uwer Vergade-

ring voorstelt, om aan Zijn Excellentie den Commissaris-Generaal te antwoorden.

« Dat de Synode aan Zijne Excellentie haren dank betuigt, voor der-
« zelver betoonde belangstelling in deze zoo gewigtige zaak, doch dat de-
« zelve haar leedwezen moet verklaren, van geene kerkelijke verordeningen
« te kunnen opgeven, door welke het heilzame oogmerk van Zijne Excel-
« lentie zoude kunnen bereikt worden, dat het naar haar oordeel, alleen
« politieke middelen, en wel die van aanmoediging zijn, welke de verko-
« zenen, tot het aanvaarden van den post van Diaken kunnen bewegen,
« en dat de Synodus derhalve de tusschenkomst van Zijne Excellentie
« verzoekt, om aan Zijne Majesteit den Koning voortedragen, om hun,
« welke tot den post van Diaken verkozen worden, dit begeerende, eene
« der voornoemde immuniteiten toetestaan, of wel andere, welke de wijs-
« heid Zijner Majesteit daartoe de meest geschiktste mogt oordeelen.»

En hiermede meent de commissie aan haren last voldaan te hebben, en onderwerpt haar rapport aan Uwlieder meer verlicht oordeel.

(*Was geteekend*) J. VAN VOORST.
W. L. KRIEGER.
H. H. DONKER CURTIUS.
ANT. VAN DEINSE.
C. FRANSEN VAN ECK.
D. DELPRAT.

Met dankzegging aan de commissie is conform dit rapport besloten, en zal aan Zijne Excellentie ter beantwoording van deszelfs missive van den 4den Julij aldus worden gerescribeerd.

De President adjourneerde met dankzegging de Vergadering tot den volgenden dag.

het dan zou ophouden een Synodaal-stuk te zijn, zoo komt het haar ook voor, dat op deze zaak toepasselijk is het spreekwoord: *variis modis bene fit*, en dat het concept reeds eene zoodanige genoegzame duidelijkheid en klaarheid bezit, als vereischt wordt voor deszelfs gebruik.

De commissie submitteert echter hare sentimenten in dit rapport vervat, gaarne en eerbiedig, aan het meer verlicht oordeel Uwer Hoog Eerwaarde Vergadering.

(*Was geteekend*) W. L. KRIEGER.
H. MUNTINGHE.
W. BROES.
N. LOBRY.
D. HENDRIKZ.
G. BENTHEM REDDINGIUS.
V. LEEUWEN.

Dit rapport met dankzegging en genoegen aangehoord zijnde, ging de Vergadering over om te delibereren over het voornoemde reglement, tot dat de tijd verstreken zijnde, de President, met dankzegging, de Vergadering tot den volgenden dag scheidde.

VERGADERING *gehouden den* 27[sten] *Julij*.

Present al de leden, behalve de H. H. van Deinse, van Eck, Delprat en Harmsen.

Reglement op de manier van kerkelijke zaken te behandelen, het kerkelijk opzigt en tucht gearresteerd.

Na het gebed en de resumtie, zette de Synode hare deliberatien voort over het *reglement op de manier van kerkelijke zaken te behandelen enz.*, en arresteerde hetzelve in dezer voege:

REGLEMENT OP DE UITOEFENING VAN KERKELIJK OPZIGT EN TUCHT, EN DE BEHANDLING VAN KERKELIJKE GESCHILLEN.

Afzonderlijk gedrukt.

Dit reglement zal aan het Ministerieel Departement voor de Zaken der Hervormde Kerk worden gezonden, om, namens deze Vergadering, aan Zijne Majesteit den Koning ter goedkeuring en sanctie te worden aangeboden: en is wijders geresolveerd, dat dit reglement, door de Koninklijke sanctie bekrachtigd, twee maanden na de sanctie zal beginnen te werken.

Besluit over deszelfs invoering.

Door Zijne Excellentie den Heere Commissaris-Generaal, werden op de reeds ingezonden reglementen eenige reflectien aan de overweging van de Synode voorgesteld, ten einde, daarop gelet zijnde, met grond de volledige en onbelemmerde sanctie van Zijne Majesteit op de voornoemde reglementen te kunnen verwachten. De Synode, dezelve gehoord en overwogen hebbende, heeft na deliberatie goedgevonden en geresolveerd:

Veranderingen op de voorstellen in de gearresteerde reglementen geadmitteerd.

1°. In het reglement op de klassikale kosten, art. 7, alzoo te stellen: « de buitengewone kosten worden terstond voldaan, door de ge-« meenten of door die genen, ten behoeve van welke zij geschieden.»

2°. In het reglement op het godsdienstig onderwijs, art. 15, alzoo te stellen: « de overtreding van het bovenstaande artikel, en de wanorde « daaruit ontstaande, is, naar bevind van zaken, aan kerkelijke cor-« rectie of censure onderworpen, en zal, des noods, aan het burgerlijk « Bestuur worden te kennen gegeven.»

Voorts, vermits op de door de Synode ontvangen en gearresteerde reglementen geene aanmerkingen, van wege het Ministerieel Departement konden worden medegedeeld, en de Koninklijke sanctie aan dezelve, gedurende

Commissie benoemd om te besluiten en als nog te admitteren veranderingen.

deze zitting van de Synode, niet zal kunnen gegeven worden, is besloten, de Hoog Eerw. Heeren *W. L. Krieger*, *I. J. Dermout* en *D. Delprat* te verzoeken, om de redactie, die van deze reglementen van wege het Ministerieel Departement zoude kunnen geproponeerd worden, te overwegen, en, ingeval van dringende noodzake alleen, de gedachten der overige leden, uitgemaakt hebbende deze Algemeene Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk, deswege intewinnen.

Rapport der Commissie, op verzoek der weduwe *Vroom*, over het achterstallige.

De commissie, in de zitting van den 5den dezer benoemd, naar aanleiding van een brief van *P. van Bemmel*, weduwe *Vroom*, bragt bij monde van den Hoog Eerw. Heer *Reddingius* het navolgend rapport uit:

De commissie door U Hoog Eerw. benoemd, om naar aanleiding van eene missive van *P. van Bemmel*, weduwe *G. Vroom*, van 3 Julij ll., en geadresseerd aan Uw Hoog Eerw. Vergadering, aan U Hoog Eerw. aantebieden eene concept-missive aan Zijne Excellentie den Heere Commissaris-Generaal, waarbij de belangen der weduwen en weezen, welke nog achterstallig weduwen- en kindergeld van de Fransche Kroon te vragen hebben, aan de bijzondere behartiging en zorg van het Gouvernement worden aanbevolen, — heeft de eer het volgende concept daartoe aantebieden, ten einde aan Zijne Excellentie den Heere Commissaris-Generaal, belast met de zaken onzer Kerk, te worden toegezonden.

« De Synode der Hervormde Kerk in de Nederlanden, ontvangen hebbende eene missive van de weduwe *G. Vroom*, welke zij de eer heeft in *originali* hier nevens aan U Hoog Ed. Gestr. aantebieden, en behelzende een verzoek van gemelde weduwe om intercessie voor dezelve bij Zijne Majesteit den Koning, ter verkrijging van achterstallig weduwen- en kindergeld, voor de jaren 1810 en vervolgens, — heeft daardoor aanleiding gekregen, om de belangen der weduwen en weezen van Predikanten, welke tot hiertoe vruchtelooze aanzoeken gedaan hebben ter verkrijging van zoodanige gelden, als dezelve nog competeren van vorige jaren, en welker betaling de Fransche Kroon

op zich heeft genomen, te overwegen. De Synode heeft hierbij in aanmerking genomen de behoeftige omstandigheden, waarin zulke weduwen en weezen over het algemeen verkeeren, de weinige kennis van velen derzelve, nopens het gene ter verkrijging van het gedeclareerde dient gedaan te worden, en de ongelukkige omstandigheden, dat sommige van dezelve, zoo als ook uit nevensgaande missive blijkt, niet bekend staan op het Fransche grootboek der pensioenen. En het is op deze gronden, dat de Synode de vrijheid neemt, U Hoog Ed. Gestr. bij deze te adiëren met het eerbiedig verzoek, dat het U Hoog Edel Gestr. behagen moge, de belangen der Predikants-weduwen en weezen, ter verkrijging van het gene hen nog van het Fransche Gouvernement competeert, te behartigen en te bevorderen met die attentie, welke U Hoog Ed. Gestr. in al deszelfs gewigtige werkzaamheden zoo eigen is.

Dit concept draagt de commissie op aan de wijze beoordeeling der Vergadering.

(*Was geteekend*) H. H. DONKER CURTIUS.
C. VAN DER LEEUW.
G. BENTHEM REDDINGIUS.
V. LEEUWEN.

Met dankzegging aan de commissie, is conform dit rapport besloten.

Missive van den Commissaris-Generaal over den openbaren eeredienst en de plegtigheden van den christelijken Godsdienst.

De Secretaris bragt ter tafel eene missive van Zijne Excellentie den Heere Commissaris-Generaal, belast met de Zaken der Hervormde Kerk, de dato 26 Julij, n°. $\frac{2101}{583}$.

Besluit deswege.

Hierover gedelibereerd zijnde, heeft de Synode, hulde doende aan de heilzame intentie van Zijne Excellentie, het navolgende gearresteerd: « de « Algemeene Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk, vergaderd in « 's Gravenhage, in den jare 1816, laat aan eene volgende Synodale Ver-

« gadering over, om met den ernst, dien het gewigt der zaak vordert, « te letten op de betamelijke uitoefening van den openbaren Godsdienst, en « de meer stichtelijke en plegtige bediening van den H. Doop en het « H. Avondmaal.»

Hier na scheidde de President de Vergadering, met dankzegging, tot den 29[sten] aanstaande.

VERGADERING *gehouden den 29[sten] Julij.*

Present al de leden, behalve de Hoog Eerw. Heer Donker Curtius.

Missive van den Commissaris-Generaal, met Koninklijk besluit over de benoeming van Secundi.

Na het gebed en de resumtie, bragt de Secretaris ter tafel eene issive van Zijne Excellentie den Heere Commissaris-Generaal, de dato 28 Julij, n°. $\frac{2084}{974}$, ten geleide van een besluit van Zijne Majesteit, van den 23[sten] Julij 1816, n°. 73, waarbij bepaald wordt, dat ook voor die leden van kollegien van Kerkelijk Bestuur, waaromtrent zulks niet reeds bij het algemeen reglement stellig en als volstrekt noodzakelijk is bepaald, *secundi* zullen benoemd worden, als plaatsvervangers, om op te treden bij noodzakelijke afwezendheid der *primi*, en ingevalle van tusschentijds ontstane vacature.

Zullende enz.

Afzonderlijk gedrukt.

De Synode heeft de kennisgeving van dit besluit met dankzegging aangenomen voor notificatie.

Rapport der commissie over een algemeen kerkelijk weduwen-fonds.

De commissie benoemd in de zitting van den 12[den], om geschikte middelen voortedragen, welke zouden kunnen beproefd worden, ter oprigting van een *algemeen kerkelijk weduwen-fonds*, bragt, bij monde van den Hoog Eerw. Heer *van Eck*, het navolgend rapport uit:

De commissie, aan welke gijl. hebt opgedragen om te overwegen, of de

oprigting van eene algemeene weduwenbeurs voor de weduwen en onmondige weezen van de overledene Predikanten der Hervormde Nederlandsche Kerk, wenschelijk en uitvoerlijk zijn zoude, neemt de vrijheid U den uitslag van hare raadplegingen over dit onderwerp kortelijk mede te deelen.

De commissie acht het niet noodig het wenschelijke der oprigting van zoodanig eene algemeene weduwenbeurs, voor ulieden te betogen.

Het is waar, dat er in zeer vele, ja in de meeste klassen, weduwenbeurzen bestaan. Dan er zijn echter nog verscheidene klassen waarin dezelve niet aanwezig zijn. Ook zijn dezelve meest overal, alwaar zij gevonden worden, door verschillende oorzaken, bijzonder door de tiercering, welke zij onder het Fransch Bewind ondergaan hebben, niet weinig achteruit geraakt. En ook daar, alwaar dezelve in eenen goeden staat zijn, leveren zij op verre na aan de weduwen en weezen niet zulk een onderstand op, dat eene toelage uit eene algemeene beurs niet ten hoogste wenschelijk zijn zoude.

De oprigting nu van zoodanig eene algemeene weduwenbeurs, komt aan uwe commissie zeer wel uitvoerlijk voor; — verschillende ontwerpen zijn aan dezelve hieromtrent voor den geest gekomen. Dan op haar eigen doorzigt in deze niet genoegzaam vertrouwende, heeft zij deswege met eenen der kundigste financiers dezer stad geraadpleegd, die de commissie in hare gunstige gedachten, aangaande het uitvoerlijke van haar oogmerk heeft versterkt, doch tevens heeft overtuigd, dat een behoorlijk ontwerp te veel tijds en overlegs vereischt, dan dat hetzelve, gedurende de zittingen van de tegenwoordige Synodale Vergadering zoude kunnen beraamd worden.

De commissie stelt derhalve aan Ulieden voor, om die leden van de Synode, welke in 's Gravenhage hunne vaste woonplaats hebben, te verzoeken en te kwalificeren, om met voornoemden financier over de oprigting van eene algemeene weduwenbeurs verder te confereren, en door denzelven voorgelicht, daaromtrent een plan te ontwerpen, hetwelk aan de deliberatien

der Synodale Vergadering van het volgend jaar 1817 zoude kunnen aangeboden worden.

Conform met de voordragt, in dit rapport gedaan, zijn de Hoog Eerw. Heeren *Krieger*, *Dermout* en *Delprat*, verzocht tot de bedoelde commissie.

Verandering in een der reglementen.

Van wege het Ministerieel Departement werd voorgesteld, om in het reglement op de vacaturen, alsmede op de beroeping en het ontslag van Predikanten, na art. 3, het volgende te stellen.

Art. 4.

« Indien de inkomsten eener pastorij meer dan twaalf honderd guldens « mogten bedragen, zal het meerdere komen ten voordeele der gemeente, « bijzonder om daaruit, geheel of gedeeltelijk, de kosten te vinden, welke « bij dit reglement in de volgende artikelen zijn gemeld.»

De Synode heeft, na deliberatie, tot deze bijvoeging besloten.

Besluit over de toepassing der kerkelijke reglementen op de zuidelijke provincien.

Gevraagd zijnde door een der leden, welke betrekking de vastgestelde reglementen hebben tot de zuidelijke provincien, waar de Leeraren de overige protestanten (volgens besluit van Zijne Majesteit, de dato 16 April 1816, n°. 56, art. 18) verpligt zijn als leden hunner gemeente aantemerken, en in derzelver godsdienstige behoeften naar vermogen te voorzien: is verstaan; dat deze reglementen ook geheel en al betrekkelijk zijn tot de zuidelijke provincien, en, *voor zoo verre zulks mogelijk is*, moeten ten uitvoer gebragt worden. De Synode heeft besloten, hiervan aan het Provinciaal Kerkbestuur van Limburg kennis te geven.

Hierop is de generale resumtie der notulen van deze Vergadering gehouden, en zijn de ingekomen stukken vergeleken met het register of de agenda; welke laatste onder n°. 81 door den President zijn geteekend.

De Vergadering gereed staande om te scheiden, hebben de Hooggeleerde Heeren Professoren *van Voorst*, *Rooyaards* en *Muntinghe*, elk voor zich zelven, eene deftige en treffende aanspraak tot afscheid gedaan, en zijn door den President gepast beantwoord.

De leden tegen den volgenden dag verzocht zijnde, om de plegtige sluiting van deze Algemeene Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk in de Kloosterkerk bij te wonen, eindigde de President deze zitting, met dankzegging aan den Allerhoogsten.

SLUITING VAN DE SYNODE.

Deze Hooge Kerkvergadering is op den 30sten Julij openlijk en plegtig gesloten. De Hoog Eerw. Heer *H. H. Donker Curtius* hield bij die gelegenheid de kerkelijke redevoering, naar aanleiding van *Luc.* VII : 19-23. Waarna Zijne Excellentie de Commissaris-Generaal eene aanspraak deed aan de leden van deze Synode, welke gepast beantwoord is geworden door den President, die deze gansche handeling met gebed en dankzegging eindigde.

Accordeert met het origineel,

(*Geteekend*) I. J. DERMOUT,
Secretaris der Algemeene Synode van de Nederlandsche Hervormde Kerk.

REGISTER

OP DE HANDELINGEN VAN DE ALGEMEENE SYNODE DER HERVORMDE KERK IN HET KONINGRIJK DER NEDERLANDEN, OVER 1816.

I N H O U D.

HANDELINGEN

VAN DE

ALGEMEENE CHRISTELIJKE SYNODE

DER

HERVORMDE KERK

IN HET

KONINGRIJK DER NEDERLANDEN.

IN DEN JARE

1817.

IN 's GRAVENHAGE,
TER ALGEMEENE LANDS DRUKKERIJ,
1822.

HANDELINGEN

VAN DE

ALGEMEENE CHRISTELIJKE SYNODE

DER

HERVORMDE KERK

IN HET

KONINGRIJK DER NEDERLANDEN,

IN DEN JARE

1817.

OPENING DER SYNODE.

Uit kracht van het Algemeen Reglement voor het bestuur der Hervormde Kerk in het Koningrijk der Nederlanden, art. 20, en ingevolge eener dispositie van Zijne Excellentie den Heere Commissaris-Generaal, provisioneel belast met de zaken der Hervormde Kerk enz., dd. 7 Junij dezes jaars, nº. $\frac{1583}{718}$, is deze Hooge Kerkvergadering den 2den Julij zamengekomen en plegtig geopend in de Kloosterkerk in 's Gravenhage.

De Hoog Eerw. Heer *I. J. Dermout*, Secretaris van de Synode en Predikant in 's Gravenhage, hiertoe bij laatstgemelde dispositie uitgenoodigd, hield vooraf eene toepasselijke kerkelijke redevoering, naar aanleiding van 2 Tim. I: 7, *God heeft ons niet gegeven een' geest der vreesachtigheid*,

maar der kracht en der liefde en der gematigdheid; strekkende ter aanprijzing van de beginselen, die, overeenkomstig met den geest des christendoms, het werk der hervorming, nu drie eeuwen geleden, hebben bestuurd, om, in dezen tijd, op de gelegde gronden, met een gelukkig gevolg voorttebouwen.

De godsdienstoefening geëindigd zijnde, deed de Hoog Eerw. Heer *W. L. Krieger*, President van de Synode en Predikant in 's Gravenhage, het gebed ter opening der volgende verrigtingen.

Hierop volgde de mededeeling door den Secretaris van de Synode, dat volgens art. 17 van het algemeen reglement door de natemeldene Provinciale Kerkbesturen tot leden dezer Synodale vergadering benoemd waren.

Uit het Provinciaal Kerkbestuur van Gelderland:

H. H. Donker Curtius, Th. Dr. en Predikant te Arnhem.

Uit het Provinciaal Kerkbestuur van Zuidholland:

W. L. Krieger, Predikant in 's Gravenhage.

Uit het Provinciaal Kerkbestuur van Noordholland:

W. Broes, Predikant te Amsterdam.

Uit het Provinciaal Kerkbestuur van Zeeland:

A. van Deinse, Predikant te Middelburg.

Uit het Provinciaal Kerkbestuur van Utrecht:

A. van Bemmelen, Predikant te Ankeveen.

Uit het Provinciaal Kerkbestuur van Vriesland:

N. Lobry, Predikant te Leeuwarden.

Uit het Provinciaal Kerkbestuur van Overijssel:

J. A. Strezo, Predikant te Kampen.

Uit het Provinciaal Kerkbestuur van Groningen:

M. Cremer, Predikant te Groningen.

Uit het Provinciaal Kerkbestuur van Noordbraband:

Z. de Jong, Professor en Predikant te 's Hertogenbosch.

Uit het Provinciaal Kerkbestuur van Drenthe:

G. Benthem Reddingius, Th. Dr. en Predikant te Assen.

Uit de Commissie tot de huishoudelijke zaken der Waalsche Kerken:

D. Delprat, Predikant in 's Gravenhage.

Uit het Provinciaal Kerkbestuur van Limburg:

A. Goedkoop, Predikant te Gent.

En als Ouderling:

Mr. *H. Rijser*, Ouderling in 's Gravenhage.

Tot preadviserende leden:

Door de Godgeleerde Faculteit te Leyden.

De Hoogleeraar *J. Clarisse.*

Door de Godgeleerde Faculteit te Utrecht:

De Hoogleeraar *J. Heringa Eliza'szoon.*

Door de Godgeleerde Faculteit te Groningen:

De Hoogleeraar *H. Muntinghe.*

Deze allen waren in de Vergadering tegenwoordig, benevens:

Den Secretaris, *I. J. Dermout*, en

Den Questor, *F. Tayspil*, Jansz.

De *Secretaris en Adviseur* bij het Departement van Kerkelijke Zaken las daarop voor het besluit van Z. M. den Koning, waarbij benoemd zijn:

Tot President dezer Synodale Vergadering *W. L. Krieger*.
En tot Vice-President, *H. H. Donker Curtius*.

Hierna deed Zijne Excellentie de Heer *Commissaris-Generaal* eene plegtige aanspraak en constitueerde deze Vergadering namens Zijne Majesteit.

Deze aanspraak werd door den Hoog Eerw. Heer *W. L. Krieger* gepast en zegenend beantwoord, tevens werden de leden van de Synode door denzelven minzaam begroet.

Vervolgens werd de revisie van het reglement van orde voor de Synodale Vergadering, gesteld tot het eerste punt van deliberatie, in de volgende zitting, waarna de Vergadering tegen den volgenden dag werd geadjourneerd en deze openlijke bijeenkomst met Godverheerlijkende dankzegging gesloten.

VERGADERING *gehouden den 3den Julij 1817.*

Present al de leden, uitgenomen de Heer Delprat.

De Vergadering is door den President met het gebed geopend.

Reglement van orde.

Ingevolge van het vastgestelde in de openlijke bijeenkomst van den vorigen dag en uit kracht der dispositie van Zijne Excellentie den Commissaris-Generaal, dd. 7 Junij, n°. $\frac{1583}{718}$, is het reglement van orde voor deze vergadering ter revisie genomen, en werd hetzelve in dezer voege gearresteerd.

REGLEMENT VAN ORDE

VOOR DE

SYNODALE VERGADERING.

Art. 1.

De Vergadering wordt steeds door den President met een kort gebed *geopend* en met dankzegging aan God *gesloten*.

Art. 2.

De *rangschikking* der leden bij bijzondere plegtigheden zal zijn als volgt:

De *President*,

De *Vice-President*,

De *Secretaris*,

De *Questor*,

De *Hoogleeraren* in de Godgeleerdheid van *Leyden*, *Utrecht* en *Groningen*.

De Afgevaardigden uit de Provinciale Kerkbesturen van *Gelderland*, *Zuidholland*, *Noordholland*, *Zeeland*, *Utrecht*, *Friesland*, *Overijssel*, *Groningen*, *Noordbraband* en *Drenthe*, uit de *Commissie tot de Zaken der Waalsche Kerken* en uit het Provinciaal Kerkbestuur van *Limburg*, benevens de *Synodale Ouderling*.

Art. 3.

In het *adviseren* wordt deze zelfde orde gevolgd, met dit onderscheid, dat de *Hoogleeraren* in de eerste plaats hun gevoelen zullen zeggen, daarna de *Vice-President*, *Secretaris* en *Questor*, en vervolgens de gewone leden.

De *Questor*, zulks goedvindende, en de gewone leden zullen dagelijks van zitplaats verwisselen, zoodat de gene die den eersten dag voorgezeten heeft, den volgenden dag het laatste zijn advijs zal uitbrengen.

Art. 4.

Bij de finale stemming worden de genoemde *Hoogleeraren* niet gevraagd, alzoo dezelve elk eene *preadviserende* stem hebben; voor 't overige wordt de orde van zitting gevolgd.

Art. 5.

De *President* brengt het laatste zijne stem uit.

Art. 6.

De President zal de zaken, welke in omvrage gebragt worden, beknopt en duidelijk voordragen; ook zal hij, daar zulks voegzaam is, de consideratien van Zijne Excellentie den Heere *Commissaris-Generaal* en den *Secretaris* en *Adviseur* vragen.

Art. 7.

De *President* heeft het regt, om, het zij vooraf, het zij onder het adviseren of stemmen der leden informatiën te geven, welke hij mogt oordeelen tot opheldering te kunnen dienen, en zorgt voorts dat elk der leden op zijne beurt advisere of stemme.

Art. 8.

Op alle zaken wordt, bij volstrekte meerderheid der presente leden, besloten, en het zal geen der leden vrijstaan buiten de stemming te blijven.

Art. 9.

Indien de stemmen staken, zal de President eene beslissende stem hebben.

Art. 10.

In zaken, die zulks vereischen, zal de President, met goedvinden der Vergadering, de geheimhouding opleggen, met verklaring, dat zoo eene zaak en derzelver behandeling confidentieel is.

Art. 11.

De *Vice-President* zal in alles den President tot hulp zijn, en vervult in deszelfs afwezen zijne functie.

Art. 12.

De *Secretaris* zal de aanteekeningen, door hem gedurende elke zitting gehouden, vóór derzelver sluiting voorlezen, ten einde, na door den President gedane omvrage, voorloopig te worden goedgekeurd.

Bij den aanvang der volgende sessie, of, indien dit niet doenlijk ware, zoo spoedig mogelijk, brengt hij de geëxtendeerde notulen ter resumtie: de President vraagt de leden hoofdelijk hunne aanmerkingen op dezelve, waarna de notulen finaal worden gearresteerd.

Art. 13.

Bij het einde der Synodale Vergadering zal er eene algemeene resumtie geschieden, en, na den afloop daarvan, de handelingen in een daartoe geschikt actaboek ingeschreven, en, na met de gearresteerde notulen gecollationeerd en conform met dezelve bevonden te zijn, door den *President*, *Vice-President* en *Secretaris*, ten blijke van echtheid, onderteekend worden.

Art. 14.

Een door den Secretaris geauthentiseerd afschrift der synodale handelingen wordt ten spoedigste gezonden aan het *Departement voor de Zaken der Hervormde Kerk enz.*

Art. 15.

De ontworpen reglementen en alle zoodanige andere besluiten, als voor derzelver uitvoering de koninklijke sanctie behoeven, zullen successivelijk, bij het bepalen derzelve, aan het voornoemde Departement worden toegezonden.

Art. 16.

De verdere voordragten en missives, tot welke door de Synode wordt besloten, zullen al mede zoo spoedig mogelijk worden geëxpedieerd.

Art. 17.

Bij elk besluit wordt bepaald aan welke Kerkelijke Kollegien of personen kennis van hetzelve zal gegeven worden.

De zorg voor de expeditie, en voor het plaatsen der berigten in de boekzaal, is den Secretaris aanbevolen.

Art. 18.

Alle missives en stukken, gedurende de sessie van de Synode wordende uitgevaardigd, zullen door den *President* en *Secretaris* worden onderteekend.

Alles wat de bewaring en het gebruik der acta betreft, is aan de zorg van den *Secretaris* overgelaten.

Art. 19.

De *Quæstor* zal in zaken, die het *financiële* betreffen, eene præadviserende stem hebben, en vervolgens zijne beslissende stem behouden.

Art. 20.

De *leden* der Vergadering zullen vrijheid behouden om, des verkiezende, wanneer er een besluit genomen is, waarmede zij zich niet geconformeerd

hebben, daarvan aanteekening te laten doen, zonder echter dat dit bij forme van *protest* of *opgave van redenen* zal geschieden.

Art. 21.

De Hoogleeraren, præadviserende leden, zullen de vrijheid hebben, om eene aanteekening, zonder opgave van redenen, te laten doen bij besluiten, verschillende van de adviizen, die zij gegeven hebben.

Art. 22.

Elk die zich aan de Synode verlangt te adresseren, zal zulks schriftelijk moeten doen, voorbehoudens nogtans het geen zal bepaald worden, bij het reglement over de manier van kerkelijke zaken te behandelen en het kerkelijke opzigt en tucht.

Art. 23.

De bijzondere voorstellen der leden zullen schriftelijk worden ingeleverd, en zulks, zoo veel mogelijk, in de eerste zitting.

Art. 24.

De gewone tijd, om de vergadering te beginnen, is bepaald op voormiddags ten *half elf uren*, en zullen de presente leden aan het hoofd der notulen worden aangeteekend.

Art. 25.

De President zal al de commissien benoemen, en zoo na mogelijk den tijd bepalen, wanneer dezelve hun rapport zullen uitbrengen.

De President zulks verkiezende, om het gewigt eener zaak, of daartoe door twee leden verzocht zijnde, zal zich van dit regt niet bedienen, maar de vergadering zelve met besloten briefjes, en bij relative meerderheid, de commissie benoemen.

Art. 26.

De Synode behoudt het regt dit reglement van orde, in vervolg van tijd, nader uittebreiden of te bepalen.

Vervolgens zijn de stukken, bij den Secretaris van de Synode ingekomen sedert de laatste Synodale Vergadering, door denzelven ter tafel gebragt, met het register vergeleken, en is het laatste door den President sub 234 geteekend.

Voorstellen tot het bepalen van leerboeken voor het godsdienstig onderwijs.

Onder de gemelde stukken kwamen *eerst* in overweging, n°. 140 der Agenda, zijnde eene missive van het Provinciaal Kerkbestuur van Drenthe, dd. 15 Februarij 1817, behelzende het voorstel, dat door de Synode moge bepaald worden, welke *leerboeken* bij het godsdienstig onderwijs zullen gebruikt worden, en n°. 198, zijnde eene missive van het Provinciaal Kerkbestuur van Noordbraband, bevattende, na het beknopt verslag van de invoering en werking der synodale reglementen in dat ressort, een voorstel ter invoering van een of ander leerboek bij het onderwijs, door of van wege de Synode vervaardigd, of door dezelve speciaal geapprobeerd. Beide deze stukken zijn door de vergadering gesteld in handen eener personele commissie, waartoe zij benoemd heeft Profr. *Clarisse*, den Vice-President *Donker Curtius*, en den Heer *Streso*, om te dienen van consideratien en advijs in de zitting van den 7den dezer.

Commissie ten aanzien van den openbaren eeredienst.

Hierna herinnerde de President aan de Vergadering het besluit des vorigen jaars, van den 27sten Julij, waarbij bepaald is, dat eene volgende Vergadering, met allen ernst, welken het gewigt der zaak vordert, zoude letten op de betamelijke uitoefening van den *openbaren godsdienst*, en de meer stichtelijke en plegtige bediening van den H. Doop en het H. Avondmaal. Ter behandeling van deze gewigtige zaak, en om daaromtrent de Vergadering te dienen van consideratien en preadvijs, in de zitting van den 8sten dezer, benoemde zij eene personele commissie, bestaande uit de Professoren

Heringa en *Muntinghe*, benevens den Secretaris *I. J. Dermout* en de Heeren *Broes* en *Lobry*.

Vervolgens werd, bij monde van den *Secretaris*, uitgebragt het rapport der Commissie, in de Synode des vorigen jaars op den 29sten Julij benoemd, om te dienen van preadvijs omtrent de oprigting eener algemeene kerkelijke *weduwenbeurs*. Hetzelve is van dezen inhoud: Rapport over het oprigten van eene algemeene weduwenbeurs, en den staat der klassikale weduwen-beurzen.

's Gravenhage den 10den Junij 1817.

De ondergeteekenden, door resolutie van de Algemeene Christelijke Synode der Nederlandsche Hervormden Kerk, in hare Vergadering op den 29sten Julij 1816, gecommitteerd zijnde, „ om zoo wel onderling, als met „ bevoegde personen te confereren over de oprigting eener algemeene we- „ duwenbeurs, en daaromtrent een plan te ontwerpen, hetwelk aan de „ deliberatien der Synodale Vergadering, in dezen jare, zoude kunnen aan- „ geboden worden," hebben de eer het verslag hunner verrigtingen, bij wijze van rapport, en de uitkomst hunner overleggingen, bij wijze van advijs, aan deze Hoog Eerwaardige Kerkvergadering voor te dragen.

I. Wij hebben gemeend, Hoog Eerwaardige Heeren! dat wij, om over de noodzakelijkheid en uitvoerlijkheid der oprigting van een Algemeen Kerkelijk weduwenfonds, naar behooren, te oordeelen, eene juiste kennis dienden te hebben van bijzondere, thans bestaande, het zij provinciale, het zij klassikale weduwenfondsen, alsmede van den staat, waarin dezelve zich tegenwoordig bevinden. Het Ministerieel Departement tot de Zaken der Hervormde Kerk heeft ons dit onderzoek gemakkelijk gemaakt, en ons doen toekomen de antwoorden der onderscheidene klassen, op eene circulaire missive van den 14den November 1814, bij den Secretaris en Adviseur in der tijd ontvangen, en waarin ook meer en min naauwkeurige opgaven,

ten aanzien der weduwen-beurzen, voorkomen. Uit eene aandachtige lezing dezer stukken is ons, omtrent de tot hiertoe bestaan hebbende weduwen-beurzen, het navolgeude gebleken.

IN GELDERLAND

Had de Klassis van *Nymegen* noodeloos geoordeeld van de weduwen-beurs berigt te geven.

De Klassis van *Tiel* bezit eene weduwen-beurs, bestaande uit renten van eenige kapitalen; uit het geen betaald werd bij de sessieneming en losmaking der Predikanten, en door jaarlijksche contributie der leden. Deze Klassis heeft het montant van kapitaal en inkomsten van hare weduwen-beurs niet opgegeven; doch alleen berigt, dat sedert 1810 aan elke weduwe *f* 75:- minder wordt uitgereikt. Voorts is in deze Klassis een dubbel fonds van dien aard, genoemd de *oude* en *nieuwe* weduwen-beurs, aangaande welke berigt wordt dat men

Voor de oude *weduwenbeurs, betaalde:*

Voor een examen	*f*	7:10: 0
Voor een buitengewoon examen	-	10:10: 0
Voor een peremtoir examen	-	15: 0: 0
Voor approbatie	-	10: 0: 0
Voor sessie nemen	-	27:10: 0
Gehuwd zijnde, nog	-	15: 0: 0
Voor demissie	-	12: 0: 0

Voor de nieuwe *weduwenbeurs:*

Voor sessie neming	*f*	65: 0: 0
Voor demissie	-	24: 0: 0
De weduwen genoten jaarlijks uit de oude beurs	-	45: 0: 0
uit de nieuwe beurs	-	100: 0: 0

De Klassis van *Zaltbommel* heeft mede twee weduwenbeurzen, eene *oude* en *nieuwe*, welke beide betrekking hebben tot de familie *d'Escury*, derzelver inkomsten worden dus opgegeven:

Oude beurs, bij een gewoon præparatoir examen	*f*	7: 10: 0
bij een buitengewoon	-	10: 10: 0
bij een peremtoir examen	-	15: 0: 0
bij het sessie nemen	-	27: 10: 0
bij approbatie	-	10: 0: 0
een commendatus Klassis	-	3: 0: 0
Nieuwe beurs, bij het sessie nemen	-	65: 0: 0
voor demissie	-	24: 0: 0
De *oude* beurs gaf jaarlijks aan eene weduwe	-	45: 0: 0
De *nieuwe* « « « « « «	-	100: 0: 0

Deze beide beurzen, zoo in de Klassis van *Tiel* als in die van *Zaltbommel*, zijn het gezamenlijk eigendom der Tielerwaardsche en Zaltbommelsche Klassis.

Aangaande de Klassis van *Zutphen* is berigt ingeleverd, dat de weduwenbeurs aldaar in groot verval is, door de schade aan inkomsten geleden.

In de Klassis van *Overveluwe* bestond mede eene weduwenbeurs, welker inkomsten aldus waren opgegeven:

Een inkomend lid betaalde	*f*	75: 0: 0
Elk jaar ieder lid	-	5: 0: 0
Trouwende of getrouwd inkomende	-	25: 0: 0
Een uitgaand lid in de weduwenbeurs blijvende	-	100: 0: 0
« « « uit de weduwenbeurs uitgaande	-	50: 0: 0
Elk buitenlid jaarlijks	-	10: 0: 0
Aan renten	-	250: 0: 0
Deze beurs was belast met 21 weduwen, en het minimum der gansche uitdeeling bedroeg	-	1,050: 0: 0

De weduwenbeurs der Klassis van *Nederveluwe* bestond door den ontvangst van de renten harer kapitalen, en door de contributien van hare leden, twaalf jaren:

Jaarlijks	*f*	4: 0: 0
Door de contributien van hare buitenleden	-	10: 0: 0
het geen betaald wordt pro introïtu	-	52: 10: 0
van Deputati Synodi	-	75: 0: 0

De uitgaaf dezer weduwenbeurs wordt opgegeven zeer verminderd te zijn, en thans slechts *f* 30: 0: 0 te bedragen.

De Klassis van *'s Hertogenbosch* bezit voor hare weduwenbeurs een

kapitaal van *f* 16000: 0: 0 à *f* 17000: 0: 0, dezelve werd voorts staande gehouden door jaarlijksche fournissementen:

Van ieder lid	*f* 6: 6: 0
Van de buitenleden	- 12: 12: 0
Van eene extra Klassis................................	- 50: 0: 0
Van het sessie nemen	- 50: 0: 0

8 Percent van de vacatuurgelden en de boeten.

Iedere weduwe genoot ten tijde der opgave min of meer de somma van *f* 50:0:0.

In de Klassis van *Peel en Kempeland* bestaat insgelijks eene weduwenbeurs, welker inkomsten waren:

De contributien van ongehuwde leden................	*f* 5: 5: 0
« « « gehuwde leden................	- 10: 0: 0
Van de gecommitteerden der Klassis................	- 60: 0: 0
Van den Deputatus Synodi................	- 15: 0: 0
Van den Quæstor ⅓ van het overschot, alle drie jaren.	- 6: 0: 0
Van elk trouwend of hertrouwend lid................	- 15: 0: 0

Voorts bezit deze beurs een kapitaal van *f* 3,600: 0: 0.

Doch de toestand van dezelve was, reeds tijdens de opgave, beklagenswaardig. Zij had slechts vijf weduwen, waarvan elke, in plaats van *f* 100:0:0, gelijk voorheen had kunnen uitgedeeld worden, de geringe somme van *f* 6:12: 0 ontving.

In ZUIDHOLLAND.

De Klassis van *Dordrecht* heeft eene *oude* en *nieuwe* weduwenbeurs. De *oude* bezit een kapitaal van *f* 4,560: 0: 0 nominale waarde. Hare inkomsten waren het batig slot van de klassikale beurs.

Voorts van ieder lid jaarlijks	*f*	6: 0: 0
van ieder buitenlid	-	6: 0: 0
de introïtus van een Proponent	-	12: 0: 0
« « « « Predikant	-	6: 0: 0

Aan iedere weduwe wordt uitgedeeld wat er is: in den jare 1814 bedroeg hetzelve *f* 39: 0: 0.

De *nieuwe* beurs bezit een kapitaal van *f* 7,580: 0: 0 nominale waarde. Hare inkomsten waren de introïtus van

Een Proponent	*f*	6: 0: 0	
Een Predikant	-	3: 0: 0	
Van de vacatuurpenningen	-	1: 0: 0	van elke beurt.
Pro exitu naar eene groote stad	-	150: 0: 0	
Naar eene kleine stad	-	75: 0: 0	
Naar een dorp	-	50: 0: 0	

Iedere weduwe van binnenleden ontving bij het sterven van haar man terstond *f* 200: 0: 0, hetgeen in 1814 nog aan drie weduwen is uitgekeerd, doch hiervan waren de buitenleden uitgesloten.

De Klassis van *Leyden* heeft omtrent hare weduwenbeurs berigt, dat dezelve bezit een aangewonnen kapitaal. De som der deelneming aan dezelve is niet bepaald opgegeven. Voorts had zij eenig aandeel aan de inkom-

sten der Klassis. In dezelve worden gestort de boeten; eene jaarlijksche contributie der leden, à *f* 6: o: o, met nog een en ander: doch dezelve bevond zich in een' beklagelijken toestand.

De Klassis van *Gouda* bezit eene weduwenbeurs, die staande gehouden wordt door vrijwillige deelneming der leden, zijnde echter elk, die geen deel neemt, verstoken van voordeelgevende commissien Hare inkomsten zijn hetgeen gegeven werd:

Pro introïtu van iemand gehuwd zijnde............ *f* 75: o: o

« « « « ongehuwd.................. - 50: o: o

« « « « trouwende.................. - 25: o: o

« « « « hertrouwende.............. - 25: o: o

jaarlijksche inlage.................................. - 6: o: o of zoo veel meer als 'er noodig is voor de weduwen.

Van de buitenleden jaarlijks..................... - 6: o: o

In den jare 1814 genoten tien weduwen ieder de somma van *f* 50: o: o.

De Klassis van *Gorinchem*, eene weduwenbeurs hebbende, heeft niet verkozen het kapitaal en de inlagen te specificeren.

De Klassis van *Voorne* en *Putten* onderhoudt hare weduwenbeurs, door de betaling van

elk lid pro introïtu.............. *f* 6: o: o

jaarlijks...................... - 6: o: o

pro exitu...................... - 6: o: o

hetgeen jaarlijks onder de weduwen naar evenredigheid wordt uitgedeeld.

De Klassis van *Woerden* en *Overrijnland* bezit voor hare weduwenbeurs een kapitaal van *f* 19,874: 0: 0 nominale waarde.

Pro introïtu wordt betaald in 2 termijnen......... *f* 50: 0: 0
door de getrouwde leden............ - 100: 0: 0
en jaarlijks........................ - 6: 0: 0

Weduwen en minderjarigen trekken, naar gelang van den tijd dat de mans leden waren, van *f* 40: 0: 0 tot *f* 100: 0: 0. De contributien zijn verhoogd met *f* 3: 0: 0, voor de buitenleden met 5 per cent van de vacatuurgelden. Tijdens de opgave waren er elf trekkende, ten bedrage van *f* 680: 0: 0 jaarlijks.

De Klassis van *Breda* bezit voor hare weduwenbeurs een kapitaal van *f* 10,800: 0: 0 nominale waarde, plagt voorts uit de klassikale beurs *f* 200: 0: 0 te krijgen, hetgeen nu ophoudt: elk lid betaalde.

Pro introïtu................................. *f* 50: 0: 0
jaarlijks.. - 6: 6: 0
van de vacatuurgelden, om de 3 maanden........ - 6: 6: 0

Deze beurs had 7 weduwen, en het geen er was, werd pro rato uitgedeeld

In NOORDHOLLAND.

De Klassis van *Edam* bezit tot meergemeld einde een kapitaal van *f* 7900: 0: 0.

Ieder lid betaald jaarlijks .... *f* 2: 0: 0
De buitenleden.................................. - 4: 0: 0

hetgeen begroot werd op *f* 168: 0: 0.

Voor een præparatoir examen wordt betaald	*f* 20: 0: 0
Voor een peremptoir examen	- 100: 0: 0
Pro introïtu van een getrouwden	- 10: 0: 0
« « van een ongetrouwden	- 50: 0: 0
Pro exitu	- 50: 0: 0

De weduwen waren gewoon jaarlijks *f* 50: 0: 0 te trekken; derzelver getal bedroeg, tijdens de opgave, 18, en werden evenredig betaald naar de inkomsten der beurs.

De Klassis van *Alkmaar* heeft geene weduwenbeurs, maar iedere weduwe was gewoon jaarlijks te ontvangen *f* 50: 0: 0, die genomen werden uit de klassikale- en vacatuurbeurs.

De Klassis van *Haarlem* heeft een *fonds charitatis* en eene *weduwenbeurs*. Het eerste bestaat uit bijdragen der gemeenten. De weduwenbeurs uit een kapitaal, groot nominale waarde *f* 3,299: 0: 0. Het stond in deze Klassis aan ieder vrij lid te worden van deze beurs, tegen eene inlage van *f* 175: 0: 0 Tijdens de opgave bestonden er *tien* weduwen, die plagten te trekken *f* 100: 0: 0, of *f* 80: 0: 0 of *f* 60: 0: 0; thans de meest bedeelde *f* 33: 6: 10, en voorts, pro rato, de andere *f* 26: 13: 0 of *f* 20: 0: 0.

De Klassis van *Amsterdam* bezat eene weduwenbeurs, bestaande in zeker kapitaal, niet opgegeven. Voorts werd, zoo lang het konde zijn, uit de klassikale beurs betaald voor

ieder lid	*f* 10: 0: 0
de binnenleden betaalden jaarlijks	- 10: 0: 0
de buitenleden	- 12: 0: 0

het meest dat eene weduwe toenmaals ontving, was *f* 90: 0: 0.

De Klassis van *Hoorn* bezit eene weduwenbeurs, waarvan de kapitalen niet worden opgegeven, en die voorts werd staande gehouden door de navolgende contributien:

Pro introïtu,	getrouwd	f 111: 5: 0
	ongetrouwd	- 61: 5: 0
	trouwende	- 50: 0: 0
	bij het hertrouwen	- 25: 0: 0
Jaarlijks,	getrouwd	- 3: 0: 0
	ongetrouwd	- 1:10: 0
	trouwende, al de jaren die zij in de Klassis geweest zijn, voor ieder jaar	- 1:10: 0
	Emeriti	- 5: 0: 0
	stuivergeld van vacatuurgelden enz.	
	boeten	
Bij het vertrek	in de Klassis	- 12:12: 0
	buiten de Klassis	- 30: 0: 0
	in de beurs blijvende, jaarlijks	- 15: 0: 0
	hertrouwende	- 30: 0: 0
	weder in de Klassis komende	- 30: 0: 0
	voor een peremtoir examen	- 25: 0: 0

De Klassis van *Enkhuizen* stelde de deelneming aan hare weduwenbeurs vrij: de inkomsten waren

pro introïtu van een ongehuwden........	f	62: 0: 0
daarna trouwende nog..................	-	62: 0: 0
van een gehuwden......................	-	124: 0: 0
jaarlijks voor binnenleden	-	6: 0: 0
« « buitenleden..............	-	7: 10: 0
bij het hertrouwen....	-	12: 0: 0
pro exitu van een getrouwden...........	-	37: 0: 0
van een ongetrouwden..................	-	25: 0: 0
binnen de Klassis......................	-	6: 0: 0

Het getal der weduwen was groot, en de uitdeeling verminderd op *f* 25: 0: 0.

In ZEELAND

Heeft de Klassis van *Walcheren* eene weduwenbeurs, bezittende eenig kapitaal ongenoemd, en onderhouden door

de jaarlijksche contributien der leden.......	f	6: 0: 0
« « « « buitenleden..	-	12: 0: 0
pro introïtu, in steden....................	-	62: 0: 0
op dorpen....................	-	52: 0: 0
in Vlaanderen...........	-	45: 10: 0
voor eene verplaatsing binnen de Klassis...	-	24: 0: 0
voor het vertrek naar eene stad........... .	-	51: 0: 0
naar een dorp............	-	30: 12: 0

Deze Klassis had 30 weduwen en bedeelde aan elke weduwe *f* 36: 0: 0 's jaars.

De Klassis van *Schouwen* en *Duiveland* stortte jaarlijks een derde deel van het overschot uit de klassikale beurs in hare weduwenbeurs, benevens de helft der boeten. Ieder lid der Klassis was verpligt deel te nemen. Voorts kwam in deze beurs van elke vacatuurbeurt.... *f* 1:10: 0

Het deel dat een geïnsereerd lid zoude trekken
van ieder lid.............................. - 6: 0: 0

bij het inkomen van een getrouwd lid of bij
het trouwen .... - 36: 0: 0

pro exitu van een gehuwd.................... - 12: 0: 0

en van een ongehuwd.............. - 6: 0: 0

Het geld werd belegd en de intressen verdeeld onder de weduwen: deze Klassis had toenmaals 7 weduwen, en elke weduwe trok *f* 43: 0: 0.

De Klassis van *Zuidbeveland* bezat voor hare weduwenbeurs de intressen van hare kapitalen, en de contributien der leden....... *f* 9: 0: 0

voor het sessie nemen......................... - 24: 0: 0

uit de klassikale beurs bij het sessie nemen .... - 18: 0: 0

voor losmaking .... - 12: 0: 0.

Zoo er uitdeeling geschiede, werd de weduwenbeurs
voor een persoon gerekend,

pro exitu in de beurs blijvende.............. - 24: 0: 0

« « uit de beurs gaande.............. - 12: 0: 0

bij verplaatsing.................... - 6: 0: 0

nog jaarlijks .... - 20: 0: 0

De weduwen trokken voorheen *f* 50: 0: 0, doch toenmaals minder.

De Klassis van *Tholen* en *Bergen op Zoom* heeft voor de weduwenbeurs een kapitaal van *f* 8000: 0: 0.

Pro introïtu werd betaald .... *f* 31: 0: 0

Contributie .... - 6: 0: 0

Jaarlijks .... - 3: 0: 0

Dezelve had *tien* weduwen, waarvan elke toen maar *f* 25: 0: 0 genoot.

In UTRECHT

Heeft de Klassis van *Amersfoort* wel geene weduwenbeurs, maar een *commune ærarium* voor behoeftige leeraars en derzelver weduwen.

In VRIESLAND

Werd in de Klassis van *Leeuwarden* door ieder Predikant, het zij gehuwd of ongehuwd, jaarlijks *f* 12: 0: 0 weduwengeld betaald. Dit moest ook ieder emeritus Predikant doen; dezelve som betaalde ook eene weduwe gedurende het *annus gratiæ*, alsmede de Klassis, wanneer dezelve op eene vacante plaats voor het traktement predikt. Hierbij kwam van 's Lands wege als weduwen-pensioen de som van *f* 3,400: 0: 0 voor de weduwen en weezen der Vriesche Predikanten.

Hetzelfde had plaats in de overige Vriesche Klassen van *Sneek*, *Dokkum*, *Bolsward* en *Workum*, en die van *Zevenwouden*, genietende onder de laatstgemelde Klassis iedere weduwe jaarlijks een douceur van *f* 16: 0: 0, welke penningen uit de klassikale beurs, indien daarin *f* 500: 0: 0 voor handen zijn, betaald werden.

In OVERIJSSEL

Bezit de weduwenbeurs der Klassis van *Kampen* een zeker kapitaal, hetwelk niet is opgegeven. Hare inkomsten bestonden wijders

uit de jaarlijksche contributie van ieder lid	*f* 6 : 0 : 0
van de buitenleden	- 12 : 0 : 0
pro introïtu van een' getrouwden	- 45 : 0 : 0
van een' ongetrouwden	- 25 : 0 : 0
pro exitu	- 25 : 0 : 0
voorts vacatuurgelden enz.	

De Klassis van *Zwolle* heeft eene weduwenbeurs, die in verband staat met de klassikale beurs: elk lid had vrijheid om er in te komen.

Pro introïtu werd betaald	*f* 100 : 0 : 0
De jaarlijksche contributie was voor de binnenleden	- 5 : 0 : 0
voor de buitenleden	- 14 : 0 : 0
Pro exitu betaalde men, in de beurs blijvende	- 50 : 0 : 0

Voorts bezit deze Klassis voor hare weduwenbeurs een kapitaal groot .... *f* 15,800 : 0 : 0 nu gereduceerd.

- 5,000 : 0 : 0 op Rusland.

- 1,600 : 0 : 0 op partikulieren.

De Klassis betaalde tijdens de opgave *f* 400 : 0 : 0 aan 8 weduwen.

De Klassis van *Steenwijk* en *Vollenhove* betaalde uit de klassikale beurs *f* 50 : 0 : 0 aan iedere weduwe, maar konde dit tijdens de opgave niet langer volhouden, wegens gemis van inkomsten en vele weduwen.

De Klassis van *Deventer* ontving voor hare weduwenbeurs jaarlijks,

van de binnenleden................ *f* 7: 0: 0

van de buitenleden...... .... - 10: 0: 0

pro introïtu in drie jaren................ - 130: 0: 0

Elk had intusschen vrijheid om al of niet lid te worden; voorts werden in deze beurs gestort de klassikale voordeelen van de examina. De weduwen trokken naar gelang van den tijd dat de man lid is geweest, *f* 25: 0: 0 of *f* 60: 0: 0 of *f* 70: 0: 0. Men plagt terstond bij het overlijden aan eene weduwe te geven *f* 100: 0: 0, doch dit hield op.

In GRONINGEN

Bestaat eene weduwenbeurs, die aan de zeven klassen gemeen is: behalve deze, heeft de Klassis van *Oldambt* en *Westwoldingerland* wel het plan gehad, om eene afzonderlijke weduwenbeurs opterigten, doch hetzelve is niet tot stand gekomen. De Klassis van *Loppersum* heeft eene afzonderlijke weduwenbeurs, waarin de leden bijdragen naar den ouderdom van 30 tot 50 jaar, 5, 6, 7 of 8 guldens, daarenboven *pro nuptiis f* 10: 0: 0; bij de geboorte van een kind *f* 5: 0: 0; bij vertrek *f* 10: 0: 0: wordende de inkomsten van deze beurs jaarlijks onder de weduwen en weezen verdeeld.

Zulk eene afzonderlijke beurs bestaat ook in de Klassis van het *Westerkwartier*, waarin ieder Predikant jaarlijks *f* 6: 0: 0 toelegt, en welker inkomsten verdeeld worden onder weduwen en emeriti.

Desgelijks in de Klassis van *Groningen*, waar een klein fonds voorhanden is, en waar ieder Predikant jaarlijks betaalt *f* 6: 0: 0 en pro introïtu *f* 12: 0: 0: wordende aan iedere weduwe uitgereikt *f* 34: 0: 0 à *f* 36: 0: 0 's jaars.

Voor de beurs, die aan de zeven Klassen gemeen is, betaalt ieder predikant *f* 6: 0: 0 en pro introïtu *f* 18: 0: 0. Iedere weduwe ontvangt daar-

uit *f* 25: 0: 0, hetgeen van 's Lands wege met *f* 125 plagt vermeerderd te worden.

In DRENTHE

Bestond, voor de drie Klassen van *Meppel*, *Emmen* en *Rolde*, eene Synodale weduwenbeurs, bezittende een kapitaal van *f* 3000: 0: 0, en waaraan jaarlijks ieder lid betaalde *f* 16: 0: 0. Wanneer uit dezelve voor eene weduwe geen *f* 100: 0: 0 kwam, werd dit van 's lands wege gesuppleerd, hetgeen nu ophoudt.

De bovenstaande opgave der onderscheidene Klassen levert wel een algemeen overzigt over den staat der weduwenbeurzen; dezelve is echter te onvolledig, om kennis te geven van den bijzonderen toestand der fondsen, hebbende eene enkele Klassis de opgave noodeloos gekeurd, en zeer vele naar het schijnt zwarigheid gemaakt, om het montant der kapitalen, welke zij tot ondersteuning van hare weduwen bezitten, uittedrukken.

Zoo veel echter is ons uit het medegedeelde verslag gebleken, dat verre de meeste Klassen dergelijke inrigtingen hebben.

Naar de tegenwoordige verdeeling van het Kerkelijk Bestuur, bestaan weduwenbeurzen,

In *Gelderland*, bij alle Klassen, dus	6
In *Zuidholland*, in de Klassen van *Leyden*, *Dordrecht*, *Gouda* en *Brielle*	4
In *Noordholland*, te *Amsterdam*, *Haarlem*, *Hoorn* en *Edam*	4
In *Zeeland*, te *Middelburg*, *Zierikzee* en *Goes*	3
In *Utrecht*, te *Amersfoort* een commune ærarium	1
In *Vriesland*, al de Klassen	5
In *Overijssel*, al de Klassen	3
	26

	26
In *Groningen*, al de Klassen........	4
In *Noordbraband*, al de Klassen, ook *Heusden* als deelhebbende aan beurzen..........................	4
In *Drenthe*, al de Klassen	3
uitmakende het getal van............	37

De Klassen die geene weduwenbeurzen hebben, zijn die van *'s Gravenhage*, *Rotterdam*, *Alkmaar*, *IJzendijke*, *Utrecht* en *Wijk*, dus. 6

II. Na dit overzigt in het algemeen te hebben gegeven, zullen wij, Hoog Eerwaardige Heeren! kunnen overgaan tot de opening van ons gevoelen, omtrent de oprigting van een *algemeen kerkelijk weduwenfonds*, waarvan de beraming op de meest voegzame wijze ons was opgedragen.

Wij verbergen evenwel niet, dat, indien men hierdoor verstaat, of in werking wil gebragt hebben een volstrekt algemeen fonds, onder eene algemeene administratie, deszelfs oprigting onderhevig moet worden beschouwd aan zeer aanmerkelijke zwarigheden, welke wij de vrijheid nemen, aan de consideratien dezer Hooge Kerkvergadering overtegeven.

In de *eerste* plaats: komt het ons voor, dat zulk een plan zwarigheid ontmoet in de uitgestrektheid en kostbaarheid van dergelijke administratie, waartoe een afzonderlijk bureau vereischt zou worden.

Ten *tweede*: meenen wij eene zwarigheid te ontdekken in de wijdloopige correspondentie, die daartoe noodzakelijk zoude zijn.

Ten *derde*: in de kosten, welke tot een en ander zouden moeten besteed worden, en onmogelijk kunnen bestreden worden uit de penningen, welke tot opbrengst der contributien zouden inkomen.

Eindelijk: bestaat de grootste zwarigheid met opzigt tot de reeds aanwezige fondsen. Van de 43 Klassen, namelijk, welke in het noordelijk gedeelte des Rijks thans bestaan, zijn er slechts 6, die geheel geene wedu-

wenbeurzen hebben: er zijn dus 37 welke eenige weduwenbeurzen bezitten; sommige zelfs hebben er twee. Onder deze zijn er, welke daaruit aan 10, 18 ja 30 weduwen uitkeering doen. Men kan deze Klassen, door het naasten van derzelver fondsen, ter oprigting van een algemeen fonds, niet ontzetten van hun wettig regt; ook kan men hun niet alle inkomsten, behalve de vrijwillige contributien, ontnemen, of die fondsen worden ten eenemaal geruïneerd. Hierbij moet men in het oog houden, dat bij aanschrijving van Zijne Excellentie den Commissaris-Generaal, belast met de zaken der Hervormde Kerk, van den 7den November 1816, n°. 4, deze weduwenbeurzen alleen worden aangemerkt, als verbindtenissen tusschen partikuliere personen, en derhalve tot hiertoe aan ieder lid der Klassis, die het is of worden zal, vrij en onverlet is gelaten en voorts moet gelaten worden, of hij in de weduwenbeurs al dan niet verkieze deel te nemen. Daarentegen zoude het vaststellen van eene dubbele contributie, eene voor het fonds dat bestaat, en waarin ieder deel mag nemen, en eene voor het algemeene fonds, te drukkend en bezwarend zijn voor het vermogen en de tegenwoordige inkomsten der Predikanten.

Het is om deze redenen, dat wij de Synode de oprigting van een algemeen weduwenfonds onder eene algemeene administratie niet zouden durven aanraden, met hoop op goed succes en bereiking van het oogmerk.

Desniettegenstaande behaagt ons het denkbeeld van een *algemeen fonds*, en de vaststelling van overal gelijk werkende inrigtingen tot ondersteuning van Predikants-weduwen en weezen: gelijk dergelijke inrigtingen tot hiertoe partikulier en bij vrijwillige verbindtenis in de meeste Klassen bestaan.

Tot dat einde meenen wij aan U Hoog Eerw. te mogen voorslaan.

I. *Vooreerst:* er zal voor al de Klassen, ter oprigting of instandhouding der weduwenbeurs, eene algemeene bepaling van vaste inkomsten worden gemaakt: bij voorbeeld, er zal worden betaald:

Voor de approbatie van een beroep	*f* 50: 0: 0
Voor het sessie nemen..................................	- 30: 0: 0
Voor eene losmaking....................................	- 60: 0: 0

Dit zullen de roepende gemeenten betalen. Ieder predikant zal voor zich zelven jaarlijks betalen ƒ 10 : 0 : 0.

Hiertoe zal ieder Predikant verpligt zijn, en daardoor lid zijn van de weduwenbeurs, en dat zonder onderscheid, gehuwd of niet gehuwd of weduwenaar zijnde.

Hierbij zullen nog gevoegd worden de aandeelen van de ƒ 25 : 0 : 0 voor de examina.

II. *Ten tweede:* al dit geld zal tot niets anders, dan voor de weduwenbeurzen gebruikt worden. Derhalve zullen de Klassen die nog geene weduwenbeurs hebben, dezelve ten spoedigste moeten oprigten, en Predikantsvrouwen, die na den dag der oprigting weduwen worden, zullen daaruit trekken.

III. *Ten derde:* Klassen, die nu weduwenbeurzen hebben, zullen geene meerdere betaling voor *approbatie*, *sessieneming* of *losmaking* mogen vorderen, om lid van de weduwenbeurs te worden.

IV. *Ten vierde:* een Predikant, uit eene Klassis vertrekkende, blijft geen lid der weduwenbeurs, maar gaat over in die der Klassis, waarin hij sessie neemt.

V. *Ten vijfde:* alle kapitalen van weduwenbeurzen, die reeds bestaan, blijven derzelver privatief eigendom.

VI. *Ten zesde:* ofschoon hieruit voortvloeit, dat de eene weduwenbeurs, wegens het onderscheid der kapitalen en renten van de bijzondere Klassen, meer voordeelig is dan de andere, zal, om deze onevenredigheid te herstellen, elke Klassis vrijheid hebben, en des noods worden opgewekt, om door vrijwillige bijdragen hare fondsen te verbeteren. Het komt ons voor, dat bijzonderlijk deze bepaling overeenkomstig is met den geest der Aanschrijving van zijne Excellentie boven vermeld, en voldoet aan het weldadig oogmerk van het Gouvernement, hetwelk, tot de invoering van een

algemeenen maatregel toe, gaarne de hand heeft geleend aan algemeene nuttige inrigtingen van dien aard; wordende uit dien hoofde het Provinciaal weduwenfonds in *Vriesland* jaarlijks uit 's lands kas gesubsidieerd, en zijnde volgens dispositie van Zijne Excellentie den Commissaris-Generaal, de dato 22 Mei, n°. $^{1}\frac{324}{826}$, dit fonds niet begrepen in de reeds meergemelde aanschrijving van den 7[den] November ll., n°. 4.

VII. *Ten zevende:* de administratie der weduwenbeurzen zal geschieden door één of meer Predikanten der Klassis, door de leden daartoe te verkiezen. Dezelve verrigten dit liefdewerk kosteloos, en zullen alleen hunne verschotten in rekening mogen brengen.

De Algemeene Christelijke Synode, deze of dergelijke voorslagen in een besluit veranderende, zal, gelijk wij vertrouwen, een nuttig werk tot stand brengen, en het verval der weldadige inrigtingen, die thans bestaan, gelukkig voorkomen.

Wij achten daarenboven, dat wij, door het voorslaan van deze maatregelen, weggenomen hebben de bedenkingen en bezwaren van het Klassikaal Bestuur van *Alkmaar*, voorgedragen in eene missive aan Zijne Excellentie op den 26sten Maart ll., die van het Klassikaal Bestuur van *Tiel*, medegedeeld in eene aan den Commissaris-Generaal overhandigde nota, en eindelijk die van het Klassikaal Bestuur van *Edam*, in eene missive aan Zijne Excellentie, de dato 24 December ll.; alle welke stukken bij onderscheidene ministeriële dispositien, ten fine van regard, gesteld waren in onze handen.

En hiermede onderwerpen wij, Hoog Eerwaardige Heeren! ons rapport en advijs aan het verlicht oordeel dezer Kerkvergadering.

(*Geteekend*) W. L. KRIEGER,
I. J. DERMOUT,
D. DELPRAT.

Hierbij werd gevoegd door den Vice-President eene memorie van den

Questor en Directeuren van de weduwenbeurzen der Klassis van *Tiel*, hem ter hand gesteld, betreffende het belang der genoemde beurzen.

De vergadering besloot, deze beide stukken ter visie van de leden te leggen en, in de zitting van den 9den dezer, aan de orde van den dag te stellen.

Voorstel van Vriesland over de vacatuurgelden boven de f 1,200.

Hierna werd gelezen het voorstel van het Provinciaal Kerkbestuur van *Vriesland*, in het register geteekend n°. 177, strekkende, « dat er van « wege de Synodale vergadering het noodige moge gedaan worden, ten « einde te verkrijgen, dat de gelden, die, bij *vacaturen* van predikantsplaatsen « meer dan *f* 1,200: 0: 0 inkomen hebbende, overschieten, en welke, vol- « gens art. 4 van het reglement op de vacaturen, komen ten voordeele « der gemeenten, mogen besteed worden ten voordeele van Predikantswe- « duwen en weezen in dit Koningrijk.»

De vergadering heeft bepaald, dat dit voorstel bij de twee laatstgemelde stukken ter visie zal leggen, ten einde, na de deliberatien daarover, op hetzelve worde geresolveerd.

Besluit over het examineren en inzegenen tot den dienst van buitenlandsche kerken.

Voorts werd in overweging genomen de inhoud eener dispositie van Zijne Excellentie, de dato 14 Mei, n°. $\frac{1300}{588}$, betrekkelijk het examineren van *A. Faure* door het Provinciaal Kerkbestuur van *Utrecht*, en deszelfs inzegening tot den dienst der kerken in *Zuid-Afrika*, met uitnoodiging van de Synode, om over dergelijke examina en inzegeningen bepalingen te arresteren; zijnde deze dispositie, benevens eene kopij der missive van het Provinciaal Kerkbestuur van *Utrecht* aan den Commissaris-Generaal, op het register met n°. 180 en 181 geteekend.

De Synode heeft besloten, Zijne Excellentie te verzoeken, om, tot het examineren en inzegenen van personen tot den dienst van buitenlandsche kerken, van nu voortaan te kwalificeren de *provisionele Commissie tot de zaken der Hervormde Kerk in Neêrlands Oost- en West-Indien.*

Besluit over de tegenwoordigheid van klassikale gecommitteerden bij beroepingen en bevestigingen.

Daarna is gelezen eene missive van het Provinciaal Kerkbestuur van *Gelderland*, de dato 16 Mei 1817, geteekend in het register n°. 183, behelzende eene vraag, omtrent de noodzakelijkheid van het *al* of *niet* bijwonen der *beroepingen* en *bevestigingen* door een' klassikalen gecommitteerden. De Synode heeft, na deliberatie, besloten, alle Provinciale Kerkbesturen aanteschrijven, dat, bij het doen van beroepingen en bij bevestigingen, de tegenwoordigheid van klassikale gecommitteerden geene plaats behoort te hebben.

Voorstel van Haarlem, over den vergaderdag der klassikale besturen, afgewezen.

Nog is gelezen eene missive van het Klassikaal Bestuur van *Haarlem*, de dato 28 Mei ll., geteekend in het register n°. 197, verzoekende, dat *dingsdag* in plaats van *woensdag* moge bepaald worden tot den dag der Vergadering van de Klassikale besturen. Is besloten, dat aan het Klassikaal Bestuur voormeld, bij missive, zal worden te kennen gegeven de verwondering van de Synode, dat het Klassikaal Bestuur van *Haarlem* met dit voorstel is voorbij gegaan het Provinciaal Kerkbestuur van *Noordholland*, strijdig met de ministeriële dispositie van 9 Augustus 1816, n°. $\frac{32\ 19}{1058}$, en het Synodaal besluit daarbij toegezonden, omtrent de correspondentie tusschen de onderscheidene kerkelijke kollegien, en tevens berigt dat de Synode in het gedane voorstel niet kan treden, als tenderende tot eene verandering in het algemeen reglement voor het bestuur der Hervormde Kerk in dit Koningrijk, door Zijne Majesteit gearresteerd, en hetwelk als eene grondwet moet worden beschouwd, die, buiten redenen van de dringendste noodzakelijkheid, onveranderd behoort te blijven.

Hiermede eindigden de werkzaamheden van deze zitting, die met gebed gesloten werd.

VERGADERING *gehouden den 4den Julij 1817.*

Present al de leden.

De President opende de Vergadering met het gebed.

De notulen der vorige zitting zijn geresumeerd en goedgekeurd.

Na de resumtie, las de President aan de Vergadering voor een drieledig voorstel van den Hoogleeraar *J. Clarisse*, van dezen inhoud:

Drieledig voorstel van Professor *Clarisse*, tot den openbaren eeredienst betrekkelijk.

De ondergeteekende neemt de vrijheid aan de Hoog Eerw. Synode voortedragen:

I. Daar in alle of immers bijna alle gemeenten wordt opgemerkt, dat in alle standen, de vrouwen, niet alleen in de week, maar ook des zondags, veel talrijker ter kerk komen, dan de mannen, en dat er zelfs geene de minste evenredigheid is van beide de geslachten, bij de viering van het Avondmaal, daar intusschen de mannen, als hoofden des huisgezins, der vrouwen behoorden voortegaan; daar hun kwaad voorbeeld welligt nog verderfelijker werkt, en daar zij geene verschooning kunnen vinden in die bezigheden, zoo wel als ongesteldheden, welke moeders aan huis en kamer kunnen binden, is de vraag, of men het ook geraden zou kunnen vinden, eene commissie te benoemen, welke in de eerstvolgende Synode rapport kon inbrengen of inzenden, over de waarschijnlijke redenen van zulk een zonderling en verderfelijk verschijnsel, en over de mogelijke middelen ter wegneming, of altoos ter vermindering van hetzelve te beproeven.

II. In sommige steden, in welke garnizoen ligt, moeten de krijgslieden *en corps* ter kerke komen: dit is stichtelijk en goed, maar zij worden, hier en daar, achter af geplaatst, waar zij den Leeraar niet verstaan kunnen, vervelen zich des, en beginnen al ligtelijk met den godsdienst, die toch ook zoo veelal enkel werktuigelijk sleurwerk wordt, te spotten, immers er afkeerig van te worden. Zou het onmogelijk of onraadzaam zijn, door eenen algemeenen maatregel daartegen te waken, en meer krachtdadig de godsdienstigheid bij de militairen in zulke garnizoenen optewekken? zou dan niet tevens het overmatig gedruisch, bij de inkomst, welke wel eens, zelfs onder het gebed, ontsticht, kunnen worden voorge-

komen? de voorsteller zou de inrigting te Amsterdam en elders niet ongaarne algemeen zien.

III. Een van de voornaamste gedeelten, zoo niet het voornaamste, van den uitwendigen, ook openlijken, godsdienst is het voorlezen van Gods woord, in de heilige schriften begrepen: zoo derhalve ergens eerbied en stilte bij te pas komt, het is zeker hierbij. Zou men, onder aftrekkend gedruisch, regt en gelijk het betaamt, naar God kunnen luisteren? en echter wordt dit gedeelte van den eeredienst veelal behandeld met eene misdadige zorgeloosheid. Niet alleen geschiedt de voorlezing zelve, nog hier en daar, op eene zeer berispelijke wijze; maar bijna overal heeft zij plaats onder het inkomen, plaats nemen, stoven dragen en zetten enz., en heeft, zoo wel als het gezang, veelal het voorkomen van enkele tijd-aanvulling. Dat dit verbetering behoeft, ja, dringend behoeft, schijnt geen bewijs noodig te hebben. Zou de Synode, door eene algemeene verordening op het aangaan der kerken, daartegen geene voorziening kunnen doen? Men zou mogelijk van het gebruik te Utrecht in de Domkerk, een voorbeeld of eenige aanleiding ontleenen kunnen.

(*Geteekend*) J. CLARISSE.

De Synode vond goed, dit stuk te stellen in handen der commissie op den vorigen dag benoemd, om op den 8sten de Vergadering te præadviseren, omtrent de middelen ter meer stichtelijke uitoefening van den openbaren godsdienst en de bediening van Doop en Avondmaal, ten einde op hetzelve het noodig regard te slaan, en te dienen van consideratien en advijs.

Voorstel van den President over het examineren voor bui-

Bij gelegenheid der resumtie van het besluit omtrent het examineren en inzegenen van personen tot den buitenlandschen dienst, door de provi-

sionele commissie tot de zaken der Hervormde Kerk in Neêrlands Oost- en West-Indien, deed de President het navolgend voorstel.

tenlandsche gewesten voor de Indische kerken en der zendelingen.

De ondergeteekende gebruikt de vrijheid, het volgende aan de Hoog Eerw. Synode ter overweging aantebieden:

I. Daar nu bepaald is, dat ook de Leeraars voor buitenlandsche kerken, *casu quo*, door de provisionele, thans bestaande, commissie voor de zaken van de Oost- en West-Indische kolonien van den Staat, znllen geëxamineerd worden, dient te worden vastgesteld, als zulke examinandi zich hier te lande bevinden, en over zulk een examen met die buitenlandsche kerken geheel geen correspondentie wordt gehouden, of zoodanig geval al of niet valt in de termen van art. 12 van het algemeen reglement, bij hetwelk de correspondentie met buitenlandsche kerken, zonder voorafgaande toestemming van Zijne Majesteit den Koning, verboden is.

II. Wijl in het reglement op het examen, door de Synode ontworpen en door Zijne Majesteit goedgekeurd. art. 28 eene *verklaring* en *belofte* is vastgesteld, welke door de geëxamineerden moet afgelegd en onderteekend worden, en er, naar het oordeel van het Provinciaal Kerkbestuur van Utrecht, bij zulk een examen voor buitenlandsche kerken, als hierboven genoemd is, eenige *modificatie* in die *verklaring* en *belofte* moet plaats hebben. — Zoo is de vraag, of de Synode niet dient te bepalen, of er zulk eene modificatie wordt vereischt, daar zulke examinati toch verpligt blijven de leer, overeenkomstig Gods Heilig woord in de aangenomen formulieren van eenigheid der Nederlandsche Hervormde Kerk vervat, naarstig te leeren en te handhaven? en, zoo die *modificatie* moet geschieden, of de Synode dan niet behoort te besluiten, hoedanig zulk eene modificatie moet worden ingerigt?

III. Geeft de ondergeteekende nog in bedenking: of voor de commissie tot de zaken van de Hervormde Kerk in de Kolonien van den Staat, door

de Synode, geene bepaling zal dienen gemaakt te worden, of al de onderwerpen van het examen, bij art. 21 van het meergenoemde reglement bevolen, ook ten striktste zullen moeten worden in acht genomen, bij *examinandi* voor de Oost- en West-Indische kerken, of dat daaromtrent eenige nadere wijziging zoude kunnen gemaakt worden?

Het is van zelve klaar, dat in de Oost- en West-Indiën, waar zoo vele ligtzinnigen, en daaronder ook lieden van kunde en geleerdheid gevonden worden, ook wel degelijk Predikanten vereischt worden, die mannen van geleerdheid zijn, en de eer van den godsdienst kunnen staande houden en verdedigen.

Dan er zijn ook geleerden in ons Vaderland, zelfs onder de corresponderende leden van de commissie tot de zaken der Oost- en West-Indische Kerken, welke het oog slaan op de millioenen van diep onkundige menschen, welke zeer goed zoude kunnen geholpen worden door Leeraars, die eene gegronde bijbelkennis hebben, en de godsdienstleer genoegzaam magtig zijn, al ware het dan, dat hunne bijbelkennis slechts uit onze overzetting geput was.

Raadplegen wij in deze met de jongste ervaring, dan zien wij dat twee broeders door 't zendeling genootschap uitgezonden, en in Engeland tot het Leeraars-ambt geordend, namelijk de Heeren *Kam* en *Supper*, van uitnemende nuttigheid zijn geweest, zoo zelfs; dat de eerste, in uitgebreide reizen, veel goeds gesticht heeft, en de laatste Predikant te Batavia is geweest, alwaar zijn vroegtijdige dood, blijkens de openlijke berigten, zeer betreurd wordt.

IV. Eindelijk vindt de ondergeteekende zich verpligt, nog voortestellen: dat aan de tegenwoordig zijnde Heeren Professoren en verdere leden van de Synode, de groote behoefte aan bekwame en getrouwe Leeraars voor de Oost-Indische Kerken worde voorgesteld, en zij dringend worden verzocht, om zoo veel mogelijk medetewerken, om eenige leeraars voor die kerken

te bekomen, en daarvan aan de meergenoemde commissie, ingevalle er eenige geschikte personen te verkrijgen zouden zijn, kennis te geven.

Waarbij nog wordt te kennen gegeven, dat er ook een Predikant op de *kust van Guinea* verlangd wordt.

De Heer der kerke zegene de pogingen, die er aangewend worden, om in die uitgestrekte velden, door arbeiders, welke uit liefde tot Hem werkzaam zijn, eenen rijken oogst intezamelen.

(*Geteekend*) W. L. KRIEGER.

Dit voorstel is door de Vergadering opgedragen aan de overweging eener commissie, bestaande uit Professor *Clarisse*, den President en den Heer *Goedkoop*, om desaangaande te rapporteren in de zitting van den 7den.

Vervolgens deed de Vice-President het navolgend voorstel:

Voorstel van den Vice-President, tot nadere omschrijving der vereischten van personen, die tot Ouderlingen kunnen verkozen worden.

Art. 85. van het algemeen reglement van bestuur der Hervormde Kerk bepaalt, dat de Ouderlingen zullen zijn te zamen gesteld uit de kundigste, godsdienstigste en voornaamste leden der gemeenten.

Zoo noodzakelijk deze vereischten zijn in opzieners der gemeente, aan welke, behalve ander gewigtig werk, ook is opgedragen het medewerken tot de beroeping van Predikanten, zoo zeker is het tevens, dat, in verre de meeste gemeenten, de Ouderlingen deze vereischten niet in zich vereenigen, en, over het geheel genomen, wel allerminst in grootere gemeenten.

De enkele bepaling, in het aangehaalde artikel voorkomende, zal hierin geene verandering te wege brengen. Hiertoe zijn verordeningen noodig, welke de keuze van nieuwe Ouderlingen regelen; de vereischten derzelve bepalen, en het beroepen van min geschikte lieden tot het ouderlingschap, zoo veel mogelijk, voorkomen.

Deze verordeningen schenen mij toe, een voornaam gedeelte te zullen

moeten uitmaken van het reglement op de Kerkeraden, hetwelk ik had gehoopt, dat het onderwerp der beraadslagingen van deze Synodale Vergadering zoude zijn geworden.

Daar dit nu niet gebeuren kan, en wel om redenen, van welke het te voorzien is, dat zij, geheel of ten deele, nog verscheidene jaren zullen kunnen bestaan, zouden wij het uitzigt op verordeningen, die de keuze van Ouderlingen, de vereischten bezittende, in art. 85 gevorderd, verzekeren, nog voor langen tijd moeten laten varen; ten zij deze Synodale Vergadering mogt kunnen goedvinden, eenige voorloopige bepalingen vast te stellen, geschikt, om, bij de eerstkomende en volgende veranderingen der Kerkeraden, de keuze te doen vallen op zoodanige personen, als het reglement wil, dat den post van Ouderling zullen bekleeden.

Daar ik mij nu overtuigd houde, dat deze zaak van de uiterste aangelegenheid is, en eene prompte voorziening vordert, zoo neme ik de vrijheid, voortestellen, dat deze Synodale Vergadering eene commissie benoeme, ten einde dezelve te dienen van advijs, *in het algemeen*, nopens de middelen, welke door de Synode zouden kunnen worden verordend, om de keuze van Ouderlingen, de vereischten bezittende, in art. 85 van het algemeen reglement uitgedrukt, te verzekeren, en *in het bijzonder*, of hiertoe ook zoude kunnen in aanmerking komen:

I. Eene meer ontwikkelde opgave der vereischten van zoodanige personen, als *alleenlijk* tot den dienst des Ouderlingschaps zullen mogen worden gekozen.

II. De bepaling, dat men bij het kiezen van Ouderlingen *niet* zal bepaald zijn tot zoodanige personen, welke eerst als Diakenen hebben gediend. En

III. Of, voor zoo veel de grootere gemeenten betreft, ter bereiking van het opgegeven doel, wenschelijk en uitvoerlijk zoude zijn de vereeniging der Kerkeraden van de Nederduitsche en Waalsche gemeenten?

(*Geteekend*) H. H. DONKER CURTIUS.

De Vergadering stelde dit voorstel in handen eener commissie, bestaande uit den *Vice-President*, den Heer *Delprat* en den Heer Ouderling *Rijser*, om te dienen van consideratien en advijs in de zitting van den 10den.

Voorstel tot het bekend maken der Synodale verordeningen aan de gemeenten.

De Synode voortgaande met de overweging der bij dezelve ingezonden stukken, werd ter tafel gebragt eene missive van het Provinciaal Kerkbestuur van *Zeeland*, in het register geteekend n°. 211, behelzende het voorstel « dat aan de gemeenten op een' vastgestelden tijd zal worden « bekend gemaakt, welke reglementen door de Synode gearresteerd en « door Zijne Majesteit den Koning gesanctioneerd zijn, en dat de voorschreven « reglementen eenige dagen voor een-iegelijk ter lezing zullen gelegd « worden, in de consistorien der onderscheidene gemeenten.» Hierop is besloten, dat aan het Provinciaal Kerkbestuur van *Zeeland* zal geantwoord worden, dat de Synode begrepen heeft, dat aan alle Kerkeraden genoegzame vrijheid is gelaten, om zoodanige reglementen, als hun zijn toegezonden en de gemeenten zelve betreffen, op die wijze, als zij voegzaam oordeelen, ter kennis van de respective gemeenten te brengen.

Voorstel over den doop van onechte kinderen.

Vervolgens werd gelezen eene missive van hetzelfde Provinciaal Kerkbestuur, in het register geteekend n°. 212, voorstellende, « het maken van « bepalingen, waardoor gezorgd worde, dat onechte kinderen alleen in die « gemeenten den doop ontvangen, tot welke de moeders, ledematen zijnde, « behooren, of onder welke zij (nog geene ledematen zijnde), in de be- « ginselen van hare zwangerheid woonachtig waren, uitgezonderd in bui- « tengewone gevallen, in welke men, op een schriftelijk consent van den « Kerkeraad der gemeente tot welke de moeder behoort, van dien regel « zoude kunnen afwijken » Hierop is besloten, dat aan het Provinciaal Kerkbestuur van *Zeeland* in antwoord zal worden berigt, dat de Synode begrijpt, dat, voor als nog, daaromtrent geene algemeene bepalingen kunnen gemaakt worden, en dat Predikanten en Kerkeraden, zoo men

vertrouwt, behoorlijk zullen zamen werken tot de christelijke uitoefening van kerkelijk opzigt en tucht.

Commissoriaal over de formulieren van kerkelijke handelingen.

Nog is gelezen eene missive van het Provinciaal Kerkbestuur van *Zeeland*, geteekend in het register n°. 213, waarbij hetzelve voorstelt het vaststellen van formulieren, zoo voor de *kwalificatie in forma*, (gevorderd bij art. 36 van het reglement op het examen en de toelating van het leeraarambt), als voor de *acten van ontslag* aan vertrekkende Predikanten te geven. Hierbij werd gelijktijdig ter tafel gebragt eene missive van Zijne Excellentie den Heere Commissaris-Generaal, de dato 30 Junij 1817, n°. $\frac{1810}{808}$, ten geleide der kopijen van de vervaardigde concepten van *beroepsbrieven*, bij het ministerieel departement ingezonden, door de respective Provinciale Kerkbesturen en de Commissie tot de zaken der Waalsche Kerken, uit krachte eener uitnoodiging van Zijne Excellentie, van dato 9 September ll., n°. $\frac{2580}{1232}$. De Synode heeft al deze stukken gesteld in handen eener commissie, bestaande uit de Heeren *van Bemmelen*, *Cremer*, *Reddingius* en *Delprat*, om in de zitting van den 10den dezer hierover rapport uittebrengen.

Besluit tot de plegtige viering van het derde eeuwfeest van de kerkhervorming.

Hierop werd gelezen eene missive van het Provinciaal Kerkbestuur van *Zeeland*, geteekend in het Register n°. 214, met aanvoering van redenen, voorstellende de viering van het *derde Eeuwfeest der gezegende Kerkhervorming*, op den 31sten October dezes jaars, zijnde de dag, waarop de groote *Luther* tegen *Tetzel* en deszelfs aanhang te voorschijn trad, en ter viering van dit eeuwfeest ook in andere landen bestemd; — tevens in overweging gevende de uitnoodiging van alle Protestantsche geloofsgenooten in het Koningrijk, door de Synode, om daartoe denzelfden dag te bepalen.

Het voorstel ter godsdienstige viering van het derde Eeuwgetijde der Hervorming is in de vergadering met algemeene toejuiching ontvangen.

Om redenen van gewigt is besloten, dat dit godsdienstig feest, in onze gemeenten, op den 2den November, zijnde de eerste zondag die op den

31sten October volgt, gevierd zal worden: en wel zoo, dat in al de godsdienstoefeningen, welke op dien dag gehouden zullen worden, eene openbare vermelding van de voornoemde gebeurtenis, gepaard met gebeden en dankzeggingen, zal plaats hebben; — dat echter in het bijzonder op den voormiddag van dien dag, door de Leeraren, die dan tot de gemeenten zullen spreken, aan dezelve zal worden voorgedragen de geschiedenis der voorname bijzonderheden van het werk der Hervorming, en voorts aan de plaatselijke Kerkeraden zal worden aangeprezen het beramen van gepaste maatregelen, om in de overige godsdienstoefeningen van dien dag, de gedachtenis dezer groote gebeurtenis zoo feestelijk en statig, als de wijze onzer godsvereering toelaat, en de plaatselijke omstandigheden vergunnen, tot roem en prijs des Allerhoogsten te vieren. Tot dat einde zal eene opwekkende aanschrijving aan de Hervormde gemeenten in dit Koningrijk, nog staande de Synode, worden opgesteld en aan dezelve aangeboden: welk werk den *Moderatoren* dezer Vergadering is opgedragen.

Wijders is geresolveerd, aan al de Provinciale Kerkbesturen aanschrijving te doen, om te zorgen, dat de brief van opwekking, acht dagen vóór den 2den November, van alle predikstoelen, onder hun ressort, worde afgelezen, alsmede dat geene bevestigingen van Predikanten op dien dag geschieden, maar dezelve, gelijk ook de viering van het Heilig Avondmaal in gemeenten, waar anders deze plegtigheid op dien dag zoude invallen, acht dagen uitgesteld worden.

Voorts zal een brief ter kennisgeving aan *onze Protestantsche geloofsgenoten* in dit Koningrijk, ten geleide van een exemplaar der opwekkende aannschrijving, worden gereed gemaakt, en Zijne Excellentie de Heer Commissaris-Generaal, belast met de Zaken der Hervormde Kerk, aan wien van dit genomen besluit zal kennis worden gegeven, ten vriendelijkste worden verzocht, om dezen brief, van wege het Ministerieel Departement, aan de Hoofd-Directien der Protestantsche Kerkgenootschappen in ons Vaderland te doen toekomen.

Vaststelling van een jaarlijksch reformatie-feest, aangehouden.

Hierbij nog in overweging komende de vaststelling van een jaarlijksch Reformatie-feest, heeft de Synode geoordeeld, dat men daarover eerst in eene volgende bijeenkomst dezer Hooge Kerkvergadering voegzaam zal kunnen handelen.

Voorstel over meer gestrenge inrigting der akademische examina.

Daarna werd gelezen eene missive van het Provinciaal Kerkbestuur van *Noordholland*, geteekend in het register n°. 219, houdende voorstel aan de Synode, om middelen te bedenken ter voorkoming van de zoo onaangename afwijzing van Proponenten of Kandidaten, en daartoe voorslaande eene meer gestrenge inrigting der akademische examina tot het kandidaatschap. De Vergadering heeft eenparig geoordeeld, dat dit voorstel buiten deliberatie moest worden gehouden, hetwelk aan het Provinciaal Kerkbestuur van *Noordholland*, tot deszelfs informatie, zal worden geschreven.

Hiermede eindigden de werkzaamheden in deze zitting, die door den President, met dankzegging aan God, is gesloten.

VERGADERING *gehouden den 7den Julij.*

Present al de leden.

De President opende de Vergadering met het gebed.

De notulen der Vergadering van den 5den dezer zijn geresumeerd en goedgekeurd.

Rapport der Commissie wegens de leerboeken.

De Commissie in de zitting van den 3den, benoemd over de voorstellen der Provinciale Kerkbesturen van Drenthe en Noordbraband, betreffende de leerboeken bij het godsdienstig onderwijs, bragt, bij monde van Professor *Clarisse*, het navolgend rapport uit:

De Commissie, in welker handen gesteld zijn de missives van het Pro-

vinciaal Kerkbestuur van Drenthe, de dato 15 Februarij d. j. (no. 140), en van dat van Noordbraband, de dato 26 Mei ll, no. (198), heeft de eer, aan de Hoog Eerw. Vergadering den uitslag harer overleggingen medetedeelen, en aan derzelver oordeel te onderwerpen.

Beide deze missives, de eene geheel, de andere voor een gedeelte, — en dit gedeelte kwam hier alleen in aanmerking, — betreffen een zeer gewigtig onderwerp, hetwelk, buiten allen twijfel, de aandacht en zorgen van de hoogste kerkelijke Vergadering in eene groote mate verdient tot zich te trekken. Wie toch zal er aan kunnen twijfelen, of de eenparigheid in het godsdienstig onderwijs eenen weldadigen invloed moet hebben, zoo op de vorderingen in kennis en de vastheid van het geloof bij de bijzondere leden der christelijke en hervormde gemeenten, als op aller behouden van de eenigheid des geestes door den band des vredes? Er is derhalve alle reden, om hulde te doen aan den christelijken ijver en belangstelling der twee Provinciale Kerkbesturen, die de oplettenheid dezer Vergadering op dit stuk gevestigd, en hare raadplegingen daarover ingeleid hebben; en wij zouden ons zeer gelukkig achten, zoo wij, door ons verslag, aan deze raadplegingen zoodanig eene rigting konden geven, dat het groote oogmerk der waardige voorstellers, zoo dan al niet geheel, immers eenigermate konde bereikt worden.

Zekerlijk komt hierbij zeer veel aan op de keuze der middelen. En wij zijn het al aanstonds met het Provinciaal Kerkbestuur van Drenthe eens, dat het voorstel van het Klassikaal Bestuur van Meppel, strekkende ter invoering van maar één leerboek voor alle gemeenten en onderwijzers, noch uitvoerlijk noch heilzaam zij; ja, wij zouden schier niet aarzelen, om hetzelve voor zeer nadeelig in de gevolgen, en in den grond strijdig met de beginselen van het protestantismus te verklaren, aan welke beginselen wij niet te zeer kunnen vasthouden, om bewaard te worden voor het hierarchisch heerschappij voeren over het geloof en geweten onzer broederen.

Wij zouden ons des veel beter kunnen vinden in het voorstel van wel-

gemeld Provinciaal Kerkbestuur, door hetzelve aangedrongen met vier, aanmerking verdienende overwegingen; ware het niet, dat ons ook daarop bedenkingen, te gewigtig, onzes inziens, om dezelve niet te laten gelden, voor den geest gekomen waren: te weten, het Kerkbestuur voornoemd verlangt eene Synodale bepaling, dat, van nu aan, niet langer zullen mogen gebruikt worden leerboeken, vroeger in het licht verschenen dan in de laatste dertig jaren, en zulks om de nuttelooze wijdloopigheid en verkeerde verklaring en toepassing der bijbelplaatsen in ouderen. Doch zien wij wel, dan wordt dit voorstel, zoo als het daar ligt, gedrukt door de vier volgende zwarigheden:

Voor eerst, schijnt het in het eene opzigt te bepaald, en in het andere te onbepaald, om tot eenen algemeenen maatregel te kunnen verheven worden. Te bepaald: want behoort ook het symbolische boek onzer kerk, de *Heidelbergsche Catechismus*, met het daaruit getrokken *Kort begrip der Christelijke Religie*, (om van den *Geneefschen Catechismus*, bij onze Waalsche Broederen in gebruik, niet te spreken,) niet tot die oudere leerboeken, die alsdan buiten gebruik zouden gesteld worden? en zou dit raadzaam, zou het betamelijk, zou het consequent kunnen geacht worden? In een ander opzigt wederom dunkt ons het voorstel te onbepaald, als eene ruimte latende, veel te groot voor de bereiking van dat doel, hetwelk men beoogt, het afschaffen en doen verdwijnen van leerboeken, welke te wijdloopig zijn en onkiesch ten aanzien der aangehaalde bewijsplaatsen. Of, zoude het geheel ontbreken aan zulke verwerpelijke leerboekjes onder die, welker uitgave binnen gemelde tijdvak valt? Namen zijn hatelijk, en wij willen daarom even min werkjes van deze soort hier opnoemen, als andere beknopte, en over het geheel oordeelkundige, welke vroeger en ten deele veel vroeger dan sedert 30 jaren, aan het licht verschenen en door duizenden met zegen gebruikt zijn.

Ten tweede, is het ons meer dan bedenkelijk, of met den liberalen

geest onzer tegenwoordige kerkelijke reglementen, (hoezeer welgemeld Provinciaal Kerkbestuur zich daarop, zelfs in de *derde* plaats, beroept,) wel strookt eene zoo naauwe bepaling, dat zelfs de bekende en geachte *van den Berg*, *Tilanus* en anderen verdrongen, en altoos, dat de vrijheid der Leeraren onzer kerk zeer belemmerd, en hun geweten beklemd en beangstigd, ten minste in sommige gevallen noodeloos bekommerd zoude worden.

Ten derde, vreezen wij, dat de voorgeslagen maatregel juist het tegenovergestelde van het geen men beoogt en verlangt, zoude daarstellen: welke boeken toch zijn het, die, in alle landen, meest gezocht en vlijtigst doorkropen worden? zijn het niet de verbodene? Schaf dan *Hellenbroek*, *Vollenhoven*, *Franken*, *Lampe*, *Nahuys*, of wie gij wilt, af, en gij speelt hen, juist door die afschaffing, den menschen in de handen.

Eindelijk, meenen wij ook niet geheel met stilzwijgen te mogen voorbij gaan, de mogelijke en zelfs waarschijnlijke kwade gevolgen, welke te wachten zijn van eene zoo plotselijke, zoo gezagvoerende opruiming van leerboeken, op welke zoo vele honderden en duizenden onzer kerkgenooten, en zoo vele onzer leeraren, uit onderscheidene oorzaken, en ten deele met zoo veel reden, gezet zijn. Wij achten het onnoodig, dezelve opzettelijk voortestellen en te ontwikkelen. Ieder der leden van deze Hoog Eerw. Vergadering heeft eene veeljarige ondervinding, en behoeft geene schildering, waar het geheugen daadzaken levert, en, hoezeer het oordeel dikwerf valsch is, hetwelk de zedelijke waarde van daden of instellingen naar mogelijke gevolgen en uitslag berekent, is het toch buiten twijfel verstandig, en in den voorzigtigen christelijken geest der liefde en gematigdheid, toetezien, dat een geneesmiddel niet erger zij dan de kwaal zelve.

Al het aangevoerde is dan oorzaak, dat wij deze Hoog Eerw. Vergadering niet durven aanraden, het voorstel van welgemeld Provinciaal Kerkbestuur van Drenthe in een Synodaal besluit te veranderen. En eene en andere

der bijgebragte redenen schijnen ons ook te gelden tegen de begeerte van het Noordbrabandsche Kerkbestuur, hetwelk, of het invoeren door Synodaal gezag, of altoos het aanprijzen door de Synodale Vergadering van een algemeen leerboekje voorslaat. Immers, behalve dat dit moeijelijker zou zijn dan men denkt, wegens het zoo heilzame, als, bij art. 2 van het reglement op het godsdienstig onderwijs, dadelijk gevorderde trapswijzige onderwijs; vreezen wij ook, dat zulk eene bijzondere aanbeveling, (om van de gezagvoerende invoering niet eens te spreken) dat, zeggen wij, de aanbeveling van één leerboek, niet alleen beleedigend zou zijn of schijnen voor de verdiensten der opstellers van al de overige, maar ook bovendien de vrijheid, het oordeel en de gemoedelijkheid onzer medebroederen in den heiligen dienst, aan onbetamelijke, noodelooze en kwetsende banden leggen zoude. Bovendien meenen wij, bij deze gelegenheid te mogen opmerken, dat, naar de leer der ondervinding, alles zich met den tijd, onder het weldadig Godsbestuur, ten goede en ter verbetering schikt, zoo men maar gestadig in stilte en zachtkens aan voortwerkt, en zich niet door overmatige drift tot stappen verleiden laat, welke, hoezeer van eenen warmen ijver voor het goede getuigende, echter van ontijdige voorbarigheid en overijling even weinig zijn vrij te pleiten, als zij zeker berekend zijn, voor het opwekken van het misnoegen en den tegenstand van minder doorzigtigen. Zonder dan traag te zijn in het benaarstigen, en ofschoon gereed, om vurig van geest al te doen wat onze hand vindt te doen, behoort men echter ook veeltijds, met eerbiedig en onderworpen opzien tot de bestiering der Hemelsche Voorzienigheid, de daarstelling en voltooijing, ja zelfs het ontkiemen en ontwikkelen, van het geen wij wel wenschelijk zouden achten, aan den tijd overtelaten.

Geleid door deze beginselen, welke ook die dezer Hooge Kerkvergadering zijn, hebben wij zelfs geaarseld, aan U Hoog Eerw. het vervaardigen voorteslaan eener uitgezochte lijst van opklimmende leerboeken, waarvan het denkbeeld in den loop onzer overleggingen, onder meer, bij ons was opgekomen. Op dezelve zouden, hadden wij dit durven voorstellen, niet

kunnen gemist zijn, voor de hoogere klassen, de vereerenswaardige namen van *Meder*, *Bergen*, *Brink*, *van Alphen* en *Polman*, en voor de lagere van *van den Berg*, *Tilanus*, *Brink*, *Egeling*, *van Meerten* en anderen, bij welke nu ook die van den arbeidzamen, schranderen en gemoedelijken *van Eyk* moest gevoegd worden, wiens werkje uwe Vergadering ons, ten fine van regard, heeft ter hand gesteld. Doch gelijk wij zeiden, ook tegen dezen maatregel pleit meer dan eene der bereids in het midden gebragte redenen, en wij mogten niet meer doen, dan dezelve hier blootelijk als in het voorbijgaan te vermelden.

Alles dan, waartoe wij, na rijp beraad, gemeend hebben in dit ons advijs te mogen komen, is het volgende:

Vooreerst, zoude welligt door de Synode, zonder iets bepaalds te noemen, voorteschrijven of afteschaffen en te verbieden, in het algemeen als geschikte catechizeerboeken over de christelijke leer, eeniglijk die kunnen aangeprezen worden, welke, in navolging van onzen *Heidelbergschen Catechismus*, niet alleen de geloofsleer maar ook de zedenleer van het Evangelie opzettelijk behandelen, en de waarheden van de geloofsleer meest van derzelver vertroostende en heiligende zijde voordragen; terwijl ten aanzien der bijbelsche geschiedenissen, zulke leerboeken werden aanbevolen, die het, voor de jeugd, bevattelijkst en geschiktst gedeelte derzelve slechts behelzen, en zulks als eene opleiding tot de vereering van Gods opperbestuur over de wereld en enkele menschen, en als een oefenschool van deugd en goede zeden.

Ten tweede, zoude het door de Synode aan de rings-vergaderingen kunnen worden aanbevolen, om, met inachtneming van plaatselijke behoeften en omstandigheden, uit de zoo even omschreven leerboeken met bedachtzame wijsheid eene keuze te doen, en in liefde alle middelen van overtuiging te bezigen ter bevordering van derzelver algemeen, en van langzamerhand meer en meer heerschend en uitsluitend gebruik.

Ten derde, zou de Vergadering van dit een en ander, zoo veel noodig, aan de bovengemelde Provinciale Kerkbesturen, bij missive of extract-resolutie, kunnen kennis geven, zonder voor als nog het reglement op het godsdienstig onderwijs met dit of eenig ander artikel aantevullen.

En hiermede aan den vereerenden last, ons door de Hoog Eerw. Vergadering opgedragen, naar vermogen voldaan hebbende, geven wij dit ons rapport met bescheidenheid en onder hartelijke zegenbeden aan dezelve ter nadere overweging over.

's Hage, den 7den Julij 1817.

(*Geteekend*) J. CLARISSE.
H. H. DONKER CURTIUS.
J. A. STRESO.

Besluit omtrent de leerboeken.

De Vergadering heeft dit rapport, met betuiging van groote dankbaarheid aan gemelde Commissie, aangenomen, en volkomen instemmende met de beginselen daarin ontwikkeld, alleen geoordeeld, dat, in plaats van het tweede en derde voorstel in hetzelve gedaan, eenvoudig deze bepaling genoegzaam zoude zijn ter voldoening aan het oogmerk, en uit dien hoofde besloten: dat aan alle Provinciale Kerkbesturen zal worden aangeschreven de last, om den wensch van de Synode in het eerste voorstel uitgedrukt, door de Klassikale besturen, te brengen ter kennis van de Kerkeraden der respective gemeenten.

Rapport op het voorstel, omtrent het examineren voor Buitenlandsche kerken, den dienst der Indische kerken en de zendelingen.

Hierna deed de Commissie, benoemd in de zitting van den 4den, over het voorstel door den President gedaan, bij monde van den *President*, het navolgend rapport:

De Commissie, in welker handen, ten fine van consideratien en advijs,

gesteld zijn de vragen en voorstellen, door den Hoog Eerw. Heer President dezer Vergadering, in de zitting van den 4den dezer ingebragt, heeft de eer der Hoog Eerw. Synode te rapporteren:

Dat, wat betreft de al of niet te maken toepassing van art. 12 des algemeenen reglements op gevallen, in het voorstel omschreven, het haar voorgekomen is, dat, wanneer inderdaad geene correspondentie met buitenlandsche kerken plaats heeft, dit artikel, noch naar den letter van hetzelve, noch zelfs naar den geest en bedoeling, in eenige betrekking tot zoodanig een examen staat, of met eenigen schijn van reden daartoe kan betrokken worden.

Dat, al verder, in zulk een geval, ja wel eenige modificatie in de verklaring en belofte, bij art. 28 van het reglement op het examen vastgesteld, niet alleen gedoogd kan worden, maar zelfs noodzakelijk is, doch geene andere, dan welke gevorderd wordt door de betrekking, in welke zulke geëxamineerden staan te komen tot kerken, welke niet staan noch staan kunnen onder de zorg en het oppertoezigt der Nederlandsche Nationale Synode. Uit dien hoofde schijnt het ons toe, voldoende te zullen zijn, wanneer in zulk een geval het woord *Nederlandsch*, driemaal in gezegde verklaring voorkomende, weggelaten worde, doch dezelve voor het overige in haar geheel blijve. Eensdeels toch behooren wij, zoo min mogelijk, veranderingen of uitzonderingen, ten aanzien der algemeene verordeningen, welke als grondwetten aantemerken zijn, toetestaan: en anderdeels behooren zij, die bij eene Commissie, door de Hervormde Kerk benoemd of gewettigd, zijn geëxamineerd, ook aan de Hervormde Kerk verbonden te blijven.

Beide deze stukken betroffen het voorgedragene door het Provinciaal Kerkbestuur van Utrecht. Op de twee overige, daarvan onafhankelijk, dient nu verder tot advijs.

Dat, in aanmerking genomen den dringenden nood der Oost- en West-Indische Kerken, en gelet op de verbazende schaarschheid van voorwerpen die zich tot derzelver dienst willen laten gebruiken, -- terwijl over het geheel, het aantal jongelingen, die zich aan den heiligen dienst toewijden,

niet groot is, en welligt nog kleiner zal worden, -- het allezins raadzaam schijnt, dat er, in dit stuk, aan eenige rekkelijkheid, immers voor eerst, plaats gegeven worde, op dat men ten minste in staat zij, of in staat gerake, *iets* te doen ter aanvankelijke vervulling der dringendste behoeften. Wij durven deze Hoog Eerw. Vergadering dus wel aanraden te bepalen,
« dat de provisionele Commissie voor de kerkelijke zaken voor de Oost-
« en West-Indische koloniën van den Staat geautoriseerd en gemagtigd
« worde, om, voor zoo lang de behoefte aan zulk eenen maatregel zal
« voortduren, in de gevallen, waarin zij, na rijp beraad, zulks noodig of
« immers hoogst nuttig keuren zal, niet alleen van behoorlijk gestudeerd
« hebbende kandidaten zich te bedienen voor de kerken in de koloniën,
« maar ook van bekwame ledematen; mits deze alsdan eene speciale Com-
« missie verkrijgen naar *die* kerken en geene anderen, en in dit geval
« eensdeels zich ontslagen te houden van de verpligtingen, welke art. 8
» van het reglement voornoemd haar zoude opleggen, immers voor zoo
« veel het aldaar, onder *a*, *b* en $d^{1,2}$ gememoreerde betreft, moetende
« *c* en d^{5} te zamen gevoegd in kracht blijven, en, zoo wel van het zede-
« lijk goed gedrag, als van het tweejarig lidmaatschap, ten genoegen der
« Commissie, blijken; — anderdeels, dat, ten aanzien der bepalingen, bij
« art. 21 gemaakt, dat gene, hetwelk onder *a*, *b* en c^{2} aldaar voor-
« komt, of, met mindere gestrengheid behandeld, of zelfs, redenen daar-
« toe zijnde, geheel voorbij gegaan zal mogen worden, mits alsdan over
« de punten c^{1}, *d* en *e* zoo veel te scherper onderzoek geschiede; met
« dien verstande nogtans, dat men minder de scholastieke en wijsgeerige
« godgeleerdheid en zedekunde, dan wel de eenvoudige, bijbelsch-popu-
« laire en praktische geloofs- en zedenleer, in het oog houden, en ten aan-
« zien der predikkunde, en het daarbij te leveren opstel en voordragt,
« zich met blijken van bekwaamheid, om eenvoudig en duidelijk de chris-
« telijke leer voortestellen vergenoegen zal. Doch zullen, indien Predi-
« kanten, op deze wijze geëxamineerd, naderhand in het Vaderland mogten
« terug komen, dezelve geenszins in hetzelve als Predikanten kunnen ge-

« plaatst worden aan eenige onzer gemeenten, ten zij dezelve vooraf, « naar de bepaling, bij art. 21 gemaakt, van nieuws strikt geëxamineerd « zullen zijn.»

En hiermede konden wij achten, aan het verlangen der Hoog Eerw. Vergadering te hebben voldaan, daar wij op het vierde voorstel niets bijzonders aantemerken hebben, dan alleen den wensch, dat men spoedig zal mogen in staat gesteld worden, om iets wezenlijkers en sterker werkende in deze zaak te doen. Dan, wij meenen, bij deze gelegenheid, U Hoog Eerw. tot nog eene ampliatie van de zoo even voorgedragen autorisatie der welgemelde Commissie te moeten uitnoodigen. Te weten: de Hoog Eerw. voorsteller maakt gewag van de Heeren *Kam* en *Supper*, zendelingen, als geordend in Engeland, en zoo gebruikt in den dienst der Oost-Indische kerken. Dit geeft ons aanleiding, om over deze zaak te spreken. Het is bekend, hoe veel nuts bereids door *zendelingen* voor de zaak des Christendoms gesticht zij; het laat zich begrijpen, dat nog veel meer goeds zou kunnen gedaan worden, zoo er meer zendelingen waren, die, door het bedienen van Doop en Avondmaal, gemeenten stichten en bijeen houden konden; ook is het geen geheim, welke raadplegingen daarover te meermalen hebben plaats gehad. Wij zouden van gevoelen zijn, dat de Commissie tot de Oost- en West-Indische kerkzaken, namens deze Hoog Eerw. Vergadering, behoorde gemagtigd te worden: « om, wanneer zich « zendelingen, welke leden zijn der Hervormde Kerk, gemunieerd met « behoorlijke kerkelijke attestatie, en aanbevolen door het Nederlandsch « zendeling-genootschap, zich mogten aanbieden, om geëxamineerd en ge- « regtigd te worden tot het bedienen van den Doop en het Avondmaal in « gemeenten, opterigten of nieuwelings opgerigt uit de Heidenen, en *daarin* « *alleen*, deze menschen, na dat zij bewezen zullen hebben, de verklaring, « welke het Zendeling-Genootschap van deszelfs zendelingen afvordert, « gedaan te hebben, in hun goed en christelijk voornemen en onderneming « behulpzaam te zijn, en alsdan mede, omtrent art. 8 en 21 bovengemeld, « zoodanige modificatie in acht te nemen, als zij, in hare wijsheid en voor-

« zigtigheid, zal vermeenen te behooren. Doch, zullen zoodanige, voor de « Heiden-gemeenten alleen geordenden, naderhand, noch in het Vaderland, « noch in de koloniën, als gewone Herders en Leeraars beroepen kunnen « worden, zonder te voren, naar de bepalingen van art. 21 strikt geëxami- « neerd te zijn.»

En hiermede leggen wij, onder hartelijke zegenbeden over Uw Hoog Eerw. Vergadering en derzelver raadplegingen, dit ons advijs in haren schoot eerbiedig neder.

(*Geteekend*) W. L. KRIEGER.

J. CLARISSE.

A. GOEDKOOP.

De Vergadering besloot, met dankzegging aan de commissie, de deliberatien over dit rapport, in de zitting van den 10den aan de orde te stellen.

Voorstel over de fondsen van Aschweiler en Pensylvaniën.

Is gelezen een adres van het Klassikaal Bestuur van Gouda, in het register geteekend n°. 225, vragende beslissing over de verdeeling van het *Aschweiler* en *Pensylvanisch* fonds onder de Klassen, met overlegging van een voorstel, hieromtrent reeds aan het Provinciaal Kerkbestuur van Zuidholland gedaan, en de resolutie tot renvooi aan de Synode daarop door welgemeld Kerkbestuur genomen.

Deze stukken zijn gesteld in handen van den Quæstor van de Synode, om te dienen van consideratien en advijs.

Verzoek om onderstand door Ds. *C. W. Werleman*.

Vervolgens is gelezen eene missive van het Provinciaal Kerkbestuur van Gelderland, in het register geteekend n°. 228, ten geleide en aanbeveling van het schriftelijk verzoek van Ds. *C. W. Werleman* te Ghemen, aan hetzelve gedaan, ter verkrijging van eenige dadelijke ondersteuning in zijn' beklagelijken toestand, op grond dat al de Synoden, sedert 1805

tot 1810, met name dat van Gelderland, liefdegaven aan zijn Wel Eerw. hadden verstrekt.

Voor de kinderen van Ds. *van Convent.*

Ook deze stukken zijn, ten fine van consideratien en advijs, in handen van den Quæstor gesteld, gelijk mede een berigt van Ds. *Overdorp*, Predikant te Epe, de dato 3 Julij 1817, ondersteuning vragende voor de onmondige kinderen van wijlen Ds. *van Convent*, in leven Predikant te Epe.

Voorstellen tot verandering in de ringsverdeeling.

Hierop werd medegedeeld eene Dispositie van Zijne Excellentie den Heer Commissaris-Generaal, de dato 30 Junij no. $\frac{1809}{799}$, inzendende missives van het Provinciaal Kerkbestuur van Zuidholland en dat van Vriesland, strekkende de *eerste*, om voortestellen, dat de gemeente van *Rosenburg* bij de Klassis van Rotterdam, en die van *Voorschoten*, in plaats van in den ring van Alphen, in dien van Noordwijk moge gebragt worden; en de *laatste*, dat *Woudsend* c. a., uit den ring van Slooten, gebragt worde in die van *IJlst*, en *Hemelum* c. a., uit den ring van Workum in dien van Slooten. Hierbij werd te gelijk in deliberatie gebragt het verzoek aan de Synode gedaan, door het Klassikaal Bestuur van Middelstum, en geteekend in het register met no. 234, strekkende om *Onderdendam* te bepalen tot hoofdplaats van de Klassis en het Klassikaal Bestuur van Middelstum.

Deze stukken zijn gesteld in handen eener commissie, bestaande uit de Heeren *de Jong*, *Cremer* en *Streso*, om op den 14den rapport en præadvijs uittebrengen.

Besluit tot vermeerdering der Klassen van gemeenten voor den omslag in de klassikale kosten.

Vervolgens werd in overweging genomen de inhoud eener Dispositie van Zijne Excellentie, de dato 30 Junij, $\frac{1811}{801}$, inzendende een voorstel, om, in het Reglement op de Klassikale kosten, in plaats van drie klassen van gemeenten, namelijk, *minvermogende*, *middelmatige* en *meervermogende*, vijf klassen te bepalen, uit hoofde dat, indien er eene mindere klasse dan van tien guldens bestaat, eenige gemeenten billijkerwijze daarin zouden

moeten betrokken worden, welke men min- of onvermogend moet verklaren, schoon zulks echter maar volkomen van sommige het geval is; of in de eerste klasse moet brengen, schoon dit voor haar, in vergelijking van andere, te bezwarend kan beschouwd worden: kunnende alsdan het maximum voor den jaarlijkschen omslag gesteld worden op *f* 5: 0: 0 voor de *minstvermogende*, op *f* 10: 0: 0 voor de *minvermogende*, op *f* 15: 0: 0, voor de *middelmatige*, op *f* 20: 0: 0 voor de *meervermogende* en op *f* 25: 0: 0 voor de *meestvermogende*.

Conform besloten.

De Synode heeft zich met dit voorstel volkomen vereenigd, zullende van haar besluit, dien overeenkomstig, met vermelding van de aangevoerde gronden, kennis worden gegeven aan al de Provinciale Kerkbesturen, en aan het Ministerieel Departement van het genomen besluit berigt worden gedaan.

Voorstel tot een kerkelijk costuum voor de Predikanten.

Nog is gelezen eene Dispositie van Zijne Excellentie, de dato 30 Junij, n°. $\frac{1812}{802}$, de aandacht van de Synode, naar aanleiding van de deliberatien hieromtrent voor de Protestantsche Kerken in de zuidelijke provincien, vestigende op eene eigenlijk en bepaald kerkelijk costuum voor de Leeraars van den godsdienst, alleen voor dezelve, in functie zijnde, geschikt, waartoe de toga, bij de Waalsche Kerken in gebruik, scheen in aanmerking te komen.

En is deze zaak gesteld in handen eener commissie, bestaande uit de Heeren *van Deinse*, *de Jong*, *Goedkoop* en den Ouderling *Rijser*, om in de zitting van den 10[den] te dienen van rapport.

Missive van den Commissaris-Generaal, over de afkondigingen van den predikstoel, de schutters-wapenoefeningen op zondag en de huwelijks-inzegening.

Voorts is ter tafel gebragt eene Dispositie van Zijne Excellentie, van 30 Junij, n°. $\frac{1808}{798}$, berigtende hetgeen door den Commissaris-Generaal, ter voldoening aan het verzoek der Synodale Vergadering des vorigen jaars, was gedaan, ten aanzien der, in sommige provincien, plaats hebbende gewoonte, om *koopcedels* en dergelijke berigten in de kerken aftekondigen, waarover Zijne Excellentie in correspondentie was getreden met de Heeren

Gouverneurs der provincien Groningen en Drenthe, en ten aanzien van de *Schutters-wapenoefeningen* gedurende den namiddag-godsdienst, en de belemmering *der kerkelijke inzegening van het huwelijk* op sommige plaatsen, tot redres van welk een en ander Zijne Excellentie de tusschenkomst had verzocht van Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken. Het eerstgemeld object, de afkondiging van koopcedels en dergelijke, getermineerd zijnde door eene missive van Zijne Excellentie aan de Heeren Gedeputeerde Staten van Groningen en Drenthe, waarvan het afschrift was bijgevoegd, meende de Commissaris-Generaal, aan de Synode te moeten mededeelen het antwoord van Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken op de twee laatstgenoemde objecten: behelzende dit antwoord, dat en de wet op de Schutterijen en de onderscheiden belangen der ingezetenen eene algemeene bepaling, ten aanzien van het uur der schutterswapenoefeningen op den zondag, niet toelaten; en, met opzigt tot de kerkelijke inzegening des huwelijks, dat de eerste dag daartoe na het laatste huwelijks voorstel geschikt, over het algemeen, op eenen zondag valt, en in grootere plaatsen doorgaans op den woensdag, kunnende de burgerlijke bevestiging niet uitgesteld worden tot den volgenden zondag, en tevens niet wel verondersteld worden, dat dáár, waar ook in de week godsdienstoefening wordt gehouden, er ééne plaats zoude zijn, waar de burgerlijke bevestiging niet zóó tijdig zoude geschieden, dat nog gevoegelijk in den avond van denzelfden dag de kerkelijke inzegening zoude kunnen plaats hebben. Zijne Excellentie stelt derhalve voor, dat de Synode, na deze inlichtingen te hebben ontvangen, de laatstvermelde aanvragen als vervallen beschouwe, of zoodanige nadere ophelderingen en consideratien suppeditere, die anderzins te dezen zouden vereischt worden.

De Vergadering, het een en ander gehoord hebbende, betuigde haren dank aan Zijne Excellentie, voor hetgeen Dezelve, tot nut der kerk en op het verzoek van de Synode, had gelieven in het werk te stellen.

De zaak der afkondiging van koopcedels en soortgelijke van de predik-

stoelen nader behandeld wordende, gaf zulks aanleiding tot het navolgend voorstel:

Nader voorstel over de afkondigingen van den Predikstoel.

Op de dorpen in de provincie Groningen heeft men de gewoonte, dat men door de Predikanten van de predikstoelen laat afkondigen allerlei soort van bekendmakingen, tot zelfs het verkoopen van varkens, en nog veel onreiner voorwerpen. Vele predikanten zouden wenschen daarvan ontslagen te zijn, en zouden zich daarvan dadelijk ontslaan; maar, daar voor die afkondiging iets betaald wordt, zijn zij huiverig daartoe te komen, om hunne opvolgers, of anderen hunner medebroeders, daardoor niet te benadeelen. De meeste evenwel wenschen, dat door hooger gezag dat gebruik, waarvan het onvoegzame in het oog valt, moge worden afgeschaft.

Ik stel derhalve voor, of niet door de Synode een besluit zoude behooren genomen te worden, dat voortaan van de predikstoelen geene afkondigingen zullen mogen geschieden, dan die van wege politieke of kerkelijke besturen gevorderd worden.

(*Geteekend*) M. CREMER Jz.

Hetzelve is gesteld in handen der Commissie, in de zitting van den 3den benoemd in de zaak van de uitoefening van den openbaren godsdienst, en is dienvolgens de tijd van haar rapport gesteld op den 9den in plaats van den 8sten.

Besluiten betreffende

Betreffende de twee andere onderwerpen, is besloten:

de schutterswapenoefeningen

Voor eerst: eene algemeene aanschrijving te doen aan de Provinciale Kerkbesturen, om te zorgen, dat zij door de Klassikale Besturen kennis ontvangen, of er plaatsen zijn, waar des zondags, tegen het genoegen der Schutterijen, wapenoefeningen onder den namiddag-godsdienst op den dag des Heeren worden gehouden, en zulks te berigten aan de Synode.

Ten tweede: het Klassikaal Bestuur van Winschoten, op welks verzoek de Synode zich ten vorigen jare aan Zijne Excellentie den Commissaris-Generaal heeft geadresseerd, uittenoodigen, om aan de Synode die plaatsen optegeven, waar de burgerlijke bevestiging des huwelijks zoo laat op den dag geschiedt, dat de kerkelijke inzegening op denzelfden dag niet kan volgen. en de huwelijks-inzegening.

Hiermede eindigden de werkzaamheden van deze zitting, die met dankzegging gesloten werd.

VERGADERING *gehouden den 8sten Julij.*

Present al de leden.

De President opende de Vergadering met het gebed.

De notulen der vorige Vergadering zijn geresumeerd en goedgekeurd.

Is gelezen eene missive van Zijne Excellentie den Heere Commissaris-Generaal, bij dispositie, de dato 30 Junij, $\frac{1822}{806}$, behelzende het voorstel tot eene duidelijke en algemeen werkende verklaring van wege de Nederlandsche Hervormde Kerk door de Synode, dat de Leeraars en Kerkeraden vrijheid hebben, ook leden van andere Protestantsche Kerkgenootschappen, welke van hun lidmaatschap behoorlijk doen blijken en onergerlijk van wandel zijn, tot het Avondmaal toetelaten. De Synode, hulde doende aan den christelijken geest van dit voorstel, heeft eene commissie benoemd, bestaande uit Professor *Clarisse*, den Vice-President *Donker Curtius*, en de Heeren *Broes* en *Goedkoop*, aan welke de leden zullen opgeven het geen zij, *of* ter uitbreiding van het voorstel, *of* ter bepaling van de wijze der voorgestelde verklaring, meenen in aanmerking te moeten genomen worden; zullende deze commissie in de zitting van den 11den rapport uitbrengen. Voorstel tot het toelaten van alle protestanten tot het Avondmaal.

Voorstel over het kermishouden op zondag.

Daarna is gelezen eene missive van eenige Leeraars der Hervormde Gemeenten, in het kwartier Veluwe der provincie Gelderland, de dato 30 Junij 1817, verzoekende, met aanvoering van redenen, dat de Synode, zoo dra mogelijk, bij het Gouvernement zoodanige demarches doe, waardoor ten eerste moge geëffectueerd worden, dat het *kermishouden op zondag* volstrekt geïnterdiceerd en totaal afgeschaft worde, en de kermissen op andere dagen der week bepaald worden; en dat van dit gewenscht besluit, bij eene formele publicatie, aan de ingezetenen van het kwartier Veluwe worde kennis gegeven.

Aan den Heer Commissaris-Generaal verzonden.

De Synode heeft besloten, dit stuk te zenden aan Zijne Excellentie den Heere Commissaris-Generaal, met eerbiedig verzoek, dat Zijne Excellentie de zaak daarin vervat, naar gelang van deszelfs betrekkingen en invloed, zoo veel mogelijk ondersteune. Hiervan zal aan de Broederen op de Veluwe, die de bovengenoemde missive geteekend hebben, kennis worden gegeven.

Voorstellen over de bepaling van den tijd voor den algemeenen dank- en bededag.

De Heer *A. Goedkoop* stelde voor, dat, daar, in de zuidelijke provincien vooral, de laatstgehouden biddag niet zoo is gevierd geworden, als men in de noordelijke gewoon is, en noodig voor de verzameling van gedachten, welke het biddaghouden veronderstelt en vordert, en dit gegrond is in de geestgesteldheid der bewoners van de zuidelijke provincien, die bij den laatstgevierden biddag meer aan een' vreugdedag hebben gedacht, Zijne Majesteit mogt verzocht worden, den biddag te bepalen op een' dag, die ook voor de Katholijken een dag van verootmoediging is, waartoe in aanmerking zoude kunnen komen of de zoogenoemde *Assche woensdag*, die een dag is van devotie, ofschoon opgevolgd wordende door de Carnavals vermakelijkheden, of de zoogenoemde *goede vrijdag*, welke een dag van buitengewone verootmoediging is bij de Katholijken, en welke het voordeel aanbiedt, om in den namiddag van dien dag het Avondmaal des Heeren te vieren, waardoor aan het verlangen van vele gemoedelijke christenen, wien dit uur en de Avondmaalsviering op dien dag, verre bo-

ven de viering dezer plegtigheid op het paaschfeest, verkieselijk is, zoude kunnen voldaan worden.

Bij deze gelegenheid werd mede, van wege het Provinciaal Kerkbestuur van Noordholland, in overweging gegeven, om, van wege de Synode, pogingen in het werk te stellen, dat er eene jaarlijksche biddag op een' vastgestelden tijd, en wel liefst op een' zondag, door Zijne Majesteit verordend worde.

De Synode heeft besloten, aan Zijne Excellentie den Heere Commissaris-Generaal kennis te geven van de bovengenoemde voorstellen, ten einde hierop, naar gelang der omstandigheden, het noodig regard te slaan.

Verzenden aan den Commissaris-Generaal.

Van wege het Provinciaal Kerkbestuur van Noordholland werd nog voorgesteld: « daar het zeer te vreezen is, dat er binnen weinige jaren, uit « hoofde der meerdere kostbaarheid van het studeren, der toenemende « duurte der levensmiddelen, en der zeer geringe bezoldiging der Leeraren « van den godsdienst, gebrek aan het noodige getal van dezelve zijn zal, « of het niet noodig ware hierop bedacht te zijn, en middelen te beramen, « waardoor zulk een groot nadeel, onder den goddelijken zegen, zoude « kunnen worden voorgekomen.

Voorstel over het te vreezen gebrek aan Leeraren en de kostbaarheid der Theologische studiën.

De Synode, het gewigt van dit voorstel gevoelende en deelende in dezelfde zorg, heeft deze zaak bevolen aan de overweging eener commissie, bestaande uit Professor *Clarisse*, de Heeren *Donker Curtius*, *Broes* en *van Deinse*, om desaangaande, zoo al niet gedurende de tegenwoordige bijeenkomst dezer kerkvergadering, in het volgend jaar derzelver consideratien medetedeelen.

De Heer Vice-President gaf in bedenking en stelde voor, dat de Synode mogt laten uitgaan eene noodiging aan de Professoren der Godgeleerde Faculteiten aan onze Vaderlandsche Hooge Scholen, om te beramen, op welke wijze dezelve zouden achten, dat hunnentwege best gelet konde worden

Besluit tot uitnoodiging aan de godgeleerde faculteit omtrent het zedelijk opzigt over de studenten.

op het zedelijk gedrag der studerende jeugd, die tot den dienst der kerke wordt opgeleid, ten einde het getuigenis, daaromtrent aan de Candidandi te geven, zoo volledig, als mogelijk is, te maken. De Heer *Goedkoop* stelt voor, deze noodiging mede betrekkelijk te maken tot de zoo wenschelijke christelijke gezindheid bij de studerenden. En werd besloten eene dergelijke uitnoodiging, van wege de Synode, aan de Godgeleerde Faculteiten te doen, met bijvoeging van het verzoek, dat dezelve de beraamde middelen, om en op het zedelijk gedrag, en vooral ook op de christelijke gezindheid der jongelingschap, tot den dienst des Evangelies bestemd, te letten, aan de Synode gelieven medetedeelen.

Voorstel over het tarief van kerkelijke proceskosten.

Nog werd uit naam van het Provinciaal Kerkbestuur van Noordholland, van wege het Klassikaal Bestuur van Alkmaar, in bedenking gegeven, of het niet noodig en nuttig zijn zoude, dat, door of van wege de Synode, wierd daargesteld een geregeld tarief, voor de onkosten, ingeval van kerkelijke procedures, door de Klassikale Scriba's, de Provinciale en Synodale Secretarissen te berekenen, als een supplement van het Reglement op de uitoefening van kerkelijk opzigt en tucht, waarbij zulk een tarief tot nog toe ontbreekt, en welk gebrek niet anders dan vele verwarringen en ongelijkheden schijnt ten gevolge te kunnen hebben.

De Synode oordeelde, dat men bij de kollegien van Kerkelijk Bestuur niet behoort te gaan boven het tarief, bij de burgerlijke regtbanken in de respective ressorten aangenomen, doch besloot tevens hieromtrent de consideratien te verzoeken van Zijne Excellentie den Heere Commissaris-Generaal.

Model van tabellarische opgave voor de kerkvisitatoren.

De Heer *de Jongh* bood der Synodale Vergadering het model aan van eene *tabellarische opgave* van alles, wat in elke gemeente voor de onderscheidene Kollegien van kerkelijk bestuur kan geacht worden wetenswaardig te zijn, met bijgevoegde *aanmerkingen*, aangaande de wijze van derzelver invulling en gebruik, stellende voor, dat het aan de Synodale Vergadering moge behagen, te bevelen, dat zoodanige opgave jaarlijks door

de Kerkeraden zal worden gedaan aan de Klassikale Besturen, door deze aan de Provinciale Besturen, de Synode en het Ministerieel Departement, op dat alzoo het wetenswaardige in alle gemeenten voor opgenoemde Besturen op een' eenparigen voet en duidelijke wijze moge kennelijk zijn.

De Vergadering besloot, het aangeboden *model* met de *aanmerkingen* ter visie van de leden te leggen, om in de zitting van den 11den hierover te handelen.

Verslag der schriftelijke visitatie van de Waalsche kerken.

Vervolgens is gelezen eene missive van de Commissie tot de huishoudelijke zaken der Waalsche Kerken, de dato 21 Julij 1817, houdende verslag van de schriftelijke beantwoording der vragen in het reglement op de kerkvisitatie, met aanbeveling om te zorgen, zoo veel de Synode zich daartoe in staat vindt, dat in *'s Hertogenbosch*, *Vlissingen* en *Leyden* hulp geboden worde aan de Waalsche gemeenten, met opzigt tot derzelver vervallen kerkgebouwen.

De Synode besloot, de belangen dezer kerken, met gepasten aandrang, mondeling optedragen aan de bekende zorg en welwillenheid van Zijne Excellentie den Heer Commissaris-Generaal; en zal van deze demarche bij missive kennis gegeven worden aan de Commissie tot de huishoudelijke zaken der Waalsche kerken.

Bezwaar over het weigeren van het diakenschap.

Daarna is in overweging genomen de inhoud der missive van het Provinciaal Kerkbestuur van Gelderland, de dato 24 Junij ll., en geteekend in het register n°. 230, verslag doende van de in het verleden jaar gedane kerkvisitatie in het ressort der Klassis van Tiel, en de aandacht van de Synode vestigende op de weigering van het diakenschap te Tiel en elders, en de wanorde daaruit te voorzien. Vermits gelijke bezwaren van zeer ernstigen aard en dreigende gevolgen ook in andere provincien aanwezig zijn, en de aandacht van de Synode ten vorigen jare hieromtrent reeds verkeerd heeft, is besloten, de opzettelijke behandeling van deze gewigtige zaak te stellen aan de orde in de volgende zitting, zoo dra de rapporten

die in dezelve verwacht worden, en de overige zaken, die tot dezelve bepaald zijn, zullen afgeloopen wezen.

Hiermede eindigden de werkzaamheden van deze zitting, die door den President met dankzegging gesloten werd.

VERGADERING *gehouden den 9den Julij.*

Present al de leden.

De President opende de Vergadering met het gebed.

De notulen der vorige zitting zijn geresumeerd en goedgekeurd.

Besluit betrekkelijk de berekening der proceskosten.

Bij gelegenheid der resumtie deelde Zijne Excellentie den Heer Commissaris-Generaal zijne consideratien mede, omtrent het geresolveerde in de zitting van den vorigen dag, nopens het tarief der onkosten bij kerkelijke procedures, en billijkte het oordeel van de Synode: — weshalve aan alle Provinciale Kerkbesturen zal worden aangeschreven: dat, gelijk de Synode in het algemeen vertrouwt, dat het Reglement op de uitoefening van kerkelijk opzigt en tucht, door alle kollegien van kerkelijk bestuur, met al de voorzigtigheid, die deze teedere zaak vordert en bestaanbaar is met eene naauwlettende zorg voor de goede orde en zeden, wordt toegepast, alzoo in het bijzonder in de berekening der onkosten alle menagement moet worden gebruikt, en uit dien hoofde toegezien, dat zoo weinig onkosten, als mogelijk is, berekend worden; aan niemand kopijen worden opgedrongen, en het tarief, dat bij de kerkelijke kollegien gevolgd wordt, steeds blijve beneden het tarief der burgerlijke regtbanken in de respective ressorten.

Rapport der commissie over den openbaren Eeredienst.

De commissie, benoemd in de zitting van den 3den ter zake van de betamelijke uitoefening van den openbaren eeredienst, en de meer stichtelijke

bediening van den Doop en het Avondmaal, bragt bij monde van den Heer *Lobry* het navolgend rapport uit:

HOOG EERWAARDIGE HEEREN EN BROEDERS!

Onder de treurigste verschijnselen van onzen leeftijd behoort ongetwijfeld, de vermindering der naauwgezetheid van vele christenen, inzonderheid onder de protestanten, in het waarnemen van den openbaren en gemeenschappelijken godsdienst, en de geringe werking, die dezelve op hunne gemoederen en hunnen levenswandel schijnt uitteoefenen. Dit verschijnsel moet natuurlijk een' iegelijk', wien de eere van God en den Zaligmaker niet onverschillig is, en die belang stelt in de zedelijke volmaking en het heil zijner broederen, bedroeven. En wie zoude daarover grievender smart kunnen gevoelen, dan de regt geaarde Leeraar en opziener der christelijke gemeente, wiens edele taak het zoo regtstreeks is, om haren in- en uitwendigen bloei te bewaren en te bevorderen, en met al zijn vermogen mede te werken tot de heiliging van den naam van den H. Vader, en tot verheerlijking van Zijnen Grooten Zoon. Getroffen door dit verschijnsel, betaamt het hem geenszins om moedeloos daar neêr te zitten, en zich met werkelooze klagten te vergenoegen, maar beide zijne christelijke verpligting en de bediening, die hij bekleedt, dringen hem krachtig, om de de oorzaken van dit aandoenlijk verval met opmerkzaamheid optesporen, en, zoo veel hij kan, te vernietigen.

Onder de oorzaken van dit verval, is meermalen opgenoemd de min doelmatige inrigting van de godsdienstoefeningen der protestanten. Wat wonder dan, dat gij, Hoog Eerwaarde Heeren en Broeders, Leeraars en Opzieners en Vertegenwoordigers van een voornaam gedeelte der Protestantsche Kerk in het Koningrijk der Nederlanden, geroepen om voor haar welzijn te waken en te arbeiden, en vervuld met eene vurige zucht om aan die roeping te antwoorden! overeenkomstig den wenk, door de

Synodale Vergadering van den vorigen jare, daartoe aan U gegeven, op deze beschuldiging uwe bijzondere aandacht gevestigd, en dien ten gevolge eene commissie benoemd hebt, om U hare gedachten medetedeelen, aangaande de *betamelijkste uitoefening van den openbaren godsdienst in het gemeen, en de meer stichtelijke en plegtige bediening van den H. Doop en van het H. Avondmaal in het bijzonder?*

Gelijk wij aan den eenen kant ons met dezen last vereerd rekenden, zoo gevoelden wij ook aan de andere zijde deszelfs moeijelijkheid en gewigt. Wij beseften levendig, hoe veel kwaads eene enkele onberadene verandering somtijds zoude kunnen stichten, terwijl echter wel gewikte verandering onberekenbaar veel goeds voortbrengen kan. Wij zagen het duidelijk in, hoe bezwaarlijk het niet zelden is, om wezenlijk gebrek van schijngebrek te onderscheiden, en om dáár, waar die onderscheiding niet twijfelachtig is, zulke middelen tot herstel uittevinden, die, naar de verschillende gesteldheid der menschen en der plaatselijke omstandigheden berekend, met hope op eene gelukkige werking, alomme bruikbaar zijn. Dit gevoel van de moeijelijkheid en van het gewigt van den last ons opgedragen, hoewel ons tot groote bedachtzaamheid wekkende, heeft ons evenwel niet doen aarzelen, om te beproeven, wat wij vermogten, en deze proeve genomen hebbende, bieden wij ze U eerbiedig aan, dezelve gaarne aan Uwe meerdere wijsheid onderwerpende.

Bij de behandeling van het onderwerp aan onze overweging aanbevolen, zullen wij, uwe eigene leiding volgende, u *eerst* opgeven, welke verbeteringen er, naar ons inzien, in ons Nederlandsch Hervormd Kerkgenootschap, in de uitoefening *van den openbaren Godsdienst in 't gemeen*, zouden kunnen worden ingevoerd, en *daarna* in *het bijzonder* spreken van die verbeteringen, voor welke, naar ons oordeel, de *bediening van Doop en Avondmaal* in hetzelve vatbaar zijn.

I. De voornaamste deelen van *den openbaren godsdienst in het gemeen* zijn, buiten twijfel, de *voorlezing van Gods woord*, — *het gezang*, — *het*

gebed, — en *de leerrede;* en de uitoefening van geen dezer vier deelen komt ons geheel onverbeterlijk voor:

1°. Er zijn nog eenige gemeenten in ons Vaderland, waarin beurtelings de schriften des O. en N. Verbonds in vervolg zonder keuze worden voorgelezen; — in een aantal gemeenten wordt die keuze aan den voorlezer overgelaten. Wij behoeven geene woorden te verspillen, om aantetoonen, dat zulke voorlezingen de verstanden en harten der menschen tot de verdere godsdienstoefeningen weinig stemmen kunnen, en het besef hiervan beweegt ons de Synode aanteraden, om te gelasten, dat voortaan alomme de Predikanten zelve kiezen, wat er zal worden gelezen, en voorts hen optewekken, om die keuze zorgvuldig interigten naar het onderwerp, dat zij voornemens zijn te behandelen, en naar het doel dat zij zich daarbij voorstellen.

2°. Wat het gezang betreft: er worden nog gemeenten gevonden, in welke bij sommige godsdienstoefeningen aan het orgel het zwijgen is opgelegd of ten minste vergund wordt. Dat zwijgen kan niet anders, dan eenen ongunstigen invloed hebben op het gezang van eene gemeente, aan het geleide van een orgel gewoon. De commissie zoude het daarom wel nuttig vinden, dat de Synode zocht te bewerken, dat in die kerken, in welke orgels zijn, het orgel het gezang steeds vergezelde. Voorts komt het haar, ter verheffing en veraangenaming van het kerkgezang, niet ongepast voor, dat de Synode de Leeraars verzoeke, om, bij hun openbaar en bijzonder onderwijs, hunne toehoorders en leerlingen telkens het gewigt van dit deel van den gemeenschappelijken godsdienst te doen opmerken; om hen tot oefening in hetzelve aantesporen; om hen te waarschuwen tegen alle hard en ongeregeld geschreeuw; om, nu en dan, de gemeente een vers staande te doen zingen; om bij plegtige gelegenheden beurtzangen, bij v. b. van mannen en vrouwen, en

van alle te zamen intevoeren, en om zelfs, waar dit geschieden kan, op de hooge feesten der christenheid eene enkele godsdienstoefening bijna geheel aan zang- en toonkunst toetewijden.

3°. Schoon wij verre af zijn, van alle onze breeders, zonder uitzondering, daardoor ingewikkeld van eene tegengestelde handelwijze te willen beschuldigen, keuren wij het echter niet overtollig, dat de Synode, ten opzigte van het gebed, de Leeraars van ons Kerkgenootschap ernstig aanbevele, om zich doorgaans zorgvuldig te onthouden van lange gebeden, bij welke toch met moeite de aandacht gespannen en het hart warm blijven kan; — om, zoo veel mogelijk, kortheid en kracht in dezelve te vereenigen, en de voorbiddingen voor kranken en lijdenden niet te veel te bijzonderen noch in hunne *voor-* en *na*-gebeden noodeloos te herhalen; — om de tijdelijke belangen der menschen bij hun bidden en danken niet voorbijtezien, maar de herinnering aan dezelve telkens aantewenden, om hen opteleiden tot den hoogen en goeden Bestuurder van hun lot, en daardoor gevoelens van ootmoed, onderwerping, dankbaarheid en vertrouwen in hunne harten optewekken en aantekweeken, — en eindelijk om steeds gedachtig te wezen aan de algemeene belangen der christenheid en des menschdoms, waaraan wij allen toch door den band des geloofs en der natuur zoo naauw verbonden zijn. — Bij deze aanbeveling zouden wij voorts nog den raad voegen, dat de Leeraren, ter vergrooting van den indruk des gebeds, bij bijzondere gelegenheden en korte gebeden, de gansche gemeente, vrouwen zoo wel als mannen, mogten verzoeken om met hen staande te bidden.

4°. Met betrekking eindelijk tot de leerredenen zij het ons geoorloofd het volgende voortedragen. Het is u!. allen bekend, dat er, sedert eenige jaren, in verscheidene gemeenten van ons Vaderland openbare bijbeloefeningen zijn ingevoerd, en dat die bijbeloefeningen alomme

groote goedkeuring en belangstelling hebben verworven. Derzelver heilzaamheid behoeft geene aanwijzing: want het is zigtbaar, dat zij eene uitstekende geschiktheid hebben, om bijbelkennis onder de menschen uittebreiden, — om hen te leeren, hoe zij voor henzelve en met hunne huisgenooten dat heerlijke Boek moeten lezen, — om hun achting en liefde voor hetzelve inteboezemen, en om de weldadige bemoeijingen des Nederlandschen Bijbelgenootschaps voor onze eigene landgenooten ten zegen te maken. Gaarne zagen wij daarom, dat de Synode alle Leeraars opwekte, om van tijd tot tijd op den zondag zulke bijbeloefeningen te houden, en in dezelve vooral uit die Bijbelboeken, die voor de christenen van het meeste aanbelang zijn, grootere gedeelten kort toetelichten en toetepassen.

Onder de dagen, die voor den christen een uitstekend gewigt hebben, behoort gewis de vrijdag vóór Paschen: want wat kan hoogere waarde voor hem hebben, dan de dood van zijnen Heer en Zaligmaker, die in zoo vele opzigten zijn leven en het leven der wereld is? Intusschen wordt die gewigtige dag slechts in weinige gewesten van ons Vaderland door de Hervormden gevierd: zou het niet goed wezen, dat de Synode bepaalde, dat voortaan die viering alomme plaats had, en dat er op dien dag, ter gedachtenis aan die groote gebeurtenis, in alle gemeenten van ons kerkgenootschap eene godsdienstoefening wierde gehouden? Waar weekbeurten zijn, kon eene van dezelve ligtelijk op dien tijd verplaatst worden.

Daar de *laatste* dag van het jaar telkens een aanmerkelijk tijdperk van het menschelijk leven besluit, en zulk een besluit bijzonder geschikt is, om ons te stemmen tot ernstig nadenken op ons zelve, en over de wegen van God met ons gehouden, zoo zouden wij wel wenschen, dat de Synode vaststelde, dat op dien dag ieder jaar overal met een plegtig dankuur wierde gesloten. Waar dit 's avonds gebeuren kon, zou naar ons inzien een avonduur de geschiktste tijd zijn.

En daar de *eerste* dag van het jaar den mensch zoo luide roept tot een

nieuw leven, en tot ootmoedige aanbeveling van alle zijne belangen aan Hem, in wien hij leeft, zich beweegt en is, zoo zouden wij wel verlangen, dat de Synode besloot, dat de voormiddag van dien dag daaraan alomme wierd toegewijd. Het eerste geschiedt in sommige gemeenten, het laatste in verre de meeste, en beide met genoegen en vrucht. Niet alleen voormiddags, maar ook 's namiddags wordt, op dien dag, in verscheidene gemeenten dienst gedaan. Indien echter de nieuwjaarsdag niet op zondag inviel, zouden wij die middagbeurten liefst afgeschaft zien; ten zij de plaatselijke omstandigheden het behoud van zulk eene beurt volstrekt vorderen. Die middagbeurten toch worden slechts door weinige, soms ongeschikte hoorders bezocht, en derzelver afschaffing zou de waarde der morgenbeurten verhoogen. Wie uwer zal niet toestemmen, dat in die weken, in welke onze christelijke feestdagen invallen, op sommige plaatsen, en voor de Leeraars en voor de gemeenten, de predikbeurten in de daad te menigvuldig zijn? en, indien dit zoo is, zou het dan niet goed wezen, dat de Synode bepaalde, dat er ten minste *eenen* dag vóór, en *eenen* dag na zulke feestdagen niet zoude worden gepredikt? Allengskens preekt men korter, en even daardoor nuttiger en aangenamer voor het gros der menschen, ongeschikt tot eene langdurige onafgebroken inspanning. Deze loffelijke gewoonte zag de commissie gaarne aan de Leeraren met nadruk aangeprezen.

II. Van de verbetering van den openbaren godsdienst in het gemeen, naar ons inzien, genoeg gezegd hebbende, zullen wij nu in het bijzonder spreken, van die verbetering, voor welke, naar ons oordeel, de bediening van Doop en Avondmaal in ons Kerkgenootschap vatbaar is.

1°. Vrij algemeen is de erkentenis der leden van ons Kerkgenootschap, dat de Doop, zoo als die onder ons bediend wordt, weinig indruk maakt, niet alleen op de gemeente, die daarbij tegenwoordig is, maar zelfs op velen van die genen, die met een kind ten doop komen; en wanneer wij over de reden van dien geringen indruk

nadenken, dan vinden wij die ten deele, in de al te menigvuldige herhaling van die godsdienstige handeling in onze kerken, en ten deele, in de achtelooze en soms slordige wijze waarop zij verrigt wordt. De gewoonte toch maakt den mensch allengskens voor alles onverschilliger, en het eerwaardigste zelfs verliest bij hem zijne heiligheid, wanneer het niet met waardigheid behandeld wordt. Om nu deze redenen van den geringen indruk des doops zoo veel mogelijk wegtenemen, zoude de commissie de volgende maatregelen aan de Vergadering voorslaan. Zij zoude aanraden, om de gelegenheden tot deze plegtigheid overal te verminderen, zoo veel plaatselijke omstandigheden dit gedoogen. Daartoe zou de Synode kunnen gelasten, dat de doop voortaan niet meer in de weekbeurten bediend wierd, en dat er op den zondag in alle gemeenten zoo weinige kerken en beurten toe wierden afgezonderd, als met derzelver verschillende grootte bestaanbaar was. — Waar de talrijkheid der doopelingen de bediening van den doop iederen zondag niet noodzakelijk maakte, zouden de Predikanten, in overleg met hunne kerkeraden, op bepaalde tijden opzettelijke doop-predikatien kunnen houden, en de ouders liefderijk trachten te overreden, om die aftewachten, ten einde daarin hun kroost ten doop aantebieden. -- Voorts zou het ongetwijfeld den indruk des doops vergrooten, wanneer niet alleen de vader, maar ook de moeder met het kind ten doop kwam, en daartoe hare herstelling gerustelijk afwachtte; wanneer de Leeraars het Doops-formulier altijd lazen met bedaarden ernst, en nimmer die heilige plegtigheid door oneerbiedige overhaasting onteerden, — en wanneer er gezorgd wierde, dat er overal voor de ouders en doopgetuigen eene behoorlijke plaats werd afgezonderd, waar zij zonder wanorde met de doopelingen zitten, staan en optreden konden. Voorts zou de Commissie nog wenschen, dat de doopelingen, waar dit kan zijn, niet in de Vergadering der gemeente gebragt wierden, dan omstreeks den tijd, dat de bediening des doop zoo terstond zal gebeuren.

2°. Ter betere viering van het Avondmaal, meent Uwe commissie de volgende schikkingen te moeten aanprijzen. In eenige gemeenten zijn nog de proef- en voorbereidings-predikatien onderscheiden, en, indien zij wel ziet, dan moet deze al te spitsvondige onderscheiding aanleiding geven tot vervelende herhalingen en vermoeijende langwijligheid. Zij zoude U daarom aanraden, om deze onderscheiding, daar, waar zij nog plaats heeft, afteschaffen, en alles te vereenigen in ééne leerrede. In Groningen en Vriesland worden in de voorbereiding, aan het einde der leerredenen, aan de gemeenten door den Leeraar eenige vragen voorgesteld, die zij staande aanhoort en met eene buiging beantwoordt, en door welker beantwoording zij hare belijdenis plegtig vernieuwt en bevestigt. Die plegtige vernieuwing en bevestiging van hare belijdenis treft ieder, die er getuige van is, en de voormalige Synoden der provincien hebben reeds meermalen in ernstige overweging genomen, om dit roerend gebruik overtenemen. Uwe commissie is van oordeel, dat gij daartoe behoort te besluiten, en raadt U bij voorkeur die vragen aan, waarvan zich de gemeenten in *Groningen* bedienen, die dus luiden:

De christelijke gemeente gelieve zich te stellen voor het aangezigt des Heeren, en te antwoorden op de navolgende vragen:

1°. Vrage ik U, of gij niet met mij van harte gelooft en bekent, dat de boeken des Ouden en Nieuwen Testaments Gods eenig waarachtig woord zijn, en dat in dezelve (naar aanwijzing van de artikelen des christelijken geloofs) de eenige, volkomene en genoegzame leere der zaligheid begrepen zij, en in onze kerk geleerd worde?

Die dit bekennen en geloven, zeggen met mij *ja*.

2°. Of gij niet met mij van ganscher harte gelooft en erkent, dat wij, in ons zelve door de zonde gansch bedorven en tot alle goed onbekwaam zijnde, de zaligheid uit en door ons zelve, of eenige onze bekwaamheid en waardigheid onzer werken geenzins verkrijgen kunnen?

Die zulks geloven en bekennen, zeggen met mij *ja.*

3°. Of gij niet met mij van ganscher harte gelooft en opregt belijdt, dat wij alleen uit loutere liefde en genade van God, van wege de volledigheid der verdiensten van J. C. onzen eenigen en volkomen Zaligmaker, door de verlichting en krachtige werking des H. Geestes, de zaligheid ontvangen en in dezelve tot den einde toe behouden en bewaard worden?

Die hetzelfde geloven en belijden, zeggen met mij *ja.*

4°. Of gij met mij van voornemen zijt, bij deze zuivere leer en belijdenis des geloofs, door Gods genade, tot het einde uws levens te volharden, en ook daar beneven alle naarstigheid aantewenden, om de zonde te haten en te verlaten, en deze leer in ware liefde jegens God en den naasten, door alle goede werken der godzaligheid, geregtigheid en matigheid, ter eere van God en tot stichting der gemeente te beleven?

Die van zoodanig voornemen zijn, zeggen met mij *ja.*

Deze vragen beantwoord zijnde, doet de leeraar een' zegenwensch en gaat vervolgens tot het na-gebed over.

In plaatsen, waar maar in ééne kerk gelijktijdig gepredikt wordt, schijnt het noodig te wezen, dat de leerrede, die de bediening voorafgaat, blijve. Zulken, die geene ledematen zijn, zouden anders al ligt niet ter kerk komen, en dan van alle godsdienstig onderwijs op dien tijd verstoken zijn. — Maar

in plaatsen, waar in meer kerken gelijktijdig gepredikt wordt, komt het ons beter voor, dat die leerrede worde weggelaten. Het hoofddoel toch van zulk eene godsdienstoefening is Avondmaal houden, en eene voorafgaande leerrede verlengt den tijd, die daartoe vereischt wordt, zonder noodzaak. Naar ons inzien moest den Leeraren van zulke plaatsen, van wege de Synode, worden aangeraden, om, na een kort voorgebed, terstond te beginnen met de voorlezing van het formulier tot aan het gebed toe; op die voorlezing eene korte en hartelijke opwekking te laten volgen, en eindelijk met het gebed, dat in het formulier voorkomt, hun voorwerk te sluiten. Om dezen raad, zonder schade voor zulken, die het Avondmaal niet wilden of mogten vieren, te kunnen volgen, moet dan de bediening, in plaatsen waar meer kerken zijn, niet in al die kerken gelijktijdig gehouden worden. In sommige gemeenten wordt het Avondmaal slechts twee of driemalen in het jaar bediend, terwijl dit in andere wel zesmaal geschiedt. — In verre de meesten gebeurt het viermalen. — Voor deze ongelijkheid weten wij geene reden, en de viering van zulk een gewigtige en eerwaardige plegtigheid moet noch te zeldzaam noch te menigvuldig wezen. Het algemeenste gebruik komt ons in dit opzigt het beste voor, en daarom zouden wij der Synode voorstellen, te bepalen, dat overal het Avondmaal viermalen in het jaar, en wel om het vierde jaars, zoude worden bediend. Daar echter dezelfde tijd op alle plaatsen niet even geschikt is, zouden wij de nadere tijdsbepaling liefst aan de Kerkeraden zien overgelaten, met dien verstande nogtans, dat het *tweede* Avondmaal acht dagen na het *eerste* gehouden worde.

Voorts zoude het de stichting, naar ons inzien, bevorderen, wanneer de nachtmaals-tafels, zoo veel mogelijk, in het ruim der kerk geplaatst wierden, zoodat allen konden zien en hooren, wat aan dezelve gedaan en gesproken wordt; en waar dit kon, zoo groot genomen wierden, dat een aanmerkelijk aantal der gemeente te gelijk aan dezelve kon aanzitten; — Wanneer men in het naderen tot de tafel, naar het uitmuntend voorbeeld van onzen geëerbiedigden Koning, die zich met den geringsten zijner onderdanen aan denzelfden disch

plaatst, nergens eenigen rang meer in aanmerking nam; — Wanneer men overal zittende avondmaal hield, welke houding ongetwijfeld met het denkbeeld van eenen maaltijd het beste overeenstemt. — En wanneer de leeraar, na de omdeeling van brood en wijn, zich eenige oogenblikken van spreken onthield, om een' iegelijk' onder het genot daarvan aan zijne eigene bepeinzing overtelaten. Dit alles zou de Synode aan Leeraars en Opzieners en gemeenten kunnen aanbevelen. Ten opzigte van onze Liturgie-formulieren, is ook wel bij uwe commissie in overweging gekomen, of het opstellen van nieuwe, of wel het veranderen der oude, dienstig konde zijn aan de bevordering van eene meer stichtelijke en plegtige bediening van Doop en Avondmaal; doch het is haar voorgekomen, dat deze maatregel ontijdig en ongepast zoude zijn. Immers zijn de Liturgie-formulieren opgesteld ten gebruike van Leeraren, welke nog niet behoorlijk geoefend waren in al de deelen der H. bediening, en welke dus noodig hadden, door zekere voorschriften aan eene gepaste en eenparige leiding gewend te worden. Deze behoefte bestaat niet meer: van daar dus, dat ook onderscheiden Liturgie-formulieren reeds in onbruik zijn geraakt, en in andere onderscheiden bekortingen, bijvoegselen en veranderingen plegen gebruikt te worden, behoudens derzelver geest. Het bepalen dus van nieuwe formulieren, of van veranderingen in de oude, zoude de Leeraren belemmeren, en den geest aan nieuwe banden leggen.

Bij den last ons opgedragen, en hierboven vermeld, zijn nog in onze handen gesteld twee voorstellen van de Hoog Eerw. Heeren *Clarisse* en *Cremer*.

Het voorstel van den Hoog Eerw. Heer *Clarisse* bevat 3 punten, waarvan het derde reeds in het voorgaande door ons beantwoord is, maar de twee eerste nog antwoord wachten.

Het eerste punt maakt ons opmerkzaam op de *meerdere godsdienstigheid der vrouwen boven die der mannen*, en doet den voorslag, *om eene commissie te benoemen, welke in de eerstvolgende Synode rapport konde*

inbrengen of inzenden, over de waarschijnlijke redenen van zulk een zonderling en verderfelijk verschijnsel, en over de mogelijke middelen ter wegneming, of altoos ter vermindering van hetzelve te beproeven. Het belangrijke van zulk een onderzoek gereedelijk erkennende, meenen wij echter, dat hetzelve niet wel kan aanbevolen worden aan de gemeenschappelijke werkzaamheid van eene commissie, wier leden zoo verre van elkanderen zouden kunnen verwijderd zijn, en aan elkander met moeite hunne denkbeelden en bedenkingen zouden kunnen mededeelen. Beter zoude het ons voorkomen, dat al de leden dezer Vergadering op zich namen, om op dit verschijnsel hunne medebroeders in de ringsvergaderingen opmerkzaam te maken, en hetzelve aan hunne overweging ernstig aantebevelen.

Het tweede punt betreft de bezorging van geschikte zitplaatsen aan de militairen in de kerken, de aankweeking van godsdienstigheid onder hen, en de voorkoming van groot gedruisch bij hun inkomen in de bedehuizen. Ter voorkoming van dat gedruisch weet de commissie niets beter aanteprijzen, dan dat de Kerkeraden met de Bevelhebbers der krijgslieden de noodige afspraak maken, om hen tijdig ter kerk te doen komen. — Waar duurzaam talrijke garnizoenen zijn, zou zij wel wenschen, dat voor dat garnizoen eene bijzondere beurt wierd afgezonderd: dan was het altijd wel geplaatst, en ontving tevens godsdienstig onderwijs, meer naar deszelfs bijzondere behoeften berekend. — Voorts zou de commissie gaarne zien, dat in alle garnizoensplaatsen zoodanige maatregelen beraamd wierden, dat het geenen krijgsman aan gepast onderwijs in den godsdienst behoefde te ontbreken.

Dit punt heeft der commissie aanleiding gegeven, om tevens haren wensch te uiten, dat er op alle plaatsen geschikte zitplaatsen aan wees- en arme kinderen wierden bezorgd, daar zij in sommige steden zoo slecht geplaatst zijn, dat zij weinig of niets verstaan kunnen, en dus niet alleen geen nut hebben van hun kerkgaan, maar zelfs soms afkeer tegen hetzelve opvatten.

Ten opzigte van het voorstel van den Hoog Eerw. Heer *Cremer*, merken wij aan, dat, volgens eene aanschrijving van Zijne Excellentie den Heere Commissaris Generaal, aan de Synode medegedeeld, het aflezen van verkoopingen en verpachtingen, vóór het uitspreken van den zegen, en dus vóór het eindigen van den godsdienst, reeds verboden is; — dat het echter, onzes inziens, ook onwelvoegelijk is, dat dit na den zegen van den predikstoel geschiede, en dat wij derhalve der Vergadering adviseren, om dit afkondigen van den predikstoel aan alle predikanten te verbieden, met aanmaning tevens, om, indien hunne omstandigheden dat gedoogen, zulke afkondigingen ook elders liever aan andere personen, bij voorbeeld aan de kosters of voorlezers, overtelaten. De Provinciale Kerkbesturen kunnen gelast worden, om toezigt te houden en te doen houden over de uitvoering van dit besluit.

Nog is, door een lid dezer Vergadering, onze opmerkzaamheid gevestigd op een zeer verkeerd gebruik, dat er in sommige plaatsen, door meer dan één Predikant bediend, plaats heeft; daarin bestaande, dat op bededagen, bij de bedieningen of andere buitengewone gelegenheden, de gelden, in de onderscheidene predikbeurten gecollecteerd, niet ongeteld bijeengevoegd worden, maar eerst die van elke beurt bijzonder geteld worden: een gebruik zoo geschikt om de ijdelheid van dezen te strelen, de nederigheid van genen te krenken, den braven Leeraar in het oog der menigte te vernederen en zijn schuldeloos harte te grieven. — Hoe gaarne zag uwe commissie, dat dit, in haar oog, zoo verkeerd gebruik mogt worden afgeschaft, indien daartegen hier of daar geene onoverkomelijke zwarigheden zijn.

Eindelijk: het zal U Hoog Eerw. niet ontgaan zijn, dat wij in ons advijs *bevelen*, *gelasten*, *verordenen*, met *vermanen*, *opwekken*, *aansporen* gedurig hebben afgewisseld, naar den verschillenden aard der zaken, waaromtrent wij die woorden bezigden. Op dat het echter aan deze Vergadering blijke, niet alleen of hare bevelen volbragt zijn, maar ook of hare ver-

maningen genoegzamen ingang hebben gevonden, stellen wij U Hoog Eerw. voor, om alle Provinciale, en door dezelve de Klassikale kerkbesturen aanteschrijven, dat zij aan de volgende Synodale Vergadering naauwkeurig verslag geven, wat er in hunne ressorten, overeenkomstig die bevelen en vermaningen, verrigt zij.

Uwe Commissie,

(*Geteekend*) J. HERINGA ELIZA'SZ.,

H. MUNTINGHE,

I. J. DERMOUT,

W. BROES,

N. LOBRY.

De Synode bedankte de commissie voor hare werkzaamheden, en begon hare deliberatien over den inhoud van bovenstaand rapport.

Begin der deliberatien over het rapport wegens den openbaren eeredienst.

Het *eerste* gedeelte van dit rapport, betreffende de uitoefening van den openbaren godsdienst, naar het præadvijs der commissie, tot algemeen genoegen aangenomen zijnde, oordeelde de Vergadering dat hetzelve behoorde vermeerderd te worden met deze bijvoeging, betreffende de inrigting van den gewonen eeredienst. « De Synode verlangt, dat vóór de komst van « den Leeraar op den predikstoel, geene eigenlijk gezegde gemeenschappe- « lijke godsdienstoefening plaats hebbe: latende echter vrij, in gevalle van « noodzakelijkheid, een gezang der vergaderde gemeente te doen voorafgaan.»

De verdere deliberatien werden uitgesteld tot de zitting van den volgenden dag, en de tegenwoordige door den President met dankzegging gesloten.

VERGADERING *gehouden den 10den Julij.*

Present al de leden.

Nadat de President de Vergadering met het gebed had geopend, werden de notulen der vorige zitting geresumeerd en goedgekeurd.

Voortzetting der deliberatien over de zaak van den openbaren eeredienst.

Bij gelegenheid der resumtie, deed de Heer Vice-President, na de vergunning der Vergadering hiertoe bekomen te hebben, een voorstel, strekkende tot intrekking, ten minste tot alteratie van het besluit in de vorige zitting genomen: dat, namelijk, de voorlezing van Gods woord in de gemeente geschieden zal na het votum en het gezang, en volgens aankondiging en opgave van den Leeraar.

Dit voorstel rustte gedeeltelijk op de vermoedelijk ongeschikte uitvoering dezer voorlezing, door de hiertoe aangestelde personen, gedeeltelijk op de vreeze, dat sommige personen, minderen prijs stellende op deze voorlezing, zich eerst tegen het begin der leerrede in de vergadering zullen begeven, tot groote ontstichting van anderen.

De Synode dit overwegende, vond, om de aangevoerde en andere redenen, goed het genomen besluit, zoo als het ligt, intetrekken, en deze zaak optedragen aan eene nadere behandeling door de rapporterende commissie, aan welke de leden inmiddels derzelver aanmerkingen en voorstellen, hiertoe betrekkelijk, zullen opgeven.

Vervolgens zette de Vergadering hare deliberatien over den verderen inhoud van het uitgebragt rapport voort, en nam hetzelve, behalve het daarin voorgestelde, omtrent het weglaten der Avondmaals-preek, en de afzondering van eene beurt voor eene gewoone leerrede, op plaatsen waar nu in alle kerken gelijktijdig het Avondmaal bediend wordt, geheel over met opzigt tot de meer stichtelijke en doelmatige bediening des H. Doops en des H. Avondmaals.

De Synode droeg ook aan de meergemelde commissie op de herziening

en de nadere redactie van de in het rapport aangeprezen, en door deze Vergadering goedgekeurde vragen, aan de gemeente, na de voorbereidings-predikatie vóór de bediening des Avondmaals te doen.

Ook vereenigden zich de leden dezer Vergadering met, en namen als het hunne over het oordeel, door de commissie in haar rapport geuit, over de oude strekking en het tegenwoordig gebruik der liturgische formulieren van Doop en Avondmaal, in onze kerk aangenomen, en de Synode begreep dit oordeel te moeten verklaren, bij de bekendmaking der stukken uit het rapport overgenomen en gearresteerd, zoo in de aanschrijving aan de Provinciale Kerkbesturen, en door dezelve aan de Klassikale Besturen en Kerkeraden, als bij derzelver plaatsing in het maandelijksch tijdschrift der Protestantsche Kerken voor het algemeen.

Hiermede eindigden de werkzaamheden van deze zitting, die door den President met dankzegging is gesloten.

VERGADERING *gehouden den 11den Julij.*

Present al de leden.

Na de opening der Vergadering met het gebed door den President, werden de notulen der vorige zitting geresumeerd en goedgekeurd.

Nader rapport der commissie tot den openbaren eeredienst

De rapporterende commissie in de zaak van den openbaren godsdienst enz., aan welke op den vorigen dag eene nadere overweging van de wijze der voorlezing des Bijbels, en de redactie der aangenomen vraagstukken bij de voorbereiding was aanbevolen, bragt, bij monde van den Heer *Lobry*, het navolgend verslag en præadvijs uit:

HOOG EERWAARDE HEEREN EN BROEDERS!

Uwe commissie, in overweging genomen hebbende eenige punten, naar

aanleiding van het rapport, met welks beoordeeling Uwe Vergadering zich thans bezig houdt, gisteren in hare handen gesteld; — en gelet hebbende op de verschillende bedenkingen, aangaande die punten in het midden gebragt, heeft de eer, bij deze hare gedachten omtrent dezelve aan U Hoog Eerw. voortedragen:

1°. Ten opzigte van het voorlezen van Gods woord, blijft zij van meening, dat dit in de godsdienstige vergaderingen der christenen doorgaans behoort te gebeuren. — Zij weet er geen geschikter tijdstip toe uittevinden, dan het tijdstip na het votum, en daarop volgend gezang. — Zij zag gaarne, dat Uwe Vergadering uitdrukkelijk aanbeval, dat dit werk met groote duidelijkheid en diepen eerbied verrigt werd. — Zij zou deze heilige verrigting liefst toevertrouwen aan den Leeraar zelven, maar echter tevens hem vrijheid laten, om zich daartoe van den voorlezer te bedienen, wanneer hem dit om de eene of andere reden beter voorkwam; — en, op dat deze verrigting, zoo min mogelijk, door geloop en gedruisch verstoord mogte worden, zou de commissie voorstellen te bepalen, dat elk, die niet gezeten is, als de Predikant den godsdienst met het votum opent, het regt op zijne plaats verloren zal hebben, en dat, na dat oogenblik, geen omdragen en rondgeven van stoven, of dergelijke bezigheden meer, zal mogen geschieden.

2°. Ten opzigte van de vragen, die bij de *voorbereidingen* aan de gemeente ter beantwoording zouden voorgehouden worden, zijn eenige uitdrukkingen in die vragen, die in Groningerland in gebruik zijn, aan de commissie, voor den tegenwoordigen tijd, minder duidelijk en gepast voorgekomen. — Daarenboven komt het haar voor, dat deze Vergadering, na hare gevoelens omtrent de Liturgie-formulieren te kennen gegeven te hebben, meer in haren eigen' geest zou handelen, indien zij geene bepaalde bewoordingen aan de Predikanten

voorschreef, maar alleen in het gemeen beval, dat zij aan de gemeente drie vragen zouden doen, ingerigt naar de drie bijzonderheden, die in de 81ste vrage van den Heidelbergschen Catechismus, als vereischten in eenen geschikten avondmaalganger, worden opgegeven. Dit geschiedt in de provincie Vriesland met het beste gevolg, en voor zoo verre men weet, maakt niemand der Predikanten in dat gewest van deze vrijheid misbruik.

3°. Eindelijk zij het ons nog geoorloofd, bij deze gelegenheid uwe opmerkzaamheid te vestigen op eene bijzonderheid, die ons toeschijnt dezelve te vereischen. Schoon gij niet goedgevonden hebt, de Leeraren van Uw Kerkgenootschap tot het woordelijk gebruik van het gebed des Heeren te verbinden, zoo is het echter gewis uw verlangen, dat het, wanneer zij er zich van bedienen, wel gebruikt worde. Intusschen kunnen wij niet ontveinzen, dat dit niet alleen niet altijd gebeurt, maar dat het nu en dan wel eens met eene onbetamelijke overhaasting en zigtbare gedachtenloosheid wordt uitgesproken. Uwe commissie zou het daarom niet overtollig rekenen, indien deze Vergadering den Leeraren nadrukkelijk aanbeval, om dat onvergelijkelijk gebed toch nimmer te bidden, dan met dien hoogen ernst en stille bedaardheid des gemoeds, die de gedachte aan deszelfs verheven' oorsprong, gewigtigen inhoud en belangrijke bedoeling, iederen nadenkenden christen inboezemen moet.

Uwe commissie onderwerpt hare denkbeelden eerbiedig aan uwe meerdere wijsheid.

(*Geteekend*) J. HERINGA ELIZA'SZ.
H. MUNTINGHE.
W. BROES.
I. J. DERMOUT.
N. LOBRY.

De Vergadering over den inhoud van dit drieledig rapport raadplegende, oordeelde na gezette overweging: Voorstellen der deliberatien over den openbaren eeredienst.

1°. Omtrent het *eerste* punt, dat de eigenlijke misbruiken in het stuk der voorlezing van Gods woord, zijnde een zeer gewigtig gedeelte der openbare gemeenschappelijke godsdienstoefening, zóó in het oog loopende zijn, als de gereede uitvinding en toepassing van geschikte middelen ter verbetering moeijelijk is. Weshalve zij in eene zaak van dat belang, waarin zij eene algemeene verbetering hartelijk verlangt, niet bij overhaasting willende te werk gaan, zich nu slechts vergenoegt, met de aandacht der Hervormde Kerk hierop te vestigen, en aan de Synodale vergadering des volgenden jaars opdraagt, hieromtrent definitive maatregelen te beramen en vast te stellen. Hierdoor, voor als nog, de bepaling der voorlezing des Bijbels tot na het votum en gezang, die reeds was aangenomen, buiten werking blijvende, zal echter al het overige, dat in het rapport, omtrent de voorlezing voorkomt, en door de Synode is overgenomen, als deszelfs uitdrukkelijke last worden aangeschreven, zoo als het behoort.

2°. Omtrent het *tweede* punt, zijnde de revisie der vraagstukken, maakte de Vergadering zwarigheid, om in het algemeene, dat door de commissie is voorgesteld, te berusten, en verzoekt haar de vervaardiging van zekere vragen, tot bovengenoemd einde, op zich te nemen, en dezelve in de zitting van den volgenden dag aan de Vergadering aantebieden.

3°. Het *derde* punt, de aanbeveling namelijk van hoogen eerbied en ernst, bij het gebruik van het allervolmaakste gebed in de vergadering der christenen, is met algemeene toestemming aangenomen.

Hierna zette de Vergadering hare deliberatien voort over den verderen inhoud van het eerst aangeboden rapport, betreffende een en ander bijvoegsel.

De Synode vereenigde zich ten volle, met het geproponeerde ten aanzien van het voorstel van Professor *Clarisse*, betreffende het verschil der godsdienstigheid bij het mannelijk en vrouwelijk geslacht, en deszelfs aanbeveling aan de overweging der Predikanten in de ringsvergaderingen.

Desgelijks nam de Vergadering genoegen, in de ernstige aanprijzing van het godsdienstig onderwijs der militairen, benevens hetgeen daartoe verder betrekking heeft, alsmede de plaatsing van wees- en armen kinderen tot een geschikt gehoor bij den openbaren godsdienst, door gepaste middelen en naar plaatselijke omstandigheden.

Even zeer stemde de Synode in, met den gedanen voorslag ter wering van het misbruik des leerstoels. tot de in het rapport gementioneerde, en in het voorstel opgenoemde afkondigingen. En zal hiervan kennis worden gegeven aan Zijne Excellentie den Heere Commissaris-Generaal, met eerbiedig verzoek van handbieding aan dit besluit, door eene aanschrijving, zoo veel noodig, aan de Heeren Gouverneurs der respective provincien.

Het laatste bijvoegsel, waaromtrent de Commissie, op verzoek, rapporteerde, kwam der Vergadering voor, niet te bevatten een genoegzaam gewigtig onderwerp voor hare overwegingen en bepalingen.

De deliberatien over het rapport der Commissie alzoo ten einde gebragt zijnde, werd de redactie der besluiten omtrent de uitoefening van den openbaren godsdienst, en de bediening van Doop en Avondmaal, en derzelver verzameling, het zij in één stuk, het zij in bijzondere aanschrijvingen, aan den *Secretaris* van de Synode, in overleg met den *President*, den Heer *Delprat* en den Ouderling *Rijser* opgedragen: makende tevens de Vergadering met genoegen gebruik van het aanbod Zijner *Excellentie*, om te doen drukken al wat tot kennisgeving aan Kerkelijke Kollegien en Predikanten moet dienen, en van het aanbod van den *Secretaris en Adviseur*, om met voorlichting en raad in dezen behulpzaam te zijn. Overeenkomstig met het geproponeerde door de commissie, zullen de Provinciale Kerkbe-

sturen, aan de Synode des volgenden jaars, berigt moeten geven van het geen, overeenkomstig de bijzondere besluiten en aanmaningen van de Synode bovengemeld, in derzelver respective ressorten is verrigt.

Hierna werd ter tafel gelegd eene missive van het Klassikaal Bestuur van Sneek, op heden bij den Secretaris ontvangen, en de voorziening van de Synode verzoekende ter verbetering van deze en gene misbruiken, als:

Missive van het Klassikaal Bestuur van Sneek, met drie voorstellen, buiten deliberatie gehouden.

Voor eerst, de afkondigingen van den leerstoel, van wege plaatselijke autoriteiten, bijzondere korporatien en personen, van zulke dingen, als geheel vreemd zijn van het doel en de strekking van den openbaren godsdienst.

Ten tweede, de ontijdige bestelling der aanschrijvingen van dank- en biddagen aan de Leeraren.

Ten derde, het doen van rekening van kerkelijke of gemeente-goederen, ten overstaan *van* en *aan* politieke personen.

De Synode oordeelde, deze missive te moeten houden buiten deliberatie, alzoo het uit haren inhoud bleek, dat met deze voorstellen het Provinciaal Kerkbestuur van Vriesland was voorbijgegaan, strijdig met het Synodaal besluit des vorigen jaars, omtrent de correspondentie tusschen de Kollegien van kerkelijk bestuur, en in het bijzonder, dat door de Klassikale Vergadering van Sneek gehandeld was tegen art. 67, en niet overeenkomstig met art. 83 van het Algemeen reglement op het bestuur der Hervormde Kerk, hetgeen aan het Klassikaal Bestuur van Sneek zal worden te kennen gegeven, met expressen last om toetezien, dat zulks geen plaats meer hebbe.

De Heer *Stresso* stelde voor, de verordening door de Synode, voor onze gansche Hervormde Kerk in de Nederlanden, van een' jaarlijkschen biddag voor het gewas, op den tweeden zondag in Maart, en van een'

Voorstel betrekkelijk een biddag voor het gewas, en een dankdag voor den oogst.

jaarlijkschen dankdag voor den oogst, op den eersten zondag in November; dat echter, ten einde hierin eenparigheid alomme moge plaats hebben, de Synode vooraf de Provinciale Staten van Overijssel en Drenthe verzoeke, om de wet, welke te dezen opzigte, voor al de inwoners dier provincien, nog in werking is, op den tweeden woensdag in Maart, en op den eersten woensdag in November, in zoo verre wel te willen veranderen, dat de zondag in de plaats van den woensdag worde gesteld.

De Synode, hierover delibererende, wenschte hartelijk, dat bij de Hervormden, eene gezette godsdienstoefening, betrekkelijk tot den zaaitijd en tot den oogst, algemeen moge plaats hebben, en daartoe telkens, in het vóór- en najaar, een zondag des jaars wierde bepaald; en besloot dezen wensch, bij missive, te brengen ter kennisse van Zijne Excellentie den Heere Commissaris-Generaal, met eerbiedig verzoek, dat door deszelfs overleg en medewerking, op de beste wijze, aan den geest van het gedane voorstel, naar gelang der omstandigheden, voldaan worde.

Verzenden aan den Heer Commissaris-Generaal.

Nadere commissie tot de zaak eener algemeene weduwenbeurs.

Thans aan de orde zijnde het rapport en præadvijs over een algemeen kerkelijk weduwen-fonds, in de zitting van den 3den uitgebragt, door de commissie in het vorig jaar benoemd, werd, na deliberatie, de oprigting van zulk een algemeen fonds zoo onuitvoerlijk niet beschouwd, als zulks aan de commissie bleek voorgekomen te zijn. De Synode besloot, uit dien hoofde, eene nieuwe proef te nemen, ter beraming van een geschikt plan daartoe, en droeg dit werk op aan eene commissie, bestaande uit de Heeren *Donker Curtius*, *Broes*, *van Deinse* en *Lobry*, ten einde in de Synodale Vergadering des volgenden jaars te dienen van præadvijs.

Memorie over de Tielsche weduwenbeurs.

Hierna werd de memorie van den Quæstor en Directeuren der weduwenbeurzen van de Klassis van Tiel, overgeleverd aan het Klassikaal Bestuur van Tiel, en door den Vice-President, in de ziting van den 3den ter tafel gebragt, nadat zij, van dien dag af, ter visie gelegen had, in overweging genomen. Uit dezelve bleek genoegzaam, dat het den stelleren voor-

kwam, dat de Klassis van Tiel hare leden tot deelneming aan deze beurs konde verpligten, uit hoofde dat de Staten van Gelderland, als Souverein, bij decreet van den 14den October 1750, die verpligting hadden gestatueerd, en alzoo deze beurs niet gerekend konde worden begrepen te zijn in de dispositie van Zijne Excellentie den Heere Commissaris-Generaal, de dato 7 November 1816, n°. 4, als rakende de verbindtenis tusschen partikuliere personen. De Synode stelde deze memorie in handen van de nu benoemde commissie, om te examineren of in dezelve stof ware tot eene bijzondere voordragt aan de Synode, gedurende hare tegenwoordige bijeenkomst.

Hiermede eindigde deze zitting, die door den President, met dankzegging, werd gesloten.

VERGADERING *gehouden den 12den Julij.*

Present al de leden, uitgenomen de Heer Delprat *en de Heer* van Deinse.

Na het gebed zijn de notulen der vorige zitting geresumeerd en goedgekeurd.

Rapport der commissie tot den eeredienst over de vragen vóór het Avondmaal.

De commissie in de zaak der uitoefening van den openbaren godsdienst, aan welke de vervaardiging der vraagstukken bij de voorbereiding was opgedragen, stelde daartoe de navolgende vragen voor:

De leden der christelijke gemeente, welke eerlang het Heilig Avondmaal wenschen te vieren, gelieven optestaan, en, in de tegenwoordigheid van God, den Kenner der harten, met mij te antwoorden, op de vier volgende vragen:

Ik vrage U dan, *voor eerst*, of gij van harte gelooft, dat de waarach-

tige en volkomen leer der zaligheid, ons van Godswege geopenbaard, vervat is in de boeken des Ouden en Nieuwen Verbonds?

Die dit gelooven, zeggen met mij *ja!*

Ten tweede, vrage ik U, of gij van harte gelooft, dat gij door uwe zonde diep bedorven en voor God strafwaardig zijt, en u zelven deswege mishaagt, met ootmoed en berouw?

Die dit gelooven en zoo gezind zijn, zeggen met mij *ja!*

Ten derde, vrage ik U, of gij van harte gelooft, dat God, uit loutere genade, ons zijn' eeniggeboren Zoon Jezus Christus heeft geschonken, tot onzen eenigen en volkomen Zaligmaker, wiens ligchaam voor ons verbroken, en wiens bloed voor ons vergoten is tot vergeving der zonden: en of gij Hem, voor u zelven, met een geloovig harte aanneemt, tot wijsheid, regtvaardigheid, heiligmaking en verlossing?

Die dit gelooven en hiertoe gezind zijn, zeggen met mij *ja!*

Ten vierde, vrage ik U, of gij, overeenkomstig de verpligting, die door uwen doop op uw gelegd is, een opregt voornemen hebt, om door de kracht des Heiligen Geestes, bij deze belijdenis te volharden, uw geloof te sterken, uw leven te beteren, in ware liefde en eenigheid met uwen naasten te leven, en alzoo Gode waarachtige dankbaarheid voor zijne genade te bewijzen?

Die van zoodanig voornemen zijn, zeggen met mij *ja!*

Deze vragen zijn door de Vergadering, tot het voorschreven einde, goedgekeurd en gearresteerd.

Voorstel van Vriesland, over de vacaturegelden, buiten deliberatie gehouden.

Thans kwam in overweging het voorstel door het Provinciaal Kerkbestuur van Vriesland gedaan, en in de zitting aan den 3den aan de orde

gesteld, na de behandeling van het stuk van het algemeen kerkelijk weduwenfonds.

De Synode, zich niet bevoegd achtende, om de door voornoemd Provinciaal Kerkbestuur verlangde zaak te behandelen, oordeelde raadzaam het voorstel buiten deliberatie te houden, waarvan aan het Provinciaal Kerkbestuur van Vriesland kennis zal worden gegeven.

Besluit tot eene missive aan den Commissaris-Generaal, over de weigeringen om het diakenschap te aanvaarden.

In de zitting van den 8sten bepaald zijnde, dat de zaak der weigering van het diakenschap, door hiertoe beroepene personen, na den afloop der deliberatien over de bovenstaande onderwerpen, in ernstige overweging zoude worden genomen; werd besloten, om in eene missive aan Zijne Excellentie, den Heere Commissaris-Generaal, den bedenkelijken staat dezer zaak openteleggen, met eerbiedige adhæsie aan het geen, door de Synode, reeds ten vorigen jare, hieromtrent aan Zijne Excellentie is voorgedragen, en ernstig verzoek, dat het aan Zijne Excellentie behage, bij Zijne Majesteit zoodanige demarches te doen, als waarvan de afwending der enorme nadeelen, uit den tegenwoordigen staat der zake voortvloeijende, het gewenscht gevolg zoude kunnen zijn.

Besluit, ten gevolge der deliberatien over den buitenlandschen en Indischen dienst, met betrekking tot de zendelingen.

Hierop volgden de deliberatien over het rapport, uitgebragt in de zitting van den 7den, over het voorstel, door den President, in de zitting van den 4den, gedaan, betrekkelijk hetgeen door de provisionele commissie tot de Oost- en West-Indische kerkzaken zoude kunnen geschieden.

De Synode vond geene zwarigheid om de twee eerste punten van dit rapport gaaf overtenemen, alsmede hetgeen was voorgesteld wegens de ordening der *zendelingen* tot de bediening des Doops en des Avondmaals, in gemeenten die door hen, onder de heidenen, zouden worden opgerigt, door bovengenoemde provisionele commissie; onder het beding der bepalingen, in het rapport genoemd: met dien verstande nogtans, dat het Reglement op het examen en de toelating tot het Leeraarambt in de Hervormde Kerk niet worde aangemerkt als een' reeds vastgestelden regel

voor de gansche werkzaamheid dezer commissie; zullende aan haar, van het een en ander, bij missive, worden kennis gegeven.

Daarentegen vond de Vergadering in het voorstel ter voorziening in den tegenwoordigen nood der Christelijke gemeenten in de Oost- en West-Indien, door de geproponeerde maatregelen en hetgeen in het rapport hieruit verder wordt afgeleid, zoo veel bedenkelijks, dat zij raadzaam keurde, deze zaak, voor als nog, te laten in den tegenwoordigen staat, en hare finale beslissing te verschuiven tot de bijeenkomst van de Synode in een volgend jaar.

Rapport over de vereischten tot het ouderlingschap.

De Vice-President bragt, uit naam der commissie, in wier handen zijn voorstel, betrekkelijk het ouderlingschap, in de zitting van den 4den gedaan, gesteld was, het navolgend rapport en præadvijs uit:

MIJNE HEEREN EN MEDEBROEDERS!

Het heeft Ulieden behaagd, in handen van de Heeren *Delprat*, *Rijser* en *den spreker*, te stellen een voorstel, te dezer Vergadering gedaan, strekkende in het *algemeen* om middelen te beramen, ten einde de keuze te verzekeren van Ouderlingen, bezittende de vereischten, uitgedrukt in art. 85 van het algemeen reglement van bestuur der Hervormde Kerk; en in het *bijzonder*, om te onderzoeken of hiertoe zoude kunnen in aanmerking komen: 1°. Eene meer ontwikkelde opgave der vereischten van zoodanige personen, als *alleenlijk* tot den dienst des ouderlingschaps zullen mogen worden gekozen? 2°. De bepaling, dat men bij het kiezen van Ouderlingen niet zal bepaald zijn tot zoodanige personen, welke eerst als Diakenen hebben gediend? en 3°. Of, zoo veel de grootere gemeenten betreft, ter bereiking van het opgegeven doel, wenschelijk en uitvoerlijk zoude zijn de vereeniging der Kerkeraden van de Nederduitsche en Waalsche gemeenten? En zulks, ten einde Ulieden te dienen van derzelver advijs.

Uwe commissie, aan dezen last thans voldoende, heeft de eer onder

Uwlieder aandacht te brengen, dat men niet anders kon, dan instemmen met het oogmerk van het gedane voorstel, als strekkende ter verzekering der keuze tot den post van Ouderling van zoodanige personen, als denzelven op eene waardige en voor de gemeente nuttige wijze kunnen bekleeden.

Men moet dit doel te meer goedkeuren, naar mate het meer onbetwistbaar is; eensdeels, dat het roepen van min geschikte leden tot den post van Ouderling, eene duidelijke strekking heeft om het Kerkbestuur in het oog der gemeente in minachting te brengen (waarvan weder de strekking niet anders dan tot nadeel van den godsdienst loopen kan); en anderdeels, dat men in vele, en daaronder de aanzienlijkste gemeenten van ons Vaderland, te dezen opzigte, voor lange uit het oog verloren heeft die behoedzaamheid, welke het belang van den godsdienst en de waardigheid van het Kerkbestuur gebiedend vorderen. Bovendien vermeenen wij, dat het gene door het gedane voorstel wordt bedoeld, gebiedend wordt gevorderd door het 85ste art. van het algemeen reglement: want daar bij hetzelve is bepaald, dat de post van Ouderling zal worden bekleed door zoodanige leden, welke godsdienstkunde en aanzien in zich vereenigen; zoo schijnt het ons een eerste pligt van de Synode te zijn, de middelen te beramen, welke de verkiezing van zoodanige personen, zoo veel mogelijk, verzekeren.

Men zoude de bedenking kunnen maken, of er wel genoegzame redenen bestaan, om met het nemen van zoodanige maatregelen thans reeds voorttevaren? en of het niet verkieslijk zoude zijn, hiermede te wachten, tot dat het tijdstip zal geboren zijn, waarop de Synodale Vergadering een reglement op de Kerkeraden kan arresteren? Dan, Mijne Heeren! het is Uwe commissie voorgekomen, dat het bezitten van Ouderlingen, voorzien van zoodanige vereischten, als noodig zijn om hen hunne belangrijke bedieningen waardiglijk te doen bekleeden, eene zaak is van zoo groot gewigt, dat men niet te veel spoed maken kan, om dezelve aan onze gemeenten te verzekeren; te meer, daar de redenen, om welke het arresteren van een reglement op de Kerkeraden alsnog vertraging vindt, van dien aard zijn, dat dezelve nog jaren lang zullen kunnen bestaan.

Uwe commissie alzoo van oordeel zijnde, dat het van den pligt dezer Synodale Vergadering is, om dadelijk maatregelen te nemen, welke de keuze van regt achtenswaardige Ouderlingen zullen verzekeren; is, te gelijkertijd, van meening, dat men, ter bereiking van dit doel, zich behoort te onthouden van alle maatregelen, welke eenigermate streng en hard zijn of zoodanig zouden kunnen schijnen; en houdt het daarvoor, dat men door wel gekozene maatregelen, van tijd tot tijd, onmerkbaar tot stand kan brengen, wat men op eenmaal, of in het geheel niet, of niet zonder groote ontevredenheid, daarstellen kan.

In het voorstel worden drie middelen in overweging gegeven, van welke het eerste is: het meer ontwikkeld opgeven en vaststellen der vereischten van zoodanige personen, als *alleenlijk* tot den post van Ouderling zullen mogen worden geroepen.

Hoezeer Uwe commissie gewenscht heeft dat zulks uitvoerlijk ware, wijl hierdoor eene goede keuze voor eens en voor altijd zoude verzekerd worden; zoo heeft dezelve, na behoorlijk onderzoek van dit punt, zich genoodzaakt gezien, hetzelve voor onuitvoerlijk te verklaren.

Het komt haar namelijk voor, dat alles, wat in eene *wet* of *reglement*, te dezen, kan gezegd worden, gezegd is, wanneer men met de woorden van art. 85 van het algemeen reglement vaststelt: « de Ouderlingen zullen « bestaan uit de godsdienstigste, kundigste en aanzienlijkste leden der ge-« meente. » Wilde men hier verder gaan en naauwkeuriger bepalen, zoo zoude men moeten vaststellen, *wie* in elke gemeente de godsdienstigsten, kundigsten en aanzienlijksten zijn; en dit, gelijk van zelfs spreekt, kan geen onderwerp zijn van het onderzoek of de bepaling van deze Vergadering; zulks is de zaak van hen, door wie de Ouderlingen worden gekozen: alles komt hier aan op de toepassing en uitvoering der wet, welker meening duidelijk is.

Geheel anders oordeelt Uwe commissie over het tweede middel in het voorstel voormeld, de bepaling namelijk, dat men bij het kiezen van Ouderlingen niet uitsluitend die personen zal nemen, welke eerst als Diakenen hebben gediend.

Het is Ulieden bekend, dat, te dezen opzigte, de gewoonten, in verschillende gemeenten, verschillend zijn. In vele gemeenten bepaalt men zich, bij het kiezen van Ouderlingen, eeniglijk tot zoodanige leden der gemeente, welke den post van Diaken hebben vervuld. In andere gemeenten kiest men uit al de gemeente-leden, zonder den dienst van het diakenschap in aanmerking te nemen. Men kan dus den voorgestelden maatregel aanmerken als eene algemeenmaking van zeker gebruik, dat reeds in zeer vele gemeenten bestaat; en men behoeft even daarom in denzelven minder zwarigheid te vinden, terwijl men er dit voordeel van heeft, dat men elken Kerkeraad ruime stof tot het doen van eene goede keuze aanbiedt, en dus de *mogelijkheid* daarstelt om geschikte Ouderlingen te kiezen. Zulks is van te meer belang, om dat de kollegien van Ouderlingen juist de meeste hervorming noodig hebben, in die gemeenten, alwaar men uitsluitend pleegt te kiezen uit de afgaande of afgegane Diakenen.

Men zoude alleen de bedenking kunnen maken, of men niet, door alzoo aan de Diakenen het uitzigt te benemen, om met der tijd van den rang van Diaken tot dien van Ouderling opteklimmen, daardoor eene beweegreden verliest, welke tot het aannemen van den post van Diaken konde overreden. Dan, mijne Heeren! de ondervinding leert, dat men in gemeenten, waar de Diakenen het uitzigt hebben op den post van Ouderling, even veel moeite heeft om Diakenen te krijgen, als in gemeenten alwaar hun dit uitzigt ontbreekt. Zoowel de sedert eenige jaren zoo verbazend toegenomene armoede, als de bij elke Diakonie zoo aanmerkelijk aangegroeide bezwaren en de daaruit ontstane menigvuldige moeijelijkheden van den post van Diaken, doen elkeen tegen denzelven opzien, en geen uitzigt om eenmaal den post van Ouderling te bekleeden, kan het opzien tegen deze moeijelijkheden, opwegen. Men loopt dus geen het minste gevaar om te dezen aanzien iets te verliezen. Indien men door uitzigt op eenig faveur tot het vervullen van den post van Diaken uitlokken wil, zal zulks moeten geschieden door geheel andere faveurs, dan het bekleeden van den post van Ouderling.

Wat eindelijk aanbelangt het derde middel, bij het voorstel in overweging gegeven: de vereeniging der Kerkeraden van de Nederduitsche en Waalsche gemeenten; zoo is Uwe commissie van oordeel, dat men in der daad voordeel kan trekken van eene voorzigtige toepassing van dit denkbeeld.

Zonder eenig oogmerk te hebben, om de minste inbreuk te maken op art. 14 van het algemeen reglement, en zonder zich te veroorloven om de bepalingen vooruitteloopen, welke, bij eene definitive organisatie der Waalsche kerken, door Zijne Majesteit zouden kunnen worden gemaakt, vermeenen wij dat het van zeer groote nuttigheid zoude kunnen zijn, dat men, met wijziging naar de tegenwoordige omstandigheden, deed herleven een oud broederlijk gebruik, gegrond op de kerken-orde van 1619, doch dien onverminderd, sedert langen tijd in onbruik geraakt, en welks nut, ten opzigte van het onderwerp, van hetwelk wij spraken, van zelfs in het oog valt. Men vindt hetzelve in art. 52; nadat in art. 51 is bepaald, dat de Nederduitsche en Waalsche Kerken hunne Kerkeraadsvergaderingen *afzonderlijk* zouden houden, stelt art. 52 vast, dat het echter geoordeeld is gepast te zijn, dat in steden, alwaar in de beide talen wordt gepredikt, eenige Predikanten en Ouderlingen, elke maand, éénmaal vergaderen, ter bewaring der goede verstandhouding en correspondentie, ten einde elkander wederkeerig te dienen van goeden raad, zoo veel de omstandigheden zullen vereischen.

In plaats van deze zamenkomsten te houden elke maand, en in plaats van zich, ten opzigte van derzelver werkzaamheden, te bedienen van onbestemde uitdrukkingen, zoude uwe commissie voorslaan, om vasttestellen, dat in steden, alwaar in beide talen wordt gepredikt, en alwaar de Kerkeraden niet vereenigd zijn of worden, ten gevolge der organieke bepalingen, zoodanige gemengde vergaderingen zullen worden gehouden, het zij collegialiter, het zij (ten einde noodeloos talrijke vergaderingen te vermijden) door wederzijdsche gecommitteerden; en wel bijzonder telken reize vóór het tijdstip der verandering van den Kerkeraad van de eene of de andere gemeente;

ten einde onderling de middelen en wijze der verandering vriend-broederlijk te beramen; voortekomen, dat de een den anderen belemmere in de keuze, en te zorgen dat deze volbragt worde op de voor elke kerk meest voordeelige wijze, elkanderen voorlichtende omtrent de personen, welke, voor elke der twee Kerkeraden, meest geschikt zijn.

Het is ten gevolge dezer consideratien, dat uwe commissie adviseert tot het nemen van het volgend besluit:

De Algemeene Synode der Hervormde Kerk in de Nederlanden, in aanmerking nemende:

Dat, bij artikel 85 van het algemeen reglement van bestuur der Hervormde kerk, is bepaald, dat de Ouderlingen, in elke gemeente, zullen bestaan uit de godsdienstigste en voornaamste leden der gemeente;

Dat het van de grootste noodzakelijkheid is, de aandacht der Kerkeraden op den inhoud van dit artikel te vestigen, en de uitvoering van deszelfs inhoud te verzekeren;

Heeft besloten:

1°. Aan al de Kerkeraden, onder deszelfs ressort, aanteschrijven, gelijk hetzelve aanschrijft bij deze, om, bij elke keuze van Ouderlingen, naauwkeurig toetezien en zorge te dragen, dat, overeenkomstig art. 85 van genoemd reglement, geene andere personen tot het ouderlingschap worden geroepen, dan de zoodanige, die door hun godsdienstig gedrag en kenbare prijsstelling op onze belijdenis, zich hebben achtingwaardig gemaakt in de schatting der gemeente, wier kunde bovendien erkend is, en die bovendien ook, uit hoofde van hunnen rang in de burgermaatschappij, voor voorname leden gehouden, en als zoodanig gerespecteerd worden.

2°. Ten einde de keuze van zoodanige Ouderlingen gemakkelijk te maken in alle gemeenten, zullen allerwege ook zoodanige leden der

gemeente, welke den post van Diaken niet hebben bekleed, als Onderlingen mogen worden verkozen; en wordt het gebruik dus ver in sommige gemeenten bestaande, volgens hetwelk alleen uitgediend hebbende Diakenen tot Onderlingen kunnen worden verkozen, afgeschaft en vernietigd.

3°. In alle gemeenten waar Waalsche Kerken bestaan, en alwaar de Kerkeraden derzelve, ten gevolge van eenig Koninklijk besluit, niet met de Kerkeraden der Nederduitsche gemeente vereenigd zijn of vereenigd worden, zullen de Kerkeraden der beide gemeenten, van tijd tot tijd, het zij *collegialiter*, hetzij (ter voorkoming van noodelooze talrijkheid der vergaderingen) door wederzijdsche gecommitteerden, vereenigde bijeenkomsten houden, en wel bijzonder telken reize vóór het tijdstip der verandering van den Kerkeraad van de eene of de andere gemeente; en zulks ten einde onderling de wijze van verandering vriend-broederlijk te regelen; voortekomen, dat de een den anderen belemmere in de keuze; te zorgen dat deze geschiede in den geest van art. 85 van het algemeen reglement; en, door elkander voortelichten omtrent de leden voor elken Kerkeraad meer bijzonder geschikt, zamen te werken, ter volbrenging der keuze, op de voor elke gemeente meest geschikte en voordeelige wijze.

4°. Dit besluit zal gedrukt en verzonden worden, zoo aan de Provinciale Kerkbesturen en de Commissie tot de zaken der Waalsche Kerken, ten einde over de uitvoering daarvan te waken, als aan al de Kerkeraden, tot derzelver informatie.

Uwe commissie heeft de eer dit haar advijs te onderwerpen aan Uwlieder meer verlicht oordeel.

(*Geteekend*) H. H. DONKER CURTIUS.
D. DELPRAT.
H. RIJSER.

Omtrent het eerste voorstel is besloten, de Provinciale Kerkbesturen aanteschrijven, om te zorgen, dat in de respective gemeenten eene ernstige aanbeveling geschiede, om zich bij de verkiezing van Ouderlingen te gedragen naar art. 85.

De deliberatien over de twee andere daarin begrepen voorstellen, zijn uitgesteld tot de volgende zitting, en is de tegenwoordige met dankzegging gesloten.

VERGADERING *gehouden den 14den Julij.*

Present al de leden.

Voortzetting der deliberatien over het ouderlingschap.

Na het gebed en de resumtie, zette de Synode hare deliberatien voort over het rapport, nopens het voorstel van den Vice-President, in de zitting van den 4den, uitgebragt in de zitting van den 12den, en waarvan het eerste punt in laatstgemelde zitting was behandeld.

Omtrent deszelfs *tweede* punt, voorstellende eene onbepaalde vrijheid tot het verkiezen van Ouderlingen uit de bevoegde leden der gemeente, met afschaffing van het gebruik, waar zulks mogt bestaan, om daartoe bij uitsluiting gediend hebbende Diakenen te eligeren; stelde de Vergadering vast, dat hetzelve behoort te worden aangenomen, met deze bepalingen echter: 1°. dat in gemeenten, grooter dan 25000 zielen, waar tot hiertoe het gebruik bestond om de verkiezing der Ouderlingen alleen uit Diakenen te doen, voortaan de helft der Ouderlingen uit Diakenen gekozen zal mogen worden; 2°. dat insgelijks in gemeenten, meer dan 25000 zielen bedragende, niemand, dan na 2 jaren buiten effectiven dienst te zijn geweest, wederom tot Ouderling zal mogen verkozen worden; 3°. dat nergens, en in geen geval, deze verkiezingen naar eenen vastgestelden rooster zullen worden gedaan.

Het *derde* punt in het rapport voorgesteld, is, wegens de zwarigheden

daaraan verbonden, door de Vergadering niet aangenomen, blijvende het *vierde* punt in deszelfs geheel.

Rapport der commissie tot het ontwerpen van formulieren van kerkelijke handelingen.

Hierna deed de commissie, benoemd in de zitting van den 4[den], ter examinatie van de concepten der *beroepsbrieven*, alsmede op het voorstel van het Provinciaal Kerkbestuur van Zeeland, ter vervaardiging van vaste formulieren voor *kwalificatien in forma*, en *brieven van ontslag*, bij monde van den Heere *van Bemmelen*, het navolgend rapport:

De ondergeteekenden, door U Hoog Eerw. gecommitteerd, om uit de ingezondene concepten van beroepsbrieven, eenen algemeenen concept-beroepsbrief optemaken, alsmede om te præadviseren op eene missive van het Provinciaal Kerkbestuur van Zeeland, vragende formulieren van acten van kwalificatie tot het waarnemen van den geheelen dienst, en ontslag der Predikanten, hebben de eer U Hoog Eerw. te rapporteren:

1°. Wat de *beroepsbrieven* betreft, dat het hun, na bedaarde collatie van dezelve, voorkomt, dat het algemeene formulier van eenen beroepsbrief voor de Kerkeraden in de Nederlandsche Hervormde Kerk behoort te zijn van den volgenden inhoud:

AFZONDERLIJK GEDRUKT.

2°. Wat het aanzoek van Zeeland betreft, komt het hun voor, dat het niet ongepast is dat er zoodanige formulieren van *acte van kwalificatie tot de waarneming van den geheelen dienst* en van *ontslag der Predikanten* worden ingevoerd; nemende zij daarom de vrijheid om voor het eerste voorteslaan het navolgende:

AFZONDERLIJK GEDRUKT.

Waarbij Uwe gecommitteerden zich verpligt achten, om U Hoog Eerw. onder het oog te brengen, dat het afgeven van zulk eene acte van kwalificatie door de Provinciale Kerkbesturen, veronderstelt, dat deze Besturen dadelijk kennis verkrijgen van de bevestiging der beroepene Kandidaten; terwijl intusschen het reglement op de beroepingen, art. 38, alleen bepaalt dat de Klassikale Besturen verpligt zijn, om van de bevestiging berigt te geven aan het Departement voor de Kerkelijke zaken, zonder dat daarin aan dezelve bevolen wordt, om van dezelve aan de Provinciale Kerkbesturen kennis te geven; weshalve U Hoog Eerw. gecommitteerden in bedenking geven, of het niet noodig zij, dat de Provinciale Kerkbesturen, bij de mededeeling van het gearresteerde formulier der acte van kwalificatie, tevens worden aangeschreven, om de Klassikale Besturen in hun ressort, in naam der Synode, aanteschrijven, dat zij van alle bevestigingen dadelijk aan henlieden legale kennis geven, of er voor zorgen, dat de Consulenten, door welke de bevestiging geschied is, die kennisgeving aan het Provinciaal Kerkbestuur, onverwijld, doen.

Ten opzigte van de *acte van ontslag*, is het U Hoog Eerw. gecommitteerden voorgekomen, dat er vier formulieren noodig zijn, *twee* voor den *Consulent en Kerkeraad*, ten einde den verroepenen, of den emeritus of den dienst nederleggenden te ontslaan van zijne betrekking op de gemeente; en *twee* voor de gecommitteerden uit het *Klassikaal Bestuur*, ten einde de zoodanigen te dimitteren van hunne betrekkingen op de klassis, van welke zij tot hiertoe lid geweest zijn. Zij nemen dien ten gevolge de vrijheid U Hoog Eerw. voor te dragen de navolgende twee formulieren van ontslag.

AFZONDERLIJK GEDRUKT.

39. Na dit een en ander, door U. Hoog Eerw. aan hun opgedragen, behandeld en afgedaan te hebben, is het Uwe gecommitteerden voorgekomen, dat het, bij de invoering van de opgegeven formulieren, niet ongepast zou zijn, dat er ook nog gearresteerd worde, voor eerst, een *formulier*

van acte van lidmaatschap der Klassis, en ten tweede, *een formulier van attestatie van goed zedelijk gedrag*, noodig ter verkrijging der approbatie van een beroep. Weshalve Uwe gecommitteerden, meenende U Hoog Eerw. geenen ondienst te zullen doen, door ook in dezen opzigte de conformiteit te helpen bevorderen, bij al het voorgaande, ook nog voegen:

AFZONDERLIJK GEDRUKT.

Hier mede vermeenen U Hoog Eerw. gecommitteerden, aan den hun opgedragen last voldaan te hebben, waarom zij hunne concepten en præadvijs, eerbiedig, aan U Hoog Eerw. verlichte beoordeeling overgevende, de eer hebben, zich te noemen.

(*Geteekend*) VAN BEMMELEN,

M. CREMER JZ.,

G. BENTHEM REDDINGIUS,

D. DELPRAT.

De commissie is voor haren arbeid bedankt, en derzelver voorstel aangenomen, met verzoek, om in de volgende zitting, aan de vergadering aan te bieden een concept van *ontslag* van emiriti, honorabel ontslagenen, en zulken, die hunnen dienst vrijwillig hebben nedergelegd.

Rapport der commissie tot het kerkelijk costuum.

Vervolgens deed de commissie, benoemd in de zitting van den 7den, om op de missive van Zijne Excellentie, omtrent het kerkelijk costuum, te dienen van consideratien en advijs, het navolgend rapport, bij monde van den Heer *Goedkoop*.

De commissie, door U Hoog Eerw. Vergadering benoemd, om te dienen van præadvijs, op de missive van Zijne Excellentie, van den 30sten Junij, no. $\frac{1812}{802}$, inhoudende voordragt tot bepaling van een costuum voor de Predikanten, zoo wel der noordelijke als der zuidelijke provincien, gedurende de waarneming hunner functien, heeft de eer deze Hoog Eerw. Vergadering daarop te rapporteren:

Dat zij allezins erkent de juist- en gegrondheid der opmerking van Zijne Excellentie den Commissaris-Generaal, dat de omstandigheden en betrekkingen onzer kerken in de zuidelijke provincien meer dan elders eene bijzondere oplettendheid, ook op het uitwendige van den eeredienst, in onderscheidene opzigten, vorderen.

Dat zij tevens de noodzakelijkheid beseft, dat, bijaldien het gebruik der *toga* voor de Leeraars aldaar, gedurende de waarneming hunner functien, mogt dienstig geoordeeld en bepaald worden, ook daaromtrent voor de noordelijke provincien bepalingen gemaakt worden, altans vrijheid verleend tot het volgen van hetzelfde costuum.

Dat het echter haar bedenkelijk is voorgekomen, of het invoeren van zoodanig costuum wel uitvoerlijk en noodzakelijk zij in de zuidelijke provincien.

Vele zwarigheden zoude men toch aldaar met de invoering van eenen *toga* ontmoeten, daar de meeste Predikanten combinatien hebben, en zich des van twee ja drie toga's moeten voorzien, of dat lastig en kostbaar omhulsel altijd met zich zouden moeten voeren. Terwijl aan verstandige en liberale Catholijken, die de godsdienstoefeningen der Protestanten van tijd tot tijd bezoeken, het tegenwoordige eenvoudige costuum, indien mantel en bef, dat overschot der voorouderlijke deftige kleeding, dien naam kunnen voeren, meer behaagt dan de wijdsche opschik hunner geestelijken, als zij in functie zijn; en wien het dus geenszins stuiten zoude, indien een Prediker, slechts eenvoudig in het zwart gekleed, ook zonder mantel en bef, den stoel der waarheid beklom; daar vooral de voordragt der Christelijke leer, in de taal der beschaafdheid en des gezonden verstands, hun in

onze leeraren zoo behaagt, dat zij de Protestantsche gehoorplaatsen bezoeken, terwijl zij de prediking in hun eigen kerkgemeenschap verzuimen.

De commissie neemt derhalve de vrijheid voorteslaan, om te dezen opzigte geene bepaling te maken, maar de zaak aan de onderscheidene Leeraren, zoo in de zuidelijke als noordelijke provincien, vrijtelaten, ten einde elk in deze handele, zoo als bij hem, of met onderling genoegen der Mede-Leeraren, bevonden zal worden te behooren.

Met onderwerping van deze hare gedachten aan het meer verlicht oordeel der Hoog Eerw. Synode, heeft de commissie de eer zich te noemen:

De commissie bovengenoemd,

(*Geteekend*) Z. DE JONGH.

ANT. VAN DEINSE.

A. GOEDKOOP.

H. RIJSER.

Dit rapport is met dankzegging aangenomen en in een besluit veranderd.

Rapport der commissie over voorgestelde veranderingen in de rings-verdeeling.

Thans aan de orde zijnde het rapport der commissie, in de zitting van den 7den benoemd, om ettelijke voorstellen, zoo van klassikale verplaatsing als ringveranderingen te examineren, bragt dezelve, bij monde van den Heer *de Jongh*, het navolgend rapport uit:

HOOG EERWAARDIGE HEEREN!

Uwe commissie, benoemd tot het rapporteren aangaande de verzoeken van de Kerkeraden van Rozenburg en van Voorschoten, verlangende nog,

na het arresteren van de laatste redactie der verdeeling van klassen en ringen, de éene dat hare gemeente, tot dus verre geressorteerd hebbende onder het ressort der klassis van Brielle, mogt gebragt worden onder het ressort der klassis van Rotterdam; en de andere, dat de hare, welke tot dus verre behoord heeft onder den ring van Alphen, mogt geplaatst worden onder dien van Noordwijk: zoo als deze beide verzoeken vervat zijn in eene missive van het Provinciaal Kerkbestuur van Zuidholland, welke, in dato 10 Augustus 1816, aan het Ministerieel Departement is geadresseerd, en bij besluit van Zijne Excellentie den Heere Commissaris-Generaal van 30 Junij ll., n°. $\frac{1809}{759}$, gerenvoijeerd is aan de Synode der Hervormde Kerk, ten einde daarop, volgens art. 54 van het algemeen reglement van bestuur, het noodig regard mogte kunnen worden geslagen:

Gelijk mede tot het rapporteren aangaande een verzoek van het Klassikaal Bestuur van Sneek, verlangende dat de gemeente van Woudsend *cum annexis*, tot dus verre behoord hebbende tot den ring van Sloten, mogt gebragt worden tot dien van IJlst, en daarentegen die van Hemelum *cum annexis*, van den ring van Workum mogt worden afgezonderd en tot dien van Sloten gebragt; vervat in eene missive van het Provinciaal Kerkbestuur van Vriesland, in dato 8 Augustus 1816, mede aan het Ministerieel Departement geadresseerd, en bij evengemeld besluit van Zijne Excellentie, den Heer Commissaris-Generaal, tot hetzelfde einde, aan de Synode gerenvoijeerd:

En eindelijk tot het rapporteren aangaande een verzoek van de leden der klassis van Middelstum, verlangende alleen dat het aan de Synode moge behagen te bepalen, dat Onderdendam tot de plaats der bijeenkomsten van het Klassikaal Bestuur en der klassis van Middelstum moge bepaald worden, vervat in eene missive van het Klassikaal Bestuur van Middelstum, in dato 25 Junij dezes jaars, n°. 234, aan de Synode geadresseerd, en ten einde voornoemd, met al de vorige verzoeken in handen van Uwe commissie gesteld:

Heeft gemeend het volgende onder de aandacht van Uwe vergadering te moeten brengen:

In het gemean, dat het niet vreemd is, dat ook na het arresteren der

laatste redactie van de verdeeling van klassen en ringen, er nog al eens enkele klassen, ringen en gemeenten kunnen zijn, welke derzelver verlangen te kennen geven tot eene en andere verschikking daarin, vermits het juiste van die verdeeling ter beantwoording aan het oogmerk, waartoe zij volgens art. 49 van het algemeen reglement van bestuur is gemaakt: als daar is de meer geregelde en gemakkelijke uitoefening van kerkelijk bestuur; gemakkelijker waarneming van vacaturen; gemakkelijker gemeenschap der Predikanten onderling; nog niet alomme even zeer heeft kunnen worden beproefd: waaruit volgt, dat, zoo er geene zeer gewigtige redenen zijn, dezulke, bij voorbeeld, welke, volgens art. 52 van genoemd reglement, zulk eene verschikking niet zouden kunnen doen toestaan; in aanmerking genomen, vooral, dat toch elke klassis, ring en gemeente, het best hare eigene behoeften kent; Uwe Vergadering zich al ligtelijk zoude behooren geneigd te gevoelen, om aan zulke verlangens gehoor te verleenen.

In het bijzonder en wat de voorhanden zijnde verzoeken aangaat, heeft Uwe Commissie gemeend Uwe Vergadering te moeten doen opmerken, dat daar niet alleen geene zoo gewigtige redenen tegen, maar zelfs goede redenen voor zijn. Immers wat de verzoeken betreft van de Kerkeraden van Rozenburg en van Voorschoten, hoe zeer de redenen daartoe, ja niet speciaal onder het oog van Uwe commissie hebben kunnen gebragt worden, zoo heeft zij nogtans gemeend te moeten vertrouwen, dat het op grond van zulke redenen is, dat die verzoeken zijn gedaan, vermits het Provinciaal Kerkbestuur van Zuidholland, in deszelfs missive aan het Ministerieel Departement, uitdrukkelijk de voldoening dezer verzoeken heeft gewenscht.

De redenen voor het verzoek van het Klassikaal Bestuur van Sneek, vervat in de missive van het Provinciaal Kerkbestuur van Vriesland, komen Uwe commissie voor allezins geldig te wezen. En alschoon het Klassikaal Bestuur van Middelstum in deszelfs missive aan de Synode, (waarschijnlijk om den spoedig invallenden tijd der Vergadering van de Synode), het Provinciaal Kerkbestuur van Groningen heeft gepasseerd, en alzoo die missive niet op gewone wijze, bij de wet bepaald, ter Vergade-

ring gebragt is, zoo worden toch in gedachte missive zulke gronden bijgebragt voor het verzoek van de leden dier klassis in die missive vervat, dat het moeijelijk voor Uwe Vergadering zal wezen (wanneer namelijk dit gebrek aan observantie van voorgeschrevene formaliteit mogt worden voorbij gezien), ook dit verzoek te weigeren.

Uwe commissie neemt dienvolgens de vrijheid, in veronderstelling dat Uwe Vergadering dit gebrek aan observantie van formaliteit, ten aanzien van Middelstum soms mogt willen voorbijzien, aan Uwe Vergadering eerbiedig te adviseren, dat door dezelve, met toestemming van het Ministerieel departement, ingevolge art. 54 van het algemeen reglement van bestuur, moge worden bepaald:

1°. De gemeente van Rozenburg zal van de klassis van Brielle worden afgezonderd en tot die van Rotterdam gebragt.

2°. De gemeente van Voorschoten, onder de klassis van Leyden, zal worden afgezonderd van den ring van Alphen en gebragt onder dien van Noordwijk.

3°. De gemeente van Woudsend, *cum annexis*, zal worden afgezonderd van den ring van Sloten en gebragt onder dien van IJlst, en daarentegen die van Hemelum, *cum annexis*, afgezonderd van den ring van Workum en gebragt worden tot dien van Sloten. Eindelijk

4°. Middelstum zal voortaan niet meer zijn de hoofdplaats der Vergadering van het Klassikaal Bestuur en van de leden der klassis van Middelstum, maar die hoofdplaats zal Onderdendam wezen.

Uwe commissie voornoemd,

(*Geteekend*) Z. DE JONGH,
M. CREMER, Jz.,
J. A. STRESO.

Met dankzegging aan de commissie, is het door haar voorgestelde aangenomen, zullende aan de klassis van Middelstum herinnerd worden, dat haar verzoek niet formeel ter Synodale deliberatie was aangeboden, en van het een en ander kennis worden gegeven aan het Ministerieel Departement.

Voorloopig rapport der Commissie over de middelen van voorziening in het te vreezen gebrek aan Predikanten.

De commissie, in welker handen op den 8sten Julij gesteld was het voorstel, door het Provinciaal Kerkbestuur van Noordholland gedaan, ter beraming van middelen, om het gebrek aan een genoegzaam getal van Leeraren in onze kerk voor te komen, bragt, na daartoe de vrijheid bekomen te hebben, bij monde van Professor *Clarisse*, het een en ander hetwelk haar gewigtig was voorgekomen in het midden, om, vóór het uitbrengen van een finaal rapport en præadvijs, te beproeven of de middelen die zij meende te moeten voorslaan, punten van overweging, hetzij in deze, hetzij in eene volgende Synodale Vergadering, zouden kunnen zijn.

« De aandacht der commissie was » gelijk de spreker meer uitvoerig ontvouwde « voornamelijk op vijf middelen gevallen. »

« Het *eerste* was eene opwekkende aanschrijving te doen aan de leden « onzer Hervormde Gemeenten, bijzonder van den meer beschaafden stand, « strekkende ter ernstige aanmoediging om hunne kinderen, indien dezelve « daartoe lust en aanleg hadden, tot het leeraars-werk te doen opleiden, « gepaard met eene hartelijke aansporing der jongelingschap zelve, om dit « edel werk niet te versmaden.

« Het *tweede* middel zoude kunnen bestaan in eene genoegzame vermeer- « dering der Predikants-traktementen van Gouvernementswege.

« Het *derde* middel zoude kunnen gelegen zijn in de zorg, om aan Pre- « dikanten de opleiding hunner zonen tot het Leeraarambt aangenamer en « gemakkelijker, dan tot hiertoe, te maken, en daartoe aan zulke Predi- « kanten, die hunne kinderen in de godgeleerde wetenschappen wilden laten « studeren, eene meerdere toelage van akademiegeld te vergunnen. «

« Het *vierde* middel zoude zijn de herstelling der private beurzen, waar-

« uit studerenden gewoon waren *stipendien* te trekken, tot derzelver oor-
« spronkelijk vermogen om nut te stichten, het zij door de herstelling van
« de twee derden der gereduceerde inkomsten van 's Lands effecten, het zij,
« indien zulks misschien in de tegenwoordige omstandigheden vruchteloos
« zoude worden verzocht, door eenen voorslag ter wijziging van de bepaling,
« die bij de wet op het publiek onderwijs gemaakt is, en den geenen, die
« eenig *stipendium* van 's Lands wege geniet, verbiedt meer dan *f* 100.00
« uit eene private beurs te trekken, zoo dat deze bepaling tot *f* 300.00 of
« ten minste tot *f* 200.00 worde uitgebreid.

« Het *vijfde* middel dat de commissie wenschte voor te slaan, zoude
« gevonden kunnen worden in de verheffing der *theologiae candidati*,
« gedurende het laatste jaar hunner studien, tot een' zekeren kerkelijken rang,
« onder den naam van *cathechisten*, of anders door eene soort van ordening,
« van wege de Provinciale Kerkbesturen; met vergunning, om, van tijd
« tot tijd en meest gedurende de vacantien, eenigen openbaren dienst, het zij
« in vroeg- of weekbeurten, het zij in armen-onderwijzingen of in vacante
« gemeenten eene enkele reize te verrigten. Hierdoor namelijk meende de
« commissie, dat eenige waardigheid aan den stand der alzoo loffelijk bevor-
« derde jongelingen zoude worden bijgezet, het opzigt over hunne zedelijkheid
« meer verzekerd, en zij zelve buiten de verpligting gesteld, om aan de
« militaire conscriptie te voldoen. «

De commissie dit hebbende voorgesteld, behield zich de vrijheid, indien de vergadering zich bevoegd achtte, het een en ander in overweging te nemen, hare voordragt nader te wijzigen en schriftelijk in te dienen.

Na dat Zijne Excellentie, de Heer Commissaris-Generaal, over het een en ander punt in dit voorstel had gesproken, bleek het, dat aan deze Vergadering, zijnentwege, de bevoegdheid werd toegekend, om over de genoemde middelen te delibereren en aan het Gouvernement zoodanige billijke adresseren te presenteren, als waardoor van die zijde het groote doel, in deze beoogd, zoude kunnen bevorderd worden. En is alzoo de commissie

verzocht, haar voorstel schriftelijk en meer gedetailleerd ter Synodale tafel te brengen.

De President noodigde de leden uit, om op den volgenden dag de openbare zitting in de Klooster Kerk bij te wonen, en sloot de Vergadering met het gebed.

OPENBARE ZITTING *van de Synode den 15den Julij.*

In deze zitting hield de Hoog Eerw. Heer *W. Broes*, Predikant te Amsterdam, over Hand. XX: 28, de laatste woorden: *welke Hij verkregen heeft door zijn eigen bloed*, eene kerkelijke redevoering, strekkende om voor het algemeen de zittingen van de Synode te sluiten, en bezigde het gewigtig denkbeeld, in zijn' tekst vervat, ter opwekking van ijver en goede hope in het werk des Heeren.

Hierna deed de Secretaris van de Synode eene mededeeling van het beslotene in de zitting van den 4den, wegens de viering van het feest der Kerkhervorming.

Zijne Excellentie, de Heer *Commissaris-Generaal*, deed hierop eene treffende aanspraak aan de Synode, aan welker slot hij de voortzetting en afdoening der loopende zaken in twee volgende zittingen vergunde, en den Wel Ed. Gestr. Heere *Secretaris en Adviseur* bij het Ministerieel Departement magtigde, om in dezelve zijne plaats te vervullen; eindigende met hartelijke zegenbede over het verrigte werk en het geen verder te doen stond.

De President heeft deze aanspraak gepast beantwoord; deze zitting, welke Zijn Hoog-Eerw., na het houden der leerrede, biddend had geopend, met dankzegging gesloten, en de Vergadering tegen den volgenden dag op de gewone plaats geadjourneerd.

VERGADERING *gehouden den 16den Julij.*

Present al de leden.

Nader rapport der commissie over de formulieren van kerkelijke handelingen.

Na de opening en resumtie bragt de commissie, die in de zitting van den 14den daartoe verzocht was, het concept van een' *ontslagbrief voor emeriti*,

honorabel *ontslagenen*, en vrijwillig *den dienst nederleggenden*, ter tafel.

AFZONDERLIJK GEDRUKT.

Welk concept goedgekeurd zijnde, de commissie voor haren arbeid is bedankt, en besloten, dat van al de vastgestelde formulieren, door missive, geleidende de afschriften, zal worden kennis gegeven aan het Ministerieel Departement van Kerkelijke Zaken, met verzoek, om dezelve te doen drukken en aan de Provinciale Kerkbesturen toetezenden ter verdere expeditie.

Rapport der commissie over het toelaten der Protestanten tot het Avondmaal.

De commissie, benoemd in de zitting van den 8sten, om te dienen van consideratien en advijs, omtrent het voorstel der toelating van de overige Protestanten ten Avondmaal, bragt, bij monde van den Heer *Goedkoop*, het navolgend rapport uit:

De commissie, in wier handen gesteld is de missive van Zijne Excellentie, van 30 Junij ll., n°. $\frac{1829}{806}$, voorstellende eene verklaring, dat de Leeraars en Kerkeraden vrijheid hebben, ook de leden van andere Protestantsche Kerkgenootschappen, welke hun lidmaatschap behoorlijk doen blijken, en onergerlijk van wandel zijn, tot het Avondmaal toetelaten, ten einde te præadviseren, *hoe* die verklaring behoorde gedaan te worden, heeft de eer te berigten:

Dat de commissie, hulde doende aan de verlichte en Christelijke grondbeginselen, in gedachte missive vervat, en volkomen instemmende met het door deze Hoog Eerw. Vergadering zoo eenstemmig genomen besluit, in overeenstemming met de voorgestelde verklaring, na rijpe deliberatien over de wijze *hoe* die verklaring behoort te geschieden, gemeend heeft, dat, ter voorkoming van alle verwarringen in de gemeenten, en tevens om geene oneenigheden met, of argwaan bij andere Kerkgenootschappen te verwekken, de Synode aan de Provinciale Kerkbesturen zal aanschrijven, dat leden van andere Protestantsche Kerkgenootschappen, die dit begeeren mogten, indien er, naar het oordeel van den Kerkeraad, geene

redenen ter contrarie bestaan; en zij niet onergerlijk zijn van leven en bewijs geven van hun lidmaatschap, aan het Avondmaal in onze gemeenten kunnen worden toegelaten: welke aanschrijving, voor zoo verre zulks noodig is, aan de Klassikale Besturen en Kerkeraden zal gecommuniceerd worden.

Ofschoon de commissie gehoopt had, volgens de uitnoodiging daartoe gedaan, reflectien van andere leden te ontvangen, zijn dezelve niet ingekomen. Ten aanzien van de voorstellen, bij gelegenheid der advisen geopperd, zijn dezelve der commisse van dien aard voorgekomen, dat dezelve voor als nog van geene dringende noodzakelijkheid zijn.

En hiermede vermeenende aan haren last voldaan te hebben, heeft de commissie de eer haren voorslag aan de wijsheid dezer Hoog Eerw. Vergadering te onderwerpen.

De commissie voornoemd,

(*Geteekend*) J. CLARISSE,
H. H. DONKER CURTIUS,
W. BROES,
A. GOEDKOOP.

Het voorstel der commissie is met goedkeuring aangenomen, en tevens besloten, hetzelve als een Synodaal besluit te brengen ter kennis van de Provinciale Kerkbesturen, en, door middel van dezelve, ter kennisse van de Klassikale Besturen en de Kerkeraden der respective gemeenten.

Zaak der tabellarische opgave voor de kerkvisitatoren.

Aan de orde zijnde de behandeling van de tabellarische opgave in de zitting van den 8sten, door den Heer *de Jongh*, namens het Provinciaal Kerkbestuur van Noordbraband ter tafel gebragt, en sedert ter visie van de leden gelegd, oordeelde de Vergadering dat de keurige arbeid, hieraan door den Heer *Kakebeen*, Secretaris van het Provinciaal Kerkbestuur van Noordbraband, besteed, allen lof verdiende, en dat dezelve met een af-

schrift van dit model, ter kennisse van de overige Provinciale Kerkbesturen behoort te worden gebragt, om te onderzoeken of, en welk gebruik daarvan in de respective provinciale ressorten zoude kunnen gemaakt worden, hebbende de Heer *Secretaris en Adviseur* bij het Departement van Kerkelijke zaken, de bezorging der noodige afschriften vriendelijk op zich genomen.

Uitschrijving voor het Hervormingsfeest.

De President las, mede uit naam van den Vice-President en den Secretaris, de door hen vervaardigde concept-aanschrijving ter viering van het *Eeuwfeest der Hervorming*, en de concept-missive, ten geleide van dezelve, aan de Hoofd-Directeuren der onderscheidene Protestantsche Kerkgenootschappen voorn. Dezelve zijn door de Synode met goedkeuring gearresteerd.

Ds. *Verwey* tot bijbel-onderteekening geautoriseerd.

Is ingekomen eene missive van Zijne Excellentie den Heer Commissaris-Generaal, bij dispositie van den 10[den] Julij, n°. $1\frac{873}{837}$, aan de Synode verzendende het aan Zijne Excellentie gedaan schriftelijk verzoek van de erven *J. Allart*, dat de Wel Eerwaardige Heer *B. Verwey*, Predikant in 's Gravenhage, mogt worden gekwalificeerd, om de uitgave van het N. T. benevens het Boek der Psalmen, bij dezelve ter perse, te onderteekenen, als volgens plakaat der Staten van Holland, 19 Maart 1655. Hierover gedelibereerd zijnde, heeft de Synode besloten, den Wel Eerw. Heer *B. Verwey*, tot het teekenen der genoemde uitgave, onder het kerkelijk wapen, te kwalificeren; en reserveert zich, omtrent het bijbelteekenen in het algemeen, nadere bepalingen vast te stellen, in deszelfs bijeenkomst ten volgenden jare. En zal van dit besluit kennis gegeven worden aan het Ministerieel Departement, alsmede aan de erven *J. Allart* en den Heer *Verwey*, tot informatie en narigt respectivelijk.

Rapport over de zaak der Tielsche weduwenbeurs.

De Vice-President, de Heer *Donker Curtius*, deed verslag, uit naam der commissie tot het algemeen kerkelijk weduwen-fonds, in welker handen

gesteld is eene memorie van Quæstor en Directeuren der klassikale weduwenbeurzen van Tiel, ten fine van onderzoek, of in dezelve stof tot eene voordragt aan de Synode, ter exceptie der voornoemde weduwen-beurzen van het aangenomen beginsel der vrijstelling van deelneming aan dezelve, voorhanden ware. De spreker deed opmerken, dat in voornoemde memorie, behalve algemeene bezwaren tegen den maatregel der vrijstelling, een bijzondere grond ter uitzondering van de Tielsche weduwen-beurzen was opgegeven, hierin bestaande, dat de Staten van Gelderland, bij decreet van den 14[den] October 1750, de verpligting tot deelneming aan de weduwen-beurs hadden opgelegd aan de leden der klassis; weshalve Quæstor en Directeuren oordeelden, dat wel gemeld Souverein decreet, niet bij ministeriële dispositie, maar door een uitdrukkelijk besluit van Z. M. den Koning, onzen geëerbiedigden Souverein, had moeten ingetrokken zijn, om de weduwen-beurzen der Tielsche klassis aan den thans aangenomen maatregel onderworpen te achten. Het præadvijs der commissie stelde voor:

1°. « Het Klassikaal Bestuur van Tiel aan te schrijven, dat de « Synode geene termen vindt, om af te gaan van de verklaring op « haar verzoek, door Zijne Excellentie gedaan; en dat het alzoo « aan de keuze van elk der inkomende leden moest vrijstaan, al of « niet lid van de weduwen-beurs te worden, vooral ook, om dat niet « blijkt, dat de schade, welke de weduwen-beurs van Thiel daar- « door mogt lijden, op geene andere wijze te herstellen is. »

2°. « Wat het speciaal argument, door de klassis van Tiel aangevoerd, « betreft, vermeende de commissie, dat de beslissing van dit stuk « niet is van de competentie dezer Vergadering, en dat Zijne Excel- « lentie behoort te worden verzocht, om aan Zijne Majesteit de noo- « dige voordragt te doen, om zelfs in alle klassen, waar dit geval be- « staan mogt, allen dwang opteheffen.

De Synode heeft zich met het eerste gedeelte van het voorstel vereenigd en alzoo besloten; doch ten aanzien van het tweede gedeelte begrepen, dat, het Algemeen Bestuur der Hervormde Kerk door Zijne Majesteit den Koning zoodanig georganiseerd zijnde, als het is, alle voormalige souvereine dispositien, waardoor het natuurlijk regt der Predikanten, om lid te worden van de weduwen-beurs eener klassis, bezwaard werd, geacht moeten worden vervallen te zijn; en dat in dien geest aan het Klassikaal Bestuur van Tiel behoort te worden geschreven.

Besluit op de voorgestelde maatregelen tegen gebrek aan Predikanten.

Het rapport der commissie over het voorstel van het Provinciaal Kerkbestuur van Noordholland, ter voorziening in het gevreesd gebrek aan Predikanten, aan de orde zijnde, verklaarde de commissie, dat hare meening in de notulen der zitting van den 14den genoegzaam duidelijk was uitgedrukt, en een meer gedetailleerd rapport, uit dien hoofde, overtollig konde geacht worden. De Vergadering ging derhalve over om te delibereren over de *vijf* voorgestelde middelen:

1°. Met opzigt tot het *eerste*, is dadelijk besloten, eene herderlijke vermaning tot het gemeld einde te vervaardigen, welke afzonderlijk zal worden gedrukt en verspreid, en, uit last van de Synode, geplaatst zal worden in het Tijdschrift voor de Protestantsche Kerken. De uitvoering van het een en ander is aan den Secretaris van de Synode opgedragen.

2°. Met opzigt tot het *tweede*, *derde* en *vierde* middel, is goedgevonden en verstaan, aan Zijne Excellentie, den Heere Commissaris-Generaal, van wege de Synode, een officieel adres te presenteren, ter kennisgeving en bescheidenen aandrang op de vervulling van den volgenden drieledigen wensch:

Eerst, dat de Predikants-traktementen, waar zulks nog het meest noodig is, en voor zoo veel zulks geschieden kan, door intercessie van Zijne Excellentie, verder vermeerderd en verbeterd worden.

Dan, dat aan Predikanten, wier zonen zich op de godgeleerdheid toeleggen, eene meerdere gratificatie, dan tegenwoordig, moge worden toegelegd, en wel eene, konde het zijn van *f* 300:-, doch altoos van *f* 200.

En *laatstelijk*, tot aandrang van den tweeden wensch, dat, vermits het ondoenlijk is, om de in verval geraakte partikuliere fondsen, als van *Stein*, *Swart*, *Hallet* en anderen, eenigzins weder op de been te helpen, het zij door eene buitengewone gift aan die fondsen zelve, het zij door verbetering van de getierceerde interessen; door tusschenkomst van Zijne Excellentie, bewerkt moge worden, dat de al te gestrenge, hoewel met een zeer goed oogmerk gemaakte bepaling bij art. 224 van het koninklijk besluit, d. d. 2 Augustus 1815, n°. 14, zoodanig moge veranderd worden, dat voor de aldaar uitgedrukte som van *f* 100:-, die van *f* 300:- gesteld worde.

3°. Ten aanzien van het *vijfde* voorgestelde middel, betreffende de *Theologiæ Candidati*, oordeelde de Synode raadzaam, de bepaling des aangaande uit te stellen tot de bijeenkomst des volgenden jaars; en is, inmiddels, de commissie verzocht, haar voorstel, betrekkelijk deze zaak, meer gedetailleerd aan de eerstkomende Synodale Vergadering aan te bieden.

Hiermede zijn de werkzaamheden van deze zitting door den President met dankzegging gesloten.

VERGADERING *gehouden den 17den Julij.*

Present al de leden, uitgezonderd de Professoren Clarisse, Heringa *en* Muntinghe, *en de Heeren* van Deinse, Streso *en* Goedkoop.

Na het gebed en de resumtie deed de Quæstor van de Synode verslag en rapport van zijne verrigtingen, ten aanzien van de *noodlijdende kerken en personen*.

HOOG EERWAARDE HEEREN!

Rapport van den Quæstor over de noodlijdende kerken en personen.

Ingevolge besluit der Synodale Vergadering van den 22sten Julij des vorigen jaars, op het rapport van de commissie tot de zaken der noodlijdende kerken en personen, vijf punten gearresteerd zijnde; zijn de onderscheidene, hiertoe betrekking hebbende, stukken gesteld in handen van den ondergeteekenden, in zijne kwaliteit als algemeen' Quæstor, om daarop, aan deze Hooge Vergadering, zijne gedachten mede te deelen.

De vereerende, maar zeer moeijelijke, post aan mij opgedragen, heeft mij, zoo veel zulks in mijn vermogen was, alles doen trachten aantewenden, om, zoo veel mogelijk, aan de bedoelingen dezer Hooge Kerkvergadering te beantwoorden, terwijl ik meen het geleidelijkst te zullen handelen, indien ik mij tot de genoemde *vijf* punten als zoo vele hoofdzaken bepale:

De eerste hoofdzaak van het gemeld besluit bevat: « dat alle Synodale « en Klassikale fondsen, voor noodlijdende kerken en personen, van nu « voortaan, gebragt zullen worden onder eene algemeene administratie, « zijnde die van de Synode door derzelver Quæstor, welke gehouden zal « zijn zich daarin te gedragen naar de bepalingen door de Synode te ma- « ken, en jaarlijks aan dezelve rekening te doen. »

Om aan de bedoeling van dit artikel te kunnen voldoen, bepaalde het 3de artikel van bovengemelde resolutie, aan Zijne Excellentie, den Heer Commissaris-Generaal, te verzoeken, dat van zijnentwege de Klassikale Besturen mogten worden aangeschreven, tot het opgeven van den staat der bij hun bestaande fondsen enz.; gelijk zulks dan ook geschied is, en Zijne Excellentie, de Heer Commissaris-Generaal, bij deszelfs besluit van 10 Januarij dezes jaars, goedgevonden heeft, al de ingekomen stukken, in *originali*, aan mij toetezenden, ten einde daarvan, in deze Synodale Vergadering, verslag te kunnen doen.

De ondergeteekende heeft dan ook, zoo veel doenlijk was, en met de meeste naauwkeurigheid, deze stukken nagezien, en van elk der bijzondere klassen, bij wijze van tabel, een rapport opgemaakt, hetwelk hier nevens

gaat, om, des verkiezende, door gecommitteerden uit deze Vergadering te worden nagezien. Hij heeft het echter daarenboven noodig geoordeeld, het voornaamste uit de berigten der onderscheidene klassen hierbij optegeven, ten einde men in staat zij te weten, welke de fondsen en kontante penningen zijn, om daaruit het geheel te kunnen opmaken.

Bij de Provinciale fondsen waren, volgens het rapport der benoemde commissien, voor handen:

		Werkelijke Schuld.	*Uitgestelde Schuld.*	*Kontanten.*
GELDERLAND.	....	*f* 7400.00	*f* 14800,00	*f* »
	Eene partikuliere obligatie	- 1000.00		- »
NOORDHOLLAND.	Voormaals bekend onder den naam van Pensylvanisch fonds	- 2400.00	- 4800.00	- »
ZUIDHOLLAND.	Pensylvanisch fonds	- 1300.00	- 2600.00	- »
	Een certificaat	- 1800.00	- 3600.00	- »
UTRECHT.	....	- 6000.00	- 12000.00	- »
	Waldensen en Pensylvanisch fonds	- 100.00	200.00	- »
OVERISSEL.	Idem idem	- 200.00	- 200.00	
		f 20,200.00	*f* 38,200.00	- 1517.40
	Zijnde de kansbiljetten, volgens opgave, hierbij gevoegd: bedragende nu deze werkelijke schuld en kontanten te zamen	*f* 21,717.40		
	En deze som, gebragt op het Grootboek der Nationale Schuld, zoude aan interest kunnen bedragen, tegen 2½ pct	....	....	*f* 542.90

De opgaven der Klassikale Besturen zijn als volgt:

		Werkelijke Schuld.	*Uitgestelde Schuld.*	*Kontanten.*
GELDERLAND.	Arnhem	f „	f „	f 4.10
	Nymegen	- „	- „	- 45.20
	Tiel	- „	- „	- 685.84
	Harderwijk	- „	- „	- 105.95
ZUIDHOLLAND.	's Gravenhage fonds *subsidiorum*	- „	- „	- 57.74
	Op naam van den tijdelijken Actuarius van de klassis van 's Gravenhage	- 4100.00	- 6200.00	- „
	Waarbij behooren *f* 5,200.00 kansbiljetten.			
	Dordrecht	- „	- „	- 208.27½
	Gouda	- „	- „	- 15.70
NOORDHOLLAND.	Amsterdam	- 700.00	- „	- „
	Haarlem	- „	- „	- 493.00
	Alkmaar	- „	- „	- „
	Hoorn en Enkhuizen	- 1700.00	- „	- „
	Restant renversaal	- 16.62½	- „	- 605.48½
	Edam	- „	- „	- 185.40
ZEELAND.	Middelburg.			
	(Dit berigt behelst 5 punten: 1°. Van Nayla; 2°. van Lithauwen, en het 3°. heeft zijne betrekking tot noodlijdende kerken en personen).			
	Transportere	*f* 6516.62½	*f* 6200.00	*f* 2406.69

	Werkelijke Schuld.	Uitgestelde Schuld.	Kontanten.
Per transport.......	f 6516.62½	f 6200.00	f 2406.69
Omtrent de a eerste zal straks melding gemaakt worden, als behoorende tot eene afzonderlijke rekening: het laatste behoort tot noodlijdende kerken en personen, bijzonder van Lissa, en bedraagt met de drie kansbiljetten	- 1500.00	- 3000.00	- "
Het 4de, litt. D, betreft Audenaarde, bekend onder den naam van den Vlaamschen Olijfberg. Het bestaat uit de liefdefondsen van corresponderende Synoden en klassen, hetwelk aan den Quaestor der liefdefondsen, D°. *Drijfhout*, werd overgemaakt, en waarvan het batig saldo bedraagt..........................	- "	- "	- 423.68
Wijders nog een fonds voor de noodlijdende broederen in Vlaanderen, mede verzameld uit de liefdegaven, zoo van de corresponderende Synoden, de Waalsche Synode, verscheiden klassen, als van bijzondere personen, en bedraagt nog.....................	- "	- "	- 109.66
Goes heeft een fonds voor noodlijdende kerken, groot	- "	- "	- 100.00
UTRECHT. Utrecht. Een fonds, bestaande in het zoogenaamde *Ærarium commune*, waarin, bij de overgave van hetzelve, door den voormaligen Deputatus Classis, aan den Scriba en Quaestor van het Klassikaal Bestuur voorhanden was	- "	- "	- 86.20
Amersfoort. Een fonds, mede bekend onder den naam van *Ærarium commune*, en bestaande uit.........	- 800.00	- 1600.00	- 228.88
Transportere..........	f 8816.62½	f 10800.00	f 3355.10½

	Werkelijke Schuld.	*Uitgestelde Schuld.*	*Kontanten.*
Per transport........	*f* 8816.62½	*f* 10800.00	*f* 3355.11
Met de kansbiljetten: doch welke toelaag uit den Kerkeraad van Amersfoort, op *f* 27-00 gevonden is, uit de armen-kas voor de eene helft, en voor de wederhelft uit de kerke-kas; en van *f* 9-00 voor elk der dorpsgemeenten, geheel uit de Diakonie-kassen; doch welke toelagen, geheel vrijwillig zijnde, jaarlijks op nieuw van den Kerkeraad aan de klassis moet verzocht worden. Enkele kleine uitgaven geschieden uit dit fonds.			
Wijk bij Duurstede. Deze klassis bezit geene fondsen, maar plagt jaarlijks eene collecte te doen bij de kerkvisitatien, waarvan nu nog in kas is........	- »	- »	- 62.05
VRIESLAND.			
Leeuwarden, dit fonds bestaat, met de kansbiljetten, uit..	- 300.00	- 600.00	- 512.98½
Harlingen bezit geen fonds, even min, zoo veel men weet, als de klassis van Franeker en Bolsward.			
Sneek, hieromtrent is berigt, dat bij de voormalige klassis van Sneek eene beurs bestond voor noodlijdende kerken en andere einden, welke per saldo bedroeg *f* 385-73, doch welke penningen, volgens Klassikaal besluit van 25 Maart 1816, onder de leden is verdeeld, waarvan de redenen, bij het stuk zelve, nader worden opgegeven.			
Dokkum, heeft nog in kas *f* 178-95, waarvan reeds eenige afzondering gemaakt is voor eenige noodlijdende personen.			
Transportere......	*f* 9116.62	*f* 11400.00	*f* 3930.14

		Werkelijke Schuld.	*Uitgestelde Schuld.*	*Kontanten.*
	Per transport........	*f* 9116.62½	*f* 11400.00	*f* 3930.14½
	Heerenveen bezit geen fonds, dan hetgeen uit de gemeente betaald wordt, en waarvan nu nog in kas zoude zijn *f* 77.87½, behalve nog eenige intevorderen achterstallen.			
OVERIJSSEL.	Zwolle heeft geen fonds; er is, na afbetaling van eene uitdeeling aan de Wed. *van Couwenburg*, reeds vóór 31 Julij betaald.................. *f* 40.00 ter leen gebruikt....................... - 122.60 hetgeen bedraagt....................... *f* 162.60 waarvan nu nog in kas is........................	- "	- "	- 31.80
	Deventer bezit geen vast fonds, na het ophouden der Synoden, maar heeft nu nog in kas ruim...........	- "	- "	- 100.00
	Kampen bezit insgelijks geen fonds, even welnig, als			
GRONINGEN.	Groningen: de gemeenten plegen hiertoe bijtedragen, onder beding van binnenlandsch gebruik.			
	Winschoten: onder deze klassis bestaat geen fonds, gelijk ook niet onder de voormalige klassis van 't Oldambt en Westwoldingerland; derzelver contributie beliep jaarlijks op *f* 193.90, waartegen het Klassikaal fournissement was *f* 80.00 à *f* 100.00; indien al deze contributie als een fonds kon worden beschouwd; waaruit men echter geene uitdeeling doen zoude, dan op autorisatie van den Quæstor.			
	Appingadam, hetwelk mede geene fondsen bezit, verzamelt jaarlijks, uit de Diakonie kassen, eenige pen-			
	Transportere......	*f* 9116.62½	*f* 11400.00	*f* 4061.94½

	Werkelijke Schuld.	Uitgestelde Schuld.	Rentanten.
Per transport........	f 9116.62½	f 11400.00	f 4061.94½
onder den naam van liefdegaven, en welke penningen ter hand gesteld zijn aan het Provinciaal Kerkbestuur te Groningen, en bedragen...............	»	- »	- 61.60
Middelstum bezit mede geene fondsen hoegenaamd, maar verzamelt op dezelfde wijze zijne liefdegaven, dewelke aan het Provinciaal Bestuur zijn overgezonden, ten bedrage van	»	- »	- 50.55
Voorts zijn er bij de overige klassen geene fondsen hoegenaamd bekend, alleen de Waalsche Kerken te Amsterdam en Leyden besturen twee beurzen; eene bekend onder den naam van *Beurs voor de Galeislaven*, en de andere van *Poolsche Beurs*; waarvan echter de hoegrootheid der sommen niet is bepaald geworden.			
Het totaal nu bij elkanderen opgemaakt zijnde, blijkt, dat er, wegens de klassen, aanwezig is...........	f 9116.62½	f 11400.00	f 4174 09½
Welk bedrag van................................	- 4174.09½		
Hierbij gevoegd, een montant is van...............	f 13,290.71		
Hetwelk te zamen gebragt op het Grootboek der Nationale Schuld, aan renten tegen 2½ pct. zoude renderen f 332.25.			

Wij gaan over tot het 2de artikel van het meergemeld besluit van Zijne Excellentie den Heere Commissaris-Generaal, houdende: „dat bij deze „algemeene administratie, zoo veel mogelijk is, voor als nog zal worden „gehouden eene afzonderlijke rekening van de fondsen der Waldensen, voor „Litthauwen, Aschweiler en Nayla."

Het is tot hiertoe niet wel mogelijk geweest, daaromtrent eene geheel af-

zonderlijke rekening te houden, zoo lange er geene werkelijke overgave der fondsen (hoezeer met alle mogelijke naauwkeurigheid opgegeven) geschied is; ofschoon, zelfs ten aanzien van de noodlijdende gemeente van Nayla, en voor de gemeenten in Litthauwen eene zeer juiste opgave gedaan is, door ons waardig medelid den Heer *van Deinse*, als President van het Klassikaal Bestuur van Middelburg, en waaruit blijkt dat voor de gemeente van Nayla, onder den titel van *het Ministerie van Middelburg, voor de noodlijdende Kerken van Nayla, onder directie der Klassis van Walcheren*, op het grootboek geplaatst is.

	Werkelijke Schuld.	Uitgestelde Schuld.	Kontanten.
Voor Nayla..................................	f 700.00	f 1400.00	f "
Door Walcheren, voor de gemeenten van Litthauwen, onder de firma van *Klassis van Walcheren, ten behoeve van de noodlijdende kerken en personen, in het bijzonder voor Litthauwen*....	- 5000.00	- 10000.00	"
Met de daarbij behoorende kansbiljetten; zijnde er nog aangekocht *f* 3000.00 uitgestelde schuld, met drie kansbiljetten; wordende hiervan jaarlijks uitgedeeld aan de gemeente van Litthauwen *f* 50.00, en ook iets uit ditzelfde fonds voor Nayla en noodlijdende kerken en personen.			
Voorts is door het Provinciaal Kerkbestuur van Zuidholland opgegeven, als tot het fonds van Litthauwen behoorende.........................	- 2600.00	- 5200.00	- "
En voor Aschweiler.........................	- 1600.00	- 2800.00	- "
Een certificaat.................................	- 600.00	- 1200.00	- "
Transporteere........	f 10500.00	f 20600.00	f "

	Werkelijke Schuld.	Uitgestelde Schuld.	Kontanten.
Per transport......	f 10500.00	f 20600.00	f „
Zijnde er door Zuidholland voor de Waldensen opgegeven,....................................	- 1400.00	- 1200.00	- „
Een certificaat.....	- 800.00	- 1600.00	- „
En aan kontante penningen..........	- „	- „	- 1493.37½
	f 12700.00	f 23400.00	
Hierbij gevoegd de voormelde......................	- 1493.37½		
Zoude te zamen bedragen eene somme van..........	f 14193,87½		
Welke gebragt op het Grootboek der Nationale Schuld à 2½ pct. zoude renderen f 354.80.			

Ik merk hierbij aan, dat, volgens besluit der Synode, vervat in het 5de artikel, in het jaar 1816, aan de Waldensen zoude worden uitgekeerd het zuiver revenu der fondsen voor hen bestemd, en dat ik van D°. *van Beuningen*, te Utrecht, ontvangen heb de somme van f 73.35, voor verschenen interessen van eene obligatie, op het grootboek ingeschreven, op naam der Gedeputeerden van de Synodus van Utrecht, voor en ten behoeve van de Waldensen, of geloofsgenooten in de Valleijen van Piemont tot kerk- en schooldiensten, of onderhoud der armen aldaar.

Uit al het tot dus verre opgegevene vertrouw ik, dat U Hoog Eerw. eenigzins zullen zijn geëlucideerd omtrent de fondsen voor de noodlijdende kerken, maar ook tevens genoegzaam overtuigd, dat de werkelijke overgifte der genoemde fondsen, volgens artikel 4 van meergemeld besluit, onverwijld behoort te geschieden, om langs dien weg des te beter in staat

te zijn, om over den waren staat van het fonds in het algemeen, en bijzonder over dien van de bovengemelde te kunnen oordeelen.

En, daar de titels op het grootboek zoo onderscheiden zijn, zoude het noodig wezen, dat er slechts een algemeene titel werd gebezigd, bij voorbeeld: *de Algemeene Christelijke Synode der Hervormde Kerk in het Koningrijk der Nederlanden*, waarbij dan gevoegd zoude moeten worden eene algemeene volmagt op den Quæstor, om de interessen te kunnen ontvangen; gelijk mede aan alle Provinciale en Klassikale Besturen eene volmagt dient te worden verleend, om de overschrijving op den genoemden, of eenigen anderen titel, naar goedvinden van deze Hoog Eerw. Kerkvergadering, te kunnen bewerkstelligen.

Ik moet hierbij nog aanmerken, dat ofschoon ik, volgens art. 5 van het meermalen gemelde besluit van 22 Julij, de vrijheid had bekomen, om, uit devoorhanden zijnde penningen, dewelke tot het vermeerderen van het algemeene fonds zouden strekken, eene som van *f* 150.00 in voorkomende gevallen te gebruiken; ik hiervan echter geen gebruik gemaakt heb (met uitzondering alleen van eene som van *f* 25.00, op het verzoek van het Klassikaal Bestuur van Alkmaar, ten dienste van de wed. van Ds. *Croon*, rustend Predikant te Colhorn, thans wonende te Geertruidenberg): maar veeleer alle aanzoeken onvervuld heb gelaten, dewijl de toegestane som niet toereikende was; en of welligt de Vergadering mogte goedvinden, aan de in de laatste jaren bedeelde kerken en personen eene ruimere uitdeeling te doen. Ook het Klassikaal Bestuur van Vriesland heeft mij de brieven toegezonden van Ds. *Werleman*, Predikant te Gehmen, van Ds. *Möerchen*, Predikant te Veurde, en van de Kerkeraden van Keijzerswaard, Haffen en Mehr en Wallach. — Hetzelve had ook reeds, op mijne autorisatie, *f* 25.00 afgezonderd voor Ds. *Werleman*, en verzocht daarom de brieven der overige genoemde plaatsen terug, om daarover nader te delibereren.

Op gelijke wijze heeft ook het Klassikaal Bestuur van Middelburg, door deszelfs President, autorisatie verzocht, om uitdeeling te mogen doen aan de door hetzelve gewoonlijk bedeelde kerken en personen, waaronder ook

Nayla en Litthauwen waren; waaromtrent ik geene zwarigheid gemaakt, maar deszelfs verzoek gereedelijk geaccordeerd heb: hebbende nog meer andere Klassikale Besturen nog eenige opgave gedaan van noodlijdende personen, om hunnentwege aan deze Vergadering voordragt te doen.

Ik moet wijders hier nog vermelden van een berigt door het Provinciaal Kerkbestuur van Vriesland, van den 8sten Mei 1817, aan den Heer Commissaris-Generaal gezonden, en in mijne handen gesteld, om daarvan het noodige gebruik te maken, en dezer Vergadering te dienen van berigt.

Dit berigt van het Vriesche Provinciaal Kerkbestuur door mij ingezien, en vergeleken zijnde met de berigten der Vriesche klassen, heb ik derzelver opgaven genoegzaam conform bevonden. Het Provinciaal Kerkbestuur voegt er eenige consideratien bij, welke hetzelve vermeent tot deze zaak betrekkelijk te zijn, en tot eenige inlichting te kunnen strekken, welke consideratien ik de eer heb hierbij te voegen.

De hoofdsom derzelve komt hierop uit: » dat, daar er bij de Vriesche « klassen eene groote ongelijkheid plaats gehad heeft in het bijdragen der « liefdegiften, door verschillende omstandigheden veroorzaakt, om deze on« gelijkmatigheid te doen ophouden, het Kerkbestuur voornoemd voor« stelt:"

1°. « Om de gemeenten voortaan te ontheffen van deze contributien, « en de voorhanden zijnde gelden te bekeeren ten voordeele van de « gemeenten, welke dezelve hebben gecontribueerd; of

2°. « Dat er van nu voortaan eene geheel vrijwillige, of op nieuw te « bepalen, algemeene inzameling, jaarlijks of van tijd tot tijd, plaats « grijpe, of hoedanig het Zijne Excellentie, de Heer Commissaris« Generaal, anders en gepaster mogt oordeelen."

En hiermede meene ik genoegzaam aan de bedoeling van het mij toegezonden stuk voor deze Vergadering te hebben beantwoord, verwachtende

op deze twee punten de uitspraak van het verlichte oordeel dezer Hooge Vergadering.

Voorts achte ik genoegzaam in alle bijzonderheden te zijn getreden van dit mijn tegenwoordig verslag, zoo dat mij geene verder te geven ophelderingen zijn overgebleven. Ik neem alleenlijk nog de vrijheid, hierbij te voegen eene lijst van die bijzondere personen, welke, in de laatste jaren, door of van wege eenige klassen zijn bedeeld geworden, immers voor zoo verre dezelve ter mijner kennisse zijn gebragt, door overmaking der penningen:

Door de Klassis van Utrecht en Zeeland, Keijzerswaard.
« « « « idem idem Nayle.
« « « « idem en Amsterdam, Wed. Ds. *Cox.*
« « « « idem Wed. Ds. *Leigne.*
« « « « idem gemeente van Venlo.
« « « « idem « Stevenswaard.
« « « « idem « Purmerland.
« « « « idem Vriesland en Amsterdam, Ds. *Westerman*, Pred. te Ghemen.
« « « « idem en Amsterdam, Ds. *Moërchen*, Predikant te Veurde.
« « « « idem en Walcheren, Haffen en Mehr.
« « « « Amsterdam, Wed. van den Poolschen Predikant.
« « « « idem en Enkhuizen, Wed. Ds. *Nonebel* en *Leez*, Predikanten te Betten.
« « « « idem Wed. Ds. *Liedermooij*, Predikant te Eemnes.
« « « « idem Wed. Ds. *Wachter*, Predikant aan den Koorndijk.
« « « « idem Wed. Ds. *ten Broeder*,

Welke beide laatste zeer oude menschen zijn, en bijzonder, door den Quæstor van het Klassikaal Bestuur van den Brielle, aan de meest mogelijke weldadigheid der Synode worden aanbevolen.

Moge het derhalve dezer Hooge Kerkvergadering behagen, het gunstig besluit te nemen, om, zoo veel mogelijk, naar gewoonte, aan de opgegeven personen, eene kleine uitdeeling te doen uit de voorhanden zijnde penningen, door mij, van de Klassikale Besturen, volgens hunne opgaven, te ontvangen; (kunnende de contributien door de respectiven klassen worden geregeld, en, ware het mogelijk, bij de kerkvisitatien, bij wijze van kleine bijdragen, worden ingezameld): daardoor toch zoude aan de behoefte van waarlijk ongelukkige weduwen en andere noodlijdenden, grootendeels te gemoet worden gekomen. En hoezeer de omstandigheden van zaken veel verschillen van vroegere tijden, waarin jaren geweest zijn, in welke, door de respective Synoden, door elkander gerekend, voor buiten- en binnenlandsche gemeenten en weduwen opgebragt is de aanzienlijke som van circa *f* 7000:– hetgeen allengskens door de omstandigheden der tijden, beginnende met het noodlottig jaar 1795, is verminderd; zoo dat het in de laatste jaren slechts *f* 6 à 700 heeft kunnen renderen (onder welke de voormalige Synodus van Utrecht en Vrieslands Klassis boven anderen hebben uitgemunt); er zoude toch, bij de verbetering der tijden, en zoo wij biddend hopen, onder het bestuur van onzen geëerbiedigden Koning, waarbij nu de traktementen der Predikanten verzekerd zijn en de gemeenten van dat bezwaar ontheven, eene ruime dankbare bijdrage voor die ongelukkigen kunnen worden uitgereikt, en zoo weder de voorvaderlijke liefderijke gezindheden, welke zoo vele jaren onder ons plaats hadden, onder den goddelijken zegen, worden hersteld.

En hiermede, Hoog Eerw. Heeren! meen ik aan de mij opgedragen taak, welke wegens derzelver nieuwheid vele werkzaamheden met zich bragt, voldaan te hebben; en mag nu dit rapport, met een oog op de goedkeuring dezer Hooge Kerkvergadering, in haren schoot nederleggen, en mij

voortdurend verlaten op haren bijstand en voorlichting, welke ik in mijnen moeijelijken post mogt behoeven.

(*Geteekend*) FRANÇOIS TAYSPIL, JANSZ.,
Quæstor van de Algemeene Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk.

De Quæstor van de Algemeene Christelijke Synode proponeert, overeenkomstig zijn rapport:

1°. Om aan Zijne Excellentie den Heere Commissaris-Generaal, provisioneel belast met de zaken der Hervormde Kerk enz., te verzoeken, de noodige aanschrijving aan de Besturen, in wier handen de fondsen der noodlijdende kerken zich bevinden, te doen, om, zoo spoedig mogelijk, aan hem te willen overmaken, zoo wel de effecten, als de kontanten, daartoe betrekkelijk, met volmagt, om de overschrijving op het grootboek der nationale schuld op zoodanige rekening te doen, als door de Synode is goedgevonden.

2°. Om hem te autoriseren de overschrijving dier effecten alsdan te effectuëren. op naam van *de Algemeene Christelijke Synode der Hervormde Kerk in het Koningrijk der Nederlanden*, en, voor zoo verre de Waldensen betreft, met bijvoeging, *tot ondersteuning van de kerken der Waldensen*.

3°. Om uit de voorhanden zijnde en misbare kontanten zoo vele effecten aantekoopen, en mede op voornoemde rekening te doen overschrijven, als uit voornoemde penningen kunnen gevonden worden.

4°. Om alsdan, nadat deze operatien zullen zijn afgeloopen, de fondsen

der *Waldensen*, van *Lithauwen*, *Aschweiler* en *Nayla*, in zijne administratie, zoo veel mogelijk, te separeren; van het zuiver revenu der daaruit voortvloeijende renten opgave te doen, alsmede van de andere revenuen uit jaarlijksche contributien, welke aan hem zullen worden overgemaakt, als anderzins ontstaande, ten einde hij door de Synode van volmagt zoude kunnen worden voorzien.

5°. Om hem alsdan te autoriseren uit deze revenuen de toelagen te doen aan noodlijdende kerken en personen, welke de Synode zal goedvinden aantewijzen.

6°. Om uit haar midden eene blijvende commissie te benoemen, speciaal belast met de zaken der noodlijdende kerken en personen, met welke hij, in bij hem twijfelachtige zaken, zoude kunnen corresponderen en derzelver advijs verzoeken.

(*Geteekend*) FRANÇOIS TAYSPIL, JANSZ.

En is op de voorstellen, in dit rapport gedaan, besloten: Besluit op voorsz. rapport.

1°. Dat de werkelijke overgifte der bestaande liefde-fondsen aan den Quæstor van de Synode onverwijld zal geschieden, en Zijne Excellentie, de Heer Commissaris-Generaal, verzocht, om daartoe de noodige aanschrijving aan de Provinciale Kerkbesturen en Klassikale Besturen te doen afgaan.

2°. Dat, daar de titels op het grootboek der Nationale Schuld zeer onderscheiden zijn, dat slechts één algemeene titel zal worden gebezigd, zijnde: *de Algemeene Christelijke Synode der Hervormde Kerk in het Koningrijk der Nederlanden*, met die bepaling nogtans, dat hetgeen bepaaldelijk voor de Waldensen strekt, onder denzelfden

algemeenen titel, doch met bijvoeging: *ter ondersteuning van de Kerken der Waldensen*, zal worden gebragt.

3°. Dat eene algemeene volmagt op den Quæstor zal worden verleend, om de interessen te kunnen ontvangen; gelijk mede aan alle Provinciale en Klassikale Besturen, om de overschrijving op den genoemden titel te bewerkstelligen.

4°. Den Quæstor te autoriseren, om, uit de voorhanden zijnde en misbare kontanten, zoo vele effecten aantekoopen, en mede op voornoemde rekening te doen overschrijven, als uit voornoemde penningen kunnen gevonden worden.

5°. Om alsdan, nadat deze operatien zullen zijn afgeloopen, de fondsen der *Waldensen*, van *Litthauwen*, *Aschweiler* en *Nayla*, in zijne administratie, zoo veel mogelijk te separeren; van het zuiver revenu der daaruit voortvloeijende renten opgave te doen, alsmede van de andere revenuen uit jaarlijksche contributiën, welke aan hem zullen worden overgemaakt, als anderzins ontstaande.

6°. Om hem te autoriseren, uit deze revenuen de toelagen te doen aan noodlijdende kerken en personen, welke de Synode goed zal vinden aan te wijzen.

7°. Om uit de Synode eene commissie te benoemen, speciaal belast met de zaken der noodlijdende kerken en personen, met welke hij, in bij hem twijfelachtige zaken, zoude kunnen corresponderen, en derzelver advijs verzoeken. Tot deze commissie zijn voor dit jaar benoemd de Heeren *Krieger*, *Dermout*, *Delprat* en *van Bemmelen*.

Omtrent het tweeledig voorstel van het Provinciaal Kerkbestuur van Vriesland, in het rapport van den Quæstor gemeld, is geresolveerd:

Ten aanzien van het *eerste* punt, geene teruggave te doen van het gecontribueerde, dat voorhanden is, aan de gemeenten, zullende hetgeen eens gegeven is, in het fonds blijven.

En, ten aanzien van het *tweede* punt, dat, voor als nog, geene nadere bepalingen zullen worden gemaakt op de bijdragen der gemeenten, ten behoeve van noodlijdende kerken en personen; doch dat er eene aanschrijving zal geschieden aan de Provinciale Kerkbesturen, en door dezelve aan de Klassikale Besturen, ten einde door de leden der laatstgemelde gecommuniceerd worde in de Ringsvergaderingen, dat, van nu voortaan, bij de jaarlijksche kerkvisitatie, eene vrijwillige liefdegift, naar gelang der omstandigheden, van de gemeenten zal worden gevraagd voor de noodlijdende kerken.

In handen van den Quæstor gesteld zijnde door Zijne Excellentie, den Heere Commissaris-Generaal, zekere aanvrage der gewezen Deputaten van de voormalige Synode van Zuidholland, ter belooning van hunne verrigte werkzaamheden, bragt dezelve hieromtrent het navolgende rapport uit: Rapport van den Quæstor op een verzoek der voormalige Zuidhollandsche Deputaten.

HOOG EERWAARDIGE HEEREN!

Door Zijne Excellentie, den Heere Commissaris-Generaal, provisioneel belast met de zaken der Hervormde Kerk enz., in handen van den ondergeteekenden, in zijne kwaliteit, gesteld zijnde eene missive van de gewezen Deputaten van de voormalige Synode van Zuidholland, ter verkrijging van eenige belooning voor hunne verrigte werkzaamheden; heeft dezelve de eer aan deze vergadering te berigten, dat hij, gelet hebbende op den bijgevoegden brief van het Provinciaal Kerkbestuur van Zuidholland, van den 10den Augustus des vorigen jaars, aan Zijne Excellentie gezonden, waarbij Hun Hoog Eerwaarde berigten, dat, daar HH. Deputaten alleenlijk schadeloos zijn gesteld uit de fondsen, onder hunne administratie geweest zijnde, zoo als uit de overgeleverde rekening blijkt, het dan ook niet onbillijk zoude

zijn, indien zij, voor de gedane moeite in hunne betrekking, ook eenigzins werden te gemoet gekomen. En het is daarom, dat de ondergeteekende zoude adviseren, om de somme van *f* 150.00 aan de drie Heeren Deputaten toe te staan, om dezelve gelijkelijk onder hen te verdeelen. En ten aanzien der Deputaten van Noordholland, welke mij over hetzelve onderwerp gesproken hebben, echter met bijvoeging, zoo als uit de rekening gebleken is, dat zij geene schavergoeding voor reiskosten enz., in dien tijd genoten hebben, zoude ik de vrijheid nemen, aan deze vergadering voor te dragen, om, voor schadeloosstelling en belooning voor hunne genomen moeite, mede hun toetestaan in eens eene somma van *f* 350.00, om op gelijke wijze onder hen te verdeelen.

Onderwerpende dit rapport aan het meer verlicht oordeel dezer vergadering.

(*Geteekend*) FRANÇOIS TAYSPIL, JANSZ.,
Quæstor van de Algemeene Synode der Nederlandsche Hervormde Kerken.

Hiermede heeft de Vergadering zich geconformeerd.

Rapport op de verzoeken van Ds. *Werleman*, en voor de kinderen van Ds. *Clement*.

In de zitting van den 7den in handen van den Quæstor gesteld zijnde de missive van het Provinciaal Kerkbestuur van Gelderland, ter aanbeveling van het verzoek van D°. *C. W. Werleman*, te Ghemen, en het verzoek van D°. *Overdorp*, voor de kinderen van wijlen D°. *Clement*, bragt dezelve hierover het navolgend rapport uit:

HOOG EERWAARDIGE HEEREN!

In handen van den ondergeteekenden, in zijne kwaliteit, gesteld zijnde:

1°. Een brief van D°. *Werleman*, Predikant te Ghemen, met eene

missive van het Provinciaal Kerkbestuur van Gelderland, van dato 24 Junij 1817, tot billijken aandrang van het verzoek van dien waardigen maar ongelukkigen Predikant; zoude het onnoodig zijn, daaromtrent eenige aanmerkingen te maken. De lecture van den brief van den man, en de gepaste aandrang van het genoemd Provinciaal Bestuur, hebben de zaak duidelijk genoeg aangetoond: het komt er nu maar alleen op aan, om aan deze Vergadering te adviseren, wat men in deze zoude kunnen doen.

Reeds jaren lang heb ik van de respective Synoden eenige bijdragen voor zijn Eerwaarde ontvangen, en het algemeen goed getuigenis, dat zijn Eerwaarde ten allen tijde wegdroeg, was de oorzaak dat men zijn's altijd indachtig bleef.

In het jaar 1816 heeft zijn Eerwaarde ontvangen *f* 120:-, zijnde dit geweest voor anno 1815. Nu heb ik van het Klassikaal Bestuur van Vriesland dezer dagen *f* 25:- ontvangen: als men nu, in dit bijzonder en treffend geval, voor de jaren 1816 en 1817 aan zijn Eerwaarde in eens toelag eene somma van *f* 300:-, daaronder de genoemde *f* 25:- begrepen, dan zoude dit voor dien ongelukkigen man tot groot nut kunnen strekken.

2°. Een brief van D°. *Overdorp*, Predikant te Epe, de dato 3 Julij 1817, in zijne kwaliteit als voogd over drie onmondige kinderen van wijlen D°. *Convent*, behelst verzoek om eenige hulp ter verdere voltooijing hunner opvoeding. De ongelukkige omstandigheden van die kinderen in aanmerking nemende, als kinderen zijnde van een Predikant in ons vaderland, zoude ik de vrijheid nemen om de som van *f* 50:- aan hen toetestaan voor dit jaar.

Nog moet ik hierbij voegen een verzoek van D°. *Cremer*, voor *Anna Meinundia Ducellier*, oud 43 jaren, dochter van den overledenen Predikant te Farmsum, onder de Klassis van Loppersum, dewelke als noodlijdende dringend wordt aanbevolen.

Gelijk ook nog, dat door mij ontvangen is een brief van D°. *Uilkens*, berigtende dat de liefdegaven, onder de Klassis van Appingadam, voor dit jaar, ter somma van *ƒ* 62.65 :–, door zijn Eerwaarde ontvangen waren, met verzoek, dat aan de wed. van Ds. *Abbring*, en de arme kerk van Opwierden, aan dewelke in 't jaar 1816 *ƒ* 30 was toegewezen, nu weder eene gelijke som mogt worden uitgereikt.

Welk verzoek, de penningen reeds in de kas zijnde, indien het deze Vergadering goedvindt, zoude kunnen worden toegestaan.

En hiermede meen ik aan de mij opgedragene taak eenigzins voldaan te hebben, onderwerpende dit rapport aan het meer verlicht oordeel dezer Kerkvergadering.

En noeme mij met heilbede,

(*Geteekend*) FRANÇOIS TAYSPIL, JANSZ.

's Gravenhage,
11 Julij 1821.

De Synode heeft overeenkomstig de voorstellen, in dit rapport begrepen, geresolveerd.

Rapport over het Pensylvanisch en Aschweiler fonds.

Eindelijk deelde de Quæstor deszelfs rapport en præadvijs mede, nopens het adres van het Klassikaal Bestuur van Gouda, wegens de verdeeling van het Pensylvanisch en Aschweiler fonds, insgelijks in de zitting van den 7den, in zijne handen gesteld, mede. Hetzelve was van dezen inhoud:

HOOG EERWAARDIGE HEEREN!

De ondergeteekende van Ulieden ontvangen hebbende, ten einde om daarop te præadviseren, een voorstel van de Klassis van Gouda, behelzende eene aanvrage, dat het voormalig Pensylvanisch fonds, voor zoo verre het aandeel van hetzelve aan Deputaten van de voormalige Synode van Zuidholland

is ter hand gesteld, en door hen geadministreerd, en het gedeelte van het fonds van Aschweiler, welks verdeeling onder de belanghebbenden nog niet dadelijk is bewerkstelligd, zal worden beschouwd als een privatief eigendom der respective klassen, onder de voormalige Synode van Zuidholland, en dus geenszins behoorende onder de administratie van de algemeene Christelijke Synode der Hervormde Kerk in het Koningrijk der Nederlanden, maar dat die kapitalen onder de voornoemde klassen zullen behooren verdeeld te worden; heeft de eer daarop te berigten:

1°. Dat het gedeelte van het Pensylvanisch fonds nimmer als privatief eigendom der respective klassen voornoemd is aangemerkt: schoon sommige klassen daartoe voorstel hebben gedaan, is dit door meergemelde Synode nooit beslist.

2°. Dat dit nog veel weiniger van het fonds van Aschweiler, hetwelk nog niet verdeeld is, kan worden gesustineerd.

3°. Dat, door het besluit van de Algemeene Christelijke Synode van den 22sten Julij 1816, alle synodale en klassikale fondsen voor noodlijdende kerken en personen, gebragt zijn onder eene algemeene administratie van de Synode, door deszelfs Quæstor, waartoe alle fondsen van alle Kerkbesturen, en van alle Klassikale Besturen, onder dezelve ressorterende, dus ook die van *Gelderland*, door de Klassis van *Gouda* bijzonder gementioneerd, verpligt zijn.

4°. Dat bij die algemeene administratie de fondsen der *Waldensen*, *Litthauwen*, *Aschweiler* en *Nayla*, zooveel mogelijk, elk onder afzonderlijke rekening zullen worden gehouden.

5°. Dat het aandeel van het Pensylvanisch fonds bovengenoemd, en alles wat onder bestuur van Deputaten van Zuidholland was, aan den

Secretaris van het Departementaal Bestuur van Zuidholland is overgegeven, en daarvan opgave gedaan, en onder de algemeene administratie van de Christelijke Synode gebragt is.

6°. Dat, welk ander gebruik ook door de Deputaten voornoemd van een gedeelte der interessen van die beide kapitalen moge gemaakt zijn, met voorkennis en toestemming van de voormalige Synode van Zuidholland, de originele bestemming toch was voor liefdegaven, en in zoo verre ook voor noodlijdende kerken en personen.

7°. Dat, al werden die kapitalen dan klassicaliter verdeeld, dezelve alsdan nog onder de algemeene administratie van de Christelijke Synode, volgens besluit van 22 Julij 1816, zouden moeten komen.

8°. Waarom de ondergeteekende, de eer heeft te praadviseren, dat, om al deze redenen, de Klassis van *Gouda* niet kan sustineren eenigen titel van privatief eigendom op die kapitalen te hebben, of de verdeeling derzelve klassicaliter te kunnen vorderen; en dat hiervan aan voornoemde Klassis van Gouda kennis behoort te worden gegeven.

Hiermede meent de ondergeteekende aan den hem opgelegden last te hebben voldaan, zich aan het oordeel dezer Vergadering onderwerpende, en noemt zich met heilbede.

(*Geteekend*) FRANÇOIS TAYSPIL, JANSZ.
Quæstor van de Algemeene Christelijke Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk.

's Gravenhage,
16 Julij 1817.

En is dien conform geresolveerd.

Besluit dat het rapport van den Quæstor voortaan in den aanvang der Synode zal gehoord worden.

Na den afloop dezer rapporten, bedankte de Synode den Heer Quæstor voor zijnen arbeid, en besloot: « dat voortaan het rapport en de rekening « van den Quæstor van de Synode in de eerste week van hare zitting « zal geschieden, opdat de Synode, zulks verkiezende, eene commissie « zal kunnen benoemen, om die rapporten en rekening te examineren, « ten einde de stof tot voordragt en advijs daaruit te verzamelen.»

Kennisgevingen van den Heer Commissaris-Generaal.

Vervolgens is gelezen eene missive van Zijne Excellentie, den Heere Commissaris-Generaal, d. d. 14 Julij n°. $\frac{1884}{851}$, kennis gevende van de bepaling der reis- en verblijfkosten, benevens de presentie-gelden van de leden van deze Synode. Dezelve is met dankzegging aangenomen voor notificatie.

Hierop is gelezen eene missive van Zijne Excellentie, d. d. 14 Julij, n°. $\frac{1887}{854}$, berigtende de magtiging der Provisionele Commissie tot de zaken der Hervormde Kerk in Neêrlands Oost- en West-Indien, op het verzoek van de Synode geschied, tot het examineren en inzegenen van personen, bestemd tot den dienst der buitenlandsche Hervormde Kerken; dezelve is aangenomen voor communicatie.

Verslag van de Indische Commissie.

Nog is gelezen eene missive van de Provisionele Commissie tot de zaken der Hervormde Kerk in Neêrlands Oost- en West-Indien, d. d. 1 Julij, verslag inzendende van hare werkzaamheden gedurende het laatste jaar, en is dezelve, met zegenbede, aangenomen voor berigt.

Besluit over de Autographa.

De Secretaris van de Synode gaf berigt, dat aan hem, door den Secretaris van het Provinciaal Kerkbestuur van Zuidholland, ter hand gesteld zijn de sleutels der kisten, waarin de *Autographa* der Nederlandsche Hervormde Kerk bewaard worden, voormaals berust hebbende in handen der Deputaten van de Zuidhollandsche Synode. De Synode heeft haren Secretaris ter bewaring van deze sleutels gemagtigd.

Over de handelingen der Commissie tot de Evangelische gezangen.

Hierop stelde de Secretaris voor, dat, vermits de Handelingen der Commissie tot het vervaardigen en verzamelen van de *Evangelische Gezangen*,

ten dienst der Nederlandsche Hervormde Kerk, het eigendom zijn van die Kerk, en alzoo behooren bewaard te worden bij de Autographa, op dat ten allen tijde het wettig bewijs van den arbeid, door die commissie, op last der Nederlandsche Synoden, verrigt, voorhanden zij; Zijne Excellentie de Heer Commissaris-Generaal behoorde te worden verzocht, om de Hoog Eerw. Heeren, die in deze commissie als scriba's gefungeerd hebben, te noodigen en te kwalificeren, om de gehoudene handelingen dier commissie, *in originali*, aan de Synode te extraderen, en te dien einde bij het ministerieel Departement van Kerkelijke Zaken intezenden. De Synode heeft dit voorstel in een besluit veranderd.

Over de voorstellen aan de Synode intezenden.

Nog stelde de Secretaris van de Synode voor het doen eener aanschrijving aan de Provinciale Kerkbesturen, bij wijze van Synodaal besluit, bepalende, dat alle voorstellen, die, van wege de kollegiën van Kerkelijk Bestuur, aan de overweging van de Synode zullen worden aangeboden, ten minste *veertien* dagen vóór hare bijeenkomst, aan den Secretaris van de Synode moeten zijn ingezonden.

De Vergadering heeft conform besloten.

SLUITING DER VERGADERING.

De werkzaamheden dezer Hooge Kerkvergadering, voor dit jaar, ten einde gebragt zijnde, is de generale resumtie van hare handelingen en besluiten geschied.

De President eindigde deze zitting, en het gansche werk van de Algemeene Christelijke Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk, te dezen jare, met hartelijke gebeden en dankzeggingen.

Accordeert met deszelfs origineel,

(*Geteekend*) I. J. DERMOUT,

Secretaris van de Synode.

REGISTER

OP DE HANDELINGEN VAN DE ALGEMEENE SYNODE DER HERVORMDE KERK IN HET KONINGRIJK DER NEDERLANDEN, OVER 1817.

INHOUD.

HANDELINGEN

VAN DE

ALGEMEENE CHRISTELIJKE SYNODE

DER

HERVORMDE KERK

IN HET

KONINGRIJK DER NEDERLANDEN,

IN DEN JARE

1818.

IN 's GRAVENHAGE,
TER ALGEMEENE LANDS DRUKKERIJ,
1822.

HANDELINGEN

VAN DE

ALGEMEENE CHRISTELIJKE SYNODE

DER

HERVORMDE KERK

IN HET

KONINGRIJK DER NEDERLANDEN,

IN DEN JARE

1818.

OPENING DER SYNODE.

Uit kracht van het Algemeen Reglement voor het Bestuur der Hervormde Kerk in het Koningrijk der Nederlanden, art. 20, en ingevolge eener Dispositie van Zijne Excellentie den Heere Directeur-Generaal voor de Zaken der Hervormde Kerk enz., de dato 5 Junij n°. $\frac{2016}{1142}$, is deze Hooge Kerkvergadering op den 1sten Julij zamengekomen en plegtig geopend in de Kloosterkerk in 's Gravenhage.

De Hoog Eerwaarde Heer *C. Fransen van Eck*, Hoogleeraar en Predikant te Deventer, hiertoe bij laatstgemelde dispositie uitgenoodigd, hield vooraf eene toepasselijke kerkelijke redevoering, naar aanleiding van Luk. XVII: 20 (laatste ged.) *het Koningrijk van God komt niet met uiterlijk*

gelaat, strekkende ten betooge, dat het uiterlijk gelaat van den Eeredienst niet bevorderlijk is aan de ware belangen van het Christendom.

Na het einde der Godsdienstoefening, deelde de *Secretaris* van de Synode openlijk mede, dat volgens art. 17 van het Algemeen Reglement, door de natemelden Provinciale Kerkbesturen, tot leden dezer Synodale Vergadering benoemd waren.

Uit het Provinciaal Kerkbestuur van Gelderland:

Ds. *Pieter van der Willigen*, Predikant te Tiel.

Uit het Provinciaal Kerkbestuur van Zuidholland:

Ds. *Wilhelm Leendert Krieger*., Predikant in 's Gravenhage.

Uit het Provinciaal Kerkbestuur van Noordholland:

Ds. *Johannes van Slogteren*, Predikant te Hoorn, als Secundus van

Ds. *Johannes Leonardus Wolterbeek*, Predikant te Amsterdam.

Uit het Provinciaal Kerkbestuur van Zeeland:

Ds. *Antonius van Deinse*, Predikant te Middelburg.

Uit het Provinciaal Kerkbestuur van Utrecht:

Ds. *Cornelis van der Leeuw*, Predikant te Utrecht.

Uit het Provinciaal Kerkbestuur van Vriesland:

Ds. *Gerhard van der Tuuk*, Predikant te Berlicum, als Secundus van

Ds. *Johannes Wesselius*, Predikant te Idaard.

Uit het Provinciaal Kerkbestuur van Overijssel:

Ds. *Cornelis Fransen van Eck*, Hoogleeraar en Predikant te Deventer.

Uit het Provinciaal Kerkbestuur van Groningen.

Ds. *Daniel Hendriksz.*, Pred. te Groningen.

Uit het Provinciaal Kerkbestuur van Noordbraband:

D[r]. *Jacobus Justus Scholten*, Predikant te Breda.

Uit het Provinciaal Kerkbestuur van Drenthe:

D[s]. *Simon Hendrik Antoon Begemann*, Predikant te Norch.

Uit de Commissie tot de huishoudelijke zaken der Waalsche Kerken:

D[s]. *George Samuel de Chaufepié*, Predikant in 's Gravenhage, als Secundus van D[s]. *Daniel Delprat*, Predikant in 's Gravenhage.

Uit het Provinciaal Kerkbestuur van Limburg:

D[s]. *Jacobus Verloren*, Hoogleeraar en Predikant te Maastricht.

En als Ouderling uit het Provinciaal Kerkbestuur van Noordholland:

De Heer *Martinus Nicolaas Beets*, Ouderling te Haarlem.

Tot præadviserende leden:

Door de Godgeleerde Faculteit te Leyden:

De Hoogleeraar *Lucas Suringar*.

Door de Godgeleerde Faculteit te Utrecht:

De Hoogleeraar *Gabriël van Oordt*.

Door de Godgeleerde Faculteit te Groningen:

De Hoogleeraar *Anneüs Ypey*.

Deze allen waren in de Vergadering tegenwoordig, benevens

Den Secretaris *I. J. Dermout*, en

den Quæstor *F. Taÿspil Jansz.*

De *Secretaris en Adviseur* bij het Departement van Kerkelijke zaken las daarop voor een besluit van Zijne Majesteit den Koning, van den 4den Junij ll. n.° 8, waarbij benoemd zijn:

Tot President dezer Synodale Vergadering,

Ds. *Wilhelm Leendert Krieger*, en

Tot Vice-President Ds. *Cornelis Fransen van Eck.*

En tevens bepaald, dat de Directeur-Generaal voor de zaken der Hervormde Kerk alle naar buiten werkende Synodale besluiten en verordeningen, welke, schoon niet vallende in de termen der algemeene Reglementen, waarop Zijner Majesteits uitdrukkelijke *sanctie* wordt vereischt, echter van eenen belangrijken aard zijn, met deszelfs *visa* zal voorzien, ten bewijze, dat daarvan bij het Departement voor de zaken der Hervormde Kerk de noodige kennis wordt gedragen.

Hierna deed Zijne Excellentie, de Heer *Directeur Generaal* voor de zaken der Hervormde Kerk, de Baron *van Pallandt van Keppel*, eene plegtige aanspraak en constitueerde de vergadering namens Zijne Majesteit.

De President, na het gebed ter opening van de Synodale bijeenkomst gedaan te hebben, beantwoordde eerst de aanspraak van zijne Excell. den Heere Directeur-Generaal, en begroette vervolgens de leden van de Synode met zegenbede.

Vervolgens werd het *Reglement van Orde* voor de Synodale Vergadering voorgelezen, en voor de eerste zitting aan de orde van den dag gesteld, waar na de President de Vergadering adjourneerde tegen den volgenden dag, en deze openlijke bijeenkomst met Godverheerlijkende dankzegging sloot.

VERGADERING *gehouden den 2den Julij* 1818.

Present al de leden, uitgenomen de Heer *Beets.*

De President de Vergadering met het gebed geopend hebbende, werd het aangeteekende nopens de verrigtingen in de openlijke zitting van den vorigen dag, door den Secretaris voorgelezen en goedgekeurd.

Het *Reglement van Orde* voor de Synodale Vergadering is, gelijk ten vorigen jare, op nieuw ter revisie genomen, en voor de Vergadering van dit jaar in dezer voege gearresteerd. Reglement van Orde.

REGLEMENT VAN ORDE voor de Synodale Vergadering.

Gelijk aan dat van 1817, met uitzondering alleen van het volgende:

Art. 15.

De Ontwerpen, Reglementen en alle zoodanige andere besluiten, als voor derzelver uitvoering *de Koninklijke sanctie* behoeven, of *het* VISA *van den Directeur-Generaal voor de zaken der Hervormde Kerk* vereischen, zullen successivelijk, bij het bepalen derzelve, aan het voornoemde Departement worden toegezonden.

Vervolgens zijn de stukken, bij den Secretaris van de Synode sedert de laatste Synodale Vergadering ingekomen, door denzelven ter tafel gebragt, en met het register vergeleken. Het laatste is door den President sub n.° 439 geteekend. Bepaling omtrent den loop der werkzaamheden.

Uit kracht van het 23ste art. van het Reglement van Orde, zijn de leden door den President verzocht, hunne bijzondere voorstellen aan den Secretaris, bij de volgende zitting, schriftelijk te overhandigen.

Ingevolge van het geresolveerde in de laatste zitting van het vorige jaar, zal de Quæstor van de Synode deszelfs rekening en rapport, nog gedurende deze week, ter Vergadering indienen, om na de mededeeling der stukken zelve, in handen eener Commissie te worden gesteld. Hiertoe is de volgende zitting van den 3den dezer bepaald.

De Synode overgaande tot de behandeling van de onderwerpen van deszelfs deliberatien, begreep, op voordragt van den Secretaris, daarbij den leiddraad van het geen, zoo in de handelingen des vorigen jaars ter nadere overweging is vastgesteld, als van het geen voorhanden is in de ingekomene stukken, te moeten volgen.

Dispositie van den Directeur-Generaal betrekkelijk het maken van nadere bepalingen omtrent de examens van Engelsche Kandidaten.

Uit aanmerking echter van den bijzonderen spoed, dien de behandeling dezer zaak voor de belanghebbenden vordert, heeft de Synode allereerst in overweging genomen, hetgeen sub n.° 400 tot 403 en sub n.° 436 onder de ingekomen stukken voorkomt. Te weten: sub n.° 400 is vervat eene dispositie van Zijne Excellentie, den Heere *Directeur-Generaal* voor de zaken der Hervormde Kerk, d. d. 10 Junij, n.° $\frac{1054}{1167}$, in overweging gevende, in hoeverre het noodzakelijk zij, eenige ampliatie of alteratie te maken in het Reglement op het *examen en de toelating tot het Leeraarsambt*, voor zooveel betreft de vreemde Kandidaten, die in de *Engelsche* of *Schotsche* gemeenten in dit Rijk beroepen worden, waarbij overgelegd zijn de correspondentien over het examen van dergelijke Kandidaten, door zijne Excellentie bij voorraad gehouden met de Provinciale Kerkbesturen van Zuidholland, Noordholland en Zeeland, naar bijzondere aanleiding van het voorgevallene bij het examen van den Heer *Morrisson*, voor den dienst der Engelsche Hervormde Gemeenten te Middelburg en Vlissingen, door het laatsgenoemd Provinciaal Kerkbestuur.

En met een request van Engelschen te Vlissingen.

Hiertoe behoorde mede n.° 436, zijnde eene dispositie van zijne Excellentie, d. d. 25 Junij, n.° $\frac{2216}{1240}$, waarbij aan de Synode in originali was toegezonden een rekwest, geteekend door eenige hoofden en leden van Engelsche huisgezinnen te Vlissingen, verzoekende dat, van wege den Directeur-Generaal, de plaatsing van genoemden Heer *Morrisson*, als Leeraar in die gemeente, moge bevorderd worden: welk rekwest door zijne Excellentie werd overgelegd, om daarop bij de behandeling van het bovengenoemd onderwerp speciaal te letten.

Beide commissoriaal.

De Vergadering, de prælecture dezer onderscheiden stukken gehoord hebbende, oordeelde de zaak zoo van het algemeen voorstel, als van den Heer *Morrisson* in het bijzonder, belangrijk genoeg, om, ten fine van consideratien en advijs, gesteld te worden in handen eener personele commissie, tot welke benoemd zijn de Hoogleeraar *Suringar*, de Vice-President van *Eck*, benevens de Heeren *van Deinse* en *de Chaufepié*, met verzoek om derzelver rapport in de vergadering van den 6den uittebrengen.

De zaak der Schutters wapenoefeningen op den zondag, voor afgedaan gehouden.

De Synode, volgens besluit van den 7den Julij 1817, aanschrijving gedaan hebbende aan de Provinciale Kerkbesturen, om, door middel van dezelve, uit de onderscheiden klassikale ressorten te vernemen het antwoord op de vraag, « of ergens, op den dag des Heeren, gedurende den Gods« dienst, Schutters-wapenoefeningen *tegen het genoegen* der *Schutterijen* « worden gehouden, » verstond uit de ingekomen antwoorden der welgemelde Provinciale Kerkbesturen, dat deze zaak nergens op die wijze plaats heeft, en besloot daarin te berusten.

Consideratien der Theologische Faculteiten over het zedelijk toezigt op de Studenten.

Uit kracht van het geresolveerde den 8sten Julij 1817, eene uitnoodigende aanschrijving gedaan zijnde, aan de Theologische Faculteiten, « om « middelen te beramen, en aan de Synode mede te deelen, waardoor best « zoude kunnen gelet worden op het zedelijk gedrag en de christelijke « gezindheid der studerende jeugd, die tot den den dienst der Kerk wordt « opgeleid, » vernam de Vergadering thans, bij monde der respective Hoogleeraren, præadviserende leden dezer Vergadering, dat dit gewigtig stuk werkelijk bij de Theologische Faculteiten een onderwerp van ernstige deliberatien had uitgemaakt, doch dat dezelve, elk in den haren, geene andere maatregelen, dan bij dezelve worden in acht genomen, in werking hadden kunnen brengen, en tot hiertoe met elkanderen over deze belangrijke en teedere zaak niet hadden gecorrespondeerd, hetgeen echter tot eene vruchtbare beantwoording aan het loffelijk doel van de Synode, hunnes achtens, gevorderd werd. De Vergadering, met dankzegging voor de aandacht, welke de Theologische Faculteiten wel hadden gelieven te vestigen op het gedane voorstel, besloot dezelfde zaak andermaal aan derzelver wijze overweging op te dragen; met bijgevoegd verzoek, om des aangaande met elkanderen te corresponderen, en in bijzondere consideratie te nemen, of en in hoe verre het bedoelde opzigt, welligt gemeenschappelijk door de Theologische Professoren en eene Commissie van Predikanten der gemeenten in de akademie-steden, zoude kunnen gehouden worden, en met aandrang

om het resultaat dezer correspondentie ten volgenden jare aan de Synode mede te deelen.

Rapport der commissie over het gemeld gebrek aan Predikanten en het geven van zekeren rang aan Kandidaten.

De Vergadering desgelijks, ingevolge der resolutie van den 16den Julij des vorigen jaars, het rapport verwachtende van eene personele commissie, toenmaals benoemd en bestaande uit den Hoogleeraar *J. Clarisse*, de Heeren *Donker Curtius*, *Broes* en *van Deinse*, ter zake van het gevreesd toekomend gebrek aan Predikanten, nopens het geven van zekeren kerkelijken rang aan *Theologiae candidati*, werd verblijd door de inzending van een schriftelijk rapport en advijs, opgesteld en uit aller naam geteekend door den Hoogleeraar *J. Clarisse*, van dezen inhoud:

Aan de HOOG EERWAARDIGE SYNODE DER NEDERLANDSCHE HERVORMDE KERK, *gezeten in 's Hage ten jare 1818.*

HOOG EERWAARDIGE HEEREN! MANNEN, VADERS EN BROEDERS IN ONZEN HEER JEZUS CHRISTUS!

In de zitting van de Hoog Eerwaardige Synode, op dingsdag den 8sten Julij des vorigen jaars, van wege het Provinciaal Kerkbestuur van Noordholland, de voordragt ingebragt zijnde van de redenen, welke voor een, niet meer verre afzijnde, gebrek aan een genoegzaam getal van Predikanten, voor onze Kerken deden vreezen, zoo wel als van het verlangen des welgemelden Kerkbestuurs, dat de Synode mogt bedacht zijn op middelen, geschikt tot tijdige voorkoming van dat gebrek; werd deze zaak gesteld in handen eener personele commissie, bestaande uit den Vice-President, de leden *Broes* en *van Deinse*, en den ondergeteekenden, om over dezelve, het zij nog staande die Synode, of in het volgende jaar, te rapporteren. De commissie, aldus benoemd, bragt dadelijk, in de zitting van maandag den 14den Julij deszelven jaars, mondeling een voorloopig rapport in, en werd 's daags daaraan volgende den 16den bij de resumtie, wegens

de naauwkeurigheid, waar mede de voorgeslagene punten door den Secretaris geboekt waren, van een nader schriftelijk rapport door de Vergadering ontslagen. Van de vijf, destijds voorgeslagen punten had de commissie het genoegen, het eerste dadelijk aangenomen, en de uitvoering er van den Secretaris aanbevolen te zien, die zich ook van dien last spoedig, en, gelijk wij meenen, naar het oogmerk gekweten heeft. Het tweede, derde en vierde werd door zijne Excellentie den Heere Commissaris-Generaal overgenomen, om er, zoo veel zulks mogelijk zijn zoude, werk van te maken, en waarschijnlijk zal de Synode van den uitslag thans reeds berigt ontvangen hebben. Dan, wat het vijfde punt betreft, hierover werden de deliberatien opgeschort wegens het tijdsverloop, en de Commissie intusschen verzocht, om te dien aanzien in de volgende Synode een meer ontwikkeld voorstel in te brengen.

Aan dien last dan als nu voldoende, hebben wij de eer, de Hoog Eerwaardige Synode vooraf te herinneren, dat het oogmerk bij het voorslaan van het vijfde punt drieledig was; eerst, om, door zekere vrijwaring van de Studenten in de Theologie, op het stuk van de algemeene verpligting tot den dienst in de nationale militie, de ouders nog al meer uittelokken en aantemoedigen, dat zij hunne zonen aan den dienst der kerke toewijden; terwijl deze, schoon gedurende vijf jaren (van hun achttiende aan) vrijgesteld, echter bij de wet tot *vijf* jaren dienens verpligt worden, zoo zij vóór den afloop van het vijfde, vrijgestelde, dat is hun twee en twintigste jaar, niet dadelijk in eene gemeente als Predikanten den dienst verrigten; van welke verpligting hen alleen eene gunstige dispensatie van zijne Majesteit ontslaan kan. Ten tweede bedoelde men, den aankweekelingen tot den heiligen dienst zekere eere aantedoen, door hen, op zekeren tijd, van het gros hunner medeleerlingen eenigermate reeds te onderscheiden, en hen zoo ook zelve aantemoedigen. En ten derde wilde men hen, zoo doende, tevens nader en beoefenend voor hunnen eindelijken stand voorbe-

reiden, en den zoo verbazend grooten afstand tusschen den *Student* aan de Akademie, en den *Herder* aan het hoofd eener christelijke gemeente, eenigermate verminderen: terwijl dit tevens niet weinig zou kunnen strekken ter verkrijging van een nader opzigt over de zedelijkheid dier Studenten, vooral in de laatste Akademie-jaren; waarover de Synode de voorlichting der drie respective Theologische Faculteiten heeft ingeroepen, en nu ook waarschijnlijk reeds bekomen heeft.

Na dit een en ander vooraf aangemerkt te hebben, stelden wij aan de Hoog Eerwaardige Synode voor, den volgenden maatregel te nemen, dien wij nu ontwikkeld voordragen in den vorm van een belsuit of

REGLEMENT.

Art. 1.

Aan de *Candidati Theologiæ* zal, des begeerende, een kerkelijke rang, gelijkstaande aan dien der *Diakenen* in de oude kerk, onder den naam van *Helpers*, worden verleend.

Art. 2.

De magt tot het verleenen van dien rang wordt opgedragen aan de Presidenten der Provinciale Kerkbesturen van Zuidholland, Utrecht en Groningen, geadsisteerd door twee leden van het Klassikaal Bestuur, of twee Predikanten, van Leyden, Utrecht of Groningen.

Art. 3.

Daartoe melden zich de Kandidaten voornoemd bij den President van dat ressort aan, tot hetwelk de gemeente behoort, van welke dezelve leden zijn (Leyden, Utrecht of Groningen), en zulks met overlegging van hun akademisch diploma van Kandidaatschap en kerkelijke attestatie van lidmaatschap.

Art. 4.

De Synode zal Zijne Majesteit verzoeken, met verandering, voor zoo veel des noods van art. 82 der wet op het hooger onderwijs, te bepalen, dat het examen tot Kandidaat in de Godgeleerdheid twee uren zal moeten duren, en gaan over de oorspronkelijke talen, kerkgeschiedenis, beschouwende en beoefenende Godsdienstleer, zoo natuurlijke als geopenbaarde, en de predikkunde.

Art. 5.

De aldus tot *Helpers* aangenomen Kandidaten worden door welgemelde Presidenten in een *album* opgeschreven, of teekenen zelve hunne namen daarin, onder eene korte belofte of verklaring hunner gehechtheid aan de leer en belangen der Hervormde Christelijke Kerk.

Art. 6.

Zij zijn geregtigd, om, daartoe verzocht wordende, van tijd tot tijd, de Predikanten in de stad, waar zij studeren, te helpen zoo in het waarnemen van predikbeurten in de vroeg-predikatien, weekbeurten en armenpreken, als in het katechiseren in godshuizen, en in het bezoeken en troosten der zieken.

Art. 7.

Zij zijn verpligt om, daartoe door welgemelde Presidenten uitgenoodigd, het zij op vacante plaatsen, of in gemeenten, welker Leeraar oud, ziek of in kerkelijke belangen afwezig is, mits niet verder dan vier uren van de stad, waar zij studeren, afgelegen, de predikbeurt en katechisatie waartenemen.

Art. 8.

Hierbij zal echter daarop gezien worden, dat deze nuttige praktische oefeningen niet te dikwijls, en het prediken, slechts om de vier weken op

het meest, plaats hebbe: ten einde de letteroefeningen daaronder niet verzuimd worden, of eenigszins lijden.

Art. 9.

De Synode zal hierbij tevens trachten, eenig honorarium, bij voorbeeld van *f* 300 jaarlijks, voor zoodanige *Helpers*, van Zijne Majesteit, of uit een kerkelijk fonds, te bekomen.

Art. 10.

Van hun goed gedrag bij de diensten, art. 6 en 7 vermeld, en van hunne volvaardigheid tot die, welke art. 7 genoemd zijn, zullen zij doen blijken bij hunne aangifte aan eenig Provinciaal Kerkbestuur tot het examen van *Candidati Ministerii*: en naar mate zulk een getuigenis loffelijker is, zal men hen bij de gemeenten meer aanbevelen.

Hiermede meenen wij aan onzen last voldaan te hebben, en onderwerpen het voorgesteld ontwerp aan de beoordeeling van de Hoog Eerwaardige Synode.

Uit aller naam

(*geteekend*) J. CLARISSE.

Mededeeling van den Directeur-Generaal omtrent de voorstellen der Synode van 1817.

Bij deze gelegenheid vernam de Synode van Zijne Excellentie den Directeur-Generaal, dat de omstandigheden niet gedoogd hadden, dat, van wege het Ministerieel Departement, heeft kunnen voldaan worden aan het verlangen van de Synode, met opzigt tot de voordragt der bewuste middelen aan Zijne Majesteit, den Koning, ten fine van gunstig besluit; terwijl inmiddels Zijne Excellentie aan de vergadering de toezegging deed, van de ingeleverde verzoeken van de Synode des vorigen jaars met allen ernst ter harte te blijven nemen.

Nog werd bij deze gelegenheid aan den Secretaris van de Synode overgelaten, om deszelfs opwekkende aanbeveling van het Leeraarambt, geplaatst

in de Bijdragen voor de derde viering van het Eeuw-Feest der Kerkhervorming, bij geschikte gelegenheid meer algemeen te maken.

Het rapport *commissoriaal* gemaakt.

Het schriftelijk voorstel der Commissie is gesteld in handen van den Hoogleeraar *Ypey*, de Heeren *van Slogteren* en *van der Leeuw*, om in de zitting van den 8sten dezer daarop te dienen van prædvijs.

Jaarlijksch reformatie-feest voor als nog niet te bepalen.

Volgens het besluit van den 4den Julij des vorigen jaars, in overweging genomen zijnde de voegzaamheid der vaststelling van een jaarlijksch Reformatie-feest, heeft de Synode na rijpe deliberatie goedgevonden voor als nog daaromtrent niets te bepalen.

Geene bepalingen te maken nopens het voorlezen.

Nog is, naar aanleiding van het besluit van den 11den Julij des vorigen jaars, in overweging genomen, het al of niet beramen van definitive maatregelen omtrent de openbare voorlezing van Gods woord in de Vergadering der Christenen. De Synode vertrouwde, dat de ijver en de wijsheid der Leeraren deze gewigtige zaak allengskens zullen brengen tot een gewenschten staat, naar gelang der verschillende omstandigheden van elke gemeente, en vond het maken van algemeene en definitive bepalingen niet raadzaam.

Concept-Reglement voor een algemeen weduwen-fonds, nader commissoriaal.

Daar in de Vergadering des vorigen jaars, op den 11den Julij, het ontwerpen van een *Reglement voor een Algemeen Kerkelijk Weduwen-Fonds* op nieuw was opgedragen aan eene commissie, bestaande uit de Heeren *Donker Curtius*, *Broes*, *van Deinse* en *Lobry*, is uit de ingekomen stukken voorgelezen eene missive ten geleide van dergelijk concept-Reglement, met de noodige bijlagen, voorhanden sub no. 423 — 428, welke stukken van den vlijtigen arbeid dezer commissie de aangenaamste bewijzen vertoonden.

De zaak echter voor eene oogenblikkelijke behandeling, uit haren aard, onvatbaar zijnde, is uit deze Vergadering eene commissie benoemd, bestaande uit den Hoogleeraar *van Oordt*, de Heeren *van der Willigen* en *van der Tuuk*, welke verzocht zijn, om in de zitting van den 9den hunne consideratien over dit concept-Reglement mede te deelen, waarna de stukken,

met het rapport der benoemde Commissie, twee dagen ter visie zullen liggen voor de leden, en de Vergadering in de zitting van den 13den op de zaak ten principale finaal zal besluiten.

Hierop eindigde de President deze zitting met dankzegging aan God.

VERGADERING, *gehouden den 3den Julij.*

Present al de leden, uitgenomen de Heer Beets.

Nadat de President de Vergadering met het gebed geopend had, werden de notulen van het verhandelde in de vorige zitting door den Secretaris voorgelezen en goedgekeurd.

Rekening en verantwoording van den Quæstor der Synode.

Volgens het op gisteren vastgestelde, deed de Quæstor van de Synode het navolgend verslag, van zijne gehouden administratie sedert de laatste bijeenkomst van de Synode.

HOOG EERWAARDIGE HEEREN!

Ingevolge het besluit van deze hooge Kerkvergadering van den 17den Julij des vorigen jaars, waarbij de ondergeteekende gequalificeerd werd tot de overneming der liefde-fondsen voor de noodlijdende kerken enz., aan welk besluit hij zich refereert, heeft hij de eer, aan deze hooge Kerkvergadering berigt te geven van het door hem in deze verrigte werk:

Het bepaalt zich

1°. Tot de algemeene overnemingen en inschrijvingen in het Grootboek der nationale schuld.

2°. Tot de verdeeling der overgenomen fondsen.

3°. Tot het gebruik, het welke hij in zijne qualiteit van de overgenomen fondsen en gelden der respective, zoo Provinciale als klassikale, Besturen gemaakt heeft.

Wat de inschrijvingen zelve betreft. Het is zeer moeijelijk geweest, om

volgens het eerste aangenomene systema, die overschrijvingen bij procuratie, door de bijzondere Quæstoren te effectuëren; men maakte bij de Directie van het grootboek zwarigheid tot die overschrijvingen. En het is door de gunstige medewerking van Zijne Excellentie den Heere Directeur-Generaal voor de Zaken van den Hervormden Eeredienst enz., dat de overschrijvingen derzelver volle beslag hebben kunnen bekomen, zonder aan alle formaliteiten gebonden te zijn geweest.

Het is dus ten tweede, dat de ondergeteekende eenig verslag zal doen, van de verdeeling der fondsen. Volgens het genoemde besluit dezer Hooge Kerkvergadering moeten er twee hoofden op het grootboek gebragt worden.

Het eerste betreft het algemeene fonds, en het tweede dat der Waldensen; uit de bijgevoegde verantwoording vertrouwt de ondergeteekende, dat deze Hooge Kerkvergadering dit conform zal bevinden. Daar echter volgens het vijfde artikel van meergenoemd besluit bepaald was, om de fondsen niet alleen der Waldensen, maar ook van Aschweiler, Litthauwen en Nayla, zoo veel mogelijk, separaat te houden, zoo is dit echter omtrent alle niet doenlijk geweest; dewijl er maar twee hoofden op het grootboek hebben kunnen gebragt worden. De ondergeteekende heeft echter, zoo veel mogelijk, bij zijne verantwoording verdeelingen zoeken te maken, en daar mede aan de bedoeling der Hooge Kerkvergadering trachten te beantwoorden.

Wat de overneming der gelden en het gebruik derzelve betreft, refereert hij zich aan de rekening zelve, waaruit blijken zal, wat er ontvangen en uitgegeven is, en dat dezelve nu sluit met een batig saldo van ƒ 190.35 cents, zijnde de saldo's der rekeningen voor de Waldensen, en de andere mede bijzonder gehouden, niet twijfelende, of de Commissie, dewelke door deze vergadering benoemd zal worden, zal daaromtrent een præ-advijs uitbrengen, betreffende hetgeene daaromtrent zal dienen verrigt te worden.

Nu blijft nog over, eenig berigt te geven wegens eenige noodlijdende

personen, die zich hebben aangemeld, om daaromtrent de gedachten der Vergadering te vernemen. In de eerste plaats de weduwe van Dr. *C. Hirschig*, in leven Predikant te Ginneken en Bavel, onder de klassis van Breda. Sedert den jare 1795, heeft hij met alle getrouwheid zijn dienst waargenomen, eene uitterende ziekte is het middel tot zijn dood geweest; eene weduwe met negen kinderen, dewelke alle nog onverzorgd zijn, maakt den toestand van dat huisgezin allertreurigst, en zeer noodig om op de lijst der noodlijdende personen te worden geplaatst.

De weduwe van Dr. *Ten Cate*, welker man Predikant geweest is te Grootzundert, mede onder de klassis van Breda, met vier kinderen, is mede, ook volgens het getuigenis van den Hoog Eerwaarden Heer *Scholten*, in een zeer treurigen toestand.

Een brief van Dr. *Overdorp*, Predikant te Epe, behelst dankzegging voor de gift van *f* 50.00 voor de kinderen van de weduwe Dr. *Convent*, en verzoekt tevens, dat dezelve wederom zullen mogen bedeeld worden, gelijk mede om eene gift alleen voor dit jaar, voor Dr. *van Allen*, Predikant te Vaassen, dewelke zijne huisvrouw verloren heeft, en met zes kinderen in kommerlijke omstandigheden is blijven zitten, terwijl zijn traktement nog geen *f* 500.00 bedraagt.

De weduwe van Dr. *Abbing* blijft zich mede aanbevelen, gelijk ook de kerken van Purmerland en Opmade, en de overige, die in de rekening voorkomen.

De ondergeteekende verlangt zeer naar den goeden uitslag der pogingen bij de kerk-visitatien, ten einde door bijdragen voor noodlijdende kerken en personen in staat gesteld te worden, om aan dezelve ruime uitdeeling te kunnen doen.

En hiermede eindigt hij dit zijn rapport, onderwerpende hetzelve aan het oordeel van deze Hooge Kerkvergadering.

Noemende zich, na toebidding van den besten zegen,

De algemeene Quæstor van de Synode der Hervormde Kerk,

(*Geteekend*) FRANÇOIS TAIJSPIL JANSZ.

Commissoriaal.

De stukken, tot dat verslag behoorende, ter tafel gebragt zijnde, benoemde de Synode eene Commissie, bestaande uit de Heeren *van der Leeuw*, *van der Tuuk*, *Hendrikz.* en *de Chaufepié*, met last, om voornoemde stukken behoorlijk te examineren; op de bijzondere voorstellen van den Quæstor met hem te confereren; de vergadering voor te lichten en zoo spoedig mogelijk rapport uit te brengen.

Ingekomen verzoeken om onderstand.

In handen van deze Commissie is tevens gesteld het schriftelijk verzoek om eene liefderijke ondersteuning, door *S. C. van Heijkoop*, weduwe Ds. *ten Ham*, in leven Predikant te Veldhoven, ingeleverd en sub n°. 437 der ingekomen stukken voorhanden, zijnde het genoemde verzoek gemunieerd met een aanbevelend getuigschrift van den Kerkeraad van Veldhoven.

Aanschrijving aan de Provinciale Kerkbesturen omtrent het Bijbelteekenen.

De Synode voortgaande met hare deliberatien over de punten, ten vorigen jare als onderwerpen ter nadere overweging en bepaling vastgesteld, nam in aanmerking het regt, toenmaals voor deze Hooge Kerkvergadering voorbehouden, om bepalingen te maken omtrent het Bijbelteekenen. Na rijpe deliberatie, is des aangaande goedgevonden en verstaan, de respective Provinciale Kerkbesturen aan te schrijven, dat aan dezelve wordt gedemandeerd, om, ter plaatse, waar eenige uitgaven van Bijbels en Nieuwe Testamenten, met of zonder psalmen en de liturgische schriften, onder derzelver ressort geschiedt, iemand van de Predikanten aldaar

dienende, tot het authentiseren dezer uitgave, door onderteekening zijnes naams, op de gewone wijze, te magtigen; en tevens te verzoeken, dat gemelde Kerkbesturen, na deze commissie alzoo te hebben begeven, eene openlijke kennisgeving daarvan zullen doen, met bijvoeging, dat geene nieuwe uitgaven, dan die aldus geauthentiseerd en geteekend zijn, door dezelve voor echt worden erkend, noch toegelaten zullen zijn als kerkelijke eigendommen tot gebruik bij den openbaren godsdienst.

Na de behandeling van hetgeen, door de Synode des vorigen jaars, ter overweging was aanbevolen, ging de vergadering over tot hetgeen, uit het register der ingekomen stukken thans tot onderwerp van hare deliberatien en besluiten moest dienen.

I.

DE RAPPORTEN DER KERKVISITATIE IN 1817 GEDAAN.

Rapporten der Kerkvisitatie van 1817, en ingezonden model van Noordbraband. *Commissoriaal.*

Door al de Provinciale Kerkbesturen tijdig ingezonden zijnde, en nu ter tafel gelegd wordende, zijn gesteld in handen eener personele Commissie, bestaande uit de Heeren *van der Leeuw*, *Scholten*, *Begemann*, *de Chaufepié* en *Verloren*, om uit dezelve een succinct verslag te vervaardigen, de vergadering op de onderscheidene daarin voorkomende punten van consideratien te dienen, en deswege hun rapport uit te brengen in de zitting van den 10den dezer. Tevens is aan deze Commissie opgedragen, regard te slaan op de Dispositie van Zijne Excellentie den Directeur-Generaal, in dato 24 Julij laatstleden, n°. $\frac{2182}{1223}$, waarbij aan de Synode terug gezonden wordt het uitgewerkt model, met de daarbij behoorende aanmerkingen, van eene *tabelle*, ten vorigen jare van wege het Provinciaal Kerkbestuur van Noordbraband aan de Synode voorgelegd, ten einde alsnu nader te overwegen, of en in hoe verre daarvan een gepast gebruik zoude kunnen gemaakt worden, tot de opgave van den staat der bijzondere gemeenten,

onder elk klassikaal ressort, en om het rapport der kerkvisitatien, wat de kerkelijke statistiek betreft, daarnaar te rigten.

Voorts zijn in overweging genomen.

II.

DE INGEKOMEN STUKKEN BETREFFENDE DEN EEREDIENST.

A.

Onder welke in de *eerste* plaats in aanmerking zijn gebragt de stukken, betreffende het gebruik der *vragen*, vastgesteld door de Synode des vorigen jaars, om te doen bij de *voorbereidings*-predikatie.

Verzoeken om de vragen bij de voorbereiding vastgesteld, bij de avondmaals bediening te mogen doen. *Commissoriaal.*

N°. 299 en 300, behelzende de Dispositie van Zijne Excellentie den Commissaris-Generaal, in dato 29 November laatstleden, n°. $\frac{3424}{1926}$, waarbij de *Commissie tot de Zaken der Waalsche Kerken* provisioneel gemagtigd wordt, om, tot nader besluit van de Synode, deze vragen, in plaats van in de voorbereidings-predikatie, bij de avondmaals-bediening zelve te doen, benevens de kopij der missive, door de Commissie der Waalsche Kerken hierover aan Zijne Excellentie geschreven, en de redenen tot het aannemen van dien maatregel ontwikkelende, zoo in het algemeen, als wat de Waalsche kerken in het bijzonder betreft, zijn voorgelezen.

Tevens is gelezen eene Dispositie van Zijne Excellentie den Directeur-Generaal, in dato 18 Mei n°. $\frac{1813}{1025}$, voorhanden sub n°. 370, ter overweging aan de Synode inzendende eene missive van de *Engelsche Gemeente* in 's Gravenhage, houdende verzoek, om, door Zijne Excellentie, op gelijke wijze als de Waalsche kerken gemagtigd te worden.

Mitsgaders n°. 386, zijnde eene missive van het Provinciaal Kerkbestuur van Noordholland, ten geleide van een voorstel van den Kerkeraad van Purmerende, voor de gemeente aldaar dezelfde schikking verlangende.

De vergadering stelde deze onderscheiden stukken in handen eener Commissie, bestaande uit den Hoogleeraar *Ypey*, den Secretaris *Dermout*, en de Heeren van *Deinse* en de *Chaufepié*, om de Synode zoo dra mogelijk van præ-advijs te dienen.

B.

Voorstel van Harlingen, omtrent den doop van onechte kinderen enz., teruggezonden.

Vervolgens is gelezen een stuk tot de bediening des *Doops* betrekkelijk, zijnde n°. 405, behelzende eenige voorstellen, door het Klassikaal Bestuur van Harlingen ingezonden, omtrent den *doop van onechte kinderen*, en der zulken, wier ouders ongodsdienstig of geene lidmaten zijn; in het algemeen en behoudens zekere bepalingen voorslaande, het weigeren van den doop aan kinderen, wier ouderen, of uit dweepachtige beginselen, of uit onverschilligheid en losbandigheid geene belijdenis des geloofs hebben gedaan, noch onder het getal van de leden der gemeente behooren.

En is hier omtrent verstaan, bovengenoemd stuk aan het Klassikaal Bestuur van Harlingen terug te zenden, met verzoek, om den inhoud daarvan nogmaals tot een onderwerp van nadere en rijpe deliberatien te willen nemen, en ingeval hetzelve mogt goedvinden dit voorstel andermaal ter overweging aan de Synodale Vergadering aan te bieden, zulks te doen door middel van het Provinciaal Kerkbestuur van Vriesland.

De bevordering der godsdienstige inzegening van huwelijken, aan de leeraren overgelaten.

Eene klagt van laatstgemeld Kerkbestuur, voorkomende sub n°. 347, betrekkelijk tot het verzuim van de *godsdienstige inzegening der huwelijken*, en een voorstel van het Provinciaal Kerkbestuur van Noordholland, sub n°. 387, strekkende om het daarheen te brengen, « dat op « alle plaatsen de burgerlijke trouw op een vast bepaalden tijd geschiede, « bij voorbeeld, op de dorpen en in de kleine steden, tijdig vóór den na- « middag godsdienst, en in de grootere steden op een geschikten dag en uur in « de week", als mede, « dat de kerkelijke trouw, van den kant van het

« burgerlijk bestuur voor hen, die denzelven wenschen, niet verzwaard wor-
« de", in overweging genomen zijnde, heeft de Synode geoordeeld, de bevordering van den kerkelijken trouw aan de wijze vermaningen der Leeraren bij hunne gemeenten, en hunne vriendelijke onderhandelingen met de plaatselijke besturen te moeten overlaten, en voor alsnog geene nadere demarches des aangaande bij het Gouvernement te doen.

Aanschrijving om geene verschillende voorstellen in één stuk voor te dragen.

Bij deze gelegenheid opgemerkt zijnde, dat somwijlen de bijzondere voorstellen der kerkelijke besturen in één stuk vereenigd zijn, waardoor de behandeling van dezelve voor deze Vergadering moeijelijk is, is geresolveerd, de Provinciale Kerkbesturen aan te schrijven, om elk voorstel, behalve hetgeen in de rapporten der kerkvisitatie deszelfs eigen plaats vindt, afzonderlijk in geschrift te stellen, en alzoo elk op zich zelve aan den Secretaris van de Synode toe te zenden, ten einde daarop beter zoude kunnen worden gelet, en hetzelve niet uit het oog gerake.

Ontheiliging van den zondag en feestdagen, wordt ter harte genomen.

Omtrent de viering van den openbaren Godsdienst, werd uit n°. 360, aan de Vergadering medegedeeld de klagt van het Provinciaal Kerkbestuur van Zuidholland, over de ontheiliging van 's Heeren dag en de Christelijke feestdagen, en ernstigen wensch naar middelen ter stuiting van dat kwaad. Met deze klagt en den daarbij uitgedrukten wensch, vereenigden zich al de leden dezer Vergadering, en beschouwden het als hoogstbegeerlijk, dat hier omtrent op eene efficacieuse wijze mogt worden te werk gegaan. De Heer *Secretaris* en *Adviseur* bij het Departement van Kerkelijke Zaken, in de Vergadering tegenwoordig zijnde, nam mede deze zaak ter harte, en verzekerde, dat door hem het gevoel en het verlangen dezer Hooge Kerkvergadering gebragt zouden worden ter kennisse van Zijne Excellentie den Heere Directeur-Generaal, om van deze zijde alles in het werk te stellen, wat de staat der zaken en de betrekkingen van Zijne Excellentie toelaten.

Voorstel van den ring van Grootegast,

Werd voorgelezen een brief van den ring van Grootegast, n°. 432,

omtrent de jaarmarkten, buiten deliberatie.

verzoekende de tusschenkomst van de Synode, dat, door openbaar gezag, de jaarmarkten, welke in die omstreken hier en daar op Pinkster-maandag en Hemelvaarts-dag gehouden worden, verplaatst worden op andere dagen der week. De Vergadering begreep dit verzoek te moeten houden buiten deliberatie, en den ring van Grootegast te verwijzen naar art. 83 van het algemeen reglement van bestuur, en de ministeriële Dispositie van 9 Augustus 1816, bekrachtigende het Synodaal Besluit van den 23sten Julij des laatstgemelden jaars.

Van den ring van Bergum, over den vrijdag vóór Paschen, buiten deliberatie.

Even zoo werd n°. 408, behelzende het verzoek van het Klassikaal Bestuur van Leeuwarden, en n°. 421, een voorstel van den ring van Bergum, strekkende om, door tusschenkomst van de Synode, de wet van den 1sten Maart 1815, betrekkelijk het godsdienstig vieren van de zon- en feestdagen, mede toepasselijk te doen worden op den vrijdag vóór Paschen, buiten deliberatie gehouden, als ingezonden strijdig met het besluit van 23 Julij 1816, nopens de correspondentie tusschen de Kollegien van Kerkelijk Bestuur.

Als mede van het Klassikaal Bestuur van Winschoten, over het verbod der afkondigingen.

Hetzelfde werd geresolveerd ten aanzien van n°. 398, behelzende een voorstel van het Klassikaal Bestuur van Winschoten, om, met ampliatie, of des noods met alteratie van het kerkelijk verbod, om afkondigingen van koopcedels en andere burgerlijke zaken van den predikstoel te doen, vervat in de aanschrijving van den 11den Julij 1817, de Predikanten onder voornoemd klassikaal ressort, op eene gepaste wijze, te hoeden voor de schaden, die hun uit de strikte toepassing van dat verbod, en door de zich hierop grondende aanmatigingen van voorlezers en burgerlijke beambten dreigt.

Nadere verklaring te ontwerpen der verordening op de kerkelijke correspondentie.

Daar het uit meer dan één geval in deze zitting der Kerkvergadering gebleken was, dat de bepaling op de kerkelijke correspondentie niet algemeen schijnt verstaan te worden, of althans eenige nadere verklaring

noodig heeft; werd de Heer *President* verzocht eene explicatoire resolutie des aangaande te ontwerpen, en het concept daarvan zoodra mogelijk ter tafel te brengen, hetgeen door zijn Hoog Eerw. is aangenomen.

Hiermede, en na dankzegging aan God, eindigde deze zitting.

VERGADERING *gehouden den 6den Julij.*

Present al de leden, uitgenomen de Heer Beets.

Nadat de President de Vergadering met het gebed had geopend, werden de notulen der vorige zitting door den Secretaris voorgelezen en goedgekeurd.

Rapport der Commissie omtrent het examineren van Engelsche Kandidaten.

Het rapport der Commissie, in de zitting van den 2den benoemd, ter zake van het door Zijne Excellentie den Directeur-Generaal in overweging gegeven voorstel, omtrent de noodzakelijkheid, van het al of niet maken eener alteratie of ampliatie van het *Reglement op het Examen*, ten aanzien van zulke vreemde Kandidaten, als in de *Engelsche* en *Schotsche* kerken dezer landen beroepelijk zijn zullen, als mede ter zake van het rekwest van eenige Engelsche leden te Vlissingen, ter bekoming van den Heer *Morrison* tot leeraar aldaar, heden aan de orde zijnde, bragt dezelve, bij monde van den Hoogleeraar *Suringar*, het navolgend rapport en præ-advijs uit;

Bij de Synode, in de zitting van donderdag den 2den Julij ter tafel gebragt zijnde twee dispositien van Zijne Excellentie, den Heer Directeur-Generaal voor de Zaken der Hervormde Kerk in het Koningrijk der Nederlanden, d. d. 10 en 26 Junij 1818, houdende uitnoodiging, om

A. In overweging te nemen, of het *al* dan *niet* noodzakelijk zij, ten behoeve van vreemde Kandidaten, die in de Engelsche kerken hier te lande mogten beroepen worden, in het reglement op het examen en de toelating tot het Leeraarambt eenige alteratie of ampliatie te maken, als ook

B. Te attenderen op een rekwest, bij voorgemelde Zijne Excellentie,

door leden der Engelsche kerk te Vlissingen ingeleverd, en bevelzende verzoek, dat hun het bezit van den Heer *George Morrison*, als Herder en Leeraar hunner gemeente, moge verzekerd worden.

Zoo hebben de ondergeteekenden, als gecommitteerd om de Synode hierbij te dienen van consideratien en advijs, beide deze punten en de stukken daartoe behoorende, in overweging genomen, en dragen aan deze Hoog Eerwaardige Vergadering het volgende voor:

A.

Wat het eerste betreft. In het algemeen vinden wij het bedenkelijk, om in het met zoo veel wijsheid ontworpene, door Zijne Majesteit den Koning gesanctioneerde en, nog geen twee jaren geleden, in de Nederlandsche Hervormde Kerk ingevoerde reglement op het examen en de toelating tot het Leeraarsambt, eenige alteratie te maken, vooral indien dezelve zou kunnen strekken om het heilzaam doel dezer wet tegen te werken.

Wij meenen ook in het bijzonder gronden te hebben tot vrees, dat er nadeelige gevolgen zouden kunnen ontstaan, wanneer het gemelde reglement zoodanig gealtereerd werd, dat Kandidaten in Engeland of Schotland geordend, zonder voorafgaand examen, bij een der Provinciale Kerkbesturen, als Predikanten der Engelsche of Schotsche kerk in het Koningrijk der Nederlanden, zouden kunnen geadmitteerd worden.

Men zoude toch, dit eens toegestaan zijnde, dezelfde vergunning moeten geven aan Hoogduitsche en Zwitsersche Kandidaten, die bij de Hoogduitsche of Waalsche Kerk in de Nederlanden, den predikdienst wenschen te vervullen, en hier door zou de deur voor ontelbare misbruiken geopend worden, waarom ook de voormalige Synode der Waalsche Kerk in de Nederlanden, herhaalde aanzoeken door de Akademie te Geneve gedaan, om Zwitsersche Kandidaten zonder examen tot het vervullen van den predikdienst te admitteren, bestendig heeft afgewezen.

Voorts bestaan er geene redenen, gewigtig genoeg, om de Engelsche of Schotsche Kandidaten van de algemeene verordening omtrent het examen uit te zonderen.

De Engelsche, Presbyteriaansche en Schotsche kerk in het Koningrijk der Nederlanden, maakt toch, volgens art. 13 en 76 van het algemeen reglement, met onze nederduitsche Hervormde Kerk een geheel uit, en is met dezelve onder één gemeenschappelijk bestuur geplaatst. Dus moeten ook, naar de bepaling in art. 4, 6 en 7 van het reglement op het examen; de Engelsche Kandidaten, die wel het regt tot den predikdienst ontvangen, maar nog geene vaste standplaats vervuld hebben, zich voor een der Provinciale Kerkbesturen laten examineren, om tot den predikdienst in het Koningrijk der Nederlanden te worden toegelaten.

Een examen in de latijnsche taal mag voor zoodanige Kandidaten, wegens de verschillende prononciatie van het latijn, eenigzins moeijelijk wezen, daar in evenwel is geen genoegzame grond, om geheel het onderzoek naar hunne bekwaamheid en regtzinnigheid in de leerstukken van onzen godsdienst af te schaffen, en zal de moeijelijkheid kan weggenomen worden, zoo men zich bij dat gedeelte van het examen, 't welk gewoonlijk in de Nederduitsche taal gehouden wordt, van de Engelsche bediene.

Rekenen het voorts engelsche en schotsche Kandidaten het voor zich van belang, om in hun vaderland de ordening te verkrijgen, de weg daartoe wordt door het examen voor een onzer Provinciale Kerkbesturen niet gesloten.

Ook kan de goede verstandhouding met de Engelsche Protestantsche kerk, door de handhaving van het reglement op het examen niet benadeeld worden. Wordt toch in Engeland en Schotland de plegtigheid der ordening, in een ander land verrigt, niet gerespecteerd, billijk wordt ook alzoo onder ons, iemand die buiten 's lands het regt tot den predik-

dienst ontvangen, doch nog geene vaste standplaats vervuld heeft; niet, dan na voorafgegaan examen, tot den predikdienst toegelaten.

Eindelijk schijnt art. 77 van het algemeen reglement voor het bestuur der Hervormde Kerk in het Koningrijk der Nederlanden, op het examen van Engelsche en Schotsche Kandidaten niet toepasselijk te zijn, daar de admissie tot den predikdienst niet gerekend kan worden tot bijzondere huishoudelijke inrigtingen en regten eener gemeente en derzelver bestuur te behooren. Ook moet daarbij in het oog gehouden worden, dat, volgens art. 14 van het algemeen reglement, bijzondere inrigtingen der Presbyteriaansche, Engelsche en Schotsche kerken in het Koningrijk der Nederlanden, niets mogen behelzen, dat strijdig zij met de eenheid in beginselen en gelijkvormigheid in hoofdzaken, welke de onderscheidene kerken als deelen van hetzelfde geheel behooren te kenschetsen.

De ondergeteekenden zijn dus van oordeel dat het *geenszins noodzakelijk* zij, zoodanig eene alteratie in het reglement op het examen, als voorheen gemeld is, te maken.

Meer aannemelijk schijnt hun de verandering in art. 6 van gemeld reglement, voorgeslagen door het Provinciaal Kerkbestuur van Noordholland, en deszelfs advijs over deze zaak, in dato 30 Mei laatstleden, bij Zijne Excellentie den Heere Directeur-Generaal ingeleverd, om namelijk vast te stellen; « dat gelijk er eene Waalsche Commissie bestaat, er ook zoo eene « Engelsche benoemd, en aan dezelve *alleenlijk* opgedragen worde, om de « hier te lande beroepene Kandidaten, overeenkomstig art. 21 van het re- « glement, te examineren, en deze dezelfde verklaringen en beloften te doen « afleggen, van welke in art. 27 en 28 van gemeld reglement gespro- « ken wordt."

Evenwel zouden de ondergeteekenden, wegens het klein getal van Engelsche kerken en Predikanten in het Koningrijk der Nederlanden, en de daaruit voortspruitende moeijelijkheid, om zoodanig eene Commissie van

Engelsche Predikanten daar te stellen, zich liever conformeren met de propositie van het Provinciaal Kerkbestuur van Zeeland, in deszelfs berigt over deze zaak, in dato 2 Junij laatstleden, bij Zijne Excellentie den Heer Directeur-Generaal ingeleverd; « om namelijk aan Kandidaten der engelsche « en hoogduitsche kerken, zoo zij niet genoegzaam in staat zouden zijn, « het geheele examen in de latijnsche taal af te leggen, vrijheid te verlee- « nen, om zich van de engelsche of hoogduitsche taal te bedienen, en dat « het Provinciaal Kerkbestuur bij zoodanig examen eenen Predikant, dezer « tale regt kundig, des goedvindende, zou kunnen adsumeren."

De ondergeteekenden stellen derhalve voor, art. 4 en 16 van meergemeld Reglement dus te ampliëren, dat het examen van Engelsche en Hoogduitsche Kandidaten in de Engelsche en Hoogduitsche taal kan afgenomen worden, met vergunning aan de Provinciale Kerkbesturen, om, zulks goedvindende eenen Predikant, dier tale magtig, te verzoeken, dat hij daarbij adsistere, en dat gedeelte van het examen, 't welk in de Engelsche of Hoogduitsche taal afgenomen wordt, op zich neme.

Volgens dezen voorslag zou de wet op het examen in haar geheel kunnen blijven, en voor uitheemsche Kandidaten alle moeijelijkheid, voor zoo veel de taal aangaat, weggenomen worden.

B.

Ten opzigte van het rekwest door hoofden van Engelsche huisgezinnen en leden der Engelsche Kerk te Vlissingen, in dato 15 Junij dezes jaars, bij Zijne Excellentie den Heer Directeur-Generaal ingediend, en met eene dispositie van Zijne Excellentie, in dato 's Gravenhage den 26sten Junij 1818, ter tafel van de Synode gebragt, om daarop te attenderen, als houdende, « verzoek dat hun het bezit van den Heer *George Morrison*, « als Herder en Leeraar hunner gemeente, moge verzekerd worden," zijn de ondergeteekenden van oordeel, dat aan dit verzoek der supplianten eerst

dan zal kunnen voldaan worden, wanneer de Heer *Morrison*, die bij het Provinciaal Kerkbestuur van Zeeland geëxamineerd, en bevonden is de vereischte bekwaamheden niet te bezitten, volgens art. 23 van het Reglement op het examen, bij hetzelfde Kerkbestuur op nieuw zal geëxamineerd zijn, en van hetzelve de admissie tot het Leeraarsambt in de Nederlandsche Hervormde Kerk bekomen zal hebben.

De ondergeteekenden zich hiermede van hunnen last gekweten hebbende, onderwerpen dit hun advijs aan de beoordeeling dezer Hoog Eerwaardige Vergadering.

's Gravenhage, den 6den Julij 1818.

(*Geteekend*) L. SURINGAR,
C. FRANSEN VAN ECK,
ANT. VAN DEINSE,
G. S. DE CHAUFEPIÉ.

Besluit dien overeenkomstig tot het voordragen eener ampliatie in het reglement op de examens.

Met dankzegging aan de Commissie, vereenigde zich de Synode ten volle met de gronden, waarop haar prædvijs, ten aanzien van het gedane voorstel rustte: doch besloot art. 4 van het reglement op het examen, en de toelating tot het Leeraarsambt, aldus te ampliëren. « Ingeval een « Provinciaal Kerkbestuur, bij hetwelk de aangifte van een Kandidaat « voor de Engelsche of Schotsche Kerk geschiedt, bestaat uit leden, der « Engelsche of Schotsche taal niet genoeg magtig, om daarin het examen « af te nemen, zal hetzelve verpligt zijn, daartoe ten minste twee Predi- « kanten die in de Engelsche of Schotsche Kerk dezes Rijks dienen, bij « zich te adsumeren," en ingevolge daarvan in art. 16 van genoemd reglement achter het woord *Fransche* te voegen *Engelsche.* Deze ampliatie zal aan het Ministerieel Departement tot de Zaken der Hervormde Kerk worden bekend gemaakt, ten einde na door hetzelve aan de approbatie

van Zijne Majesteit te zijn voorgedragen, en dezelve bekomen te hebben, langs den gewonen weg aan de Provinciale Kerkbesturen te worden bekend gemaakt.

En tot terugzending van het Vlissingsch adres.

De Synode conformeerde zich geheel met het advijs der Commissie, omtrent het rekwest der Engelsche leden te Vlissingen, door Zijne Excellentie den Directeur-Generaal in handen dezer Vergadering gesteld, en dat dit gevoelen van de Synode bij de terugzending van het rekwest in *originali*, ter kennisse van het Ministerieel Departement gebragt worde.

Aanschrijving aan het Klassikaal Bestuur van Middelburg, ten aanzien der Evangelische Gezangen.

Vervolgens is uit de ingekomen stukken, tot den Eeredienst betrekkelijk voorgelezen, eene dispositie van Zijne Excellentie, in dato 29 Junij laatstleden, n°. $\frac{2263}{1233}$, om tot een onderwerp der deliberatien van deze Vergadering te maken den inhoud eener missive, door het *Klassikaal Bestuur van Middelburg* aan Zijne Excellentie afgevaardigd, en verzoekende de tusschenkomst van den Directeur-Generaal, om, door een ernstig schrijven het stichtelijk gebruik der *Evangelische Gezangen* bij den openbaren Godsdienst, aan de gemeenten van dat ressort, en speciaal aan de Kerkeraadsleden aan te bevelen. De Vergadering besloot hierop het Klassikaal Bestuur van Middelburg aan te schrijven, om zich met deze zaak te vervoegen bij het Provinciaal Kerkbestuur van Zeeland, ten einde gemeenschappelijk met hetzelve, naar art. 41 en 60 van het Algemeen Reglement, langs den best mogelijken weg het stichtelijk gebruik der Evangelische Gezangen in de gemeenten, welke daarin nalatig zijn, te bevorderen. En zal van deze aanschrijving aan het Ministerieel Departement tot de Zaken der Hervormde Kerk worden kennis gegeven.

Voorstel van Zuidholland omtrent de opleiding in de Scholen, tot verbetering van het godsdienstig gezang. Aan het Ministerieel Departement voorgedragen.

Eindelijk is uit de stukken, tot den eerdienst betrekkelijk, voorgelezen het stuk, geteekend n°. 360, zijnde een voorstel van het Provinciaal Kerkbestuur van Zuidholland, omtrent de verbetering van het *kerkgezang* in overweging gevende « of, daar het gebrekkige hierin vooral ook schijnt

« te moeten verklaard worden uit de tegenwoordige inrigting der lagere « scholen; waarbij op het onderwijs in het godsdienstig gezang geene be« palingen gemaakt zijn. De Synode ook zulke pogingen zoude kunnen « aanwenden, als dezelve in vereeniging met andere christelijke gezind« heden noodig en raadzaam zal oordeelen."

Hierop is, uit aanmerking van den goeden gang, dien deze zaak, zoo door de loffelijke pogingen der Maatschappij tot *Nut van het Algemeen*, als door den ijver der gewestelijke en plaatselijke Schoolopzieners, allengskens verkrijgt, en bij toeneming belooft, besloten den wensch, aangaande deze zaak van wege de Synode aan Zijne Excellentie den Directeur-Generaal bekend te maken, en denzelven eerbiedig te verzoeken, zijne bemoeijingen tot uitbreiding dezer veel belovende beginselen, door correspondentie met den Minister voor het Openbaar Onderwijs, als anderzins, naar voorkomende aanleidingen en gelegenheden wel te willen uitstrekken.

De Synode vervolgens overgaande tot de overweging der stukken, betrekking hebbende.

C.

TOT DE KERKELIJKE REGLEMENTEN,

EN DAARONDER IN DE EERSTE PLAATS MET OPZIGT TOT

1.

HET ALGEMEEN REGLEMENT op het Bestuur der Hervormde Kerk.

Voorstel van Zuidholland over de weigering van het Diakenschap. *Commissoriaal.*

Nam in overweging eene vraag van het Provinciaal Kerkbestuur van Zuidholland, in het stuk n°. 360, namens het Klassikaal Bestuur van 's Gravenhage gedaan, om van de Synode te erlangen verklaring van art. 85 en 88 van genoemd reglement, en derzelver toepassing op een bestaand geval van zekeren *J. van Putten*, die te Delft tot Diaken verkoren en

daarna bevestigd zijnde, zich aan zijnen dienst onttrokken heeft, met aanmerking, dat te Delft de Diakenen tot den Kerkeraad niet behooren, en zelfs geene stem in de beroeping van Predikanten hebben. De Vergadering oordeelde deze zaak niet vatbaar voor eene oogenblikkelijke decisie, en stelde deswege dezelve in handen eener personele commissie, bestaande uit den Hoogleeraar *Suringar*, den Vice-President *van Eck*, de Heeren *van Deinse* en *de Chaufepié*, om hoe eer zoo beter de Vergadering te dienen van consideratien en advijs.

Voorts kwamen in overweging de stukken, betreffende:

2.

HET REGLEMENT OP HET EXAMEN *en de toelating tot het Leeraarambt.*

En daaronder in de eerste plaats het stuk no. 377, behelzende met rapport van het Provinciaal Kerkbestuur van Gelderland, nopens een examen, in den loop van dit kerkelijk jaar, door welgemeld Kerkbestuur met een ongunstig gevolg afgenomen, deszelfs voorstel, om bij een brief alle Provinciale Kerkbesturen oplettend te maken, op het verzuim der beoefening van de leerstellige Godgeleerdheid, waarvan men van tijd tot tijd, bij het examen der *Candidandi*, blijken aantreft, met eene ernstige opwekking, om zulke, bij wie men dat verzuim ontdekt, niet toe te laten; als mede, om aan de Hoogleeraren der Godgeleerdheid van deze aanschrijving kennis te geven, met uitnoodiging om haren inhoud, op de meest gepaste wijze en vergezeld van de noodige opwekkingen en waarschuwingen, ter wetenschap van hunne leerlingen te brengen.

Voorstel van Gelderland, omtrent de beoefening der leerstellige Godgeleerdheid.
Commissoriaal.

De Vergadering heeft dit voorstel in een besluit veranderd, en eene commissie benoemd, bestaande uit den Hoogleeraar *Ypey*, de Heeren van der *Willigen* en *Scholten*, om het concept van de voorgestelde aanschrijving en

kennisgeving te ontwerpen, en, hoe eer zoo beter, aan de Synode voor te dragen.

Request van den Proponent *Heinzen*, om uitzondering van het reglement op het examen, van de hand gewezen.

Hierna is gelezen een request van *H. W. H. Heinzen*, Proponent bij het Provinciaal Kerkbestuur van Utrecht sedert September 1816, om redenen, ontleend van de voltrekking zijner studiën vóór de invoering van het reglement op het examen, verzoekende om, ingeval van beroeping tot Predikant, wanneer hij zoude verpligt zijn tot het ondergaan van een peremtoir examen, ontheven te zijn van het onderzoek in al die vakken van godgeleerde kennis, die, behalve de grondige en zuivere kennis der christelijken geloofs en zedeleer, in voornoemd reglement, als onderwerpen van het examen zijn bepaald.

Hierop is besloten het request uit te geven met de apostille « dat de « Synode geen vrijheid noch termen gevonden heeft, om van het reglement op « het examen en de toelating tot het Leeraarambt, op eenige wijze, af te wijken, « en uit dien hoofde des requestrants verzoek moet wijzen van de hand."

Hierop is de Vergadering met dankzegging aan God gescheiden.

VERGADERING *gehouden den 7den Julij.*

Present al de leden, uitgenomen de Heer Beets.

Nadat de Vergadering met het gebed was geopend, zijn de notulen der vorige zitting door den Secretaris voorgelezen en goedgekeurd.

Bijbelverklaring van Professor *van der Palm.*

De Secretaris bragt ter tafel eenige afgedrukte bladen van het werk der *Bijbeloverzetting* van den Hoogleeraar *J. H. van der Palm*, met berigt uit deszelfs naam, dat zijn Hooggeleerde, nog in den loop dezer week, een nader verslag van zijn arbeid aan de Synode wenscht aan te bieden. De toegezonden bladen zijn, in afwachting hiervan, ter visie van de leden dezer Vergadering nedergelegd.

Is ingekomen een brief van de Commissie tot de huishoudelijke zaken der *Waalsche Kerken*, verzoekende van de Synode voor de genoemde Kerken de voortduring der vrijheid, provisioneel, door Zijne Excellentie den Heere Commissaris-Generaal voor de zaken der Hervormde Kerk, aan dezelve vergund, om, namelijk, de vier vragen, bij het houden der voorbereidings-predikatie vastgesteld, bij de viering van het Heilige Avondmaal zelve af te nemen en te beantwoorden: vooral ook, uit aanmerking, dat de drie stukken van zelfbeproeving, die in het Avondmaals-formulier, bij de Nederduitsche Hervormde Kerk in gebruik, voorkomen, niet gevonden worden in dat der Waalsche Kerken, en het alzoo voegzaam schijnt, de bewuste vragen in plaats van deze stukken te doen verstrekken.

Verzoek der Waalsche Commissie omtrent de vier avondmaals vragen aan de reeds benoemde commissie.

Deze brief is ten fine van regard gesteld in handen der commissie, tot deze zaak benoemd in de zitting van den 3den dezer.

De Heer President dezer Vergadering bragt ter tafel een concept-besluit, ter verklaring van het stuk der kerkelijke correspondentie, waarvan zijn Hoogeerwaarde, in de zitting van den 3den, de vervaardiging op zich had genomen.

Besluit met nadere verklaring der verordeningen op de kerkelijke correspondentie.

Hetzelve was van dezen inhoud:

De Algemeene Christelijke Synode der Hervormde Kerk in het Koningrijk der Nederlanden, gedurigljk ondervindende, dat de correspondentien met de onderscheidene kollegien van Kerkelijk bestuur, zoo als die in het algemeen reglement bepaald, en door het Synodaal besluit van den 23sten Julij 1816, gepaard met eene dispositie van Zijne Excellentie, den Heere Commissaris-Generaal tot de Zaken der Hervormde Kerk, in dato 9 Augustus 1815, n°. $\frac{1119}{1088}$, opgegeven zijn, niet behoorlijk in acht genomen worden, heeft besloten, des aangaande eene nadere aanwijzing te doen, op dat de onaangename noodzaak niet voortdure, om verzoeken en voor-

stellen, die niet langs den geregelden weg ter Synodale Tafel gebragt worden, buiten deliberatie te houden.

Te weten: in het algemeen reglement voor het bestuur is vastgesteld, art. 60 en 83, dat de Klassikale Besturen corresponderen met de Provinciale Kerkbesturen, de Kerkeraden der onderscheidene gemeenten en de Ringen.

Hieruit volgt, dat, zoo Kerkeraden of Ringen eenig voorstel aan eene hoogere Kerkvergadering verkiezen te doen, hetzelve eerst bij het Klassikaal Bestuur van hun ressort moet worden ingeleverd, hetwelk zulk een voorstel, met deszelfs consideratien, naar aanleiding van art. 83 ter kennisse van het Provinciaal Kerkbestuur brengt.

Alsmede, dat op gelijke wijze een Klassikaal Bestuur, wanneer het eenig voorstel aan de Synode te doen heeft, hetzelve behoort in te leveren bij het Provinciaal Kerkbestuur, om dat het, volgens art. 60, daarmede correspondeert.

Insgelijks, dat de Provinciale Kerkbesturen, naar art. 41, met de bevoegde magten, klassikale moderatoren, en, in zaken de Ringen betreffende, met derzelver Prætor corresponderen, en dat zij derhalve de verzoeken of voorstellen, door mindere vergaderingen ter hunner kennisse gebragt, aan de Synode, aan dewelke, art. 16, het hoogste kerkelijk bestuur is opgedragen, behooren in te leveren, zullende zij, naar aanleiding van art. 83, dit noodig vindende, die stukken met hunne consideratien doen vergezeld gaan.

Terwijl het van zelve spreekt, dat de Provinciale Kerkbesturen hunne eigene voorstellen onmiddellijk aan de Synode inzenden.

De Synode oordeelt, dat, wanneer dit wordt gevolgd, alles geregeld zal afloopen, en de Synodale Vergadering, daar zulks vereischt wordt, de noodige inlichtingen der Klassikale en Provinciale Kerkbesturen kan ontvangen.

Wanneer het echter mogt gebeuren, dat eenig Klassikaal of Provinciaal

Kerkbestuur, zulke voorstellen van eene mindere Vergadering ongeschikt of noodeloos keurde, en de inlevering weigerde, kunnen de genen, die zulke voorstellen gedaan hebben, volgens artikel 6, zich bij nog hooger bestuur zich deswege beklagen, en dus hunne klagten bij het hoogste Bestuur zelfs bekend doen worden.

Deze aanwijzing wordt hiermede ter kennisse gebragt van alle Provinciale Kerkbesturen, om hiervan kennis te geven aan de Klassikale Besturen, en deze aan de respective Ringen, om door dezelve ook bij de Kerkenraden kenbaar te doen worden.

Gelastende de Synode voornoemd wel uitdrukkelijk, dat deze correspondentie stiptelijk worden geobserveerd.

De Vergadering heeft zich hiermede ten volle geconformeerd, met dankzegging aan den President voor genomen moeite, en Zijne Excellentie de Heer Directeur-Generaal beloofde, van dit stuk een genoegzaam aantal exemplaren, ten dienste der Kerkelijke Kollegien, aan welke het door de Provinciale Kerkbesturen zal worden toegezonden, te laten drukken.

De Synode voortgaande met de behandeling der ingekomen stukken, betreffende de kerkelijke reglementen, nam in overweging die, welke specteerden

3.

HET REGLEMENT op het Godsdienstig onderwijs.

Zijnde no. 386 en 415: behelzende het eerste eene vraag, door het Provinciaal Kerkbestuur van Noordholland, namens het Klassikaal Bestuur van Hoorn gedaan, of namelijk zeker persoon, reeds hoogeren ouderdom hebbende bereikt, dan dit reglement toestaat, om de voorbereidende oefeningen en toelating tot het geven van godsdienstig onderwijs te aanvaarden, zoude kunnen geadmitteerd worden tot het examen, indien hij zich daartoe verkoos aan te geven. Het andere een gelijk verzoek, door welgemeld Kerkbestuur, namens het

Voorstellen van Noordholland tot uitzonderingen van het reglement op het godsdienstig onderwijs, van de hand gewezen.

Klassikaal Bestuur van Amsterdam ingezonden, voor *Johanna Cornelia Stuntz*, met bijvoeging, dat voor haar den tijd van *twee* jaren ter opzettelijke oefening moge worden bepaald tot *één* jaar, als hebbende zij verscheidene jaren godsdienstig onderwijs bij drie Predikanten te Amsterdam ontvangen.

Is besloten, aan het Provinciaal Kerkbestuur van Noordholland te schrijven, dat de Synode geene termen vindt, om in deze af te wijken van het reglement, en hetzelve Bestuur renvoijeert naar de wet, om daar naar te handelen en te doen handelen.

Met opzigt tot

4.

HET REGLEMENT op de Kerkvisitatie.

Op voorstel van Zuidholland bepaald, dat de kerkvisitatie niet voor den grooten maar voor den specialen Kerkeraad zal geschieden.

Kwam in overweging het stuk no. 364, zijnde eene missive van het Provinciaal Kerkbestuur van Zuidholland, bevattende, uit naam van het Klassikaal Bestuur van den Briel, de vraag, of de kerkvisitatie behoort te geschieden voor den grooten Kerkeraad, op plaatsen waar zoodanige Kerkeraad bestaat, dan alleen voor de uit zulke kollegien speciaal gecommitteerde leden tot de zaken der Nederduitsche gemeente. De Synode heeft bepaald, dat de kerkvisitatie op die plaatsen alleen geschieden zal voor de speciale gecommitteerden tot de zaken der Nederduitsche Kerken, en zal hiervan aan de Provinciale Kerkbesturen aanschrijving worden gedaan.

Geene algemeene bepalingen gemaakt op het kosteloos afgeven der attestatien van lidmaatschap.

Vervolgens is gelezen no. 321, zijnde eene dispositie van Zijne Excellentie den Directeur-Generaal, aan de deliberatien van de Synode aanbiedende, het nemen van eenen algemeenen maatregel, tot het *kosteloos* afgeven van *attestatien van lidmaatschap*, naar aanleiding van een besluit van het Provinciaal Kerkbestuur van Zeeland, waarvan sub no. 322 kopij was bijgevoegd. De Synode heeft, na deliberatie hierover, geene redenen gevonden tot het algemeen maken van dezen maatregel.

Even min vond de Vergadering noodzakelijk, om, op het voorstel van het Provinciaal Kerkbestuur van Zuidholland, uitgedrukt in deszelfs missive, sub n°. 359, een algemeen *formulier* van lidmaats-attestatie te arresteren.

Geen formulier van die attestatie vast te stellen.

Eene vraag van den Ring van Bergum, voorkomende in n°. 421, hoe te handelen met de genen, die verzuimachtig zijn in het tijdig nemen van lidmaats-attestatien, is gehouden buiten deliberatie, deels uit hoofde, dat deze voordragt strijdig met de wet op de kerkelijke correspondentie ter tafel werd gebragt, deels uit aanmerking, dat het Provinciaal Kerkbestuur van Vriesland, reeds bleek eene zoodanige vraag beantwoord te hebben.

Vragen van den ring van Bergum, omtrent dezelfde attestatie, gehouden buiten deliberatie.

Eindelijk, betreffende

5.

HET REGLEMENT op de uitoefening van kerkelijk opzigt en tucht, enz.

Was ingekomen eene missive van het Provinciaal Kerkbestuur van Zuidholland, sub n°. 562, vragende, namens het Klassikaal Bestuur van Gouda, omtrent de bevoegdheid des Kerkeraads, om, *casu quo*, aan iemand van deszelfs medeleden provisioneel het gebruik des Heiligen Avondmaals al dan niet te ontzeggen. En is hieromtrent besloten, het Provinciaal Kerkbestuur van Zuidholland te verwijzen naar de wet, welke duidelijk bepaalt, dat de leden van een' Kerkeraad alleen censurabel zijn voor een Klassikaal Bestuur.

Zuidholland op de vraag omtrent het provisioneel censureren van Kerkeraads-leden, naar het reglement verwezen.

Is gelezen n°. 323, zijnde eene dispositie van Zijne Excellentie, in dato 2 Maart d. j., opheldering gevende aan art. 17 van zoo evengenoemd reglement, ten gevolge eener missive van het Klassikaal Bestuur van Zierikzee, sub n°. 324, kopijelijk voorhanden, en behelzende « dat, ingeval van « aanklagt den primus, of deszelfs aanverwandten aangaande, en voor de « Vergadering dienende, de primus voor den tijd, dat daarover gedeli- « bereerd wordt, zich uit de Vergadering zal moeten absenteren, en de « secundus in deszelfs plaats zal fungeren: doch, dat de zaak, den primus

Dispositie van den Directeur-Generaal tot interpretatie van artikel 17 van het reglement op de tucht.

« of deszelfs aanverwandten betreffende, zijnde afgehandeld; dezelve zijne « plaats bij de Vergadering zal kunnen hernemen, en deel hebben aan de « deliberatien, en de secundus zich daarvan onthouden; zonder dat het ech- « ter noodig is dezen te verpligten, om (wanneer hij verkiest de Ver- « gadering, zonder regt van stem, verder bij te wonen) zich van dezelve « te verwijderen. En dat, wat de voordeelen betreft, zoo van presentie- « gelden als andere kosten, op welker voldoening de secundus, ingeval « hij de Vergadering als voorschreven verpligt is, in plaats van den primus, « bij te wonen, aanspraak heeft, deze door den succumbant der verschil- « hebbende partijen moeten worden gedragen, en verder gehandeld ten « dezen naar art. 22 en 23 van bovengemeld reglement, of naar art. 7 van « het reglement op de Klassikale kosten." De Synode begreep deze explicatie van het Ministerieel Departement met dankzegging te moeten aannemen, en besloot van dezelve aan al de Provinciale Kerkbesturen kennis te geven, met last, om zich daarnaar in voorkomende gevallen te gedragen.

Aanschrijving dien overeenkomstig aan de Provinciale Kerkbesturen.

Voorstel van Zeeland, omtrent hetzelfde artikel 17. *Commissoriaal* gemaakt

Nog is gelezen een voorstel van het Provinciaal Kerkbestuur van Zeeland, sub n°. 420, strekkende tot eene andere of nadere bepaling van art. 17 van laatstgenoemd reglement, uit aanmerking, dat het grootste gedeelte van de leden der Provinciale Kerkbesturen aan het hoofd van een der Klassikale Besturen staat, en dat derzelver secundi in de laatstgenoemde Besturen Assessoren zijn: waaruit schijnt te volgen, dat er geene zaak van een Klassikaal naar een Provinciaal Bestuur kan gebragt worden, waarover niet reeds door een der leden en deszelfs secundus uitspraak gedaan is, en dat derhalve nimmer een appél van een Klassikaal Bestuur op een Provinciaal Bestuur, waaronder hetzelve ressorteert, mogelijk zoude zijn. De Synode keurde dit voorstel van dien aard, dat het eene nauwkeurige ontwikkeling vereischte, en stelde hetzelve in handen eener personele commissie, bestaande uit de Heeren *van Deinse*, *van der Tuuk*, *Hendriksz* en *Scholten*, om de Vergadering, hoe eer zoo beter, te dienen van consideratien en advijs.

Hierna ging de Synode over tot de behandeling der ingekomen stukken, betreffende

D.

ONGEDECIDEERDE ZAKEN.

Onder welke eerst in aanmerking kwam, sub n°. 297, eene dispositie van Zijne Excellentie, den Heere Commissaris-Generaal belast met de Zaken der Hervormde Kerk, in dato 17 November 1817, op eene missive van het Klassikaal Bestuur van Tiel aan Zijne Excellentie, als bijlage A voorhanden. Het voornoemd Klassikaal Bestuur had gevraagd, of, na de aanschrijving van de Synode van 16 Julij 1817, nogtans de betalingen aan weduwe-beurzen volgens dispositie van Zijne Excellentie, in dato 25 Maart 1816, behooren te geschieden, in dier voege, dat elk Predikant der Klassis van Tiel, uit dezelve vertrekkende, onverschillig of hij lid geweest was, en al of niet lid wilde blijven van de Klassikale weduwenbeurs, *f* 20.00 of *f* 30.00 bij zijne losmaking moest betalen, waarop de Commissaris-Generaal, hebbende ingenomen de advijsen der onderscheidene leden van de Synodale Commissie tot de zaak der weduwenbeurs, als bijlage B voorhanden, aan het Klassikaal Bestuur van Tiel had te kennen gegeven, dat Predikanten, *welke geene leden geweest zijn der weduwenbeurs* van hun ressort, kunnen volstaan, bij derzelver losmaking, met het teekenen eener verklaring, van de bedoelde som te zullen voldoen, zoodra de Algemeene Synode derzelver verpligting daartoe zal hebben bepaald, renvoijerende alzoo deze zaak aan deze Vergadering ter decisie.

Dispositie van renvooi over de zaak van de Tielsche weduwenbeurs. *Commissoriaal* gemaakt.

De Synode heeft de stukken hiertoe betrekkelijk gesteld in handen eener Commissie, bestaande uit den Hoogleeraar *van Oordt*, de Heeren *van der Willigen* en *van der Tuuk*, om over de zaak in questie zoo dra mogelijk een præ-advijs uit te brengen.

In handen derzelve Commissie gesteld de zaak der Drentsche weduwenbeurs.

In handen der zoo evengenoemde Commissie is mede gesteld het stuk n°. 368, zijnde de kopij eener missive van het Provinciaal Kerkbestuur van Drenthe aan Zijne Excellentie den Heere Directeur-Generaal, verzoekende de bepaling, dat de inhoud der dispositie van den 7den November 1816, n°. 4, alleen geacht wordt te zien op de *Klassikale* beurzen, en dat het Provinciaal bestuur van Drenthe vrijheid hebbe, om, ten aanzien van de *Provinciale* weduwenbeurs, zulke billijke bepalingen te maken, als bij de meerderheid der Predikanten onder dat ressort worden goedgekeurd, en tot instandhouding van deze inrigting kunnen strekken: op welke missive door zijne Excellentie gunstig is gedisponeerd door het geven van de gevraagde bepaling. De Commissie is verzocht hierop bij hare overwegingen te letten, en de Vergadering heeft den inhoud van laatstgenoemde dispositie voor communicatie aangenomen.

Hiermede eindigde deze zitting na dankzegging aan God.

VERGADERING GEHOUDEN DEN 8sten JULIJ.

Present al de leden, uitgenomen de Heer Beets.

De Vergadering, door den President, met het gebed geopend zijnde, las de Secretaris de notulen der vorige zitting voor. Dezelve zijn geapprobeerd.

Rapport der Commissie omtrent de vier Avondmaals-vragen.

De Commissie, in welker handen de stukken, betreffende de vier vragen bij de voorbereidings-predikatie, gesteld waren, in de zitting van den 3den dezer, bragt, bij monde van den Hoogleeraar *Ypey*, het navolgend rapport uit.

RAPPORT *eener personele Commissie door de algemeene Synode der Hervormde Kerk, uit deszelfs midden benoemd in de zitting van 3 July, 1818.*

Het heeft U Hoog Eerwaarden behaagd, in de zitting der Synode van den 3den dezer, in handen der ondergeteekenden, als gecommitteerden uit ulieder midden, eenige stukken te stellen, welke alle betrekking hebben op den tijd van het voorstellen der vier vragen voor het Heilige Avondmaal, bij de vorige Synode vastgesteld, ten einde door ons op dezelven zoude gediend worden van præadvijs.

Deze stukken zijn

Voor eerst: eene dispositie van Zijne Excellentie den Heer Commissaris-Generaal, van den 29sten November laatstleden, daarbij overzendende en aan den aandacht der Vergadering aanbevelende zekere missive van de Commissie tot de Zaken der Waalsche Kerken, bevorens bij Zijne Excellentie ontvangen.

Ten tweede: eene kopij der missive der Waalsche Commissie, in het eerste stuk bedoeld, tenderende, om redenen daarbij vermeld, om de vrijheid voor de Waalsche Kerken hier te lande te verzoeken, om de vragen niet bij de voorbereiding maar bij de Avondmaals-bediening zelve te mogen afnemen.

Ten derde: eene dispositie van Zijne Excellentie den Heer Directeur-Generaal, ten geleide eener missive van den Kerkeraad der Engelsche gemeente in 's Gravenhage, met hetzelfde verzoek, en eindelijk

Ten vierde: eene missive des Kerkeraads van Purmerend, door het Provinciaal Kerkbestuur van Noordholland, aan de Algemeene Synode mede-

gedeeld, wederom uit hoofde van plaatselijke omstandigheden dezelfde begeerte te kennen gevende.

Waarbij het Uwe Hooge Vergadering behaagd heeft, in de zitting van den 7den dezer, nog eene nadere missive der Waalsche Commissie te voegen, staande de Synode ingekomen, en onmiddellijk aan deze Vergadering om bijgevoegde redenen, hetzelfde voor de Waalsche Kerken van dit Rijk voorstellende.

De ondergeteekenden hebben alle deze stukken met die aandacht gelezen, en het voorstel zelve, door Zijne Excellentie den Heer Commissaris-Generaal aan de attentie der Synode aanbevolen, met dien ernst overwogen, welken de aard der zake, het belang der kerk en de stichting der christelijke gemeenten vorderden. Zij hebben gemeend twee algemeene beginsels bestendig in het oog te moeten houden: van den eenen kant, dat het belang der Hervormde Kerk in Nederland, zoo wel als de eere van de Algemeene Synode beide vorderen, dat vastheid van besluit de Vergaderingen dezer laatste kenmerke, en deze Hooge Vergadering zoo min mogelijk, en althans niet buiten de allerdringendste noodzakelijkheid, een eensgenomen besluit verandere, of in het eene jaar omverwerpe hetgeen in het vorige jaar was vastgesteld; en aan den anderen kant, dat bijzondere omstandigheden of plaatselijke belangen eene modificatie kunnen gedoogen en vorderen, mits zij de hoofdzaak zelve niet aantaste, zonder dat zulks eenigzins zoude kunnen geacht worden, het genomen besluit of het gezag der Synode te verzwakken.

Van deze beginselen uitgaande, met toepassing op al de stukken, welke in handen uwer gecommitteerden zijn gesteld, hebben de ondergeteekenden gemeend te moeten onderscheiden, tusschen het algemeen voorstel met betrekking tot al de Nederlandsche Hervormde gemeenten binnen dit Koningrijk, de bijzondere belangen der Waalsche Kerken hier te lande, en de plaatselijke omstandigheden van sommige gemeenten.

I. Wat het eerste betreft, hebben de ondergeteekenden met ernst overwogen, ingevolge de meergemelde aanschrijving van Zijne Excellentie, of het voegzaam zijn zoude, omtrent den tijd der voorstelling van de bedoelde vragen verandering te maken, of immers aan de Kerkeraden vrij te laten, dezelve of bij de voorbereiding, of bij de plegtigheid der bediening van het Avondmaal zelve voor te dragen. Hoezeer de algemeene consideratien, door de Waalsche Commissie bijgebragt, allezins verdienen in aanmerking te komen, en van dien aard zijn, dat dezelve zeker bij het nemen van het besluit door de Synode zullen overwogen zijn, komen dezelve echter den ondergeteekenden niet voor, van die gebiedende kracht en dat groote gewigt te zijn, dat de voorgestelde maatregel algemeen zoude moeten aangenomen worden, het besluit der Synode dienen veranderd te worden, en al de onderscheidene gemeenten binnen dit Rijk wederom genoodzaakt, andere schikkingen te beramen en nieuwe veranderingen in te voeren, -- te minder daar de ondervinding geleerd heeft, hetgeen de vorige Vergadering ook meende te mogen verwachten, dat het voorstellen der bedoelde vragen bij de voorbereiding aan deze godsdienst-oefening over het algemeen meerdere plegtigheid bijzet, en daar het oogmerk door voormelde missive bedoeld, door het onmiddellijk verbinden der vier vragen met de viering van het Heilige Avondmaal, reeds door het eerste gedeelte van het formulier, strekkende ter zelfsbeproeving der avondmaalgangers bereikt wordt.

De ondergeteekenden zouden zelfs onder verbetering van gedachte zijn, dat het niet raadzaam was, van wege de Synode hieromtrent eene onbepaalde vrijheid te laten, daar zulks de eenheid, die noodzakelijk in acht behoort gehouden te worden, aanmerkelijk zoude benadeelen.

II. Dan onder de andere motiven, door de Waalsche Commissie bijgebragt, is er één, dat de ondergeteekenden verhindert, het hier boven gedecideerde op de Waalsche Kerken toe te passen, te weten: dat de reeds aangehaalde drie stukken ter zelfbeproeving, vervat in het formulier bij de

Nederduitsche Kerken in gebruik, in het Fransche formulier niet gevonden worden, en de begeerte der Waalsche Commissie ook onder anderen is, in de vier vragen, bij de Synode van 1817 vastgesteld, de plaats der eerstgemelde aldus te zien aanvullen. Deze begeerte komt den ondergeteekenden allezins billijk en loffelijk voor, en het is dus uit dien hoofde, dat uwe gecommitteerden U Hoog Eerwaarden wel durven voorstellen, om de Commissie tot de zaken der Waalsche Kerken te autoriseren, de gemeenten onder haar ressort, die zulks mogten verkiezen, vrijheid te laten, de meergemelde vragen bij de Avondmaals-bediening zelve voor te stellen.

III. Voorts kunnen er, over het algemeen, in zulke gemeenten, waar de voorbereiding acht dagen vóór de Avondmaals-bediening gehouden wordt, redenen bestaan, waarom het minder geschikt zoude voorkomen, de meergemelde vragen aldaar bij den eerstgenoemden dienst vast te stellen, gelijk nu bij de Engelsche gemeente te 's Gravenhage en de gemeente van Purmerend het geval is; en het is om deze reden, dat de ondergeteekenden, onder verbetering, van gedachte zouden zijn, dat hieromtrent aan zulke gemeenten, alwaar de voorbereiding dadelijk acht dagen vóór de Avondmaals-bediening gehouden wordt, de vrijheid zoude kunnen vergund worden, zich daaromtrent bij de Provinciale Kerkbesturen te vervoegen, met autorisatie aan dezen, om, indien gewigtige redenen dit niet beletten, zulk een verzoek toe te staan.

Dan hieromtrent achten de ondergeteekenden zich verpligt, U Hoog Eerwaarden te doen opmerken, dat, ingeval dit gedeelte van ons rapport bij deze Vergadering aangenomen en in een besluit veranderd wordt, het alsdan, om de plegtigheid der voorbereiding niet te verzwakken, en den schijn te vermijden van bij de bediening in onnoodige herhalingen te vervallen, welke slechts strekken zouden om den dienst te verlengen, noodig en nuttig zal zijn, in zulke gevallen, en op plaatsen, alwaar de voorgemelde vragen

met de Avondmaals-viering aldus onmiddellijk verbonden worden, het formulier voor het Avondmaal te splitsen, zoo dat de stukken ter zelfbeproeving, naar aanleiding van het formulier, bij de voorbereiding aan de gemeente voorgehouden worden, terwijl de voordragt daarvan gepastelijk met eene opwekkende aanspraak kan gesloten worden, en de afneming der vragen bij het Heilige Avondmaal onmiddellijk op het gebruik van het tweede gedeelte van het formulier zoude moeten volgen, om aldus eenen eigenaardigen overgang tot het gebed te maken.

IV. Op grond van al het hier boven geallegeerde, zoude het verzoek der Engelsche gemeente van 's Gravenhage, en dat van de gemeente van Purmerend, onder de reserve als boven, naar het oordeel der ondergeteekenden, behooren toegestaan te worden.

De ondergeteekenden vleijen zich, met het bovengestelde aan de intentie van deze Hooge Vergadering beantwoord te hebben, en onderwerpen dit hun rapport aan het meer verlicht oordeel van U. Hoog Eerwaarden.

's Gravenhage, den 8sten Julij 1818.

(*Geteekend*) A. YPEY,
I. J. DERMOUT,
ANT. VAN DEINSE,
G. S. DE CHAUFEPIÉ.

Nader commissoriaal om een besluit tot het verleenen van vrijheid te dezen te ontwerpen.

De Vergadering besloot, na dankzegging aan de Commissie, tot het verleenen eener algemeene vergunning omtrent het doen der bewuste vragen, hetzij bij de voorbereidings-predikatie, hetzij bij de bediening des Heiligen Avondmaals, zoo wel aan de Nederduitsche, Engelsche en Garnizoensgemeenten, als aan de Waalsche kerken, echter onder behoorlijke bepalingen.

De Commissie werd verzocht, de door haar ontworpen bepalingen nader te

resumeren, of zoodanige andere, als ter zake dienende zijn, aan de Vergadering voor te dragen, en werden bij de reeds bestaande Commissie de Hoogleeraar *Suringar*, de Heeren *van der Willigen* en *van der Leeuw* gevoegd, om het ontwerpen en voordragen van zulke bepalingen gezamenlijk bij de hand te nemen, en het resultaat hunner overleggingen aan de Synode, bij wijze van praeadvijs, mede te deelen.

De dienst gedurende het jaar van gratie, zonder bezwaar voor de weduwen waar te nemen.

Daarna zijn gelezen de stukken van n°. 307 tot 311, waaronder voornamelijk behoort eene dispositie van Zijne Excellentie den Heere Commissaris-Generaal, in dato 19 December laatstleden, betreffende een zeker defroijement van reiskosten voor Predikanten, bij de waarneming eener *vakature* gedurende het *annus gratiæ*, met voorstel om deze zaak tot een onderwerp der deliberatien van de Synode te maken, ten einde, zulks noodig vindende, daaromtrent noodige maatregelen te bepalen of voor te dragen.

Aanleiding tot deze dispositie en dit voorstel was genomen uit een geval, plaats gehad hebbende te Doornspijk, waarover de correspondentie van Zijne Excellentie met het Provinciaal Kerkbestuur van Gelderland ter tafel werd gelegd, en waaruit bleek, dat in den ring van Hattem, waartoe Doornspijk behoort, naar usantie drie guldens aan de Predikanten, voor elke beurt gedurende het *annus gratiæ*, waren toegelegd, en ook nu van de weduwe van Ds. *Bogt* gevorderd. De Synode heeft, na overleg, besloten geene nadere bepalingen omtrent dergelijk defroijement te maken of voor te dragen, en aan Zijne Excellentie den Heere Directeur-Generaal te kennen te geven, dat deze Vergadering den dienst voor eene weduwe, gedurende het *annus gratiæ*, enkel beschouwt als een werk van liefde, hetwelk uit dien hoofde zonder eenig bezwaar voor de weduwen behoort waargenomen te worden.

De Vergadering overgaande tot de overweging der stukken.

E.

BEHELZENDE BIJZONDERE VOORSTELLEN.

Nam eerst in overweging twee voorstellen van Ds. *Goedkoop*, Predikant te Gent, vervat in n°. 394, ingezonden door het Klassikaal Bestuur van Brussel, en door den President van het Provinciaal Kerkbestuur van Limburg, namens hetzelve, overgenomen.

Voorstellen van Ds. *Goedkoop*.

Het eerste voorstel betrof de noodzakelijkheid, waarin Protestantsche militairen in de zuidelijke provincien des Rijks gebragt worden, om niet alleen de *militaire honneurs van het venerabile* te bewijzen, maar ook bij deszelfs vertooning in het openbaar te *knielen*, en tendeerde, om van Zijne Majesteit, op de meest gepaste wijze, de bepaling, overeenkomstig met het heilig beginsel van gewetens vrijheid, te bekomen, dat elke godsdienstige eerbewijzing, ook van de zijde der Protestantsche militairen aan het venerabile, eene vrijwillige daad behoort te zijn.

Over het dwingen van Protestantsche militairen tot de vereering van het venerabele.

De Synode, aangedaan met droefheid en verontwaardiging over de veronderstelde mogelijkheid van zulk een dwang, als in het voorstel wordt uitgedrukt als werkelijk bestaande, en met evangelischen ijver wenschende, dat dezelve het vrij geweten van de leden onzer kerk, die voor het Vaderland de wapenen dragen, niet drukke, begreep echter in dezen den weg van voorzigtigheid te moeten inslaan, en zich zorgvuldig te wachten, om zelfs den schijn van ongegrond beklag aan te nemen; en besloot deswege, Zijne Excellentie den Heere Directeur-Generaal eerbiedig te verzoeken, om onderzoek te willen doen naar de gegrondheid dezer klagt, en dezelve zoodanig bevindende, met allen ernst pogingen tot derzelver onverwijlde wegneming te willen doen bij Zijne Majesteit, onzen geëerbiedigden Koning, en van Hoogstdenzelven zoodanig een besluit te vragen, als de wijsheid Zijner Majesteit, overeenkomstig met de regten van het geweten,

Aan den Directeur-Generaal voorgedragen.

en de edele beginselen zoo van zijn hart, als van zijne verlichte en gezegende regering, te dezen zal noodig keuren.

Over de opvoeding der weezen van Protestantsche militairen in de zuidelijke provincien een adres in te dienen aan den Directeur-Generaal.

Het tweede voorstel betrof de verzekering van de opvoeding der *weezen* van Protestantsche militairen, (die in de zuidelijke provincien des Rijks, aan de plaatselijke inrigtingen van weldadigheid zijnde overgelaten, het grootste gevaar loopen, om in het bijgeloof opgetrokken te worden,) in den zuiveren godsdienst door hunne ouderen beleden: waartoe vooral scheen in aanmerking te komen de oprigting van een Protestantsch weeshuis in eene of andere stad van die provincien, en waarin de weezen van Protestantsche militairen, ten koste der plaatselijke weldadigheid, zouden kunnen verzorgd worden. De Synode begreep, zich met dit gewigtig voorstel, bij wijze van adres, te moeten vervoegen bij Zijne Excellentie den Directeur-Generaal, ten einde, des mogelijk, zulk eene heilzame zaak, door deszelfs invloed te bevorderen. De Heer *Verloren* is verzocht het concept van zoodanig adres ter tafel te brengen.

Zaak van Kantens aan het Departement overgelaten.

Vervolgens is gelezen n°. 396, zijnde een voorstel van het Klassikaal Bestuur van Middelstum, bij missive van het Provinciaal Kerkbestuur van Groningen ter tafel gebragt, en betreffende den staat der gemeente van Kantens, welker kerkgebouw om schuld was aangeslagen, en gedreigd werd met verkoop en afbraak. De Synode vertrouwt, dat het Departement van Kerkelijke Zaken, bij hetwelk deze zaak genoegzaam bekend is, daaromtrent de meest gepaste maatregelen zal nemen.

Voorstel van Winschoten over de godsdienstige opleiding der Studenten, buiten deliberatie gehouden.

Voorts werd medegedeeld n°. 399, zijnde een voorstel van het Klassikaal Bestuur van Winschoten, strekkende, om, uit aanmerking van de toenemende ongodsdienstigheid onder de beschaafde klasse, van wege de Synode te bewerken, dat Professores Theologiæ, buiten hunne gewone lessen voor Studenten in de Godgeleerdheid, algemeene lessen houden over de christelijke geloofs- en zedeleer voor alle studenten, en dat bepaald worde, dat

niemand bij eenige faculteit een' *gradus doctoratûs* verkrijge, ten zij het blijke, dat hij deze lessen behoorlijk heeft bijgewoond. De Synode begreep dit voorstel te moeten houden buiten deliberatie, als ingezonden strijdig met de wet op de kerkelijke correspondentie; en zal het Klassikaal Bestuur van Winschoten worden aangeschreven, om deszelfs inhoud in nadere en rijpere overweging te nemen, en verkiezende hetzelve aan te bieden aan eene volgende Synodale bijeenkomst, zulks te doen in overleg met, en door het Provinciaal Kerkbestuur van Groningen.

Verzoek aan het Departement dat aan de Klassikale *Scriba's* secundi mogten worden toegevoegd.

Nog had het Provinciaal Kerkbestuur van Noordholland, sub n°. 411, namens het Klassikaal Bestuur van Amsterdam, een voorstel ingezonden, « dat voor de *Scriba's* der Klassikale Besturen, vaste secundi mogen be« noemd worden uit de leden van elk bestuur of derzelver secundi, of uit « andere leden der Klassis, waarbij het Provinciaal Kerkbestuur de bepaling « had gevoegd, dat de *Scriba's* gehouden zullen zijn in eene bestendige « correspondentie te zijn met hunne secundi, en dezelve alle bij hen ont« vangen stukken mede te deelen." Zonder deze nadere bepaling over te nemen, besloot de Synode aan het Ministerieel Departement tot de Zaken der Hervormde Kerk deszelfs wensch te kennen te geven, dat voortaan vaste secundi voor de *Scriba's* der Klassikale Besturen worden benoemd.

Vragen van den ring van Schoonhoven buiten deliberatie gehouden.

De ring van Schoonhoven had, sub n°. 313 en 314 een lijstje ingezonden met zeven vragen, waarmede dezelve, gelijk de *Scriba* meldde, zich, zonder effect, had geadresseerd aan het Klassikaal Bestuur van Gouda, en het Provinciaal Kerkbestuur van Zuidholland. Vermits deze vragen bij het Provinciaal Kerkbestuur van Zuidholland niet legaal ter tafel zijn gebragt, en hetzelve ook het afwijzend besluit van het Klassikaal Bestuur van Gouda geenszins had bekrachtigd, maar, op eene mondeling gedane vraag deswege, den ring van Schoonhoven enkel had verwezen naar de wet op de kerke-

lijke correspondentie van 23 Julij 1816, ten einde, des verkiezende, daarnaar te handelen, heeft de Synode begrepen, dat deze zaak geen onderwerp van deliberatie bij derzelve konde wezen.

Kennisgeving van eene drukfout in eene uitgave van het Nieuwe Testament.

Nog is uit n°. 421, namens den ring van Bergum, medegedeeld eene drukfout op 2 Kor. III vs. 6, in de uitgave des N. T. te Dordrecht 1792, welk stuk door den Secretaris tot noodig gebruik zal gezonden worden aan het Provinciaal Kerkbestuur van Noordholland.

Hierop is de Vergadering met dankzegging aan God gescheiden.

VERGADERING *gehouden den 9den Julij.*

Present al de leden, uitgenomen de Heer Beets.

Conferentie met den Hoogleeraar *van der Palm*, over deszelfs Bijbelvertaling.

Na de opening en resumtie, werd bij den President aangediend de Hoogleeraar *J. H. van der Palm*, welke, buiten de vergadering opgewacht door den President, Vice-President en Secretaris, aan dezelven ter hand stelde een schriftelijk verslag van zijn' arbeid ter overzetting des bijbels. Zijn Hooggeleerde gaf te gelijk mondeling te kennen, dat hij voornemens was, dit der Synodale Vergadering aangeboden verslag te doen drukken voor zijn werk, om de plaats eener voorrede te vervullen. De President bedankte voorloopig den Hoogleeraar, voor dit bewijs van achting aan de Synode bewezen, en de vergadering vond goed te bepalen, dat het verslag zelf in de volgende zitting, onmiddellijk na de resumtie, zal worden gelezen.

Rapport op het ontwerp van reglement van het weduwenfonds.

De commissie in welker handen, in de zitting van den tweeden, gesteld zijn de stukken, ingeleverd door de Synodale Commissie des vorigen jaars, voordragende een ontwerp van reglement voor eene algemeene weduwenbeurs, bragt, bij monde van den Heer *van der Tuuk*, het navolgend rapport uit:

HOOG EERWAARDIGE HEEREN!

De ondergeteekenden, bij uwlieder besluit van den tweeden dezer, gecommitteerd zijnde, om U Hoog Eerw. te dienen van consideratien en advijs, omtrent het concept-plan van eene algemeene weduwen-beurs ter ondersteuning van de predikants-weduwen en weezen in dit Koningrijk, het welk, ingevolge het besluit der Synodale vergadering des vorigen jaars, door de Heeren *Donker Curtius*, *Broes* en *van Deinse* ontworpen, en thans met de noodige bijlagen gemunieerd, alhier ter tafel gebragt zijnde, ten genoemden einde den ondergeteekenden is in handen gesteld, — hebben de eer, het resultaat hunner herhaalde deliberatien bij dezen voor U Hoog Eerw. openteleggen.

Voor alles vinden zij zich gedrongen te verklaren, dat de stellers van gedacht ontwerp geacht moeten worden, de regtmatigste aanspraak verkregen te hebben op de erkentenis dezer Hooge Kerkvergadering, wegens den ijver, de kunde en schranderheid, welke zij bij de vervaardiging van dit ontwerp aan den dag hebben gelegd; gelijk dan ook de ondergeteekenden, onder verbetering, van oordeel zouden zijn, dat deze Vergadering op de eene of andere wijze haar genoegen over het te dezen verrigte aan genoemde heeren ontwerpers behoort te kennen te geven.

Daar echter de concipienten zelve nederig genoeg denken van hun werk, om alleenlijk te verlangen, dat hetzelve slechts als een bewijs voor de mogelijkheid en het wenschelijke van een algemeen weduwen-fonds moge worden aangemerkt; en daar zoodanig een fonds moet beschouwd worden als een punt van het hoogste gewigt, zoo gevoelen de ondergeteekenden, dat zij schuldig zijn, met alle gepaste vrijmoedigheid en zonder eenige terughouding, de gebreken aantewijzen van het ter tafel gebragte ontwerp, en de zwarigheden te ontwikkelen, aan welke, hunnes inziens, deszelfs realisering zoude onderhevig zijn; terwijl zij het zullen wagen, om tevens zoodanige

alteratien voortedragen, als, naar hunne meening, best geschikt zouden zijn, om gezegde gebreken en zwarigheden te verminderen of geheel te doen ophouden.

De ondergeteekenden zullen alzoo *vooraf* hunne bedenkingen op het onderhanden zijnde ontwerp, naar orde van deszelfs artikelen, met zoo veel beknoptheid, als de duidelijkheid zal toelaten, bij dezen voorstellen, en *vervolgens* meer bijzonder de veranderingen opgeven welke, hunnes inziens, in het concept zouden behooren gemaakt te worden.

Op art. 4 en 5. Door de deelneming te doen afhangen van de keuze der thans in dienst zijnde Predikanten en pensioen genietende Emeriti, worden alle de gemaakte berekeningen op losse schroeven gesteld: immers is het vooruit te zien, dat zeer velen van de uitnoodiging ter deelneming geen gebruik zullen maken, en dat juist en meest alleen die genen zullen deelnemen, van welken men met de meeste waarschijnlijkheid het eerst weduwen of weezen zoude moeten verwachten; waaruit noodwendig moet voortvloeijen, dat, vooral in de eerste twintig of dertig jaren, het getal der weduwen naar evenredigheid grooter en dat der contribuanten zeker aanmerkelijk kleinder zoude zijn, dan in de gemaakte berekeningen verondersteld is en aangenomen. Voorts is het tastbaar, dat op deze wijze het oogmerk, waartoe dit weduwen-fonds zal worden opgerigt, eene algemeene verzorging van alle Predikants-weduwen, geheel niet zoude bereikt worden: daar, bij het overlijden der Predikanten, die geen deel aan het weduwen-fonds genomen hadden, nog gedurende vele jaren, vele Predikants-weduwen en weezen zullen bestaan, die geheel niet of zeer gebrekkig zouden verzorgd zijn.

Op art. 16. De betaling van deze en andere contributien bij de kerkvisitatie, hoezeer ook door de gemakkelijkheid aangeprezen, zouden de ondergeteekenden geheel niet durven aanraden, omdat daardoor de kerkvisitatie, bij minonderrigte menschen, meer en meer den schijn eener financiële operatie

verkrijgen, en juist daardoor in deszelfs gewenschte vruchten zeer benadeeld worden zoude.

Liever mogt men bepalen, dat de contributien der gemeenten tot dit fonds door de prætors en scriba's der ringen ontvangen, en, des noods, van de in de betaling achterlijke gemeenten ingevorderd zullen worden.

Op art. 18. Langs eenen korteren weg, en die misschien ook zekerder tot het doel zoude leiden, zouden de gemeenten, welke in de betaling dezer contributie achterlijk mogten bevonden worden, tot derzelver pligt gebragt kunnen worden, indien dezelve bij de Provinciale Kerkbesturen aangegeven; en door dezen, naar bevind van zaken en de plaatselijke omstandigheden, tot genoemd einde de noodige en bestgekeurde maatregelen genomen en bewerkstelligd wierden.

Op art. 19. Het is moeijelijk te begrijpen, om welke reden de Quæstor van het weduwen-fonds onder de bijzondere surveillance van *één* der Provinciale Kerkbesturen zoude moeten staan. Zoude dit niet het fonds den schijn geven van meer provinciaal dan algemeen te zijn? Zoude zulks niet sommigen doen vreezen, dat er in de administratie van het fonds en de bedeeling der weduwen, vroeg of laat, eenige provinciale partijdigheid mogte plaats grijpen,— en zoude dit niet eenen indruk kunnen maken, die de invoering van deze inrigting zeer belemmeren konde? Waarom zoude de Quæstor van dit fonds, meer dan de algemeene Quæstor, onder een speciaal toevoorzigt moeten gesteld worden? Waarom zoude hier eene rekening en verantwoording, jaarlijks aan de Synode te doen, niet even zeer toereikende zijn, als zulks ten opzigte der klassikale kosten en de fondsen voor de noodlijdende kerken bij den Synodalen Quæstor, met zoo goeden grond, en om voldoende redenen voor toereikende gerekend wordt?

Op art. 22. Daar de finale admissie tot het examen van de zoodanigen, welke zich tot hetzelve aangeven, wanneer de Provinciale Kerkbesturen niet vergaderd zijn, eerst op die vergadering der Provinciale Kerkbesturen

plaats grijpt, op welke zij worden geëxamineerd, zoo kunnen van de zoodanigen, de penningen voor de weduwen ook niet wel vroeger ingevorderd worden, en alzoo niet dan na het examen, aan den Quæstor van het weduwen-fonds overgemaakt worden.

Op art. 23. Dewijl de Quæstors der Provinciale Kerkbesturen wegens de examen gelden, met den Quæstor van het fonds moeten corresponderen, en de Provinciale Kerkbesturen op de incassering der gemeente-contributien toezigt moeten hebben, zoo schijnt het verre de voorkeur te verdienen, dat de door de prætors en scriba's der ringen geïncasseerde contributien aan de Scriba's der Klassikale Besturen, en door deze aan de Quæstors der Provinciale Kerkbesturen worden bezorgd, om door laatstgenoemden aan den Quæstor van het weduwen-fonds overgemaakt, en aan hunne respective collegien verantwoord te worden. Op deze wijze zal de algemeene belangstelling voor dit fonds bevorderd, en de anders moeijelijke en omslagtige administratie den Quæstor van het weduwen-fonds zeer veel bekort, en gemakkelijker gemaakt worden.

Op art. 25. Misschien was het verkiesselijker onbepaald te laten, welke soort van lands effecten door den Quæstor van het fonds zullen worden aangekocht. Daar, naar tijdsgelegenheid, nu deze dan die soort van effecten voordeeliger zouden kunnen zijn, kan de Quæstor jaarlijks hieromtrent de Synode adviseren, en door dezelve tot aankoop van zekere effecten geautoriseerd worden.

Op art. 28, vergeleken met de aanmerking op art. 19. Zoo de administratie van het fonds slechts volgens de nu gedane voordragt geregeld, en zoo veel mogelijk gemakkelijk gemaakt wordt; zoo de post van Quæstor, als eene Synodale Commissie, zoo vercerend gemaakt wordt, als mogelijk is en behoort te geschieden; mag men met reden vertrouwen, dat, (zoo anders de thans fungerende zoo verdienstelijke Quæstor van de Synode, deze alzoo gefaciliteerde administratie niet op zich mogte kunnen

nemen) ook hiertoe een man zal kunnen gevonden worden, aan wien, onder toezigt van de Synode, en gerugsteund door den Secretaris en Quæstor van dezelve, deze administratie met alle veiligheid kan worden toevertrouwd.

Op art. 29. Het alhier bepaalde schijnt geheel noodeloos en overtollig te zijn, daar bij de bepaling der wet voldoende gezorgd is, dat de kansbiljetten, aan publieke administratien behoorende, als derzelver eigendommen gespecificeerd en verzekerd worden.

Op art. 31. Buiten tegenspraak zoude aan den Quæstor van dit fonds een traktement moeten worden toegelegd, indien de administratie noodwendig zoo omslagtig en werkzaam moeste zijn, als de bepalingen van het geleverde concept-reglement medebrengen.

Daar echter in de speculative berekeningen, op welke dit fonds, volgens het concept, zal worden gebaseerd, op geenerlei traktement noch op eenige administratie-kosten gerekend is: zoo schijnt hierdoor de grondslag van dit gebouw ondermijnd te worden; en zoude dit, gevoegd bij de misrekening bij art. 5 aangewezen, meer dan genoegzaam zijn, om geheel het gesticht te doen instorten: dat is, de geheele mislukking dezer speculatie te veroorzaken.

Op art. 46. Het is vooral dit artikel, waarop de bijzondere attentie dezer Hooge Kerkvergadering dient gevestigd te worden; als houdende eene beslissing van het lot eener talrijke menigte, thans bestaande en toekomende weduwen en weezen, wier belangen zeker elk lid dezer Vergadering bijzonder ter harte gaan.

Een der zoo verdienstelijke ontwerpers van het concept-reglement, heeft in zijne daarop gemaakte aanmerkingen, (welke, bij de redactie, even weinig als die van een ander lid der commissie, hebben kunnen worden geregardeerd, als zijnde, naar het schijnt, het geleverde concept reeds vroeger in den tegenwoordigen vorm gesteld), een der ontwerpers, zeggen wij, heeft

zelf betuigd: hoe hem steeds het bezwaar bleef drukken, dat door de algemeene weduwen-beurs, op deze wijze ingerigt, de Provinciale en Klassikale weduwen-beurzen, die reeds zoo lang en weldadig gewerkt hebben, zouden teruggegaan, terwijl, althans in een reeks van jaren, uit het algemeene fonds zoo weinig daarvoor in plaats zoude kunnen gegeven worden. En zeker waren het de hieruit ontspruitende zwarigheden, welker gevoel de schrandere ontwerpers in hunne conductoire heeft doen zeggen dat zij hoopten, met het geleverde ontwerp slechts de *mogelijkheid* en het *wenschelijke* van een algemeen weduwen-fonds bewezen te hebben.

Indien toch een zoodanig fonds door deszelfs invoering de oorzaak zoude worden, dat de thans bestaande Predikants-weduwen en minderjarige onverzorgde kinderen, in derzelver veelal bekrompen en behoeftige omstandigheden, daarbij moesten schade lijden, of gevaar liepen van, of in het algemeen of gedeeltelijk, aan derzelver treurig lot overgelaten te worden; indien deze Hooge Kerkvergadering, ten koste van de thans bestaande, reeds sober genoeg verzorgde weduwen, het goede voor de toekomende ging stichten; hoezeer zoude dit strijden met derzelver gezindheden en bedoelingen?

En echter kunnen en mogen de ondergeteekenden niet ontveinzen, dat zij, na alles rijpelijk overwogen te hebben, in gemoede zijn overtuigd geworden, dat genoemde treurige gevolgen uit de invoering van het concept-reglement, zoo als het daar ligt, vrij zeker zouden resulteren.

Het zij den ondergeteekenden vergund, de gronden van deze hunne overtuiging kortelijk te ontwikkelen.

Zonder zeer scherpziende te wezen, kan men ligtelijk voorzien, dat zeer velen, die, vrijwillig of gedwongen, in een alzoo ingerigt algemeen weduwen-fonds deelnemen, minder belang zullen stellen in andere bijzondere weduwen-beurzen; dat velen, zoo zij kunnen, zich zullen onttrekken aan het betalen eener dubbele en daardoor zeer bezwarende contributie;

dat dit vooral het geval zal zijn met de aankomende Predikanten, die, nog geene verbindtenis noch deelgenootschap aan eenig bijzonder fonds hebbende, in vele streken nog boven de contributie, meer of min groote sommen moeten betalen, voor het verkrijgen van het lidmaatschap in zoodanige bijzondere beurzen, welke meerendeels reeds zoo veel verloren hebben, bij de invoering der thans bestaande kerkelijke organisatie zullen kwijnen, en welhaast, wat een groot gedeelte van dezelve betreft, geheel zullen verloren gaan. Uit welk een en ander noodwendig moet voortvloeijen, dat er, bij het tot stand brengen van een alzoo gewijzigd algemeen fonds, weldra niet weinige Predikants-weduwen en weezen zullen gevonden worden, die veel minder verzorgd worden, dan bij de voortduring der thans nog bestaande, en door het algemeene fonds verdrongene weduwen-beurzen, het geval zoude zijn geweest.

Men zegge niet, dat men zoodanig eene onverschilligheid omtrent het lot hunner naastbestaanden niet moet verwachten van de Leeraren van den Godsdienst, en dat alzoo het verwaarloozen van de bijzondere weduwen-beurzen niet zoo algemeen bij de Predikanten zal plaats hebben; immers is het meer dan genoeg bekend, dat niet weinige Predikanten, die onbemiddeld, en met het onderhoud van meer of min talrijke huisgezinnen bezwaard zijn, genoeg te doen hebben, om in den tegenwoordigen nood te voorzien, daar hunne zoo geringe traktementen naauwelijks toereiken, om de volstrekt onvermijdelijke uitgaven goed te maken. Kan men het den zoodanigen ten kwade duiden, wanneer zij zich aan alle zoodanige uitgaven onttrekken, die slechts eenigzins vermijd kunnen worden, en dat zij, bij gevolg, geheel geen deel nemen in zoodanige bijzondere weduwen-beurzen, welker meer of min bezwarende contributiën tegen het nog onzekere nut, dat eens hunne weduwen daaruit zouden kunnen trekken, moeten berekend worden? En toch zijn het juist de weduwen en weezen der zoodanigen, die het meest eene ruimere ondersteuning noodig hebben, dan misschien immer,

althans nog in een lange reeks van jaren, uit een, volgens dit concept ingerigt, algemeen fonds zal kunnen genoten worden.

Veel grooter nog zijn de zwarigheden, door welke het concept gedrukt wordt ten opzigte van de Provinciale weduwen-beurzen, hoedanige er in Vriesland, Groningen en Drenthe sedert eene lengte van jaren in werking zijn. Deze inrigtingen zijn wel eenigzins onderscheiden gewijzigd. Om echter tastbaar te maken, hoe zeer door de invoering van een algemeen weduwen-fonds, op den voorgeslagen voet, *of* de Predikanten boven maten bezwaard, *of* de heiligste regten der weduwen benadeeld en geschonden zouden worden; zal het voldoende zijn, de aandacht te vestigen op de Provinciale weduwen-beurs in Vriesland, eene stichting, welke door eene ondervinding van vele jaren beproefd en allezins doelmatig bevonden is; gelijk dan ook de schrandere ontwerpers van het onder handen zijnde concept, de Vriesche inrigting boven alle dergelijke stichtingen de voorkeuze geven, en, ten einde de algemeene weduwen-beurs op gelijksoortige grondslagen mogte gevestigd worden, het eerste ontwerpen van een reglement voor dezelve aan den nu zaligen *Lobry* opgedragen hebben.

In Vriesland nu wordt, ten gevolge eener staatswet, van wege elke Predikantsplaats, door de genen, welke daarvan in der tijd het traktement genieten, gelijk mede door alle pensioen trekkende Emeriti, jaarlijks *f* 12.00 voor de weduwen en weezen der in Vriesland overledene Predikanten gecontribueerd; welke contributie, benevens een bepaald subsidie van den lande, op vastgestelden tijd en wijze, jaarlijks geheel onder de weduwen en weezen wordt verdeeld.

Daar deze, sedert lang bestaande, inrigting door den tijdelijken Souverein is geguarandeerd, hebben de thans bestaande weduwen daarop het onbetwistbaarste regt verkregen, in hetwelk zij niet zonder eene schreeuwende onregtvaardigheid kunnen benadeeld worden. Ook hebben de thans in Vriesland dienende en uit-

gediende Predikanten, die, sedert langeren of korteren tijd, deze contributie voor de weduwen en weezen hunner voorgangeren hebben opgebragt, daardoor, voor hunne weduwen en weezen in der tijd, een even onbetwistbaar regt verkregen op eene gelijke contributie hunner opvolgers, of een equivalent, dat, in plaats daarvan, zonder verder bezwaar voor hen zelve, gegeven wordt.

Het staat alzoo niet ter keuze der Vriesche Predikanten, of zij aan de Vriesche weduwen-beurs al dan niet willen deelnemen, zij kunnen zich daaraan onmogelijk ontrekken, zonder zich schuldig te maken aan de grootste onregtvaardigheid omtrent de weduwen en weezen hunner voorgangeren, ten behoeve van welke hunne traktementen, reeds vóór dat zij hunnen dienst aanvaard hebben, bij een wettig contract, aangegaan onder guarantie van den tijdelijken Souverein, bezwaard zijn geworden. Maar juist daardoor, dat die in dienst zijnde Predikanten, volgens wet en pligt, voor de weduwen en weezen hunner voorgangeren blijven contribueren, verkrijgen zij voor hunne weduwen en weezen in der tijd een even onbetwistbaar regt op eene gelijke contributie hunner successeuren, die zich alzoo even weinig daaraan mogen onttrekken, en op gelijke wijze regt verkrijgen op eene vaste, even groote, contributie hunner opvolgers.

Zal men zeggen, dat, volgens dit 46ste artikel van het concept-reglement, bij de invoering van dit algemeen weduwen-fonds, de Vriesche beurs ongeschonden blijft en in stand wordt gelaten, zoo moest men willens de oogen sluiten voor het ondragelijke der lasten, welke men daardoor den broederen oplegt: immers zouden op deze wijze al de Vriesche Predikanten ten eeuwigen dage veroordeeld worden, om van hunne traktementen, welke, voor bijna de helft, slechts *ƒ* 600.00 beloopen, eene contributie van niet minder dan *ƒ* 22.00 jaarlijks te moeten betalen.

Men zegge niet, dat de thans in dienst zijnde Predikanten minder reden hebben, om zich wegens de oprigting van een zoodanig algemeen weduwenfonds te bezwaren, omdat zij aan dat fonds geen deel behoeven te nemen,

immers kunnen zij, zonder onregtvaardig te worden jegens hunne eigene natelatene vrouwen en kinderen, zich niet van het deelgenootschap aan het algemeen fonds onttrekken, zonder tevens hunne weduwen te versteken van de voordeelen, welke uit de examengelden en de gemeenten-contributien zullen profluëren.

Doch Uwe gecommitteerden, Hoog Eerw. Heeren! meenen genoeg, zoo maar niet meer dan genoeg gezegd te hebben, om bij een ieder van de verlichte en denkende mannen, uit welke deze Hooge Kerkvergadering is te zamengesteld, de overtuiging voorttebrengen of te bevestigen, dat het ter tafel gebragte concept, hoe wel ook bewerkt, hoe vernuftig ook uitgedacht en berekend, zoo als het daar ligt, niet kan, althans niet mag in werking worden gebragt, daar de Synode door hetzelve waarschijnlijk meer kwaad dan goed zoude stichten, en, met de bedoeling om barmhartigheid te oefenen, zich aan groote onregtvaardigheid zoude schuldig maken; en dat alzoo door dit concept, ja wel! het *mogelijke* en *wenschelijke* van een algemeen weduwen-fonds als bewezen mag aangemerkt worden, doch dat het zich geheel niet in den staat bevindt, dat hetzelve voor eene dadelijke realisering vatbaar zoude wezen.

Hier zouden de ondergeteekenden kunnen eindigen, en het daarvoor houden, dat zij voldaan hadden aan den ontvangen last; ook zouden zij het niet wagen, uwlieder aandacht meer te vergen, of hunne werkzaamheden verder uit te strekken, dan de ontvangen last uitdrukkelijk schijnt te vorderen. Zij gevoelen zeer wel, hoezeer zij, door verder te gaan, zich zelve exponeren aan het gevaar, dat hun werk door anderen even gebrekkig kan bevonden worden, als zij het werk hunner voorgangeren gevonden hebben. Zij gevoelen dat het veel ligter valt, de gebreken van eenig werk te berispen en aan te wijzen, dan zelve een werk te leveren, dat van gebreken vrij en onberispelijk is. Doch gevoelende hoe wenschelijk het zij, dat eenmaal een algemeen weduwen-fonds tot stand mogte komen, waardoor de weduwen en weezen van mannen, die zich, met opoffering van alle uitzigten

op rijkdom en fortuin, aan de bevordering van de dierbaarste belangen van den Staat en der menschheid hebben toegewijd, voldoende tegen kommerlijken nood en vernederende armoede gewaarborgd en beveiligd worden; hebben de ondergeteekenden gemeend, zich aan geene moeite, of gevaar van vruchteloos gewerkt te hebben en berispt te worden, te moeten onttrekken: en het is uit deze beweegredenen, en met zoodanige gevoelens, dat uwe gecommitteerden de eer hebben, hier nevens een eenigzins anders gewijzigd concept-plan van een algemeen weduwen-fonds ter tafel te brengen, en hetzelve, tevens met dit hun rapport, aan de deliberatien dezer hooge Kerkvergadering over te geven.

Men meent in dit ontwerp de zwarigheden vermijd te hebben, welke in het vorige zijn aangewezen; en schoon men erkent, dat, op de wijze hierbij voorgeslagen, het algemeene fonds langzamer zal tot stand komen, en later toereikende worden, om eenige aanmerkelijke uitdeelingen te doen: zoo hoopt men toch ook, dat een iegelijk zal erkennen, dat de eenvoudige middelen, hier voorgeslagen, minder aan misrekening en mislukking zullen onderhevig zijn, en alzoo, schoon later en langzamer, toch ook zekerder tot het gewenschte doel zullen voeren. Terwijl wij meenen, dat op deze voorgeslagen wijze geenerlei onregtvaardigheid begaan, en niemand verongelijkt wordt; daar, op deze wijze, de bijzondere Klassikale en Provinciale weduwen-beurzen, niet slechts onbelemmerd in derzelver regten en belangen gehandhaafd, maar ook, onder toezigt van de Algemeene Synode, door de aanhoudende werkzaamheden der Provinciale en Klassikale Besturen, meer en meer in bloei zullen gebragt worden.

Wij eindigen, Hoog Eerwaarde Heeren! met de betuiging van den wensch, dat het hiernevens overgelegde ontwerp zoodra mogelijk het onderwerp uwer deliberatien moge worden, op dat, zoo deze Vergadering mogte oordeelen, dat het hierbij geleverde concept, zonder groote alteratien, zoude kunnen worden gearresteerd, hetzelve nogmaals in onze handen gesteld.

worde, ten einde hetzelve naar de aanmerkingen, welke in den loop der deliberatien zullen gemaakt worden, nader geredigeerd, nog vóór het scheiden der Vergadering, finaal gearresteerd moge worden.

(*Geteekend*) G. VAN OORDT,
P. VAN DER WILLIGEN,
GERH. VAN DER TUUK.

ONTWERP *van een reglement van eene algemeene weduwen-beurs voor de weduwen en weezen van Predikanten der Hervormden in het Koningrijk der Nederlanden.*

Art. 1.

Nieuw ontwerp van een reglement voor een algemeen weduwen-fonds.

Er zal eene algemeene beurs, ter ondersteuning van de weduwen en minderjarige ouderlooze kinderen van Hervormde Predikanten in de Nederlanden worden opgerigt.

Art. 2.

Deze beurs bestaat uit jaarlijksche contributien der gemeenten, benevens de gelden, welke door de Kandidaten, bij hun examen, voor het algemeen weduwen-fonds reeds zijn en verder worden gecontribueerd, en uit zoodanige andere revenuën, als op de eene of audere wijze in het vervolg voor dit fonds mogten kunnen gevonden worden.

Art. 3.

De uit genoemde bronnen vloeijende gelden worden, van tijd tot tijd, zoodra dezelve inkomen, besteed tot aankoop van kansbiljetten met inschrijvingen van uitgestelde schuld, of zoodanige andere lands effecten als in der tijd, onder goedkeuring van de Algemeene Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk, geacht zullen worden het meeste voordeel te kunnen opleveren.

Art. 4.

De revenuën der alzoo belegde gelden worden op dezelfde wijze geheel op winst belegd, tot ter tijd de Syuode, onder behoorlijke sanctie van Zijne Majesteit den Koning, zal oordeelen, dat uit dit fonds eenige uitdeeling zal behooren gedaan te worden.

Art. 5.

Op ondersteuning uit dit fonds hebben aanspraak

Voor eerst: alle weduwen van Hervormde Predikanten, welke in den dienst der Nederlandsche Hervormde Kerk of als Emeriti bij dezelve overleden zijn, zoo lange die weduwen niet hertrouwen.

Ten tweede: de minderjarige ouderlooze kinderen van zoodanige Predikanten en Emeriti, hebbende de gezamenlijke minderjarige ouderlooze kinderen van denzelfden Predikant aanspraak op een gelijk deel, als iedere weduwe ontvangt.

Art. 6.

Elke Hervormde gemeente in dit Koningrijk betaalt voor iedere Predikants-plaats eene bepaalde contributie, dezelve wordt vastgesteld op *ééne*,

twee of *drie* stuivers 's weeks, naar mate de gemeenten in de Klassikale quota onder de meer of min vermogende zijn geklassificeerd; zoo er ergens gemeenten mogten gevonden worden, voor welke *eene* stuiver 's weeks nog te bezwarend kan gerekend worden, zal voor dezelve, als noodlijdende, deze contributie uit de gelden voor de noodlijdende kerken gefourneerd worden.

Art. 7.

Deze contributie wordt met of zonder de tusschenkomst der respective Predikanten van de Kerkeraden ingevorderd, en ontvangen door de Prætoren en Scriba's der ringen, die dezelve, vóór den 15den October telken jare, aan de Klassikale Scriba's ter hand stellen, die dezelve vóór den 15den November aan de Secretarissen der Provinciale Kerkbesturen doen toekomen, welke dezelve vóór het einde des jaars aan den algemeenen Quæstor van dit fonds zullen overmaken.

De Klassikale Scriba's en de Secretarissen der Provinciale Kerkbesturen, zullen hunne administratien te dezen aan hunne respective kollegien verantwoorden.

Art. 8.

De Provinciale Kerkbesturen ontvangen van de Klassikale Besturen berigt van de gemeenten, welke in de betaling dezer contributie nalatig zijn gebleven, en worden door dezelve zoodanige maatregelen ter inning der achterstallige contributien genomen, als dezelve naar de plaatselijke omstandigheden tot dat einde het geschiktste zullen keuren.

Art. 9.

De administratie van dit fonds wordt opgedragen aan eenen door de

Synode benoemden en te Amsterdam wonenden Quæstor, die zijne administratie jaarlijks aan de Synode zal verantwoorden.

Art. 10.

De Quæstor ontvangt de contributiën der gemeenten en de gelden van de geëxamineerden van de Secretarissen der Provinciale Kerkbesturen, met eene naauwkeurige opgave van het getal der Predikants-plaatsen, voor welke in de respective Synodale ressorts moet worden gecontribueerd.

Art. 11.

De Quæstor zorgt dat de ingekomene gelden zoodra mogelijk ten meesten voordeele van het fonds belegd worden; en vraagt jaarlijks omtrent de soort van effecten, welke voor de inkomsten van elk jaar zullen worden aangekocht, het goedvinden van de Synode.

Art. 12.

De Quæstor wordt door de Synode geautoriseerd, en zoo veel noodig gequalificeerd, om alles te doen, wat de goede administratie van de tot het fonds behoorende effecten zal vereischen.

Art. 13.

Wanneer te eenigen tijde, bij een Synodaal besluit onder sanctie des Konings, de bedeeling der weduwen en weezen uit de revenuën van dit fonds bepaald zal zijn, zullen de Provinciale Kerkbesturen zorgen, dat aan den Quæstor eene naauwkeurige opgave worde gedaan van alle de genen, welke op de bedeeling uit dit fonds als dan aansprake zullen hebben, en

jaarlijks de daarin voorkomende veranderingen aan dezelven tijdig bekend maken.

Art. 14.

De uitdeeling geschiedt, onder toezigt der Secretarissen van de Provinciale Kerkbesturen, door de Scriba's der Klassikale Besturen, op daartoe ontvangene autorisatie van den Quæstor van dit fonds, welke in het tantum der uitdeelingen is bepaald.

Art. 15.

De bewijzen der gedane uitdeelingen worden door de Secretarissen der Provinciale Kerkbesturen aan den Quæstor ingezonden, tevens met eene rekening van de gedane uitdeeling, om tegen de door hen ontvangene gelden vereffend te worden.

Art. 16.

Dit reglement wordt niet in werking gebragt, dan na de vereischte sanctie van Zijne Majesteit den Koning verkregen te hebben.

Art. 17.

Zoodra hetzelve door Zijne Majesteit zal zijn gesanctioneerd, zal de Synode zorg dragen, dat de noodige exemplaren van hetzelve worden gezonden aan de Provinciale Kerkbesturen, ten einde dezelve door middel der Klassikale Besturen ter kennisse der respective Kerkeraden gebragt worden.

Art. 18.

De eerste contributie zal aan de Prætors of Scriba's der ringen betaald moeten worden vóór den 1sten October des jaars 1819.

Art. 19.

De oprigting van deze algemeene weduwen-beurs laat alle Provinciale en Klassikale weduwen-beurzen in derzelver bestaan en administratie vrij en onverlet.

Art. 20.

De Provinciale Kerkbesturen zullen zich naauwkeurig informeren omtrent den staat, de administratie en de montanten van de uitdeeling der bijzondere, zoo Provinciale als Klassikale, weduwen-beurzen in hunne respective ressorten.

Art. 21.

Genoemde besturen zullen door alle gepaste middelen werkzaam zijn, om dáár, waar geene bijzondere weduwen-beurzen bestaan, dezelve zoo veel mogelijk tot stand te helpen brengen; om de bestaande weduwen-beurzen in stand te houden en derzelver bloei te bevorderen, en het voorts daarhenen zoeken te dirigeren, dat uit zoodanige beurzen iedere weduwe ten minste met *vijftig* guldens 'sjaars bedeeld worde.

Art. 22.

Die Besturen zullen van den staat der bijzondere weduwen-fondsen in hunne respective ressorts, en van hunne verrigtingen te dezen, jaarlijks, schriftelijk rapport doen toekomen aan de Synode: ten einde de Synode zoodanige maatregelen moge kunnen daarstellen, als ter bevordering dezer stichtingen dienstig zullen bevonden worden.

Art. 23.

Geene veranderingen zullen in dit reglement mogen worden gemaakt, dan

door de Synode, na ingenomen advijs van al de Provinciale Kerkbesturen; en onder de vereischte approbatie van Zijne Majesteit den Koning.

Het rapport en ontwerp aan de orde gesteld.

Dit rapport zal, met al de stukken daartoe behoorende, gedurende twee dagen ter visie liggen, en de deliberatien hierover op den 13den beginnen.

Hiermede eindigde de Vergadering na dankzegging aan God.

VERGADERING *gehouden den 10den Julij.*

Present al de leden, uitgenomen de Heer Beets.

Antwoord aan professor *van der Palm.*

Na het gebed en de resumtie der notulen, werd het uitvoerig verslag van den Hoogleeraar *van der Palm* aan de Vergadering voorgelezen. De Synode besloot, de toezending van dit verslag te beantwoorden met een' beleefden brief van dankzegging voor dit bewijs van achting, van de zijde des Hoogleeraars, als mede voor de toezending der afgedrukte bladen van zijn Bijbelwerk; en daarbij den wensch te voegen, dat het God behagen moge, 's mans leven, lust en krachten ter gelukkige voltooijing van zijne gewigtige onderneming te bewaren, en hem de aangenaamste vruchten van het daarmede beoogde nut te doen inoogsten. Hierbij zal tevens aan den Hoogleeraar berigt worden, dat de Synode de plaatsing van dat verslag aan het hoofd des werks, in de plaats van eene voorrede, gelijk zijn Hoog Eerwaarde daartoe het voornemen had betuigd, aan denzelven gaarne vrij laat.

Hierop scheidde de Vergadering met dankzegging.

VERGADERING *gehouden den 11den Julij.*

Present al de leden, uitgenomen de Heeren Scholten *en* Beets.

Rapport der nadere commissie op het voorstel tot voorzie-

Na de opening en resumtie bragt de commissie, in de zitting van den 2den dezer benoemd, ter zake van het schriftelijk voorstel, door den Hoogleeraar

Clarisse, namens de commissie des vorigen jaars, ter ontwikkeling van haar voorstel, betrekkelijk tot een middel om het gebrek aan Predikanten voor te komen, ingezonden, bij monde van den Hoogleeraar *Ypey*, het navolgend rapport en præadvijs uit:

ning in het gebrek aan Predikanten.

RAPPORT *van eene personele commissie door de Algemeene Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk benoemd, in deszelfs Vergadering, van den 2den Julij laatstleden.*

Het heeft aan Uwe Hoog Eerwaardigheden goedgedacht, in de Vergadering van de Synode den 2den Julij laatstleden, in handen van de ondergeteekenden te stellen eene missive, aan haar toegezonden, door de Heeren *Clarisse*, *Broes* en *van Deinse*, die in de Vergadering van de Synode, op dingsdag den 8sten Julij des laatstvoorgaanden jaars, benoemd waren, om hunne consideratien en advijs mede te deelen, betrekkelijk het opheffen en wegnemen der redenen, welke voor een niet meer verre afzijnde gebrek aan een genoegzaam getal van Predikanten voor onze Kerken deden vreezen. Gemelde commissie, den 14den Julij 1817 een rapport uitgebragt hebbende, had zich bepaald bij vijf punten, waarvan vier toen in de Vergadering overwogen en vastgesteld werden, doch het vijfde onbeslist bleef, en waarvan de commissie voornoemd verzocht werd, een meer ontwikkeld voorstel in de eerstvolgende Synode in te brengen.

Aan dien last nu voldaan hebbende, herrinnert in de gemelde missive de Commissie aan de Hoog Eerwaarde Synode, dat het oogmerk bij het voorslaan van het vijfde punt drieledig was. Eerst namelijk, om, door

algemeene verpligting tot den dienst in de nationale militie, de ouders nog al meer uit te lokken en aan te moedigen, dat zij hunne zonen aan den heiligen dienst der kerke wijden. Ten tweede, bedoelde men, de aankweekelingen tot den heiligen dienst zekere eer aan te doen, door hen op zekeren tijd van het gros hunner mede-leerlingen eenigermate steeds te onderscheiden, en zoo ook hen zelve aan te moedigen. En ten derde, wilde men hen, zoo doende, tevens nader en beoefenend voor hunnen eigenlijken stand voorbereiden, en den zoo verbazend grooten afstand tusschen den Student aan de Akademie en den Herder aan het hoofd eener christelijke gemeente eenigermate verminderen.

De ondergeteekenden, gemelde missive van voormelde commissie met die aandacht, welke het belang der zake vorderde, gelezen en overwogen hebbende, meenen op dezelve het volgende te moeten voordragen aan uwe Hoog Eerwaardigheden.

Wat het eerste aangaat: is het den ondergeteekenden voorgekomen, dat hetzelve zeer wel van eene goede uitwerking kan zijn, ter opwekking van ouders, om hunne zonen aan den dienst der kerk te wijden, en daartoe op te leiden. Weshalve zij de vrijheid nemen, aan Uwe Hoog Eerwaardigheden voor te slaan, dat van wege de Synode een adres worde gemaakt aan den Directeur-Generaal voor de Zaken der Hervormde Kerk, met ernstig verzoek, dat het Zijne Excellentie moge behagen, bij Zijne Majesteit, den Koning der Nederlanden, de meeste en beste maatregelen aan te wenden, tot het obtineren eener volkomene vrijwaring van de Studenten in de Theologie op het stuk van de nationale militie, gedurende den ganschen loop hunner theologische studien, van den beginne af tot dat zij in den dienst der kerke zijn ingetreden, zonder bepaling van jaren, alles echter onder de vereischte modificatien.

Wat de beide laatste deelen van het vijfde punt aangaat, welke door gemelde commissie met elkanderen vereenigd, en in den vorm van een reglement ontwikkeld zijn geworden. Omtrent de uitvoering van het aldus voorgedragene, meenen de ondergeteekenden zoo vele zwarigheden te vinden, dat zij, voor zich, hetzelve aan Uwe Hoog Eerwaardigheden, als een geschikt middel ter bereiking van het bedoelde, niet durven aanbevelen. Uit welken hoofde zij van oordeel zouden zijn, dat hetzelve voor alsnog bij Uwe Hoog Eerwaardigheden in advijs worde gehouden.

De ondergeteekenden vleijen zich, hiermede aan de intentie van Uwe Hoog Eerwaardigheden voldaan te hebben, en onderwerpen dit hun uitgebragt rapport aan derzelver meer verlicht oordeel.

's Gravenhage, den 9[den] *Julij* 1818.

(Geteekend) A. YPEY,

C. VAN DER LEEUW,

J. VAN SLOGTEREN.

De commissie is voor haar rapport bedankt, en de Vergadering heeft zich met hetzelve geconformeerd. De zaak dien overeenkomstig aangehouden.

Daarna deed de commissie, in de zitting van den 7[den] benoemd, om de Vergadering te dienen van consideratien, nopens eene ampliatie of alteratie van art. 17 van het reglement van kerkelijk opzigt en tucht, door het Provinciaal Kerkbestuur van Zeeland geproponeerd, bij monde van den Heer *van Deinse*, het navolgend rapport: Rapport der commissie omtrent artikel 17 van het reglement op de tucht.

Aan de Algemeene Christelijke Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk.

HOOG EERWAARDE HEEREN!

De Commissie, door uwe Vergadering, in hare zitting van den 7den dezer gelast, om op het voorstel des Provincialen Kerkbestuurs van Zeeland, van den 12den Junij 1818, nº. 35, te rapporteren, gevoelt met gemeld Kerkbestuur al het bezwaar, hetwelk art. 17 van *het reglement op de uitoefening van kerkelijk opzigt en tucht*, met zich brengt, voornamelijk hierin bestaande: « dat geene zaak, bij een Klassikaal Bestuur beslist, bij appél van « het Provinciaal Kerkbestuur tot, en onder welk dit Klassikaal Kerk- « bestuur behoort, kan worden behandeld; vermits over dezelve alrede « door een of twee leden, den Præses of Assessor, is uitspraak gedaan, « en derhalve tot een geheel ander Kerkbestuur zoude moeten overgebragt « worden.»

Een bezwaar, allezins moeijelijk, van verre uitziende gevolgen en, naar het oordeel uwer Commissie, strijdig met de bedoeling van de Synode, en met den geest van het reglement zelf.

Weshalve uwe commissie de vrijheid neemt, de volgende wijziging van het genoemde 17de art. aan U Hoog Eerwaarden voor te dragen, met verzoek, dat dezelve door de Synode overgenomen, en aan het Ministerieel Departement, ter bekrachtiging van Zijne Majesteit den Koning, aangeboden wordt.

« Leden van Kerkelijke Vergaderingen oordeelen niet over zaken, « waarin of zij zelve, of personen, welke hen in de drie eerste graden « van bloedverwantschap of zwagerschap bestaan, betrokken zijn, of waar- « omtrent zij reeds uitspraak gedaan hebben.

« In die gevallen worden zij vervangen door hunne secundi, of, indien « zij geene secundi hebben; of die secundi daarin betrokken waren; of « daaromtrent reeds uitspraak gedaan hebben; door den Secundus van den « oudsten in rang der Gecommitteerden in het Klassikaal Bestuur: of, indien « ook deze in de uitzonderingen der wet mogte vallen, door den Secundus « van het daarop volgend lid, en zoo verder; zullende, wanneer zoodanig « optredend lid den President van het Provinciaal Kerkbestuur moet « vervangen, het presidie echter niet door hem, maar door het oudste « lid dezes Kerkbestuurs, zijnde wederom de oudste in rang, worden « waargenomen.»

Daar echter de zwarigheid ook zoude opgeheven zijn, zoo slechts gezorgd worde, dat er steeds secundi of plaatsvervullers zijn voor den Assessor bij het Klassikaal Bestuur, zoo zoude het misschien nog verkieselijker zijn, dat de Vergadering, zonder eenige alteratie der wet, Zijne Excellentie den Directeur-Generaal verzocht, zoodanige maatregelen te nemen, als voldoende zouden wezen, om de zwarigheden, uit de bepalingen van dit 17de artikel ontstaande, weg te nemen.

De commissie onderwerpt deze voorgedragen wijziging aan Uw meer verlicht oordeel, en wenscht U Gods besten zegen.

's Gravenhage, den 9^{den} Julij 1818.

(*Geteekend*) ANT. VAN DEINSE,
GERH. VAN DER TUUK,
D. HENDRIKZ,
SCHOLTEN.

Verzoek dien ten gevolge aan den Directeur-Generaal, om de meest voegzame maatregelen te nemen.

De Vergadering heeft, na dankzegging aan de commissie, zich geconformeerd met het laatste gedeelte van haar rapport, en meenende, dat aan de gemaakte zwarigheid, zonder alteratie van het reglement, konde worden te gemoet gekomen, besloten Zijne Excellentie den Heere Directeur-Generaal te verzoeken, zoodanige maatregelen te nemen, als de zwarigheden, uit de bepalingen van art. 17 des genoemden reglement ontstaande, voegzaam kunnen wegnemen.

Rapport der commissie over de censuur over de Diakenen.

Nog bragt de commissie, in de zitting van den 6den dezer, benoemd om de Vergadering te dienen van advijs over de vraag, ter verklaring van art. 85 en 88 van het algemeen reglement, in de zaak van Diakenen, door het Provinciaal Kerkbestuur van Zuidholland, namens het Klassikaal bestuur van 's Gravenhage gedaan, bij monde van den Hoogleeraar *Suringar*, het navolgende rapport uit.

RAPPORT *der Personele Commissie, door de Algemeene Synode in de zitting van den 6den Julij 1818 benoemd, betreffende de censuur der Diakenen ter eerster instantie.*

De Hoog Eerwaardige Synode heeft, in de zitting van den 6den dezer, een bij dezelve ter tafel gebragt voorstel, namens het Klassikaal bestuur van 's Gravenhage, door het Provinciaal Kerkbestuur van Zuidholland ingeleverd en vragende verklaring van art. 85 en 88 des algemeenen reglements voor het bestuur der Hervormde Kerk, in handen van de ondergeteekenden gesteld, om daarop te dienen van consideratien en advijs, en

dezelve hebben dus de eer, aan deze Hoog Eerwaardige Vergadering het volgende voor te dragen.

Het Klassikaal Bestuur van 's Gravenhage heeft in bovengemeld voorstel te kennen gegeven: « dat het uit art. 85 en 88 van het algemeene regle- « ment voor het Bestuur der Hervormde Kerk onzeker zij, of Diakenen « ter plaatse, waar zij een afzonderlijk kollegie uitmaken en zelfs geene « stem in de beroeping van Predikanten hebben, *al* dan *niet* begrepen « zijn onder de benoeming van Kerkeraads-Leden, en dat zulks noodza- « kelijk dient beslist te worden, om, naar art. 40 en 76 van het reglement « van kerkelijk opzigt, deze zaak of voor den *Kerkeraad*, of voor het « *Klassikaal Bestuur, ter eerster instantie* te behandelen.»

De ondergeteekenden, om aan hunnen vereerenden ontvangen last te voldoen, en bedenkende, dat, zoo lang er, door een afzonderlijk reglement voor de Kerkeraden, geene nadere bepalingen nopens de betrekking van Diakenen tot den Kerkeraad gemaakt zijn, het zekerlijk van veel belang is, dat daaromtrent provisioneel eene nadere explicatie gegeven worde, ten einde in voorkomende gevallen tot een rigtsnoer te kunnen strekken; hebben deze zaak in ernstige deliberatie genomen, en zijn, onder verbetering, van oordeel, dat Diakenen ook dáár, waar zij een afzonderlijk kollegie uitmaken en zelfs geene stem in de beroeping van een Predikant hebben, evenwel als kerkelijke personen beschouwd, en van de overige leden der gemeente in zoo verre moeten onderscheiden worden, dat zij niet voor den Kerkeraad, maar voor het Klassikaal bestuur ter eerster instantie censurabel zijn.

De redenen, die de ondergeteekenden voor dit hun gevoelen hebben, zijn de volgende:

1°. In vele hervormde gemeenten van het Koningrijk der Nederlanden, worden de Diakenen voor als nog gerekend tot den Kerkeraad te behooren, en is dus de censuur over dezelve, even als over de leden des Kerkeraads,

ter eerster instantie aan de klassikale moderatoren opgedragen; zoo nu de Diakenen, in plaatsen waar zij een afzonderlijk kollegie uitmaken, onder de censuur van den Kerkeraad gesteld wierden, zou men afwijken van die eenheid en gelijkvormigheid van bestuur, welke in de onderscheidene gemeenten als leden van hetzelfde geheel behoort gevonden te worden.

2°. Ofschoon de Diakenen, in het algemeen reglement, art. 85, van den Kerkeraad onderscheiden worden, en in sommige gemeenten ook in de daad een afzonderlijk kollegie uitmaken; zoo kunnen dezelve evenwel niet gelijk gesteld worden met de overige leden der gemeente, en als zoodanig ter eerster instantie voor den Kerkeraad censurabel zijn. Zij zijn toch Kerkelijke personen; worden in die betrekking, even gelijk de Ouderlingen, uit achtingwaardige, althans onbesproken leden der gemeente verkoren, en openlijk in hunnen dienst (die in het formulier een *heilige dienst* genoemd wordt) bevestigd, gelijk er ook onder hen eene jaarlijksche aftreding naar den tijd hunner zitting plaats heeft.

Volgens het reglement op de jaarlijksche kerk-visitatie, art. 6, wonen zij, even zoo wel als de Ouderlingen, deze plegtigheid bij, en moeten volgens art. 21 van hetzelve reglement, op hunne beurt getuigenis geven aangaande de belijdenis en den wandel der Ouderlingen, en staan dus, ofschoon ook geene leden des Kerkeraads, tot denzelven in eene zeer naauwe betrekking.

3°. Deze naauwe betrekking, waarin Diakenen tot den Kerkeraad staan, moet natuurlijk voor den laatstgenoemden de censuur over broederen Diakenen niet weinig moeijelijk maken, en zou wel eens den schijn, of van eene te groote toegeeflijkheid, of van partijdigheid kunnen hebben; ook zouden familie-relatien of andere betrekkingen daarbij wel eens in aanmerking kunnen komen; terwijl in tegendeel een hooger bestuur veel beter in staat

zoude zijn, voorkomende gevallen, na voorafgegaan onderzoek, onpartijdig te beoordeelen en te beslissen, en aan de gedane uitspraak in dezen klem en nadruk bij te zetten.

4°. In verscheidene gemeenten, en vooral in de zoodanige, waar de Diakenen een afzonderlijk kollegie uitmaken, kost het niet zelden moeite, om geschikte personen te vinden tot het waarnemen van dezen post. Die moeijelijkheid zou, naar het oordeel der ondergeteekenden, aanmerkelijk vergroot worden, bij aldien de Diakenen ter eerster instantie voor den Kerkeraad censurabel gesteld wierden, daar men dit van hunnen kant als eene vernedering zoude aanzien, en het bekleeden van dat ambt nog minder begeerlijk achten.

5°. Eindelijk, daar aan de Diakenen de zorg voor de armen der gemeenten en het opzigt over dezelve is opgedragen, zoo is het van groot belang, dat met hunnen post zoo veel aanzien verbonden worde, als met de kerkelijke reglementen en met de goede orde bestaanbaar is; ten einde zij in het waarnemen hunner functien geene belemmering ontmoeten, en daarbij voor de armen en behoeftigen, aan hunne zorg toevertrouwd, het meest mogelijke nut mogen stichten.

Het is om alle deze redenen, dat de ondergeteekenden van oordeel zijn, dat art. 85 en 88 van het algemeen reglement zoodanig verstaan moeten worden, dat de censuur over de Diakenen, even zoo wel als die over den Kerkeraad, ter eerster instantie voor classikale moderatoren behoore, en althans provisioneel en behoudens de nadere verordeningen, welke in het reglement voor de Kerkeraden in dezen mogten gemaakt worden, daarnaar in voorkomende gevallen diende gehandeld te worden.

Terwijl de ondergeteekenden zich vleijen, hiermede aan de intentie van de Hoog Eerwaardige Synode voldaan te hebben, onderwerpen zij aan

het verlicht oordeel dezer vergadering dit hun gevoelen, gelijk ook het voorstel, dat zij de vrijheid nemen hier bij te voegen, dat namelijk de Synode, ingevalle dezelve zich met dit rapport zoude kunnen vereenigen, omtrent deze zaak een besluit gelieve te nemen, en daarvan aan de Provinciale Kerkbesturen kennis te geven, ten einde dezelve de Klassikale Besturen en Kerkeraden in hun ressort instruëren, om zich in voorkomende gevallen daarnaar te rigten.

's Gravenhage den 9den Julij 1818.

(*Geteekend*) L. SURINGAR,
C. FRANSEN VAN ECK,
ANT. VAN DEINSE,
G. S. DE CHAUFEPIÉ.

Besluit dien overeenkomstig.

De Synode heeft met dankzegging aan de commissie conform het gepræadviseerde besloten.

Aanschrijving over het getuigschrift van zedelijk gedrag eens beroepen predikants.

Hierop ging de Synode over ter overweging van het ingekomen stuk geteekend n°. 419, behelzende, in eene missive van het Provinciaal Kerkbestuur van Zeeland, de vraag nopens het vereischt gebruik van het formulier H. *Getuigschrift van het zedelijk gedrag van een' beroepen Predikant.* De Vergadering heeft geresolveerd, al de Provinciale Kerkbesturen aan te schrijven, dat de Synode vernomen hebbende het verschil, dat er aangaande het gebruik van dit formulier in de onderscheiden ressorten plaats heeft, geoordeeld heeft, dat dit formulier volgens den inhoud algemeen moet gebruikt, en zulks ter kennisse van de Klassikale Besturen gebragt worden.

Na den afloop der behandeling van de ingekomen stukken, ging de Synode voort om de voorstellen der bijzondere leden te overwegen.

Voorstel der faculteit van Groningen, over het bijwonen der lessen over de kerkelijke geschiedenis. Homolotiek en pastoraal.

De Hoogleeraar *Ypey* deed, namens de theologische faculteit van Groningen, het navolgend voorstel.

« De Theologische Faculteit van Groningen, in vergelijking brengende
« de tijdsbepalingen van studie in de akademie-wet, en in de kerkelijke
« verordeningen omtrent het kerkelijk examen, als mede in aanmerking
« nemende het stilzwijgen, in de laatstgemelde gehouden van de ver-
« pligting om te bewijzen, dat een Candidandus de lessen over de na-
« tuurlijke godgeleerdheid, de kerkelijke geschiedenis, en wel inzon-
« derheid ook over de pastoraal en homiletiek aan de akademie heeft
« bijgewoond, neemt de vrijheid aan de Algemeene Synode der Neder-
« landsche Hervormde Kerk te verzoeken, dat dezelve hierop gelieve te
« regarderen, ten einde mogt worden vastgesteld, dat alle studenten,
« welke zich bij een Provinciaal Kerkbestuur willen aangeven tot het
« examen, zullen moeten voorzien zijn van akademische testamonia,
« waaruit blijke, dat zij *alle* die lessen hebben bijgewoond, welke de
« professores theologiæ jaar op jaar, volgens de akademie-wet art. 63
« moeten houden, omdat de ondervinding ten aanzien van de laatstver-
« melde lessen over de pastoraal en homiletiek reeds leert, en ten aanzien
« van de eerstgemelde lessen over de natuurlijke godgeleerdheid en de
« kerkelijke geschiedenis, mogelijk in het vervolg nog meer zoude
« kunnen leeren, dat vele jonge lieden zich onttrekken aan die lessen,
« tot welker waarneming hen geen voorschrift in de wet verbindt.

(*Geteekend*) A. YPEY,

Fac. Theol. Decanus.

Antwoord aan de faculteit.

De Synode heeft besloten, de theologische faculteit van Groningen te verzoeken, dat dezelve dit voorstel aan de overige godgeleerde faculteiten mededeele, ten einde hetzelve tot een onderwerp van onderlinge correspondentie te maken, met vrijlating aan de respective faculteiten,

om, uit het resultaat dezer correspondentie, ten volgenden jare een voorstel aan de Synode te doen.

Voorstel van *van Eck*, over het maar eenmaal prediken van jonge predikanten. Zonder bepaling gelaten.

« De Heer Vice-President *van Eck* stelde voor, of het niet nuttig « zoude zijn vast te stellen, dat voortaan jonge leeraars, gedurende het « eerste jaar hunner bediening in hunne eerste gemeente, zullen kunnen « volstaan met des zondags niet meer dan éénmaal te prediken, en dat zij « ook de vrijheid zullen hebben, om op den eersten dag van het Kers-, « Paasch- en Pinksterfeest slechts ééne predikbeurt te vervullen." De Synode, deszelfs toestemming niet kunnende weigeren aan de onderscheiden redenen, waarmede dit voorstel werd aangedrongen, heeft echter zwarigheid gevonden, om hetzelve in eene algemeene vaststelling te veranderen.

Aanschrijving, volgens voorstel van *van der Leeuw*, over het aanleggen eener kerkelijke portefeuille.

Voorts, is op voorstel van den Heer *van der Leeuw*, goedgevonden, « dat er in alle Kerkeraden eene portefeuille zal worden gehouden, « waarin alle kerkelijke stukken, en politieke, het kerkelijke betreffende, « zullen worden verzameld, met een register, waarvan elk lid visie kan « krijgen op een reçu" als mede dat de Provinciale Kerkbesturen zullen worden aangeschreven, ten einde dit ter kennisse van de Klassikale Besturen te brengen, om waar het verder behoort te worden genotificeerd, en bij het doen der kerkvisitatie acht te nemen op het behoorlijk nakomen van deze nuttige verordening.

Op voorstel van *Hendrikz* het prediken op nominatie verboden.

De Heer *Hendrikz* stelde voor, dat het prediken van predikanten, die eene vaste standplaats hebben, op nominatien worde afgeschaft.

De Synode heeft zich met dit voorstel geconformeerd; en zal dit, als een Synodaal besluit, aan al de Provinciale Kerkbesturen worden aangeschreven.

Voorstel van *Hendrikz* over de toelating van buitenlandsche predikanten, in advijs gehouden.

Nog stelde de Heer *Hendrikz* voor, art. 7 van het *reglement op het examen en de toelating tot het leeraarambt*, aldus te altereren en te ampliëren: « Niemand, die buiten 's lands het regt tot den predikdienst « bij de Hervormden ontvangen heeft, het zij hij *al* dan *nog niet* eene

« vaste standplaats vervuld heeft, zal etc. De Vergadering heeft besloten dit voorstel in advijs te houden tot de volgende bijeenkomst van de Synode.

De Heer *Scholten* stelde voor: Voorstellen van *Scholten*.

I. Of het niet mogelijk zij, de kosten der theologische studie, door het reglement op het hooger onderwijs aanmerkelijk verzwaard, geheel op te heffen; de Studenten van de betaling der kollegie-gelden geheel vrij te stellen, en de Hoogleeraren van wege het Ministerie van Eerdienst, en in naam van de Synode, met vriendelijken drang te verzoeken, om, door gewillige en edelmoedige opoffering van dit te voren niet genoten voordeel, de gelegenheid en den ijver tot de theologische studie te bevorderen. I. Over de vermindering van de kosten der theologische studiën.

II. Of er geen plan ware uit te denken, om door verhooging der traktementen, door het maken van bijzondere inrigtingen, en het vestigen van een algemeen gemeente-fonds, aan de Predikants-bediening een billijk en genoegzaam bestaan te verbinden; zoodanig dat de Bedienaren van het Evangelie niet meer, gelijk thans het lot van velen is, met dringend gebrek en kommervolle zorgen te worstelen hebben: een zeer groot bezwaar, hetwelk den ijver voor het Predikambt hoe langer zoo meer uitdooft en doet kwijnen. II. Over de verhooging der Predikants-traktementen.

De Synode, het gewigt dezer voorstellen in aanmerking nemende, besloot eene commissie te benoemen, ten einde hare gedachten te laten gaan, zoo over deze voorstellen, als over zoodanige andere middelen, als haar geschikt zouden voorkomen, om het gevreesd gebrek aan Predikanten te verhoeden; met last, om deswege ook met de theologische faculteiten, zoo veel noodig, te corresponderen, en de Synode ten volgenden jare van hare consideratien te dienen. De Vergadering benoemde tot deze commissie den Vice-President *van Eck*, den Secretaris *Dermout* en den Heer *van der Willigen*. Commissoriaal tot de volgende Synode.

Uit aanmerking van hetgeen in een der Klassikale Besturen van Drenthe Synodaal oordeel

over de loting tot aftreden der Klassikale Gecommitteerden.

heeft plaats gehad, aan de Synode voorgesteld zijnde, om het laatste gedeelte van art. 58 van het algemeen reglement van bestuur zoo te verklaren, dat de intentie van hetzelve is, dat het aftreden van de gecommitteerden zal rondgaan, en niet telkens bij nieuwe loting zal geschieden,

Heeft de Synode verklaard, dat, naar deszelfs oordeel, de geest en het oogmerk der wet medebrengt, dat de loting eens geschied zijnde, de aftreding vervolgens beurtelings behoort te gaan; en besloten, dat dit oordeel der Vergadering schriftelijk aan den Heer *Begemann* zal worden ter hand gesteld.

Hiermede eindigde deze zitting na dankzegging aan God.

VERGADERING *gehouden den 13den Julij.*

Present al de leden.

Na de opening der Vergadering en de resumtie der notulen van de vorige zitting, las de Heer *van der Tuuk*, daartoe de vrijheid verzocht hebbende, namens de commissie tot de zaak van een algemeen kerkelijk weduwen-fonds, eene bijlage voor tot het oorspronkelijk rapport, door genoemde commissie, in de zitting van den 9den dezer uitgebragt, zijnde van dezen inhoud:

HOOG EERWAARDIGE HEEREN!

Bijlagen tot het rapport wegens de algemeene weduwenbeurs.

De ondergeteekenden, ingevolge uwlieder besluit van den 3den Julij, op den 9den daaraanvolgende, uliëden hebbende gediend van consideratien en advijs, op een hun in handen gesteld *concept-plan* ter daarstelling van een *algemeen weduwen-fonds* voor de weduwen en weezen der hervormde Predikanten in dit Koningrijk, en bij die gelegenheid een gealtereerd concept-plau van eene zoodanige weduwen-beurs aan deze Vergadering hebbende gesuppediteerd, waarbij ten grondslag is aangenomen, dat, behalve de examen-gelden, in dit fonds zal gestort worden eene kleine contributie der respestive hervormde gemeenten dezes Rijks; hebben geoordeeld, zoo veel de kortheid des tijds heeft toegelaten, werkzaam te moeten zijn, om ulieden het beloop en den aanwas van het door hen voorgeslagen fonds zoodanig kenbaar te maken, dat met één opslag gezien kan worden, wat

er met grond van een zoodanig fonds kan verwacht worden. Tot dat einde hebben zij de eer, hiernevens eene beknopte, en, zoo zij vermeenen, duidelijke berekening aan te bieden, en bij ulieden ter tafel te brengen.

Het zij ons vergund, met weinige woorden iets tot elucidatie en adstructie van dit ons werk te mogen aanvoeren.

Alle gemeenten zijn in deze berekening op *twee* stuivers 's weeks voor iedere predikantsplaats gesteld. Bij het geleverde concept-plan is wel voorgeslagen, dat de gemeenten, naar evenredigheid van derzelver klassifikatie voor de klassikale quota, op *ééne*, *twee* of *drie* stuivers zullen gesteld worden; doch wij hebben gemeend, geene aanmerkelijke misrekening te zullen maken, met aan te nemen, dat het aantal der gemeenten, die slechts *ééne* stuiver kunnen betalen, niet zal overtreffen het aantal der zoodanige, die op drie stuivers behooren gesteld te worden, en dat alzoo de gemeenten veilig op *twee* stuivers 's weeks door elkander mogten gerekend worden.

Uit de berekening consteert, dat, zoo het voorgeslagene fonds, waarbij alle bijzondere weduwe-beurzen in stand blijven en bloeijen kunnen, vijf-en-twintig jaren lang zonder uitdeeling bleef bestaan, deze geringe, niemand bezwarende bijdragen, tot een kapitaal van *f* 437,019.80. zouden aangegroeid zijn, uit welks rente, na per cent, tot *f* 21,850.99. aan 300 weduwen, *f* 72.83. ieder zoude worden uitgedeeld; wanneer het fonds door de contributien en examen-gelden nog jaarlijks zoude accresceren met *f* 8,558.00, en dat, zoo men het laatstgenoemde ook wilde verdeelen, iedere weduwe meer dan *f* 100.00 's jaarlijks zoude kunnen trekken.

Ieder zal gedrongen zijn te erkennen, dat eene zoo merkelijke ondersteuning voor de thans veelal zoo gebrekkig verzorgde Predikants-weduwen en weezen, door een zoo *weinig bezwarend* middel bewerkt, als hoogst wenschelijk moet beschouwd worden: *weinig bezwarend* noemen wij dit middel toch wel te regte. Of zouden de gemeenten zich kunnen beklagen over eene zoo geringe bijdrage, welker vrucht, om niets meer te zeggen,

zoo geschikt is, om waardige mannen aan te moedigen, zich aan den predikdienst te wijden?

Hebben niet zeer vele Nederlandsche Hervormde gemeenten, vele jaren lang, onvermoeid hunne bijdragen gecontribueerd, om elders den openbaren godsdienst iu stand te houden, en om noodlijdende kerken en personen te ondersteunen; en zoude men zich bezwaard vinden door eene kleine bijdrage om eigene behoefte te verhelpen; zoude het zelfs niet redelijker zijn, in dezen eerder voor onzen eigenen nood te zorgen, dan wij ons bevoegd achten, om buitenlandsche gemeenten te ondersteunen?

Misschien zal het als een bezwaar tegen het thans geleverde concept-plan worden ingebragt, dat hetzelve eerst na verloop van 25 jaren deszelfs heerlijke werking zoude voortbrengen; doch men houde in het oog, dat zulks geheel zal afhangen van het goedvinden der Synodale Vergadering in der tijd, die, onder Koninklijke goedkeuring, eene vroegere uitdeeling zal kunnen bepalen; zoo zoude men, bij voorbeeld, reeds met den jare 1834 *f* 50.10. aan iedere weduwe kunnen uitdeelen, zoo men van het verdere accrescement van het fonds uit de opgegevene bronnen wilde afzien; gelijk men ook eene mindere uitdeeling met voortdurenden aanwas van het fonds zoude kunnen doen plaats grijpen.

Eindelijk, voor de administratie-kosten van dit fonds is meer dan voldoende in de berekening gezorgd, daar de interessen slechts tegen 5 per cent gerekend zijn.

In de hope, dat wij ook met dit ons werk deze Vergadering geen ondienst hebben gedaan, en dat men althans onzen goeden wil zal erkennen, onderwerpen wij het door ons geleverde aan de wijze overweging van deze Hooge Vergadering, met betuiging van eerbied en dienstvaardigheid.

(*Geteekend*) GABRIEL VAN OORDT,
P. VAN DER WILLIGEN,
GERH. VAN DER TUUK.

Berekening van het beloop en den aanwas van een fonds voor de weduwen en weezen der hervormde Predikanten in het Koningrijk der Nederlanden.

Men heeft verondersteld, dat voor iedere Predikants-plaats gecontribueerd wordt twee *stuivers 's weeks, door elkander, en voor elk examen 25 guldens; men rekent op 1500 Predikants-plaatsen, tot f 5.20 's jaars, bedragende f 7800.00; en op 30 examens, tot f 25.00 ieder, alzoo 's jaars f 750.00, te zamen f 8550.00.*

Jaren.	*Bronnen.*	*Kapitaal.*	*Intrest.*	*Jaren.*	*Bronnen.*	*Kapitaal.*	*Intrest.*
1820	Is bij kasse gecontribueerd.	f 8,550.00	Tegen 5 pct.	1825	Fonds. Intrest. Contrib.	f 47,244.13 2,362.20 8,550.00	f 2,362.20
1821	Fonds. Intrest. Contrib.	8,550.00 427.50 8,550.00	f 427.50	1826	Fonds. Intrest. Contrib.	58,156.33 2,907.81 8,550.00	2,907.81
1822	Fonds. Intrest. Contrib.	17,527.50 876.37 8,550.00	876.37	1827	Fonds. Intrest. Contrib.	69,614.14 3,480.70 8,550.00	3,480.70
1823	Fonds. Intrest. Contrib.	26,953.87 1,347.69 8,550.00	1,347.69	1828	Fonds. Intrest. Contrib.	81,644.84 4,082.24 8,550.00	4,082.24
1824	Fonds. Intrest. Contrib.	36,851.56 1,842.57 8,550.00	1,842.57	1829	Fonds. Intrest. Contrib.	94,277.08 4,713.85 8,550.00	4,713.85
		f 47,244.13				f 107,540.93	

Jaren.	Bronnen.	Kapitaal.	Intrest.	Jaren	Bronnen.	Kapitaal.	Intrest.
	Fonds.	f 107,540.93			Fonds.	f 240,531.77	
1830	Intrest.	5,377.04	5,377.04	1838	Intrest.	12,026.58	f 12,026.58
	Contrib.	8,550.00			Contrib.	8,550.00	
	Fonds.	121,467.97			Fonds.	261,108.35	
1831	Intrest.	6,073.39	6,073.39	1839	Intrest.	13,055.41	13,055.41
	Contrib.	8,550.00			Contrtb.	8,550.00	
	Fonds.	136,091.36			Fonds.	282,713.76	
1832	Intrest.	6,804.56	6,804.56	1840	Intrest.	14,135.68	14,135.68
	Contrib.	8,550.00			Contrib.	8,550.00	
	Fonds.	151,445.92			Fonds.	305,399.44	
1833	Intrest.	7,572.29	7,572.29	1841	Intrest.	15,269.97	15,269.97
	Contrib.	8,550.00			Contrib.	8,550.00	
	Fonds.	167,568.21			Fonds.	329,219.41	
1834	Intrest.	8,378.41	8,378.41	1842	Intrest.	16,460.97	16,460.97
	Contrib.	8,550.00			Contrib.	8,550.00	
	Fonds.	184,496.62			Fonds.	354,230.38	
1835	Intrest.	9,224.83	9,224.83	1843	Intrest	17,711.51	17,711.51
	Contrib.	8,550.00			Contrib.	8,550.00	
	Fonds.	202,271,45			Fonds.	380,491.89	
1836	Intrest.	10,013.57	10,113.57	1844	Intrest.	19,024.59	19,024.69
	Contrib.	8,550.00			Contrib.	8,550.00	
	Fonds.	220,935.02			Fonds.	408,066.48	
1837	Intrest.	11,046.75	11,046.75	1845	Intrest.	20,403.32	20,403.32
	Contrib.	8,550.00			Contrib.	8,550.00	
		f 240,531.77		1846	Fonds.	f 437,019.80	f 21,850.99

De Vergadering, hierop overgaande tot de deliberatien over de zaak, in het rapport en deszelfs bijlage behandeld, drukte haar genoegen en hartelijke dankzegging aan de commissie uit voor haar uitgewerkt rapport en verdienstelijken arbeid, doch besloot, zoo mogelijk en zoo spoedig mogelijk, door bezorging van den Secretaris van de Synode, de stukken zelve aan de Provinciale Kerkbesturen toe te zenden, ten einde, in eene volgende zamenkomst, de Synode niet bij pluraliteit der advijsen, welke de respective Kerbesturen zullen inzenden, maar achtnemende op de consideratien door dezelve medegedeeld, te dezen een voorzigtig en heilzaam besluit moge nemen.

Besluit om op de stukken omtrent het weduwen-fonds, de consideratie te vragen der Provinciale Kerkbesturen.

Hier op bragt dezelfde commissie in de zaak van eene algemeene weduwen-beurs, bij monde van den Hoogleeraar *van Oordt*, haar rapport uit op eene dispositie en aanschrijving van Zijne Excellentie den Heere Commissaris-Generaal belast met de zaken der Hervormde Kerk, op eene missive van het Klassikaal Bestuur van Tiel, verzoekende elucidatie te mogen hebben op eene vraag, breeder in die missive vermeld, en eene andere dispositie van Zijne Excellentie den Heere Directeur-Generaal op een adres van het Provinciaal Kerkbestuur van Drenthe, beide in hare handen gesteld.

Rapport ten aanzien der weduwen-beurzen van Tiel en Drenthe.

Het rapport was van den volgenden inhoud:

RAPPORT der Commissie in de zaak van eene algemeene weduwen-beurs, op eene dispositie en aanschrijving van Zijne Excellentie den Heere Commissaris-Generaal, provisioneel belast met de Zaken der Hervormde Kerk, op eene missive van het Klassikaal Bestuur van Tiel, verzoekende elucidatie te mogen hebben op eene vraag breeder in die missive vermeld; en eene andere dispositie van Zijn Excellentie den Heere Directeur-Generaal voor den Eeredienst enz. op een adres van het Provinciaal Kerkbestuur van Drenthe.

Aan de Synodale Vergadering der Hervormde Kerk, van het Koningrijk der Nederlanden.

HOOG EERWAARDIGE HEEREN!

In handen van Uwe gecommitteerden tot de zaak van eene algemeene weduwen-beurs gesteld zijnde:

1°. Eene dispositie van Zijne Excellentie den Heere Commissaris Generaal provisioneel belast met de Zaken der Hervormde Kerk, van 17 November 1817, n°. $\frac{2097}{1387}$, op eene missive van het Klassikaal Bestuur van Tiel; verzoekende geïnformeerd te worden, of, na de aanschrijving van de Algemeene Synode, van 16 Julij des vorigen jaars, nogtans volgens de dispositie van Zijne Excellentie den Heere Commissaris-Generaal, van den 25sten Maart 1816, betalingen aan weduwen-beurzen moeten continueren, van dien aard als de daarbij voorgedragene; daarin bestaande: *dat elk predikant der klassis van Tiel, uit dezelve vertrekkende,* ONVERSCHILLIG OF HIJ LID GEWEEST WAS EN AL OF NIET BLIJVEN

WILDE VAN DE KLASSIKALE WEDUWEN-BEURS, *f* 20 *of* 30 *aan dezelve bij zijne losmaking moet betalen.* En de advijsen van de leden der Synodale Commissie des voorgaanden jaars tot de zaken der weduwen-beursen, *eenstemmig begrijpende*, dat de betaling behoort gevorderd te worden, van alle uit de klassis van Tiel vertrekkende Predikanten, *die leden der weduwen-beurs in dezelve zijn geweest, onverschillig of zij als zoodanig verkiezen te continueren of niet:* maar *niet eenstemmig denkende over de verpligting van zoodanige der vertrekkende Predikanten, als nimmer leden zijn geweest der weduwen-beurs.*

Bij welke dispositie van Zijne Excellentie den Heer Commissaris-Generaal,

1°. Aan het Klassikaal Bestuur van Tiel te kennen wordt gegeven, dat de Predikanten, welke geene leden zijn geweest der weduwen-beurs van hun ressort, bij derzelver losmaking, kunnen volstaan met eene verklaring te teekenen van de bedoelde som te zullen voldoen, zoodra de Algemeene Synode derzelver verpligting daartoe zal hebben bepaald. 2°. De missive van het Klassikaal Bestuur van Tiel, met de advijsen der Synodale Commissie, wordt gezonden aan den Secretaris van de Synode, ten einde daarop in derzelver eerste vergadering zoude kunnen worden besloten.

2°. Eene dispositie van Zijne Excellentie den Heere Directeur-Generaal voor den Eeredienst enz., op een advijs van het Provinciaal Kerkbestuur van Drenthe, van den 8sten Mei 1818, bepalende, overeenkomstig den inhoud van dat advijs. 1°.) Dat de inhoud der dispositie van 7 November 1816, n°. 4, alleen ziet op klassikale weduwen-fondsen, en dus niet kan of moet toegepast worden op de Synodale of Provinciale weduwen-beurs van Drenthe. 2°.) Dat de Drentsche weduwen-beurs eene kas zijnde, die alle Drentsche Predikanten gezamenlijk toekomt, het derhalve ook

vrijstaat aan het Provinciaal Kerkbestuur van Drenthe; om zoodanige maatregelen tot ondersteuning en bevordering van de belangen der kas te nemen en uittevoeren, als welke door de meerderheid der Predikanten van Drenthe worden goedgekeurd, moetende zich daarbij, gelijk bij alle associatien, de minderheid onderwerpen.

Hebben de eer daarop te rapporteren:

1°. Dat over de zaak der Drentsche weduwen-beurs, door Zijne Excellentie den Heere Directeur-Generaal, reeds gedisponeerd zijnde overeenkomstig het advijs van het Kerkbestuur van Drenthe, zij niet anders dan de billijkheid daarvan kunnen erkennen,

2°. Dat zij deze dispositie in aanmerking nemende, meenen gunstig te moeten adviseren ten voordeele van de Tielsche klassikale weduwen-beurs.

1°. Daar het niet voegzaam schijnt, iets aan eene provinciale weduwenbeurs toe te staan, dat niet even zeer aan klassikale weduwen-beurzen, wanneer die op dienzelfden voet zijn ingerigt, worde toegewezen.

2°. Dewijl uit eene andere dispositie voor de klassikale weduwenbeurzen eene aanmerkelijke verwarring ontstaan zou.

3°. Om dat de overeenstemming met het geavanceerde in het rapport over de algemeene weduwen-beurs, zoodanige gunstige dispositie ook voor de klassikale weduwen-beurzen vordert.

4°. Dewijl, wat bijzonder de Tielsche klassikale weduwen-beurs betreft, aan de eene zijde, de redenen, door de Heeren *Donker Curtius*, *Broes* en *van Deinse* aangevoerd, van dien aard zijn, dat zij het welvoegelijke en billijke, ja zelfs het regtvaardige van den in de klassis van Tiel gebruikelijken maatregel aanwijzen; en aan de andere zijde, de gemaakte

aanmerkingen van wijlen den Heer *Lobry* hun niet voldoende zijn voorgekomen.

Immers, gelijk de Heer *Donker Curtius*, huns oordeels, zeer wel heeft aangemerkt, waarmede zich de Heeren *Broes* en *van Deinse* vereenigd hebben; de gelden, welke van de uit de klassis van Tiel vertrekkende Predikanten worden gegeven, en in de weduwen-beurs gestort, worden door hen niet als gelden van de weduwen-beurs, maar als gelden voor de losmaking gegeven; waarom de exceptie, dat iemand kort in de weduwen-beurs geparticipeerd heeft, niet kan gelden: gelijk, van de andere zijde, de Synode nooit eene bepaling ter contrarie gemaakt heeft, noch doen kan; maar zelfs in art. 27 van het reglement op de klassikale kosten, de afschaffing van alle betaling voor losmaking heeft bepaald, *voor zoo ver de gelden niet geheel in de weduwen-beurs worden gestort.* — Men zegge niet met den Heer *Lobry*, dat het, of onregtvaardig zij zulk eene verpligting uit de klassis van Tiel vertrekkende Predikanten op te leggen; of, dat dit aan de klassis van Tiel toegestaan zijnde, den weg zou openen tot zeer aanmerkelijke vorderingen, die er elders zouden kunnen geschieden. Want wat het eerste betreft, de Predikanten, onder de klassis van Tiel beroepen wordende, wisten, of konden althans weten, dat hunne traktementen bij vertrek, met de subsidie van *f* 20.00 of *f* 30.00 bezwaard waren; en voor het andere is, meenen zij, in het reglement op de klassikale kosten genoegzaam gezorgd, waarom uwe gecommitteerden meenen te moeten adviseren:

1°. Dat het voor alsnog en bij provisie raadzaam zal zijn, te blijven bij hetgeen tot hiertoe, zoo wel in de klassis van Tiel als met de Drentsche weduwen-beurs, gebruikelijk is geweest.

2°. En de Synode dus oordeelen, dat in de klassis van Tiel ook zulke

Predikanten, als nimmer zijn geweest leden der weduwen-beurs, bij hunne losmaking, de gewone *f* 20.00 of *f* 30.00, behooren te voldoen.

Waarmede uwe commissie de eer heeft, dit hun rapport in den schoot uwer Vergadering neder te leggen, en hun advijs aan het oordeel der Synode te onderwerpen.

(*Geteekend*) G. VAN OORDT,
GERH. VAN DER TUUK,
P. VAN DER WILLIGEN.

Besluit dien conform.

De Vergadering heeft zich, na dankzegging aan de commissie, ten volle met het rapport vereenigd, en alzoo besloten: waaruit, met opzigt tot de zaak der weduwen-beurs van Tiel, van zelve voortvloeit, dat de leden, die uit de klassis van Tiel, op eene geteekende verklaring, dat zij de vastgestelde som voor hunne losmaking ten behoeve van de weduwen-beurs voldoen zouden, zoodra de Algemeene Synode hunne verpligting daartoe zoude hebben vastgesteld, tot die voldoening gehouden zijn. En zal van dit besluit kennis worden gegeven aan het Ministerieel Departement van Kerkelijke Zaken.

Rapport op de rekening en verantwoording van den Quæstor, van het fonds voor noodlijdende.

Daarna bragt de commissie, in de zitting van den 3[den] benoemd tot het nazien en opnemen van de rekening en administratie van den Quæstor-Generaal, betrekkelijk de fondsen en gelden voor noodlijdende kerken en personen, het navolgend rapport uit:

HOOG EERWAARDIGE HEEREN!

De ondergeteekenden, bij uwlieder besluit van den 3[den] Julij 1818, gecommitteerd tot het nazien en opnemen van de rekening en administratie

van den Quæstor-Generaal, betrekkelijk de fondsen en gelden voor noodlijdende kerken en personen, hebben de eer te berigten:

I. Dat het fonds, zoo als hetzelve zich thans onder de administratie van genoemden Quæstor bevindt, thans is als volgt:

Inschrijvingen op het Grootboek der Nationale

WERKELIJKE SCHULD.

Van de noodlijdende kerken in het gemeen	*f* 29,900.00	
Aschweiler	- 2,200.00	
Litthauwen	- 7,600.00	
Naila	- 1,100.00	
Te zamen		*f* 40,800.00
Van de Waldenzen		- 10,100.00
Alzoo werkelijke schuld totaal		*f* 50,900.00

UITGESTELDE SCHULD.

Van de noodlijdende kerken in het gemeen	*f* 37,800.00	
Aschweiler	- 4,400.00	
Litthauwen	- 18,200.00	
Naila	- 2,200.00	
Te zamen		*f* 62,600.00
Van de Waldenzen		- 20,000.00
Alzoo uitgestelde schuld totaal		*f* 82,600.00

Tot welke uitgestelde schuld over het geheel behooren 73 kans-biljetten van *f* 1,000.00, en 41 dito van *f* 200.00, welke op de rekening zijn gespecificeerd.

II. Dat bij den Quæstor-Generaal in deze zijne administratie tot en met de maand Junij 1818 is

ONTVANGEN

Voor de noodlijdende kerken in het gemeen..		*f*	5,419.15	
« « Aschweiler...........................		-	467.32	
« « Litthauwen.....		-	1,016.50	
« « Waldenzen......		-	481.20	
	Totaal..............	*f*		7,394.17

UITGEGEVEN

Voor de noodlijdende kerken in het gemeen..		*f*	5,228.82	
« « Waldenzen...........................		-	332.45	
	Totaal.........	*f*		5,561.27

Zoo dat bij kasse is een batig saldo, als:

Voor de noodlijdende kerken in het gemeen..		*f*	190.33	
« « Aschweiler...........................		-	477.32	
« « Litthauwen...........................		-	1,016.50	
« « Waldenzen...........................		-	148.75	
	Totaal..............	*f*		1,832.90

Voorts zouden de ondergeteekenden, op advijs van den Quæstor-Generaal, van oordeel zijn, dat dezelve door de Synode behoorde te worden geautoriseerd, om uit de bij kasse zijnde gelden aan te koopen voor het fonds van Litthauwen eene inschrijving op het grootboek der werkelijke schuld tot *f* 2,000.00, en voor dat der Aschweiler-kerken eene dito tot *f* 1,000.00, welke renten jaarlijks aan genoemde kerken zouden kunnen overgemaakt worden.

Wat verder betreft de bedeelingen, welke aan onderscheidene noodlijdende kerken en personen zouden behooren gedaan te worden, meenen uwe gecommitteerden na de inkomene brieven en berigten onderzocht, en het gevoelen van den Generalen Quæstor gehoord te hebben, te moeten adviseren, dat de Quæstor behoorde te worden geautoriseerd, om te doen de volgende bedeelingen:

Aan de kinderen van wijlen Ds. *Convent*	*f* 50.00
« Ds. *Werleman*	- 100.00
« Ds. *Moerchen*	- 25.00
« *Haffen* en *Mehr*	- 25.00
« De wed. *Nonhebel*	- 50.00
« « « *Cox*	- 80.00
« « « *Liedermooy*	- 16.00
« De gemeente van Kaizerswaard	- 31.00
« De wed. *van Velsen*	- 20.00
« De gemeente van Wallach bij Rhijnberg	- 50.00
« De wed. *Claassen*	- 21.00
« « « *Hazler*	- 50.00
« « « *Wachter*	- 24.00
« « « *Ducellier* te Farmsum	- 30.00
« De kinderen van Ds. *Lieftink* te Groningen	- 36.00
« De wed. *Abbring*	- 30.00
« De gemeente van Opwierda	- 30.00
« « « « Purmerland	- 30.00
« De wed. *Hirschig*	- 60.00
« « « *ten Cate*	- 40.00
« « « *ten Ham*	- 25.00
« « « *Gosliga* onder Leeuwarden	- 30.00
« « « *Gersée* onder Sneek	- 30.00

Aan de Waldensche kerken eene toelage, geevenredigd naar hetgene dezelve voorheen van de Nederlandsche Synoden plagten te genieten, indien en in zoo verre de opbrengst der collecte, te dezen jare bij de kerkvisitatie geschied, zulks zal toelaten.

In het geadviseerde omtrent de bedeeling van eenige buitenlandsche kerken, hebben uwe gecommitteerden verondersteld, dat zulks geschieden zal overeenkomstig het bepaalde bij art. 12 van het algemeen reglement.

Eindelijk nemen de ondergeteekenden de vrijheid van te verklaren, dat zij, onder verbetering, van oordeel zouden zijn, dat, zoo de Synode ook voor het vervolg eene inzameling van penningen van de gemeenten voor de noodlijdende kerken en personen noodig en dienstig mogte oordeelen, die inzameling, om bekende redenen, niet bij de kerkvisitatie behoorde te geschieden, maar liever moet worden gedemandeerd aan de Provinciale Kerkbesturen, om daarmede te handelen, zoo als zij naar de plaatselijke omstandigheden in hunne respective ressorts het geschiktste zullen oordeelen.

Ten besluite behoeven de ondergeteekenden naauwelijks te kennen te geven, dat de algemeene Quæstor wegens zijnen ijver en naauwkeurigheid, ook in dit vak zijner administratie bewezen, de regtmatigste aanspraak heeft op den lof en de erkentenis dezer hooge kerkvergadering.

Dit rapport met het geadviseerde aan uwlieder verlicht oordeel nederig onderwerpende, Hoog Eerwaarde Heeren! hebben wij de eer ons te teekenen.

(*Geteekend*) C. VAN DER LEEUW,
D. HENDRIKZ,
G. S. DE CHAUFEPIÉ.
GERH. VAN DER TUUK.

De Vergadering de commissie voor hare moeite bedankt hebbende, heeft, met opzigt tot het in het rapport gedane voorstel, besloten, te blijven bij den maatregel verleden jaar niet zonder gewigtige redenen genomen, en alzoo te continueren, om bij de kerkvisitatie eene vrijwillige liefdegave voor de noodlijdende kerken en personen van de gemeenten te vragen.

Dezelfde commissie, eindelijk, als in de Vergadering van den 3den benoemd, om te examineren de rekening en verantwoording van den Heer Quæstor-Generaal der *klassikale kas*, tot dat einde met de verificatoire bescheiden in hare handen gesteld, bragt bij monde van den Heer van der Tuuk, het navolgend rapport met deszelfs bijlage A uit: Rapport op de Quæstorale rekening der klassikale kas.

HOOG EERWAARDIGE HEEREN!

De ondergeteekenden, bij Uwlieder besluit van den 3den Julij 1818, gecommitteerd tot het examineren der rekening en verantwoording van den Heer Quæstor-Generaal der algemeene klassikale kas, tot dat einde met de verificatoire bescheiden in hunne handen gesteld, hebben de eer te berigten, dat hun gebleken is, dat zoo wel de subsidien van 's lands wege verstrekt, als het bedrag der ingevorde quota van de respective gemeenten, regelmatig en volgens de opgave der klassikale Quæstoren in ontvangst zijn gebragt.

Dat ook de uitgaven overeenkomstig de bepalingen, door Zijne Excellentie den Heere Commissaris-Generaal, provisioneel belast zijnde geweest met de Zaken der Hervormde Kerk enz., bij onderscheidene dispositien gemaakt, zijn geschied; en dat de verificatoire bescheiden daarbij overgelegd, alle in de uitmuntendste orde zijn bevonden.

Al waarom zij van advijs zouden zijn, dat deze Hooge Vergadering behoorde te arresteren het hierbij, sub A, overgelegde concept-besluit.

De ondergeteekenden, voorts nog hunne verwondering betuigende over de uitmunde orde, schoonheid en naauwkeurigheid, in welke zij het werk van den Algemeenen Quæstor bevonden hebben, hopen hiermede aan de bedoelingen dezer Hooge Kerkvergadering te hebben voldaan, en onderwerpen deze hunne werkzaamheden aan derzelver gunstige beoordeeling.

(*Geteekend*) C. VAN DER LEEUW,
D. HENDRIKZ,
G. S. DE CHAUFEPIÉ.
GERH. VAN DER TUUK.

Bijlage A. Synodaal besluit.

De Algemeene Christelijke Synode der Hervormde Kerk in het Koningrijk der Nederlanden, gehoord het rapport van de Hoog Eerwaarde Heeren, *Hendrikz*, *van der Leeuw*, *van der Tuuk* en de *Chaufepié*, gecommitteerd tot het examineren der rekening en verantwoording van den Quæstor-Generaal der algemeene klassikale kas, tot dat einde met de verificatoire bescheiden in hunne handen gesteld, houdende dat aan hun gebleken is, dat zoo wel de subsidien van 's lands wege verstrekt, als het bedragen der ingevorderde quota's van de respective gemeenten, regelmatig en volgens de opgave der Klassikale Quæstors in ontvangst waren aangebragt; dat ook de uitgaven overeenkomstig de bepalingen, door Zijne Excellentie den Heer Commissaris-Generaal, provisioneel belast geweest met de Zaken van het Departement der Hervormde Kerk enz., bij onderscheidene dispositien gemaakt, waren geschied, en dat de verificatoire bescheiden daarbij overgelegd, alle in de beste orde bevonden zijn.

Besluit:

1°. Te verklaren (zoo als geschiedt bij deze) volkomen genoegen te

nemen met de voornoemde rekening en verantwoording, met vriendelijke dankbetuiging aan den Questor-Generaal voor zijn genomene moeite in het verrigte in dezen.

Wijders, om op deszelfs rekening, *in duplo* ingezonden, eene apostille te stellen, en met de handteekeningen van den President en Secretaris der Vergadering te bekrachtigen, van den volgenden inhoud:

« De Algemeene Christelijke Synode, deze rekening van den
« Quæstor-Generaal der algemeene klassikale kas gezien, geëxa-
« mineerd en volkomen goed bevonden hebbende, verklaart voor-
« noemden Quæstor-Generaal van deszelfs verantwoordelijkheid in
« dezen te ontslaan.

2°. Het duplikaat dezer rekening en kopij van dit besluit, bij missive, te zenden aan Zijne Excellentie den Heer Directeur-Generaal voor de Zaken der Hervormde Kerk enz., ten einde hetzelve in het archief van het Departement zoude kunnen gedeponeerd worden.

3°. Zijne Excellentie den Heer Directeur-Generaal voornoemd, bij missive, te informeren van deze hunne bevinding, en tevens te verzoeken, om de Algemeene Rekenkamer hiervan kennis te willen geven, en uit te noodigen, om de belasting, gelegd op de ordonnantie bij het Departement voornoemd, geslagen ten name van den Quæstor-Generaal der algemeene klassikale kas, als nu op te heffen, en hem, als naar gewoonte te dechargeren.

Zullende een afschrift dezes worden gezonden aan den Quæstor-Generaal der algemeene klassikale kas, tot informatie en narigt.

De Vergadering heeft op dit rapport de commissie voor genomen moeite bedankt, en overeenkomstig het voorgestelde besloten; en inzonderheid — Dankzegging aan den Quæstor.

den Heere Questor hare hoogste dankbaarheid en tevredenheid betuigd over zijne gehoudene administratie, de blijken dragende van zoo veel zorg en juistheid, en denzelven de versterking van zijne gezondheid en vermogens, ten einde in dit loffelijk werk op die loffelijke wijze voort te gaan, van harte toegewenscht.

Nader rapport over het beoefenen van de stellige Godgeleerdheid.

De commissie, in de zitting van den 6den, benoemd tot het concipiëren van brieven aan de Theologische Faculteiten, en de Provinciale Kerkbesturen, ten einde zoo veel mogelijk te zorgen, dat geene studenten, welke de leerstellige Godgeleerdheid niet genoegzaam hebben beoefend, tot het examen kunnen, of tot den predikdienst mogen toegelaten worden, bragt, bij monde van den Hoogleeraar *Ypey*, het navolgend rapport uit.

Aan de Algemeene Christelijke Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk.

HOOG EERWAARDIGE HEEREN!

De commissie, door uwe Vergadering in de zitting van den 6den dezer gelast, om, ingevolge het aangenomen voorstel des Provincialen Kerkbestuurs van Gelderland, twee aanschrijvingen te ontwerpen, eene aan de Theologische Faculteiten der Hooge Scholen, en eene aan de Provinciale Kerkbesturen, ten einde zoo veel mogelijk te zorgen, dat geene studenten, welke de leerstellige Godgeleerdheid niet genoegzaam hebben beoefend, en in deze wetenschap onkundig zijn gebleven, tot het examen kunnen, of tot den predikdienst mogen toegelaten worden; heeft de eer aan dezen last te voldoen, en aan uwe naauwlettende overweging de beide volgende concept-brieven aan te bevelen.

Aan de Theologische Faculteit.

Brief deswege aan

De Algemeene Christelijke Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk,

de ingezondene berigten der Provinciale Kerkbesturen aangaande de gehouden examina overwegende, heeft met bijzonder welgevallen opgemerkt, hoe veel onze vaderlandsche gemeenten verschuldigd zijn aan den onvermoeiden ijver harer waardige en voortreffelijke Hoogleeraren, door wier onderwijs en leiding, kundige en verdienstelijke jonge lieden gevormd worden tot de heilige bediening, aan welke zij tot eene eer kunnen verstrekken, of in welke zij alrede met nut en zegen werkzaam zijn. Hulde bewijzende aan dezen ijver van uwe Hooggeleerden, en zich verheffende op het bezit van zulke edele mannen, die niet nalaten, met handhaving van den alouden vaderlandschen roem, tot heil der gemeenten van onzen Heer te arbeiden, gevoelt de Synode te meerder leedwezen, dat niet alle jongelingen van het hun aangeboden onderwijs zulk een doelmatig en heilzaam gebruik gemaakt hebben, dat zij, bij het onderzoek naar hunne kundigheden, tot den dienst des Evangelies konden worden toegelaten. In het bijzonder, heeft men bij sommigen meenen te kunnen ontdekken onervarenheid in het leerstellige van de Godgeleerdheid, en onbedrevenheid in de waarheden des Christendoms behoorlijk te ontwikkelen, met bewijzen te staven en krachtig te verdedigen; — een gebrek onverschoonlijk in de zulken, die eenmaal anderen zullen onderwijzen, en welke dus zelve behooren te verstaan, wat door hen aan de gemeente zal worden voorgedragen en geleerd.

de Theologische Faculteiten.

De Synode, op deze belangrijke zaak hare aandacht vestigende, heeft het van hare verpligting geoordeeld, U Hoog Eerw. te verzoeken, om alle jongelingen, welke zich tot het predikambt voorbereiden, met ernst te herinneren, op de best mogelijke wijze, dat de beoefening der leerstellige Godgeleerdheid onder hunne gewigtige werkzaamheden behoort, en voor zoo belangrijk wordt gehouden, dat, ook bij het bezit van de overige vereischte kundigheden, het gemis derzelve alleen genoegzaam is, om hen aan afwijzing en ongeschikt-verklaring bloot te stellen.

De Synode vertrouwt, dat deze herinnering voldoende zal zijn, om de edeldenkende jongelingschap, die het voortreffelijk ambt eens Leeraars en Opzieners begeert, aan te sporen, dat zij zich in alle deelen voor dien gewigtigen stand bekwaam maken, en eenmaal beantwoorden, zoo wel aan de blijde verwachting hunner waardige Hoogleeraren en Onderwijzers, als aan de belangrijke bestemming, tot welke zij in de Christelijke gemeente geroepen worden.

De Synode herhaalt hare hulde en dank aan Uwe Hoog Eerw., en wenscht over al uwe werkzaamheden de genade en den zegen van Onzen Heer en Zaligmaker.

Aan de Provinciale Kerkbesturen.

Brief aan de Provinciale Kerkbesturen.

Uit de ingezondene berigten van de Provinciale Kerkbesturen is het ons gebleken, dat dezelve bij het onderzoek van Kandidaten met wijze gematigdheid, de noodige gestrengheid vereenigen, en al zulke weren, die ongeschikt bevonden worden, om met nut en zegen voor des Heeren gemeente, in de evangelische bediening werkzaam te zijn.

Hoe zeer dus de Synode geen Kerkelijk Bestuur ter getrouwe vervulling van dien pligt behoeft optewekken, maar veeleer voor deszelfs naauwgezette volbrenging dank is verschuldigd, oordeelt dezelve echter alle Kerkbesturen algemeen te mogen herinneren, dat het onderzoek in de leerstellige Godgeleerdheid een der hoofdpligtigen is. De Synode vindt zich inzonderheid hiertoe genoopt, daar dezelve uit onderscheidene berigten van Provinciale Kerkbesturen, die jonge lieden, na gedaan onderzoek, hebben afgewezen, vernomen heeft, dat derzelver onervarenheid het meest bleek uit hunne antwoorden op de vragen betrekkelijk de leerstellige Godgeleerdheid, zonder welke grondig te verstaan niemand tot *Candidatus Sacri Ministerii* behoort te worden toegelaten.

Hoe toch zal de Leeraar van het Evangelie aan een zoo gewigtig gedeelte van zijne bestemming, als het onderwijs der gemeente in de hoofdwaarheden der Christelijke Godsdienstleer is, kunnen voldoen, indien hij zelf of geheel geene, of slechts gebrekkige kundigheden in de geloofsleer des Christendoms bezit, en even daardoor onbekwaam is, om den Godsdienst, waartoe hij anderen moet opleiden, te handhaven en te verdedigen.

Deze aanmerking alleen zal genoegzaam zijn, om elk kerkbestuur te overreden, dat vooral dat gedeelte des onderzoeks, het welk de leerstellige Godgeleerdheid betreft, met de meeste naauwgezetheid behoort te geschieden, op dat niemand tot de heilige bediening worde toegelaten, dan hij, die dezelve in alle opzigten waardig kan vervullen.

De Synode deze aanschrijving doende, vertrouwt eene standvastige opvolging bij al de leden des Kerkbestuurs, belooft zich van dezelve, onder den genadigen zegen des Hemelschen Vaders, de heilrijkste gevolgen voor de gemeente van onzen Heer en Zaligmaker.

Met de aanbieding dezer beide stukken en derzelver onderwerping aan uw beter oordeel, meent de commissie zich van haren pligt gekweten, en aan Uw Hoog Eerwaarden intentie voldaan te hebben.

's Gravenhage den 13den Julij 1818.

(*Geteekend*) A. YPEY,
P. VAN DER WILLIGEN,
SCHOLTEN.

De voorgedragen concepten zijn met dankzegging aan de commissie aangenomen.

O

Hierop bragt de personele commissie tot de zaak, betreffende den tijd van het voorstellen der vier vragen bij de voorbereiding voor het Heilige Avondmaal, gelijk dezelve in de zitting van den 8sten dezer nader was geconstitueerd en gelast, bij monde van den Heere *van der Willigen*, het navolgend rapport en præadvijs uit.

Tweede rapport der personele commissie, betreffende den tijd van het voorstellen van vragen, bij de voorbereiding tot het H. Avondmaal.

In de zitting van den 3den dezer had de Hoog Eerw. Synode aan vier leden der ondergeteekende commissie eenige, bij dezelve ter tafel gebragte stukken, betreffende den tijd van het voorstellen der vier vragen bij de voorbereiding tot het Heilige Avondmaal, door de Synode van 1817 verordend, en in de Hervormde Kerk van Nederland ingevoerd, in handen gesteld, om daarop te dienen van consideratien en advijs.

Daar de voorgemelde leden der commissie deze stukken, in derzelver rapporten van den 8sten dezer nader gespecificeerd, in die ernstige overweging hadden genomen, welke den aard der zaak, het belang der kerk en de stichting der christelijke gemeenten vorderen, zoo hadden zij zich met de hoop gevleid, dat deze Hoog Eerwaarde Kerkvergadering geene zwarigheid zoude vinden om zich met hun rapport, zoo niet geheel en in alle deelen, ten minste in zoo verre te vereenigen, dat de deliberatien over dit stuk in de zitting van den 8sten dezer hadden kunnen getermineerd, en in een besluit veranderd worden.

Daar evenwel deze Hoog Eerw. Vergadering wegens het verschillend oogpunt, waaruit deze zaak beschouwd kan worden, na besloten te hebben, dat *in het algemeen* de vrijheid zou worden verleend, die aan de Waalsche Kerken, door Zijne Excellentie den Commissaris-Generaal was toegestaan, om, namelijk de vier vragen bovengemeld, ook bij de viering van het Avondmaal te mogen doen, zich niet konde vereenigen met betrekking tot de bepalingen, welke bij deze vrijheids-vergunning zouden behooren te

worden gemaakt; zoo is aan dezelfde commissie, en aan drie der bijgevoegde leden van de Synode opgedragen, om daarover een nader rapport in te leveren, het welk de ondergeteekenden de eer hebben thans aan deze Vergadering aan te bieden.

Na herhaalde ernstige overweging der zaak en der stukken daartoe betrekkelijk, hebben de ondergeteekenden gemeend, te moeten persisteren bij de twee in het vorig rapport aangenomene beginselen, dat namelijk aan den eenen kant, het belang der Hervormde Kerk in Nederland, zoo wel als de eer van de Algemeene Synode beide vorderen, dat deze Hooge Kerkvergadering, zoo min mogelijk en althans niet buiten de dringendste noodzakelijkheid, een eens genomen besluit verandere, of in het eene jaar omverwerpe, het geen in het vorig jaar was vastgesteld, en aan den anderen kant, dat bijzondere omstandigheden, plaatselijke belangen enz., eene modificatie kunnen gedoogen en vorderen, mits zij de hoofdzaak zelve niet aantasten, zonder dat zulks eenigzins zoude kunnen geacht worden, het genomen besluit of het gezag der Synode te verzwakken.

Deze beginselen hebben de ondergeteekenden gemeend, ook nu onder het oog te moeten houden, bij het voorslaan der bepalingen, onder welke de vrijheid, om in zoo verre van het Synodaal besluit af te wijken, dat men de bedoelde en meergemelde vier vragen, niet alleen bij de voorbereiding, maar ook bij de bediening van het Avondmaal zoude mogen doen, algemeen zoude worden vergund.

En van deze beginselen uitgaande, zijn de ondergeteekenden onder verbetering, van oordeel:

Dat het niet raadzaam kan worden geacht, dat de Synoda, aan al de onderscheidene hervormde gemeenten in Nederland, op de gewone wijze late kenbaar maken, dat haar eene onbepaalde vrijheid is vergund ten

opzigte van den tijd der voorstelling der vragen, en alzoo openlijk verbreke eene bepaling eerst in het verleden jaar door de Synode gemaakt, en welker heilzame bedoeling de ondervinding tot hiertoe geleerd heeft in de meeste gemeenten te zijn bereikt. Ja de ondergeteekenden zouden het zeer bedenkelijk achten, zulk eene onbepaalde vrijheid te dezen opzigte openlijk en uitdrukkelijk aan alle gemeenten te vergunnen, daar, zoo doende, de heilzame bedoeling der Synode, om aan de Godsdienstoefening ter voorbereiding tot het Heilig Avondmaal, door het doen der meergemelde vragen, meer plegtigheid bij te zetten, grootendeels zou kunnen worden verijdeld. Althans in eenvoudige gemeenten, aan eenige vastgestelde gebruiken gehecht, en min geschikt om het wezen der zaak van bijkomende omstandigheden te onderscheiden, zou het uitdrukkelijk verleenen van zulk eene onbepaalde vrijheid tot het veranderen van den tijd, waarop de vragen gedaan worden, misschien de uitwerking kunnen hebben, dat men aan het hooren, voorstellen en beantwoorden van dezelve weinig gewigt bleef hechten; terwijl dit in zulke gemeenten, waar men zich aanvankelijk meer of min onwillig toonde, nog meer nadeelige gevolgen zouden kunnen hebben.

De ondergeteekenden zouden daarom de volgende bepaling noodig achten: dat aan de onderscheidene Provinciale Kerkbesturen, en aan de Commissie tot de *Zaken* der Waalsche Kerken, van wege de Synode worde aangeschreven, zonder last om deze aanschrijving verder bekend te maken, dat, zoo er onder hunne onderscheidene ressorten gemeenten worden gevonden, wier Kerkeraden het ten meesten nutte dier gemeenten achten te zijn, de meergemelde vragen niet bij de voorbereiding, maar bij de bediening des Avondmaals te doen, zulks toe te laten en niet te beschouwen als strijdig met de verordening der Synode, bij welke het doen dier vragen is bepaald.

De ondergeteekenden vleijen zich, met het bovengestelde aan de intentie dezer Vergadering te hebben voldaan, en onderwerpen aan derzelver meer verlicht oordeel dit hun rapport.

's Gravenhage den 13den Julij 1818.

(*Geteekend*) A. YPEY,
I. J. DERMOUT,
C. VAN DER LEEUW,
L. SURINGAR,
G. S. DE CHAUFEPIÉ,
P. VAN DER WILLIGEN,
ANT. VAN DEINSE.

De Vergadering heeft zich, na dankzegging aan de commissie, met het gepræadvijseerde vereenigd, en hetzelve in een besluit veranderd. Besluit van vrijlating.

De Heer *Scholten* bragt, namens de commissie, in welker handen, in de zitting van den 2den, de onderscheiden rapporten van de kerkvisitatie in 1817 gedaan, ingezonden door de Provinciale Kerkbesturen, waren gesteld, het navolgend rapport uit: Rapport op de verslagen der kerkvisitatie van 1817.

Aan de Algemeene Christelijke Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk.

HOOG EER WAARDIGE HEEREN!

Door uwe Vergadering, in de zitting van den 3den dezer, belast met het geven van een algemeen verslag uit de ingezondene berigten der gehoudene

kerkvisitatie, met het voordragen van die punten en stukken, welke eene bijzondere aandacht en voorziening vereischen, en met het mededeelen van onze gedachten over het gebruik eener tafel, ter aanwijzing der kerkelijke en godsdienstige gesteldheid onzer gemeenten in elk gewest, bij het Provinciaal Kerkbestuur van Noordbraband, door deszelfs Secretaris, in het vorige jaar ontworpen, en thans door Zijne Excellentie den Heere Directeur-Generaal, met een brief ten geleide, van den 24sten Junij laatstleden n°. $\frac{2189}{1225}$ overgelegd, hebben wij de eer aan dezen last te voldoen, en aan U Hoog Eerwaarden het volgende aan te bieden.

Met blijdschap kunnen wij melden, dat al de berigten der Provinciale Kerkbesturen de zedelijke en godsdienstige gesteldheid der gemeenten gunstig voordragen, en sommige zelfs daarvan met hoogen lof gewagen. Is dezelve niet overal zoo voordeelig als in Drenthe, van welke de visitatoren verklaren, « dat zij wel niet het volmaakte hebben aangetroffen, maar « over het algemeen het goede, met de zucht om het goede tot het vol- « maakte op te voeren;" in de overige gewesten echter heeft men alle redenen van te vredenheid, en weinige oorzaak tot beklag en minder nog tot berisping gevonden. De Leeraars nemen grootendeels, met getrouwheid, hunne pligten waar; de Ouderlingen en Armverzorgers volbrengen ijverig het hun bevolen werk; en overal heerschte de geest van broederlijke liefde en eensgezindheid. Indien bij eene en andere gemeente nog niet al de inrigtingen zijn tot stand gebragt, welke de kerkelijke verordening vordert, met bereidwilligheid toonde men zich genegen, om het ontbrekende in werking te brengen, en aan al de instellingen der wet te voldoen. Wordt er ook hier en daar nog eenige onachtzaamheid, in het houden van doop-, trouw- en lidmaatboeken, bespeurd; deze mindere zorgvuldigheid zal ras door naauwkeuriger aanteekening worden vervangen, en alles zoodanig ingerigt, dat eene volgende kerkvisitatie geene redenen tot klagen vinden zal.

Terwijl eindelijk het onderzoeken en opmerken zoo wel van het vele goede, als, van het weinige minder gunstige de noodzakelijkheid en het belang van dit op nieuw ingevoerd herderlijk bezoek heeft bewezen, zelfs in dat gewest, waar voormaals zulks eene inrigting niet werd gevonden.

Dit gunstige evenwel der inwendige gesteldheid van de gemeenten wordt niet weinig gedrukt door haren ongunstigen uitwendigen toestand. Het zijn alleen de berigten van Gelderland en Drenthe, welke hier eene uitzondering maken; al de overige leveren klagten en bezwaren op, van welke sommige zoo gewigtig zijn, dat wij ons verpligt gevoelen, om op dezelve de aandacht uwer Vergadering te vestigen, en dringend te verzoeken, dat daar in, zoo veel mogelijk, door uwe voorspraak bij het Ministerieel Departement, worde voorzien met die zorgvuldigheid en bespoediging, welke zij schijnen te vorderen. Van verschillenden aard zijn deze klagten en bezwaren, betrekking hebbende « op het bestaan en de regelmatige vervulling der ker-« kelijke bedieningen, bijzonder van het Diakenschap; op de beheering der « Diakonie-goederen; — op den slechten staat van de kerken en pastorijen; — « op de uitoefening van den openbaren Godsdienst; — op het lot van vele « Predikanten, onder de niet betaling der achterstallige traktementen zuch-« tende; — en eindelijk op sommige zaken van minder gewigt, en waarin « welligt spoediger zal kunnen worden voorzien."

I. De vervulling, en derhalve het bestaan des kerkelijke bedieningen, en in het bijzonder van het Diakenschap vindt velerwege groote moeijelijkheid. Hierover beklagen zich, in Zuidholland, de gemeenten van 's Gravenhage, Delft, den Leydschendam, Voorschoten en Veur en Zwammerdam; in Utrecht, de gemeente van Utrecht en elders; — in Noordbraband, de gemeente van Breda, Geertruidenberg en andere plaatsen. Terwijl in de Waalsche Kerken en in Limburg de afwisseling om behoefte aan be-

voegde personen bezwaarlijk is; en Groningen dit onvoegzame heeft, dat in eenige gemeenten de Diakenen geen lidmaten zijn.

Dit bezwaar overwegende, nemen wij de vrijheid voor te dragen, dat uwe Vergadering besluite, ten opzigte van Groningen, « dat niemand « Diaken wezen kan, zoo hij niet door lidmaatschap aan de gemeente is « verbonden." Ten opzigt der Waalsche Kerk en Limburg, dat er zoo veel mogelijk voor aftreding en verwisseling worde gezorgd. En ten opzigte der andere gemeenten, wier leden de bediening van Ouderling of Diaken zonder wettige oorzaak weigeren: » dat het Ministerieel Departement eerbiedig « aangezocht worde, om die middelen te beramen en daar te stellen, welke « het daaruit voortvloeijend en gevreesd gebrek aan kerkelijke Opzieners « en Armverzorgers kunnen weren of verhinderen."

II. Met dit vermeld bezwaar is een ander verbonden, betreffende de beheering der diakonie-goederen en fondsen, en derzelver gesteldheid. In Zuidholland en elders, is de beheering op sommige plaatsen burgerlijk, of waar zij kerkelijk is, geschiedt de rekening en verantwoording hier en daar voor de plaatselijke regering. In Noordholland is de toestand der fondsen over het algemeen niet gunstig, wordende in het bijzonder de gemeente van Urk genoemd, waar meer dan veertig weduwen met hare kinderen aan de dringendste armoede zijn blootgesteld, en geene ondersteuning kunnen bekomen. Insgelijks is de gesteldheid dier fondsen niet voordeelig in Zeeland, doch bovenal ongelukkig in Noordbraband, in welk gewest sommige diakonien worden gedrukt door het gedeeltelijk doch ongenoegzaam onderhoud van kerk en pastorij, of door den last van alle hervormden, leden of geen leden zijnde, te moeten verzorgen.

Moeijelijk is het ons in deze zaak, aan uwe vergadering van raad te dienen. Elke voorziening moeten wij verwachten, en mogen wij ook

vertrouwen van den vermogenden invloed van het Ministerieel Departement, bij het Hooge Bestuur des Rijks, aan hetwelk dus deze zaak worde overgelaten. Alleenlijk willen wij U Hoog Eerwaarden verzoeken, dat het ongelukkig lot van vele weduwen in de gemeente van Urk hulp en ondersteuning vinde in het Synodaal fonds voor de noodlijdende kerken en personen verordend.

III. Bijzondere opmerkzaamheid verdient de slechte staat van vele kerken en pastorijen, welke zoodanig is, dat sommige geheel dreigen te vervallen. Bijkans algemeen zijn hierover dringende klagten ingeleverd. In Zuidholland, door de gemeenten van Berkel, Noordwijk, Zoeterwoude, Voorschoten, Wilsveen, Poortugaal, Oudewater, Heukelom, Ackooy, Willige Langerak, Korendijk, Briels - Nieuwland, Heenvliet, Stad aan het Haringvliet, Simonshaven, Gouda, en Ridderkerk. In Noordholland, door de gemeenten van Wijk aan Zee, Knollendam, Westerschelling, Urk, Oosthuizen, Purmerend, Landsmeer, Oudendijk en Uitdam. In Zeeland, door verschillende gemeenten, waar dit gebrek ontstaat of door het geringe der fondsen, of door zorgeloosheid in derzelver beheering, of door behoefte of onwil der gemeenten, of door andere oorzaken, die bij het plaatselijk bestuur moeten gezocht worden. In Utrecht, door de gemeenten van IJsselstein, ter Aa, Breukelen, Koten, Odijk, Overlangbroek, Houten en Doorn, doch vooral Montfoort, op welke laatste plaats het predikantshuis schier onbewoonbaar is, en de kerk in zulk een staat is, dat men bij wind en ongunstig weder, met vrees en gevaar, den Godsdienst in dezelve bijwoont. In Vriesland, Overijssel en Groningen, op sommige plaatsen. In Noordbraband bijna overal, bijzonder door de gemeenten van Tilburg, Rosmalen, Nuland, Etten, Zundert, de Leur, Alphen en elders, en voornamelijk te Breda, alwaar, sedert vier-en-twintig jaren, aan het kerkgebouw niets is gedaan, zoo dat hetzelve

P

een afzigtelijk voorkomen van diep verval en onreinheid heeft. In de Waalsche kerk, door de gemeenten van Leyden en 's Hertogenbosch. In Limburg eindelijk, door de gemeenten van Maastricht, Urmond, Vaals, Venlo, Doornik en elders, terwijl Rongy eene ongeschikte plaats ter uitoefening van den Godsdienst heeft.

Het zal niet noodig zijn U Hoog Eerwaarden op het groot gewigt dezer klagten opmerkzaam te maken. Wij alle gevoelen het billijke en noodzakelijke, dat elk Predikant, ter plaatse waar eene pastorij is, een bewoonbaar huis heeft, en elke gemeente een wel onderhouden kerkgebouw bezit, evenredig aan de eerwaardij van den Godsdienst, die in hetzelve wordt uitgeoefend. Bezwaarlijker echter is het, middelen voor te dragen, door welke in deze dringende behoeften kan worden voorzien. In sommige gewesten, als in Zeeland, Utrecht, Vriesland, Overijssel en Groningen, was voor eenige plaatsen alleen eene betere beheering der kerkelijke goederen en fondsen noodig, om deze klagten gedeeltelijk weg te nemen, en voor het onderhoud van kerk en pastorij, eenigermate ten minste te zorgen: gelijk zulks ook het geval is, met de gemeente van Alphen in Noordbraband, waar het fonds, tot eene aanzienlijke somme gelds opgeloopen, meer dan genoegzaam is om de jammerlijk vervallene kerk te herstellen, en daartoe zekerlijk zoude aangewend zijn, indien het niet stond onder het beheer eens roomschen Burgemeesters, die voor het noodige onderhoud geen zorg draagt, en aan niemand, voor zoo verre wij weten, rekening noch verantwoording doet. In die zelfde opgenoemde gewesten echter en in de andere, bestaan bij de meeste gemeenten, of bijna geene of geheel ontoereikende middelen, zoo dat wij voor dezelve geene andere hulp weten, dan haar, door het Ministerieel Departement, eerbiedig aan te bevelen aan de vaderlijke zorg van Zijne Majesteit den Koning, met dringende bede, dat het Hoogstdezelve behage in dien nood, welke hoe langer zoo grooter wordt, te doen voorzien.

IV. Geene mindere opmerkzaamheid en waakzame zorg verdient de uitoefening van den openbaren Godsdienst, dat dezelve niet gestoord of gekrenkt worde. Wij zullen de klagten niet herhalen over de zoo geheele ontheiliging van den dag des Heeren, bij sommigen eerder een dag van losbandig vermaak dan van stille Godsdienstoefening. Even min willen wij spreken over de openlijke processien der Roomschgezinden, op eenige plaatsen, waar zij nimmer zijn geweest, onbelemmerd ingevoerd, die wel niet dadelijk onzen Godsdienst stooren, maar echter onzen geloofsgenooten tot misnoegen en ergenis zijn. Alleenlijk mogen wij niet verbergen dat te Ravestein, in Noordbraband, onze godsdienstoefening, op den zoogenoemden Sacramentsdag, door den Roomschen Priester en zijn aanhang, openlijk is aangerand en onteerd, ja zelfs geheel verstoord, met dat gevolg, dat de Leeraar en de gemeente, niet dan met moeite, beleediging en gevaar zijn ontkomen, van welke stoornis en euvelmoed reeds in Augustus des vorigen jaars berigt is opgezonden aan het Ministerieel Departement; en dat te Doornik, in Limburg, de leermeesters in de kollegien de kinderen der Protestanten dwingen, om dagelijks ter misse te gaan: welke laatste klagte ons herinnert aan den dwang onzen hervormden militairen opgelegd, om voor het vermeende venerabile te knielen, waar tegen de zorg dezer Vergadering alreede is ingeroepen.

Met de opgave van deze grievende bezwaren nemen wij de vrijheid ons verzoek te vereenigen, dat dezelve opgeheven worden, en onze gemeenten zelfs niet van verre worden gestoord of gekrenkt in de uitoefening van haren heiligen Godsdienst. Daartoe stellen wij U voor dit bezwaar ter kennis van het meergemeld Ministerieel Departement te brengen, met betamenden eerbied, en ware het mogelijk, met zachte verschooning jegens onze beleedigers; maar tevens met al die edele vrijmoedigheid, welke het groot gewigt der zaak, de eer van den Godsdienst, het gevoel onzer regten en de heiligste verpligting van ons vorderen, op dat die aanran-

ding in hare beginselen bedwongen, geene verdere gevolgen hebbe, noch vooral in de zuidelijke gewesten onze geloofsgenooten aan beschimping en gevaar blootgeve!

V. Eindelijk mogen wij U niet onthouden, de mededeeling van het ongelukkig lot veler Predikanten en weduwen, zich in hetzelfde geval bevindende, die onder de niet betaling hunner achterstallige traktementen en pensioenen zuchten, en daardoor onder drukkenden last gebogen gaan. Hebben sommige gemeenten in dezen nood voorzien, en geheel of gedeeltelijk, door gewillige giften en bijdragen, de dringende behoeften harer Leeraren weggenomen of verzacht; op verre de meeste plaatsen is dit niet geschied, en gevoelen de Predikanten hoe smertelijk het zij; verstoken te blijven van dit regtmatig gedeelte hunner reeds zoo geringe bezoldiging.

Meer, dan openlijk bekend is, drukt en treft die zorg, en hare gevolgen brengen menigwerf schande en onteering over de zulken, die deze schande en onteering niet verdienen, maar op medelijden, deelneming en krachtdadige hulp-betooning aanspraak hebben.

Daarom bevelen wij U Hoog Eerwaarden het deerniswaardig lot van zoo velen onzer broeders aan, hartelijk wenschende, dat Uwe voorspraak bij het Ministerieel Departement, en door hetzelve bij Zijne Majesteit den Koning, daarin die gunstige verandering trachte te weeg te brengen, welke de groote nood, waarin zeer velen zich bevinden, dringend vordert.

Behalve deze klagten en bezwaren, behelzen sommige ingezondene berigten een en ander voorstel van minder aanbelang, waarin spoediger voorziening mogelijk is.

Zuidholland klaagt over eenen oefenaar en het houden van oefeningen te IJsselmonde, of liever onder IJsselmonde op Fijenoord, op elken zondag voor- en na den middag.

Vriesland wenscht, dat de kleine gemeente van Huins, thans nog op zich zelve staande, onder het kerkelijk opzigt van het Klassikaal Bestuur van Harlingen worde gesteld.

Beide welke zaken, naar ons oordeel, behooren overgelaten te worden aan de Provinciale Kerkbesturen, ten einde daaromtrent die schikkingen te maken, welke noodig mogten bevonden worden, met communicatie van het Ministerieel Departement.

Wat ons nu nog overig blijft is het voordragen van onze gedachten, aangaande het gebruik, hetwelk zoude kunnen gemaakt worden van de door het Provinciaal Kerkbestuur van Noordbraband ingezonden tabel, ter aanwijzing van de kerkelijke en godsdienstige gesteldheid in elk gewest.

Gaarne geven wij allen lof aan het vernuft van deszelfs ontwerpers, en aan het doelmatige van vinding en schikking in dezelve zigtbaar. Daar zij echter in sommige opzigten te omslagtig, in andere wederom niet volledig is; daar haar gebruik den last der kerkvisitatie verzwaart, en de beantwoording van het reglement op dezelve al de noodige aanwijzingen geeft, waardoor zij dus minder noodig en nuttig wordt, nemen wij de vrijheid, om in bedenking te geven, of het niet beter ware dezelve voor als nog niet aan te nemen, noch ten gebruike in te voeren, voor dat zij op nieuw herzien, veranderd en verbeterd worde. Wilde men echter bij het reglement nog iets voegen, het zoude kunnen zijn de vermeerdering der vragen, met die eene" worden al de synodale verordeningen zorgvuldig bewaard en opgevolgd, en worden derzelver wenken in gedachte gehouden?

Ziet daar Hoog Eerwaarde Heeren! een uitvoerig verslag, hetwelk niet slechts verschooning vinde, om dat het uw geduld veel vergde, maar ook uwe belangstelling verwerve, om dat het zaken behelst, die uwer aandacht niet

onwaardig zijn. Daartoe zij naar onze bede, over U Hoog Eerwaarden en over uwe belangrijke werkzaamheden wijsheid en zegen van God onzen Vader.

's Gravenhage, den 13den July 1818.

(Geteekend) SCHOLTEN,
S. H. A. BEGEMANN,
VERLOREN,
C. VAN DER LEEUW,
G. S. DE CHAUFEPIÉ.

Besluiten.

De Vergadering, na de commissie voor haren belangrijken arbeid bedankt te hebben, overgaande om te delibereren over de onderscheidene voorstellen in dit rapport begrepen; en wel

1. Omtrent de zaak der Ouderlingen en Diakenen.

I. Met betrekking tot de kerkelijke bediening, vond goed, met het besluit, ten opzigte van Groningen, dat niemand Diaken wezen kan, zoo hij geen lidmaat is; en ten opzigte van Limburg en de Waalsche Kerken, dat zoo veel mogelijk voor de aftreding van Ouderlingen en Diakenen moet worden gezorgd, voor als nog te supersederen, en de zorg voor het verkrijgen van Onderlingen en Diakenen, door middelen, die het willekeurig bedanken verhinderen, ingevolge het advijs van de Synode des vorigen jaars, te blijven vertrouwen aan de oplettendheid van het Ministerieel Departement.

2. Op het voorstel omtrent het beheer der Diakoniën.

II. Ten aanzien van de beheering der diakonie-goederen en fondsen, het voorstel door de commissie gedaan, in advijs te houden, tot gelegener tijd. Alleenlijk zal de noodlijdende gemeente van *Urk* den Quæstor-

Generaal worden aanbevolen, om aan dezelve, naar gelang van den staat der kasse, eene liefdegift uit te reiken.

De verdere deliberatien over den inhoud van het voormeld rapport werden tot de volgende zitting uitgesteld, en de tegenwoordige met dankzegging aan God gesloten.

VERGADERING *gehouden den 14den July.*

Present al de leden.

Vervolg der deliberatien naar aanleiding der verslagen van de kerkvisitatien.

Na de opening der Vergadering en de resumtie der notulen van de vorige zitting, zette de Synode hare deliberatien voort over den inhoud van het rapport der commissie, in welker handen de rapporten der kerkvisitatie in 1817 gedaan gesteld waren geweest, en besloot:

Adres aan het Departement. 1. Over den slechten staat van kerken en pastorijen.

III. Met opzigt tot het door haar voorgestelde nopens den slechten staat, waarin zich onderscheiden kerken en pastorijen bevinden, deze zaak aan het Ministerieel Departement van Kerkelijke Zaken, met den meesten aandrang, voor het oog te brengen, en aan te bevelen, met opnoeming der provincien Zuidholland, Noordholland, Zeeland, Utrecht, Overijssel, Groningen, Noordbraband, Limburg en de Waalsche Kerken, waaruit te dien aanzien de meeste en sterkste klagten bij de Synode waren ingekomen; te gelijk met opgave der oorzaken, die dezen slechten staat te weeg hebben gebragt, als daar zijn de veroudering der gebouwen zelve, derzelver gebrekkig onderhoud, gemis van genoegzame fondsen, verschil van administratie over dezelve, of administratie door Roomschgezinden als anderzins: met nederig verzoek, dat dienaangaande eenparige en geschikte maatregelen tot redres van wege het Departement aan Zijne Majesteit mogen worden voorgedragen.

2. Over de stoornis der anders denkenden te Ravestein en elders.

IV. Ten aanzien van den openbaren eerdienst der Protestanten, en deszelfs stoornis door anders denkenden, gelijk in Ravestein, door het Kerkbestuur van Noordbraband speciaal vermeld, besloot de Vergadering het Departement, met alle bescheidenheid en vrijmoedigheid tevens, ernstig te verzoeken, om daarop te attenderen, en de noodige voorziening te bewerken in de redenen van klagten, die van onderscheiden aard bij de Synode waren ingekomen.

3. Over de achterstallige predikants-traktementen.

V. Voorts conformeerde zich de Synode met het voorstel door de commissie gedaan, ter aanbeveling van het lot der Predikanten en Predikants-weduwen, die tot dit tijdstip zuchten onder het niet betalen der achterstallige traktementen, aan het Ministerieel Departement ter gunstige hulpbieding namens het Gouvernement.

VI. Eindelijk besloot de Synode, op voorstel der commissie.

Aanschrijving over de oefening te Fijenoord.

1.) Het Provinciaal Kerkbestuur van Zuidholland aan te schrijven, om bijzonder te letten op de oefening te Fijenoord, over welke in het rapport der kerkvisitatie in dat ressort eene klagt voorgekomen is.

Over de gemeente van Huins.

2.) Als mede het Provinciaal Kerkbestuur van Vriesland, bij aanschrijving, aan te bevelen, om, communicatief met het Ministerieel Departement, te bevorderen, dat de kleine gemeente van Huins onder het kerkelijk opzigt van het Klassikaal Bestuur van Harlingen worde gebragt.

Geene vermeerdering der vragen bij de kerkvisitatie.

Voorts was de Synode van eenstemmig oordeel met de commissie, omtrent het gebruik der tabelle, ten vorigen jare, van wege het Provinciaal Kerkbestuur van Noordbraband ter synodale tafel gebragt. En vond, ten laatste, niet raadzaam, het voorstel der commissie, om de vragen bij de kerkvisitatie met eene over het nakomen der synodale verordeningen en wenken te vermeerderen, over te nemen.

Adres aan den Directeur-Generaal over de militaire weezen, in de zuidelijke provincien.

Hierna las de Heer *Verloren*, als daartoe verzocht, voor een concept-adres aan Zijne Excellentie den Heere Directeur-Generaal, nopens de verzorging en opvoeding der weezen van protestantsche militairen, in een weeshuis onder protestantsch opzigt, in eene der zuidelijke steden des Rijks. Hetzelve was van dezen inhoud:

Aan Zijne Excellentie, den Heer Directeur-Generaal voor de Zaken der Hervormde Kerk.

De Algemeene Christelijke Synode vindt zich verpligt, ter handhaving der eer van onzen Godsdienst, ter kennis van uwe Excellentie te brengen eene klagte der protestanten in de zuidelijke provincien, inzonderheid uit den militairen stand.

Deze braven verkeeren aldaar in het treurig vooruitzigt, dat hunne kinderen na hunnen dood versteken zullen zijn van het genot van een der dierbaarste voorregten, waarin hunne roomsch katholijke broeders zich verblijden, en waar voor zij met die hun leven wagen, *vrijheid van Godsdienst en geweten.*

Een brief, door het Provinciaal Bestuur van Limburg ingeleverd, heeft ter kennis der Synode gebragt, dat de kinderen der in de zuidelijke provincien wonende, of garnizoen houdende protestanten, die na het overlijden van hunne ouders, door gebrek aan eigene middelen, tot de openbare armen-kassen toevlugt moeten nemen, den dwang of verleiding, om tot den roomsch katholijken godsdienst over te gaan, niet ontwijken kunnen, zoo zij niet van honger en gebrek willen omkomen.

De Synode ten volle overtuigd, dat Uwe Excellentie even zeer als hare leden door die klagte getroffen is, en even vurig wenscht, dat er een middel moge gevonden worden, om voor te komen dezen gewetensdwang of

verleiding, zoo ongelukkig voor kinderen als grievend voor ouders; zoo vernederend voor onzen Godsdienst, als strijdig met de grondwet van het Koningrijk der Nederlanden, en de gemanifesteerde gevoelens van onzen hoogstgeëerbiedigden Koning; — gebruikt de vrijheid, Uwe Excellentie eerbiedig voor te stellen (hetgeen de Kerkbesturen voornoemd als het eenig, althans het geschiktst middel meenen te mogen voorslaan) om een weeshuis op te rigten in eene der steden van de zuidelijke provinciën, voor kinderen van overledene protestanten, zoo uit den burgerlijken als uit den militairen stand.

De Synode heeft het genoegen daar bij te kunnen voegen, dat dit middel zoo bezwaarlijk niet is, als het in den eersten opslag schijnt.

Zulk een huis behoeft niet gebouwd te worden, maar staat reeds, sinds meer dan anderhalve eeuw, te Maastricht, door de goede zorg van de Heeren Staten-Generaal, en den ijver onzer godvruchtige voorvaderen, buiten kosten van stad en land.

Het bedoelde huis werd door Hun Hoog Mogende van tijd tot tijd zoo bevestigd, dat de inkomsten genoegzaam waren, om 30 tot 40 kinderen te onderhouden, allen weezen van gestorvene protestanten, zoo burgers van Maastricht, als militairen daar garnizoen houdende, volgens de wetten van dit huis; terwijl ook soms, bij speciale vergunning van den Souverein, daarbij kinderen aangenomen werden van ouders buiten de stad wonende en overleden, als mede burger- of militaire kinderen, van welke vader of moeder nog in leven was.

Dit gebouw is ruim genoeg, om meer dan 200 kinderen te plaatsen, hetzelve is nimmer aan zijne eerste destinatie ontrokken, en als een privatief eigendom der gereformeerden, ingevolge het besluit van Zijne Majesteit van 31 December 1814, met deszelfs goederen, schoon getierceerd, door de administrateurs der hospices, aan de administratie der vorige weesregenten, zoo veel die nog in leven waren, terug gegeven.

Deze hebben het wel uit gebrek aan middelen, en uit aanmerking van het gering aantal weeskinderen, tot gebruik der vondelingen verhuurd voor eene zekere somme gelds, en het gebruik van een ander huis, dat groot genoeg is voor de tegenwoordige weezen, en dat ook misschien in het begin genoegzaam de protestantsche weezen in alle de zuidelijke provincien zou kunnen omvatten: dan, bij deze verhuring is het regt op het gebouw niet gealieneerd, noch van het regt afgezien om de huur optezeggen, indien men hetzelve voor gereformeerde weezen mogt noodig hebben.

En gelijk dit gebouw zeer geschikt is, om voor een algemeen protestantsch weeshuis in de zuidelijke provincien te dienen, zoo is ook de stad Maastricht boven anderen steden in de zuidelijke provincien ter opvoeding van protestansche weezen geschikt, om dat deeze aldaar bij protestantsche werkbazen en vrouwen ambachten kunnen leeren, en om dat het aldaar geen nieuwigheid is, of iets, waaraan zich de roomsch katholijken ergeren zullen, daar de protestanten aldaar steeds hun eigen weeshuis hadden, gelijk de roomsch-katholijken soortgelijke gestichten voor mannen en vrouwen, voor weezen en armen kinderen; en eindelijk de roomsch katholijken daarop nimmer eenige aanspraak hebben gemaakt of hebben kunnen maken.

Het is op deze gronden, dat de Algemeene Christelijke Synode den Heer Directeur-Generaal verzoekt te willen effectuëren, dat de regenten van het gereformeerde weeshuis te Maastricht worden geautoriseerd, om, zonder præjudicie van de burgers en ingezetenen van Maastricht van den protestantschen Godsdienst, ook weezen van overledene protestanten uit alle de zuidelijke provincien op te nemen, zoo echter, dat het alimenteren dezer kinderen niet kome tot bezwaar der kas van het weeshuis voornoemd, maar dat daartoe van elders worde bijgedragen en tot onderhoud der subjecten het noodige worde gefourneerd.

Deze zaak, met alle de belangen van het Hervormd Kerkgenootschap, aan de wijze en goede zorg van Uwe Excellentie met vertrouwen aanbevelende enz.

(*Geteekend*) J. VERLOREN.

De Synode, den Heer *Verloren* voor genomen moeite bedankende, conformeerde zich met dit adres, en besloot hetzelve, uit naam van deze Vergadering, aan Zijne Excellentie aan te bieden.

Voorstel omtrent den feestdag van den 18den Junij, en een daarvan afgezonderden bededag in advijs gehouden.

Nog is gelezen eene missive der Commissie tot de Zaken der *Waalsche Kerken*, om aangevoerde redenen, in overweging gevende, of het niet wenschelijk ware, dat de *feestdag van Waterloo*, op den 18^{den} Junij, afzonderlijk met een godsdienstig *dank- en biduur* gevierd, en in Februarij, de gewone dank-, vast- en biddag, naar voorouderlijk gebruik dezer gewesten, gehouden wierd; en, indien misschien staatkundige redenen hiertoe aanleiding gaven, zulk een biddag, onder goedkeuring van het Gouvernement, onder het ressort van de Synode, in vereeniging met de overige protestanten, door dezelve wierd uitgeschreven: met voorstel, om zoo deze Vergadering hierover op gelijke wijze mogt denken, de noodige demarches bij het Gouvernement te doen, ter bereiking van dit effect. De Vergadering, alles naauwkeurig hebbende overwogen, vond goed het gedane voorstel in advijs te houden tot de volgende bijeenkomst van de Synode, om alsdan nader daar op te letten.

Daarna is de Vergadering met dankzegging gescheiden.

OPENBARE ZITTING VAN DE SYNODE DEN 15^{den} JULIJ.

Present al de leden.

Sluiting der Synode.

In deze zitting werd eene kerkelijke redevoering, tot sluiting der han-

delingen van deze Synodale bijeenkomst, gehouden, door den Hoog Eerwaarden Heer *P. van der Willigen*, Predikant te Tiel, over den heerlijken maar stillen voortgang van het Christendom, naar Matth. XIII, vers 33. Hierop, nadat de President het gebed gedaan had, deed Zijne Excellentie de Heer Directeur-Generaal eene treffende aanspraak, waarin dezelve zijn genoegen over het verrigte uitdrukte, en deze *derde* zamenkomst van de Algemeene Synode plegtig sloot, welk een en ander door den President met dankbetuiging en zegenbede beantwoord zijnde, werd de zegen des Allerhoogsten door Zijn Hoog Eerwaarde over het gansche werk gebeden.

VERGADERING *gehouden den 16den Julij.*

Present al de leden, uitgenomen de Heeren van Deinse, van der Tuuk *en* Beets.

Na de opening, werd de generale resumtie van al het verhandelde in deze Synodale bijeenkomst gehouden; waarna de Vergadering zich ter *audientie* begaf bij *Zijne Majesteit* den *Koning*. Van dezelve terug gekeerd zijnde, besloot de President al de verrigtingen van deze nu geëindigde zamenkomst van de Synode met hartelijke gebeden en dankzeggingen. — Generale resumtie van al het verhandelde.

Voor kopij authentiek,

(*Geteekend*) I. J. DERMOUT,
Secretaris van de Synode.

REGISTER

OP DE HANDELINGEN VAN DE ALGEMEENE SYNODE DER HERVORMDE KERK, IN HET KONINGRIJK DER NEDERLANDEN OVER 1818.

INHOUD.

N 2

